

Quoniam quidem intelli-

gere & scire contingit circa omnes scientias quas sunt principia cause aut elementa eorum cognitione. Tunc enim cognoscere arbitramur unum quodque cum causas primas et principia prima cognoscimus usque ad elementa.

¶ Hic est liber physicorum intitularus de physico auditu quia in eo agitur de vniuersalibus nature que solo auditu percipiuntur & non suffragantur hic alienius alterius sensus experientia. sicut in alijs libris posterioribus in quibus agit de particularibus nature. Aut ideo quoniam liber iste fuit descriptus a discipulis Aristotelis in audiendo eundem ab ipso & non compilatus ab eo. ut plures alij libri. Et diuisus prima sua diuisione in octo libros partiales. In quorum primo agitur de principijs mobilis secundum quod mobile exit de potentia ad actum id est agitur de principijs constitutionis & transmutationis rerum naturalium. quod principia transmutationis sunt materia forma & partitio. & principia constitutionis materia & forma que manent in re facta. In secundo determinat de natura & causis naturalibus tam per se quam per accidens. In tertio de passionibus corporis mobilis intrinsecis que sunt motus et infinitum. In quarto de passionibus extrinsecis corporis mobilis. que sunt locus vacuum & tempus. In quinto de partibus subiectiuis motus in communi. In sexto de partibus constitutiuis eiusdem. In septimo de motu in ordine ad motorem. scilicet quod est deuenire ad unum primum motorem. In octauo de primo motu & primo motore. Et quibus partibus quod semper duo libri habent connectionem. quod duo primi determinant de principijs. Tertius & quartus de passionibus. Quintus et sextus de diuisione motus. Septimus & octauus de mobilibus & motoribus. Et subdividitur primus liber in quatuor tractatus secundum dominum Albertum. In quorum primo determinat de duobus processibus quorum vnus est doctrinalis procedens ex notioribus & prioribus secundum naturam. scilicet a principijs causis & elementis. Secundus est disciplinalis procedens a posterioribus. id est magis vniuersalibus ad minus vniuersalia. Et iste tractatus a quibusdam dicitur pars prohemialis. In secundo recitat opiniones antiquorum. et incipit ibi. Necesse est autem esse unum principium aut plura. In tertio recitat opinionem propriam circa principia rerum naturalium in communi. et incipit ibi. Omnes igitur pertraria principia faciunt. In quarto loquitur de principijs rerum naturalium secundum se in speciali soluendo duos defectus antiquorum. & incipit ibi. Subiecta autem natura. Primus quidem tractatus vnus

cum habet capitulum in quo ponuntur due conclusiones. quarum prima est ista. In naturali scientia procedendum est ex principijs causis & elementis ad principiatam causam & elementata. Quam sic probat. quia in omni scientia in qua sunt principia cause & elementa contingit intelligere & scire ex illorum cognitione. Sed in philosophia naturali sunt principia cause & elementa igitur contingit intelligere & scire ex eorum cognitione. Maiorem probat. quod tunc arbitramur unumquodque cognoscere cum causas primas cognoscimus & principia prima usque ad elementa. Minor patet per Aristotelem in textu dicentem. quoniam quidem intelligere & scire contingit circa omnes scientias. quarum sunt principia cause & elementa ex horum cognitione.

Circa textum expositum

movetur questio An naturalis philosophia vera scientia distincta sit a metaphysica & mathematica

¶ Et arguit primo contra suppositum rationibus eracleti dicitur quod naturalis philosophia non est vera scientia. quod quicquid scitur debet sciri secundum suum proprium esse & in eo quod est. sed res naturales non possunt sciri secundum suum proprium esse & in eo quod sunt. igitur de ipsis non est scientia. Minor probatur. quia proprius esse rerum naturalium est variabile in infinitum. sed infinitum non potest cognosci ab intellectu nostro. igitur etc.

¶ Secundo. omnis scientia acquiritur per demonstrationem cuius medium est definitio. sed res naturales non possunt habere definitionem. igitur. Minor probatur. quod definitio est oratio explicans esse rei. tale autem non est explicabile. cum sit in infinitum variabile. Etiam patet per Aristotelem primo modo de anima dicentem quod ratio animalis secundum unumquodque animal est altera et altera.

¶ Tertio omnis scientia est de immobilibus aliter se habere non potentibus. res autem naturales sunt mutabiles & variabiles. ergo de ipsis non est scientia. ¶ Quarto quicquid est scibile est intelligibile. sed res naturales non sunt intelligibiles igitur non sunt scibiles. Minor probatur. quod quicquid est intelligibile debet abstrahi a materia. sed res naturales accipiuntur cum materia & partibus eius. igitur non sunt res naturales intelligibiles. & per consequens de ipsis non est scientia.

¶ Contra quod situm arguit sic. ille pres philosophia non distinguitur quod idem considerant. sed sic est de metaphysica mathematica & physica. quod non distinguitur. Minor patet. quod metaphysica considerat ens in quantum ens. & per consequens omne ens. quod considerat quantitatem a mathematico consideratam & qualitatem a physico consideratam. Pro veritate tamen suppositi et questiti est doctrina omnium philosophorum vere in physica loquentium.

¶ Maior. Tunc arbitramur scire in vna quodque scientia cum cognoscimus principia & causas usque ad elementa.

¶ Minor. Hec reperiuntur in naturali philosophia ac ex eis contingit scire & intelligere in ea.

Conclusio Igitur ipsa est vera scientia quous in ea non sit tanta certitudo sicut in mathematica

¶ Maior patet per primum hic in textu. & primo posteriorum. Minor patebit in decursu totius libri physicorum. ibi clare ostenditur quod sunt principia cause & elementa rerum naturalium ex quibus sciuntur. ¶ Conclusio quoque ad primum patet per hoc. quod habet verum subiectum ut nunc supponit & in sequenti questione declarabitur. quod habet veras passionibus quod sibi inesse demonstrant per ipsa principia quod postea manifestabitur. ergo est vera scientia. Et quous in physica sunt opiniones varie habent tamen non puenit ex parte scibilibus. sed ex parte scientis. Secunda patet per primum dicitur quod acrobologia mathematica

ica nō est oib; experēda. qz mathematicalia sūt a sensibilib; materia abstracta. i. a materia nata substare q̄litate; sensibilib; cuiuscūq; sensus exterioris. s; physicalia sūt p̄iūta materie sensibili. q̄re sūt variabilia z p̄ingentia.

Maioz Partes phie realis distinguūt s̄m dī stinctōem definitōis q̄ est mediū cuiuslib; demonstratōis: **Maioz Prima phia q̄ s̄m ordi nē rei est p̄ma est de substātijs sepatis s̄m rez z rōnem a sensibilib; materia p̄ quā t̄m definit̄ physicus. q̄uis ab ea abstrahat s̄m rōnem mathematicā. Lōclo Igit̄ naturalis scia phie p̄ tertia ē dīsticta a metaphysica z mathematica**

Maioz pz. qz phia in cōi accepta diuidit̄ in reale. rōnale. z morale. vt pz in p̄mento veteris artis. Et rō est. qz phia est p̄fectio intellect̄ cōis obiectiue de entib;. ideo s̄m diuersum ordinē entū quē h̄nt ad intellectū sumit̄ diuersa scia. Sūt em̄ aliq̄ entia q̄ p̄ueniūt rōnem nr̄am. sicut metaphysicalia. mathematicalia. z physicalia. z illa cadunt sub phia reali. q̄dā s̄o sunt entia q̄ h̄nt eē in rōne nr̄a. z de illis est phia rōalis. passiones em̄ q̄ ibi p̄siderant̄ depēdēt a rōne nr̄a. Tercio sunt entia q̄ sequūt̄ rōnem nr̄am. vt sunt oparōes volūtariē p̄uose z viciose. qz volūtas seq̄t̄ intellectū cū moueat̄ finalit̄ ab intellectu. z de talib; ē phia moralis. phia s̄o realis diuidit̄ s̄m Aresto. vi. methaph. in metaphysicā mathematicā z physica. q̄ pres sumunt s̄m dīstinctōem definitiōnū. Lur̄ rō est. qz demōstratio est instrumētū generādī sciam Differentie s̄o demōstratiōnū sumunt̄ ex medijs. media s̄o demōstrādī sunt definitōes q̄ triplr̄ variant̄. vt pz in minore. igit̄ s̄m diuersos modos definitiōis sumūt̄ diuersē scie. z p̄ p̄ns ip̄i phie realis q̄ nō causat̄ ab ope nr̄o sicut phia moralis. s; p̄t̄ ab ope nature sunt tres pres. scz metaphysica. mathematica. z physica. **Maioz pz pz dīm Albertū in p̄mēto Et p̄ maiorī declaratōe est norādū. qz entia nr̄am rōnem p̄uenientia sunt in triplici dīna. q̄dāz scz metaphysicalia sūt abstracta tā s̄m eē q̄ s̄m rōnem definitiua. P̄mū pz. si entia vt h̄mōi necario haterēt eē in materia. tūc p̄uenit̄ ret oib; entib;. s; h̄ eē falsus. vt pz de substātijs sepatis. ḡ zē Secūdū pz. qz si q̄s definit̄ subam in cōi nō ponit̄ in definitōe eius materiā nec p̄ditiones eius q̄ sunt motus z q̄s. qz si poneret̄ materiā in tali definitōe. tūc illa rō non p̄ueniret̄ vniuoce oib; substātijs. cū nō p̄ueniret̄ substātijs sepatis in q̄b; nō est materia. Alia sūt entia s̄m rōnem abstracta. z s̄m esse p̄iūta. vt mathematicalia P̄mū pz qz si q̄s definit̄ circulū nō ponit̄ in ei⁹ definitōe aurū aut argētū vel aliquā aliā materiā sp̄ealē. qz sic nō diceret̄ vniuoce talis definitio de omnib; circulis. puta de illis q̄ reperiunt̄ in alia materia. z ideo d̄t dīs Albertus qz nihil cas̄ d̄t in rōne mathematicoz de materia sensibili. sed potius de materia intelligibili q̄ est q̄ritas imaginabilis. z ideo abstrahēs ab omī materia sensibili definit̄. teste Euclide circulū definiēte. Circulus est figura plana vnica linea p̄tenta in cuius medio est p̄ctū q̄d vocat̄ centrū a q̄oēs linee ad circūferētiā ducit̄ sunt equales. Secūdū patz qz sint s̄z s̄m eē p̄iūta. qz nullus circulus reperit̄ extra materiā sensibile necq; aliq̄d ens mathematicū. Alia s̄o entia sunt s̄m eē z s̄m rōne p̄iūta. vt physicalia. P̄mū pz. qz nullū ens naturale reperit̄ extra materiā sensibile determinatā p̄ q̄litate; sensibiles. qz entia reponūt̄ in esse naturali p̄ ipsas q̄litate;. Secūdū pz. qz in definitiōib; eoz;**

ponit̄ materia z p̄ditiones eius. vt definitōe celū vel elementū vel aliq̄d ex elementis. vt cor es vel os. vt pz p̄t̄ r̄icāti dicēdo celū est corpus rotundū circularit̄ mobile Sicut̄ elementū est subiectū motū z mutationi. qz vt inquit̄ dīs Alb. si definitōes darent̄ p̄t̄ntōes p̄munes generū z dīna. q̄ abstracta in vlt̄ s̄m rōnem simplicē accipiunt̄. manifestū est qz tūc eēt̄ logice. z ideo q̄ ad phisicū negociū essent̄ vane oēs. qm̄ ex talib; nō p̄stituit̄ esse rei. sed potius ex materia z forma sensibilib;. **Et quib; pz qz entia metaphysicalia vtroq; mō separata sunt intelligibilia t̄m. mathematicalia aut̄ intelligibilia z imaginabilia. sed physicalia sunt intelligibilia imaginabilia z sensibilia. intelligibilia vero si accipiatur definitio sube s̄m qz suba est. ipsa erit̄ abstrahens ab omī magnitudine z sensibilib;. et ideo dabit̄ definitio illa p̄ q̄litate; simplices que simplicia p̄cepta sunt intellectu. si definit̄ tur figure sphaeram z circuloz. non p̄t̄ eē q̄ditas eoz. nisi in q̄ritate. quantitas em̄ s̄m oēs pres sui imaginabilis est. Physicoz s̄o quiditas in eo qz quiditas est in intellectu. qz omis rei rō per intelligibilia ē In eo at̄ qz talia q̄ritate dīstincta sunt imaginabilia sunt. Sed s̄m qz sunt dīstincta formis actiuis z passiuis sunt sensibilia. qz agere z pati nō p̄tingunt nisi s̄m qualitate; sensus. **Conclusio quo ad p̄mā patz. qz ens inq̄t̄ ens de quo est methaphysica p̄cedit̄ ens determinatū q̄ritate de quo est mathematica. z ens determinatū q̄ritate de quo est mathematica p̄cedit̄ ens determinatū qualitate; sensibilib;. de quo est physica. z h̄ via nature. qz via doctrine physica est p̄ma. mathematica secūda. z metaphysica vltima. qz ipa physica est de p̄o s̄iozib;. Sed via certitudinis tūc mathematica est p̄ma qz illa que in ea p̄siderant̄ sunt maxime p̄portioata nostro intellectu. cū nō sint nimū eleuata supra intellectū nostrū et post̄ hoc physica. z finaliter metaphysica. Secūda p̄ conclusiōis patz ex dictis****

Ad obiecta in opposi

tū. Ad p̄mū est dīm s̄m mentē dīm Alberti. qz de reb; naturalib; p̄cipit̄ duplex eē. scz esse specificū q̄d p̄ se a natura intendit̄ q̄ intendit̄ esse diuinū. Et est esse singulare q̄d intendit̄ a natura p̄ actiō. scz ad p̄seruatōem sp̄ei. q̄d nō pot̄et̄ p̄seruari in indiuiduis. Per hoc r̄d̄etur licz esse singulare sit̄ variable in infinitū. t̄m esse specificū est determinatū et finitū. qz finit̄ p̄ suas causas eēntiales realiter acceptas q̄ sunt forma z materia z p̄ eām mouēt̄ z p̄ eā p̄pter quā est motus. Ad s̄m dīm. licet̄ s̄m esse indiuidū naturalia nō habeāt̄ definitōes. vtriq; t̄m p̄nt̄ habere rōnem speciei. Et hoc d̄t Aresto. p̄mo de aia. Rō aialis s̄m vnum quodq; aial est altera z altera. hoc est s̄m vnāquāq; sp̄em qz in phisicis non assumuntur particulares definitiōnes indiuiduozum. sed definitiōnes specierum que sunt p̄uenientissima media ad demonstrandū passionem rerū naturalium de ipsis. **Ad t̄rciū est dīm. qz res naturales duplr̄ p̄siderant̄. Vno modo in ordine ad ea a quib; sunt et a quib; habent̄ esse mobile. et illo modo sunt impossibiles aliter se habere. qz positis causis motus impossibilis est qn̄ res illa sit̄ mobilis. Alio modo p̄siderant̄ in ordine ad illa i q̄b; sūt. videlz ad p̄cularia. z illo mō sūt res naturales mobiles z variabiles. nec de illis s̄m illū respectū habet̄ scia. s; solū p̄ respectū ad suas eās. **Et si aliq̄s res p̄licā fecerit. eē qd̄ h̄z res in suis causis p̄ pot̄entiale. s; vniq̄d q̄ s̄m qz in actu ē. Ad h̄ est dīm. licz sit̄ pot̄entiale q̄****

ad esse existentie est tñ actualitate eñtie q̄ est actu
 alitas. forme seu nature i suis naturalibz z eñtialibz acce
 pte z a p̄ditōibz individuātibz accepte Et sic p̄z falsitas
 Eracti dicētis nihil sciri de physicis. Et d̄r dñs Alter
 tus q̄ plus mirabile est q̄ vir multū prudēs prolomeus
 p̄pter tercā rōnem d̄r de naturis. i. rebz naturalibz nō ha
 beri sciam certā s̄z op̄inōne. cur? signū eē d̄r. qz plurimi de
 naturis diuersa opinati s̄z. Excusant tñ qdā prolomeuz
 dicētes q̄ ip̄e h̄ dixit exaltādo suā mathematicā. ita scz q̄
 physica nō h̄z ita firmas demonstratōes p̄pter obscuritatē
 tē. q̄ oris a p̄uatiōe z materia in naturalibz z p̄pter p̄tingē
 tiā eaz. nō tñ vult negare oēm sciam ab eis sicut eracti
 ni quos arates loquētes appellāt q̄si garrītes. qz eoz di
 cra absqz dubio nō s̄z recta z extra garritiū nihil vigoris
 h̄ntiā. Alij dicūt q̄ tripl̄ de aliq̄ est scia. Vno^o vt de scibi
 li p̄tinquo qd̄ est demōstratōis p̄clo. z sic ois scia est icor
 ruptibiliū. Alio^o vt d̄ scibili remoto. qz scz ē aliq̄d ill^o qd̄
 vere scit. Et sic dupl̄ de aliq̄ est scia. vno^o sicut de illo de
 q̄ aliq̄d scit. z sic de subiecto ē scia. qz d̄ eo scit passio. Alio^o
 sicut de illo qd̄ de alio scit. z sic de passiōe est scia. qz scit de
 subiecto z p̄clone demōstrata. z loquēdo de his q̄ sciunt
 vltimis modis corruptibiliū p̄r eē scia. qz corruptibile p̄r
 eē passio demōstrata de subiecto in demōstratōe potiss̄
 ma. vt p̄z in ista demōstratōe. Om̄e p̄posituz ex p̄rarijs
 est corruptibile. om̄e corp^o mixtū est p̄positū ex p̄rarijs. q̄
 oc tale est corruptibile S̄z ista solo nō valet vt videt qm̄
 nēctas in p̄clone scibili est ex nēctate subiecti scibilis. eo
 q̄ oia in demōstratōe sint nēctaria z incorruptibilia p̄mo
 posterioz. Ad q̄rtū d̄m̄ ē. q̄ licz entia naturalia p̄pter
 imersionē in materia non possint intelligi intellectu puro
 vtiqz tñ reflexo ad sensum. qz q̄ro entia magis sunt potē
 tic p̄mixta tanto minus sunt intelligibilia. Et ad p̄batio
 nē minoris ē d̄m̄ fm̄ d̄m̄. Alter. q̄ duplex est abstractio
 qd̄ā est abstractio p̄ rōnem definitiua. scz qm̄ definitia
 nō p̄cipit motū z materia sensibile. sed s̄z an̄ ip̄a fm̄ na
 turā. z talis abstractio in nulloy physicoy est siue sit phy
 sicū vt subiectū. siue sit physicū vt passio de subiecto. p̄bat
 ra. Alia est abstractio vltis ab hoc p̄ticulari signato. vt qm̄
 p̄siderat lignūz fm̄ esse ligni z rōnem. z nō in eo q̄ est hoc
 lignū. z talis est cōis euiliter scie. qz ois scia ē vltuz p̄mo
 posterioz. Nec tñ talis abstractio est in alijs sciētij. sicut
 in logica. qz ipsa ē de abstractis fm̄ q̄ abstracta. qz ei ar
 tribuūt p̄prietates rōis q̄ s̄z vltas p̄dicabilitas. s̄z alte
 scie reales s̄z de abstractis nō fm̄ q̄ s̄z abstracta. s̄z fm̄ q̄
 eē h̄nt in rez. nā. i. e^o signū eis attribuūt reales passiōes
 vt gn̄abilitas corruptibilitas mobilitas z c̄ij z sic abstra
 ctio in logica ē rō sciēdi z p̄ditio rei scite. s̄z in alijs sciētij
 est solū circūstātia rei scite sine q̄ nō est res scita. qz res nō
 p̄r sciri nisi abstracta a p̄tingētia z materialitate S̄z
 vlt̄ physicū est vlt̄ in re. sed tale est in singularibz. igit non
 est ab eis abstractū. Ad hoc d̄m̄ est q̄ dupl̄ aliq̄d d̄r eē
 abstractū a singularibz. Vno mō fm̄ intellectū diuidētē
 tra q̄ intelligat nō eē in singularibz. z sic vlt̄ physicū nō est
 abstractū. Alio mō aliquid d̄r esse abstractum a singula
 ribz fm̄ intellectū simplicem. ita scilz q̄ posset intelligi fm̄ se
 nō intelligendo singularia. z sic est a singularibz abstractū
 Ex quibz p̄z q̄ naturalis p̄bia est vera scia. z cū eadez sit
 scientia z scia vna. sequit q̄ sit vna scia. qz scia capit vni
 tatem a subiecto quēadmodū potentia accipit vnitatē ab
 obiecto. p̄mo posterioz. sed subiectum naturalis p̄bie est
 vni vt infra dicet. igit est vna scientia. non qd̄dem indiuisi
 bilitate. sed vna vnitare analogie siue attributionis.

¶ Sed p̄tra. scia est habitus p̄clusionis. sed in naturali
 p̄bia sunt multe p̄clusiones. cū vnaqueqz demonstratio
 generans sciam habeat suā p̄riā p̄clusionem. Ad hoc d̄r
 q̄ quicunqz diuersē conclusiones. non faciūt diuersas sci
 entias. sed diuersē p̄clusiones fm̄ diuersas formales ratio
 nes p̄siderandi accepte faciūt diuersas scientias In vna
 quaqz tamen scientia est vna p̄ncipalis p̄clusio ad quam
 alie reducūtur. z illa est hec. q̄ om̄e corpus mobile est mov
 bile. ¶ Sed p̄tra. in libro physicoy agit de immobili. scz de
 p̄mo motore. vt patebit octauo huius. Ad hoc d̄r. q̄ in
 hac scia nō determinat de motore immobili tanquaz de ali
 quo p̄tento sub subiecto. nec p̄sideratur de ipso sicut de
 illo de q̄ passiōes demōstrāt. sed in q̄tū ipse ē cā z p̄ncipi
 um motus. Et est norandum q̄ naturalis p̄bia non eō
 siderat de omnibz rebz directe. quia directe considerat
 res p̄ctas materie z subiectas motu z mutationi. s̄z
 clarū est q̄ non oēs res hoc modo se habeant. posset tñ de
 omnibz p̄siderare directe vel indirecte. qz omnia entia vel
 sunt mobilia vel imobilia. z qz p̄siderat mobilia. ergo in
 directe p̄r p̄siderare imobilia. qz oppositoy est eadem dis
 sciplina. vniuz p̄ se alterius ex p̄sequenti Et scilicet potest
 declarari de omnibz entibz quō possunt habere aliquā attri
 butionem ad motū. sicut p̄ma cā que est p̄mus motor. et
 intelligentie que sunt motrices orbū istoy inferioroy. non
 tñ p̄siderat omnia fm̄ om̄e modū. qz sic alie scientie sup̄
 fluerent z esset adeo p̄munis vt metaphysica. qd̄ est inco
 ueniens dicere. ¶ Ad questū p̄z solutio ex dicitis

**Utrum corpus mobi
 le vel ens mobile sit subiectū naturalis p̄bie**

¶ Et videt p̄mo q̄ non sit corpus mobile. qz nulla sciētia
 p̄bat suū subiectū esse. sed p̄supponit de subiecto suo si est
 et qd̄ est. sed in sexto physicoy. p̄bat corpus mobile eē. er
 go nō est subiectū naturalis p̄bie Vno^o p̄bat. qz p̄bus
 p̄bat ibi p̄tra Democritū om̄e mobile esse corpus. eo q̄
 impartibile siue indiuisibile nō mouet. ¶ Secūdo idē non
 est subiectū totius z pris eius. sed corpus mobile est sub
 iectū totū naturalis p̄bie. q̄ nō ē subiectū libri physicoy
 ¶ Tercio. p̄ria passio d̄z definiti p̄ suū subiectū. sed mo
 tus definitur p̄ ens z non per corpus. ergo ens mobile est
 subiectū naturalis p̄bie. Vno^o p̄z p̄ p̄hm̄ tercio physicoy
 coz definitentē motū. ¶ Quarto corpus mobile est qd̄
 p̄plexū. q̄ nō est subiectum. qz p̄plexif ex subiecto z p̄ria
 passiōe. ¶ Quinto. p̄mentator d̄scitudo physicoy sub
 iectū scientie naturalis esse materiam z p̄ncipia naturalia
 Lijus rō videt esse. qz scia debet denotari a suo subiecto
 sed hec scientia d̄r naturalis. igitur. ¶ Sexto. nulluz vlt̄
 est mobile. sed subiectū naturalis p̄bie z cuiuslibet scientie
 est vniuersale. cuz de singularibz non est scientia. ergo zc.
 Vno^o p̄z. qz om̄e mobile est diuisibile. vt p̄z sexto hui^o
 nullum aut vniuersale est diuisibile. cū sit forma totius in
 diuisibilis. ergo nullū vlt̄ est mobile. ¶ D̄no veritate tñ
 q̄siti est sententia dñi Alterti z Egidi de roma
 Vno^o Triplex est corpus metaphysicum
 mathematicum. et physicū. quoy p̄mū prece
 dit secūdum et terciū. Vno^o Om̄e cor
 pus physicū siue naturale est mobile. nō autēz
 quiescibile puenitqz sibi et nō enti talis passio
 precise Conclusio Igitur nec corpus q̄
 A iij

escibile nec ens mobile pueniēter ponitur sub/
secum naturalis phylosophie

¶ Maior: oppositio est dñi Alberti in tercio capitulo pmi tractatus dicentis q corp^o ab alio habet q est corpus simpliciter. z ab alio q e h corpus siue mathematicū siue naturale. Habet em q sit corpus simplr ex eo q vbiq aptuz natū est q due dyametri ad rectos angulos se secēt. z tercia secet duas diametros ad rectos angulos. Tū autēz diametroy vna est mensura longitudinis. alia latitudinis et tercia pfunditatis. Si em corpus haberet q est corpus ab actu intersecatōis harū diametroy oporteret q cū cōtra ppteretur inter duas manus aut aliud corpus forz mobile q mutaret fm corporeitate. hoc aut falsum est. nō ergo h3 q corpus est ab actuali dimensione que sit p tres diametros se in vno pñcto secantes fm longū larū z profundum. sed potius ab aptitudine. z ideo nomiāt subamnatā subijci tribz dimensionibz. Ab actuali autē trina dimē sione triū diametroy h3 q est corpus mathematicū. sed a forma pfiēte materiā sensibilem in aptitudine trine dimē sionis h3 q est naturale. z ab actuali trina dimē sione materiē sensibilis que est pfecta forma subalt. habet q est corpus naturale hoc vel illud. ergo corpus simpliciter vel absolute sumptum est ante mathematicū z ante naturale. z fm reductōem ad ens pferat metaphysicus. corpus vero mathematicū fm diuersitates figuraz actualiter in eo inuentariū pferat mathematicus. de alio quidē corpore physico. ¶ Sed ptra. videtur q corpus hoc modo dictū esset subiectū naturalis phie. qz per mobile qd additur corpori in nullo restringitur. sicut nec nix cum dicit nix alba. vel ethiops cū dicit ethiops niger. Ad hoc res pondet dñs Albert. q licet omne corpus qd in natura est sit mobile. nō cū ponit esse subiectū naturalis phie. oportet q sibi addatur mobile. qz alia est pferatio corporis in qz eum hmoi. z alia est pferatio corporis fm q mobile est. Et licet ibi nō sit ptractio quo ad supposita. qz puerū tur in suppositis. est tñ ibi ptractio quo ad modū intellē gendi. sicut etiam dicit nix alba. ibi non est ptractio suppositoy. sed est ptractio quo ad modū sentiēdi. ¶ Minor psum ad pnam partem. qz omne tale h3 intra se pncipium sui motus qd est natura. ergo est mobile. z qzuis natura nō solum sit pncipium motus sed etiā quietis. non tñ est omne corpus naturale quiescibile. qz corpus qd est naturale a natura vli. sicut est corpus celeste nō est quiescibile. sed est ppetui motus. Et iā corpus quiescibile non p esse huius scientie subiectū. qz quies est puiatio mot^o non dicens formā posituaz circa corpus sed puationem que non intelligitur nisi per habitū. Et si aliquis forma ret instantiam q nō omne corpus physicū mobile est. quia terra z maxime pres terre que sunt circa centrum sphere mūdi immobiles sunt. Ad hoc rñdet dñs Albert. q licz pres terre in qz sunt circa centrū sunt immobiles localit. tñ mouent motu alterationis. qz in centro fit maxima alteratione ppter pcursum influentie corpoy celestū. que maxime vniūtur in centro. Secūda pars p3. scz q passio que est mobilitas pueniat corpori pncise z non enti. qz mot^o est in genere pmi. sexto physicoz. z in spē successione. qz si pmensuraret enti ipm mobile. oporteret q sicut motus fm suū esse specificū fuit a mobilitate tanquam a sua causa immediata et adequata. ita secundum suum esse generis pura continuitatis flueret ab entitate. sed hoc est

falsum. qz prima causa continuitatis est corporeitas cōnata materie corporis. ante quā corporeitates est veritas entis. Etiam si ens fm q ipsum causaret punitatem omnē ens esset corporeū. z nullum in corporeū. qz si sic seqretur q physica essz pars metaphysice. vel q eēt ei subalternata. sed vtrūqz illoz est falsum. quia tūc nō essent tres partes phie realis ab inuicem distincte. Sequela partz. qz cū dicit ens mobile. vel mobile dicit solum modū ipsius entis et non aliquid realiter distinctū ab ente. vel dicit aliquid superadditum nature entis. Si pmiū tūc seqretur q physica non esset distincta a metaphysica. sed esset pars eius. qz eiusdem scientie est pferare aliqd subiectū z modos ipsius. cū ergo ad metaphysicā pmet pferare ens etiaz debet pferare mobile. Si dicat secundum scilz q mobile addat aliquam naturā ipsi enti distinctū ab ente. tūc seqretur q sit ei subalternata. qz pceptū subiectū metaphysice cū quadam determinatōe sibi alienam naturā addente. Conclusio sequitur ex pmissis.

¶ Maior: Sicut mathematica pfiēt intellectum ad imaginatiōem puerus. ita pferas qualitatē physica est intellectus ad sensum exteriorē reflexi pfectiua Minor: Primū ens sensibile p demonstratiōem intelligibile est corpus naturale seu mobile. Conclusio Itaque ipsum est propriū et adequatū subiectum naturalis phie

¶ Maior: p3. qz sicut mathematica pferat qzitatē que est imaginabilis. ita physica pferat qualitatē sensibilez. et ideo est pfectiua intellectus reflexi ad sensum exteriorē. qz qualitas est sensibilis sensu exteriori. ¶ Minor: p3 qz nihil est mobile nisi corpus. ergo pmiū sensu pceptibile in quo sunt qualitates sensibiles ad quas est motus z fm quas ptingit aliquid moueri motu salte naturali. vel ipse mot^o est qui est sensibile pmiū ē corp^o naturale seu mobile. qz hoc in qz tum hmoi h3 naturaz sensibilem. z sic est naturatū ppositum habens in se materiā que est pncipiū motus et mutabilitatis. hoc etiā est resolubile in tria demonstrationis pncipia. scz in subiectū quod est ipm mer. z in naturaz pncipiātem ipsum in fieri z esse tanqz in pncipia z accidentia propria que sibi pueniunt fm naturam per que sentitur et per que a posteriori cognoscitur. Et accipitur sensibile in quantum dicit aptitudinem remotam vti materia est corpus sensibile in potentia. et sic est ratio quare illud vel illud corpus est actu sensibile. z non in qz tum dicit actum. ¶ Conclusio sequitur ex pmissis. qz illud est per pncipia nature constitutum z propriū motus subiectum a quo fluit motus tam fm genus qz fm pncipiem. fm genus quidem. quia motus est de genere cōtinuitatis accipiens illam a quantitate sui mobilis consideratū fm esse generis. sed corpus mobile habet rationes cōtinui in eo q corpus. fm speciem vero tunc motus qui est actus extractus a natura fluit ab aptitudine nature. que dicitur mobilitas. igitur ipsum est adequatum subiectum. z hinc est q dicit philosophus in principio libri de celo q physica maxime est circa magnitudines z corpora ibi illa ppositio circa dicit circūstantiaz subiecti siue obiecti. Et confirmatur etiam istud p philosophum pmiū

perigeneseos dicentē. q̄ hyle siue materia ē corp⁹ sensibilis in potentia q̄ materia cū forma ē p̄ncipiū eius qd̄ in hac scia p̄siderat. Ens s̄o nō ē p̄mū p̄trahibile p̄ mobile z sic corpus naturale seu mobile qd̄ est suba corporea naturalis z p̄ sensu z cognoscibilis ē p̄mū subiectū scibile p̄mū fm̄ rem z rōnem.

Ad obiecta in opposi-

tum. Ad p̄mū est dōm. q̄ p̄s sexto physicorū non p̄bat mobile inesse corp⁹ vt est determinatio subiecti. s̄ vt ē eius passio. vñ mobile accipit dupl̄. T̄no vt est q̄daz d̄za respectu. Al̄to vt passio. p̄mo mō noiat aptitudinē p̄ueniēte p̄ quā ponit corp⁹ in specie nature. vñ idē est ac si dicitur corp⁹ naturale qd̄ a natura d̄z que est p̄ncipiū mouēdi z quietēdi. sc̄do mō ē passio q̄ de subiecto demonstratur quēadmodū sexto physicorū p̄bat Arestoteli. mobile in esse corp⁹. oñ dicit q̄ sexto physicorū corp⁹ esse mobile. z non corpus mobile esse. Si s̄o mobile sp̄ poneret passio etiaz incouenienter sc̄is Thomas ens mobile poneret p̄ subiecto ex eo q̄ subiectū esset voce z significatōe p̄plexū. Idē em̄ vt apparet intendit expositores ponentes ens mobile siue corp⁹ mobile. qz̄ oportet. lz̄ sancto Thome videtur potius poni ens mobile q̄ corp⁹ mobile. sed hoc mirū ē cū in alijs libris posterioribus p̄corditer ponit vt subiectū libri de celo z mūdo est corp⁹ mobile ad vbi cuius d̄no Alberto. qui notat id qd̄ fm̄ veritatē substat passionibus physicis magis appropato vocabulo subiectū libri physicorū expressit. Et nō d̄z materia p̄ma ens mobile sicut nec corpus mobile. qz̄ ipa nō mouet motu p̄prie dicto vt nō tū est. qz̄ nō ē ens in actu. nec motu cōter dicto qm̄ nō est generabilis neqz̄ corruptibilis p̄mo physicorū. qz̄ qd̄ generatū est totū p̄positū qd̄ ē corp⁹. z amplius mirū est q̄ alij qui assumunt ens mobile esse subiectū p̄pter motū accedentū q̄b̄ tū nō p̄uenit mot⁹ nisi p̄ acc̄s. Ad sc̄dū ē dōm. q̄ idē nō ē subiectū totius z p̄is eodē modo acceptū sed diuersimode acceptū est subiectū libri physicorū. et totius naturalis p̄hie. quia si accipiat in rōne totius vñ inco tracti in se. sic ē subiectū istius libri. si vero in rōne totius p̄tūtur p̄hibilis p̄ diuersas d̄zas. sic ē subiectū totius p̄hie naturalis que nō est vna simplr̄ sed ex partialibus sc̄iētijs p̄tialū librorū ordinate collecta. Et si p̄trahat p̄ hanc vel illā d̄zām spēalem. sic est subiectū in partialibus libris sicut corpus mobile ad vbi. est subiectū in libro de celo. z p̄tractū ad formā simplicis elementis ē subiectū in libro de generatōne. z sic p̄nter. Ad terciū ē dōm. q̄ illa definitio ē formalis motus. z iō entis in potentia nō stat p̄ subiecto motus. sed p̄ forma fluente de esse imperfecto ad esse p̄fectū. z sic nō definit ibi vt passio. s̄ vt est species predicamenti sui inq̄ntum est eiusdem essentie cum suo termino ad quē. Etia si hoc argumētū procederet tunc non esset ens mobile subiectum sed ens tū. quia non definit motus p̄ ens mobile s̄ tū p̄ ens. Et si dicatur accidens habet definiti per suū subiectū. Ad hoc d̄z definitōe materialis. Ad quartū est dōm. q̄ mobile non dicit passionem sed formalem rōnem considerandi corpus in p̄positio. z sic nō ponit ibi vt pars subiecti p̄hie naturalis. s̄ ponitur ad determinandum sub qua acceptōne corporis corpus ponat subiectū naturalis p̄hie. hoc tamen verum est. q̄ ista tria sc̄z corpus simpliciter corpus mathematicū et physicū non sunt distincta loco z subiecto. sed sunt vñ

corpus numero variatum fm̄ formales modos considerandi. quomā consideratur vñ corpus sub diuersis esse. Ad quintū est dōm q̄ cōmentator loquitur ibi magis de subiecto sc̄di libri physicorū q̄ de subiecto libri physicorū. Aut dōm ē q̄ cōmentator ponit p̄ncipiū subiecti p̄ subiecto vt facit aresto. in p̄ncipio p̄mi posteriorū ibi dicit q̄ vnitās est subiectū in arithmetica ex eo quia est numeri p̄ncipiū qui est illius scientie subiectū. Nec oportet de nominatōnem semper fieri a subiecto. sed aliquā a noie d̄z sepulsi. aliquādo a p̄ria passione. aliquā a principio vt hic quō etiā gr̄matica vocatur litteralis a principio sui subiecti. Ad sextū est dōm. q̄ vñ dupl̄ cōsiderat. T̄no mō in ordine ad suas causas z fm̄ esse suū essentie. z sic vniuersale est immobile quia habitudo ipsius ad suas causas est immobilis z rōne illius h̄z immobilitatem sue mobilitatis. ita q̄ mobilitas cōuenit sibi. necessario. z immobiliter rōne illaz̄ causarū. Al̄to mō cōsiderat p̄ respectum ad sua inferiora. z illo modo sibi conuenit mobilitas. quia aptitudo ad motum respicit actum motus ille autem actus primo ducitur ad actum in singularibus. licet aptitudo primo incipiat in vniuersalibus. Et ad p̄batōnez est dōm q̄ vniuersale est indiuisibile fm̄ suam essentiam. ē tamen bene diuisibile fm̄ esse physicū. Et est notandū fm̄ d̄m Albertum. q̄ sunt quedam entia de quibus intendit physicus nō p̄pter hoc q̄ sunt corpus mobile. nec propter hoc q̄ sint corpora. s̄ qz̄ ad motū referūt. z aie fm̄ q̄ sūt cause motū i aialibz̄ z vegetatiuis z hec sūt naturalia ad motū relata. z nō sicut p̄ se subiecta motui z mutationi. motus em̄ nō est in ipsis s̄ ab ipsis potius in quibus d̄z alijs. z sic nō oportet corp⁹ mobile verificari de oibz̄ in hac scia p̄sideratis in recto vñqz̄ tū i obliq̄. Et qm̄ tūc arguit de p̄mo motore z intelligētis q̄ sunt cāe motuū nō p̄ p̄siderari i eadē scia cū alijs rebz̄ gn̄abilibz̄ z corruptibilibz̄ cū corruptibile z incorruptibile ḡnē differat p̄mo metaphysice. Ad hoc d̄z lz̄ differat q̄ne physico. p̄ueniūt tū genere sc̄ibili qz̄ ad idē gen⁹ sc̄ibile siue subiectum attritionis reducuntur.

Circa predicta sunt du-

bita quorū p̄mū est. Quorū sunt libri naturalis p̄hie Solutio sūt multi q̄ sumunt fm̄ diuisionē subiecti qd̄ ē corp⁹ mobile. hoc ar̄ p̄ma sui diuisione vt inq̄t d̄ns Albert⁹ d̄z uidit sic qz̄ aut p̄siderat in se z absolute siue inco tracte. z sic ē liber physicorū siue de physico auditu q̄ tractat de passionibus corp⁹ mobilis in cōi. aut p̄siderat vt p̄tractū ē et hoc dupl̄ qz̄ vel ē corp⁹ mobile simplex vel mixtū siue cōpositū ex simplicibus. Si simplex h̄z sit dupl̄. qz̄ vel ē mobile ad vbi tū vel ad formā. qz̄ iste due ponit mot⁹ sūt i mobili. z vna eaz̄ catur ex alia. z vna eaz̄ ē simplicior z alia min⁹ simplex. si p̄mo mō sic ē liber de celo z mūdo ibi definitur terminatur de corpore mobili ad vbi quia de elementis et quinta essentia fm̄ q̄ localiter sunt mobilia. Dominus vero Albertus addit libro de celo z mūdo librum de longitudine z latitudine terrarum z ciuitatum. z librum de locis habitabilibus. z librum de proprietatibus elementorū z planetarū. quia ad hoc q̄ sciatur impressio quā corpus celeste relinquit in elementis que mouentur ad formā etiā in corporibus mixtis. oportet q̄ sc̄iat et h̄itudo quā h̄z ad locū gn̄atōis illaz̄ impressiōnū. Si sc̄dm sic ē liber de generatōe in quo determinat de generatōe elemē

torum. Si contrahatur ad formā mixtū hoc est dupliciter vel fm q est in via mixtionis suae de mixtis imperfectis. aut est in genere vel specie mixti perfecti pstituti Si psumum sic est liber metamozorum in quo agitur de impresiombus meteorologicis puta ignitis z humidis. Si se cūdū hoc est dupliciter. quia corp⁹ mixtū ē duplex v^l aia tū vel inaiatū. Sic ⁹ ē liber de mineralibz que pulchre edidit dñs Albert⁹. Si aiariū h ē dupl^r. qz vel deteriat de pncipio aiatoz qd ē aia. z sic ē liber de aia. vel defmiat de aiatis i spēali. z sic ē liber de vegetabilibz z plātis qstū ad aiaz vegetatiū. z de aialibz qstū ad aiaz scitiū v^l de teriat de aiatis i gñali. z sic ē liber paruoz naturalū. Et qz opa aie vegetatie sūt nutrire augere z generare. z duo determināt sufficiēt i libro de gñatōe. de tercio scz nutrire pbs defmiat in libro de nutrimento. Opa aie sensuie sunt duo i gñe scz sentire z mouere fm locū. Et p mū op⁹ tripl^r ceter variat. aut em accipit fm pparōez fm q sensus egre dit vel ingredit aial. z sic de eo deteriat i libro de somno et vigilia aut fm reditū ex spē sensibili suata apd aiaz i rē pus acceptā i sensu z sic de eo defmiat i libro de memoria z reminiscētia. aut fm pparōez sēsus ad sensibile z sic de eo deteriat i libro de sensu z sensato. Scdm ar q motua ē aia scibil^r dupl^r mouet p⁹ locū. aut mutādo locū aut dilātādo z restringēdo corp⁹ i eodē loco z vtzqz hoz tradit i libro de motibz aialū. hic aut mot⁹ ē gñalis oibz aia libz sub disūctōe accept⁹. qm oē aial aut mouet motu. pgressiuo aut dilātātōis z restringētōis aut vtroqz mō facit ar spēalē motū i hñtibz pulmonē q ē ad refrigeriū pectoris p spiritū attractū que mouet attrahēdo z retinēdo z emitendo z h mōi scia tradit i libro de respiratiōe z inspiatōe z ad amicum e⁹ ē liber que pposuit de dñs spūs et aie z liber de intellectu z intelligibili que etiā p plemēto tercij libri de aia composuit Albertus.

Secundum dubium

An pueniēt dicat in textu ptingit intelligere z scire cum tū illa vidēt ad idē puenire. So⁹ q sic loquēdo pue ad intentōem phi dñt ex pre habitu vñ pue elicit. z ex pte obiectoz formalū d qd sūt imo sic inter se hñt ordine qz scire ē act⁹ a scia elicit⁹ p demōstratōez vt dī pmo psterioz z ē pclōis tāqz pxi scibil^r fm q ab alijs apphēdit hoc ē pclōis put ex pmissis nēario seqt Sz intelligere est act⁹ elicit⁹ ex spē intelligibili respectu simplicis qdirat rei intelligibilis. z h q ad pma oparōez itellect⁹. vel ē act⁹ rus elicitus ab hñtu pncipioz q dī itellect⁹ respectu pncipioz pmoz simpl^r vel in respectu. Et hz p sciaz elicit⁹ detratio q ad hñtē sciaz ita q scire p demōstratōnem ex icia elicitū n sit cā scie i hñtē eā. ē tñ cā scie i alio addiscere sic definitio quā format itellect⁹ in pma oparōe nō. generat spēm intelligibile i intelligēte z defimēte. hz i alio discipulo audire. Et qz p quō iste tres oparōes ordinē hñt causā depēdēte. nā intelligere scdm ē ex pmo z scire ex prio et scdo vñ qz itellect⁹ hñt in vltima resonātia pncipat vñ intellectualis nature nō p vñico actu intelligēdi p spē cū elicitō simplicis apphēsiōis subiectū aliqd i se z i suis pperatibz apphēdere hz eger ppositōe. qz pponit pperatē cū subiecto z pus cū cā subiecti vel pdicati qz cū subiecto et sic nō eger discursu Sz pueniūt qz scz act⁹ elicit⁹ ab vna poña scz ab itellectu possibili. z sic cōit z iprope loquendo ad idē vidēt puenire Bdm ē q ad dubiū q p intelligere de signat cognitō pncipioz incōplexoz q apphēdim⁹ elemē

ta pncipia z cās fm se vel subiectū fm se vel pperates p⁹ se. hz mñ⁹ ppe designat etiā p gñtō pplexoz q p elemēta pncipia z cās apphēdim⁹ hie pncipia cās etiā de his qz sūt pportionaliter. per scire aut designat cognitō pclusio nū qz ex pncipijs causis z elemētis demōstratōem scim⁹.

Tertium dubium est

Quid intelligit pbs p pncipia cās z elemēta. So⁹ distictio hoz noim habet diffuse. v. metaphy. ibi oñt quō cā se hz ex additōe ad pncipiū z elemētū ex additōe ad cām sz qstū pposito sufficit p hec tria intelligūt qrtuoz cāz gñā hz diuersimode. Bñs em albr⁹ z Averrois p pncipia itel ligūt cās efficiētes i gñe corpis mobilis fm q est mobile qm nō scim⁹ naturalia nisi sciam⁹ cās efficiētes coz p⁹ mas. qz cā efficiēs ē pncipiū vñ mot⁹ forma ei ē termin⁹ motus z effectus efficiētis. z materia nō subest motui nisi p efficiētē cām. finis ar mouet ppe in intēōe practica p cās pō itelligūt cās finales. eo q finis ē cā cāz. qz ois cāe pncipiū. nā cā efficiēs nō mouet tanqz pncipiū executōis et motus nisi mota via intentōis a fine. z qz efficiēs vtru tē causandi hz a fine ē cā aliaz duaz. q vtzqz ē potissima. et iō merito vendicat sibi nomē cause pantomōiā. p elemēta pō itelligūt cās intrinsecas materiā z formā ex quibz res naturales pstituit z in qz resoluitur quēadmo dū elemēta pstitutōem mixti. Scūs pō thomas p cās i itelligit cām formālē z finalē. z p elemēta cās materiales eo q materie pue pueniat ratō elemēt⁹. z qñis materia solū dicat elemētū simpl^r scz in ordine ad rē naturalē z formā q ex ea educit. tñ etiā forma p dicit elemētū inqstū ē in trificū pncipiū cū materia ex quo elemētaliter pstituitur res naturalis z in quā resoluit. z hoc loquēdo de forma p⁹ tis. quia forma totius nō habet pue rōnez elemēti. Sz in isto parua vis est. quia intentio phi est p ista tria itell gere qrtuoz genera causaz. Aut aliter dōm est fm dñm Albertū. qz p hec tria intelligūt pncipia demōstratōis subordinata fm triplicē dñm q nō sunt pncipia esse rei naturalis seu mobilis sz cognitōis tñ. que quidē sūt i tris plici differentia. quedam sunt pncipia cognitōis nō ins gredientia demōstratōem que sunt pime dignitates cuiuslibet scie que dicunt pncipia. quedam sunt ingredien tia demōstratōnem. quia scz in conuertibilia z cōmūnia que dicūtur cause. quedā vero sunt proxima z conuertibi lia seu immediata. z illa dicūtur elemēta potissimam de monstratōnem ingredientia. Et quando arguit in scētia naturali non est procedendū ab elemētis. quia dicit tunc arbitramur vñquodqz cognoscere cū causas primas et pma pncipia cognoscimus vsqz ad elemēta. Ad hoc dicitur q vsqz non capitur exclusiue sed inclusiue vt vsqz elemēta z etiā ipsa elemēta.

Quartum dubium est

An contingat scire z intelligere per pncipia z causas in omni scētia Solutio domini Alberti si per pncipia causas z elemēta intelligantur pncipia cognitōis et esse mobilis. solum phyica per pncipia causas z elemēta definiendo intelligit z demōstrando scit. Lutus ratō est. quia tam mathematicus qz metaphysicus abstrahūt a motu qui est sensibilis nature act⁹ z a qualitatibus sensibilibus. ergo non demōstrant per causam efficiētē materiam z finem fm q sunt motus pncipia. qz efficiēs mouet materiam z per motum attingit finem. Dicitur

aut mathematicus abstrahere a motu qui est actus sensibili nature propter motum imaginariū quo mathematicus de punctū motu suo causare lineā ad quē nō p̄currūt q̄tuor genera causarū. sed solū vna cā. vñ mathematicū p̄siderās solū esse reū q̄ntarū demōstrat solū p̄ formā dimitteudo tres alias causas q̄ ip̄e abstrahit a motu. et p̄ p̄ns a materia que est ip̄ius motus subiectū. nec p̄siderat eā efficit entē q̄ est p̄ncipiū. vñ motus. nec finē quē termin⁹ motus et iō ille cause in nulla alia scia adeo manifeste p̄siderant sicut in physica. Et q̄uis metaphysicus considerat oēs causas nō tñ vt causantes motū p̄p̄ie dicit. s̄ inq̄rītū p̄ncipiāt emanatōes simplicē vel inq̄rītū referūt in quādā rōnē subē q̄ ē vñ ens et p̄ncipiū alioz q̄ metaphysic⁹ intēdit. vel inq̄rītū cadūt sub analogia entis. Et si sit eadē res mathematica et physica. nō tñ eodē mō p̄siderata vnde sub a quanta euz p̄cissione q̄ntatū sensibiliū accepta nō intelligit dependere nisi ab vno p̄ncipio sc̄ forma tñ q̄ ē p̄ncipiū essendi. et nō ab alijs causis q̄ motū p̄ncipiāt et ex cōsequenti rem naturāle. Nec p̄siderat physice q̄tuor causas fm̄ oēm modū cōitatis. s̄ solū inq̄rītū p̄ncipiāt motū. Et q̄ in qualibet scia nō sunt p̄ncipia eā et elemēta. iō dicit sanet⁹ Thomas q̄ ad hoc designandū Aristotē. vñ cōiūctōne diuertiua. dicit q̄m̄ intelligere et scire p̄tingit circa oēs scias quaz sunt p̄ncipia cause aut elemēta. et nō dicit sunt p̄ncipia cause et elemēta. Si p̄o p̄ncipia eā et elemēta intelligit p̄ncipia cognitiōis tūc in q̄libet scia sunt p̄ncipia cause et elemēta copulatiue. Et q̄ in physice res nō cognoscit nisi ex p̄ncipijs ex quib⁹ ē. iō in physice p̄ncipia h̄mōi idēficant quodā mō. dicit tñ in hoc. q̄ vltiter accepta sūt p̄ncipia p̄gnosendi et p̄riculariter sunt p̄ncipia essendi rei mobilis. vñ sicut de reb⁹ mobilib⁹ vltiter acceptis est scientia ita ex p̄ncipijs causis et elemētis vñ vltimē acceptis.

Quintum dubium est.

An ad p̄fecte cognoscendū aliq̄ue effectū oēs eius causas cognoscere. Solo q̄ trib⁹ modis p̄t cognitio dici p̄fecta. Vno simpliciter. et sic cognitio d̄ p̄fecta q̄m̄ res aliq̄ cognoscit oib⁹ modis q̄b⁹ p̄t cognosci. et illo mō cognoscere d̄ rem oēs cognoscere oēs ei⁹ causas tā p̄ se q̄ p̄ accūs. q̄a si aliq̄ defecerit nō cognoscit res illa oib⁹ modis q̄b⁹ cognoscit p̄t. et talis cognitio de aliq̄ re a nobis haberi non pot q̄m̄ nō nulla re cognoscim⁹ oēs eā tā p̄ se q̄ p̄ accūs. cū in causis p̄ accūs respectu alicui⁹ effect⁹ in infinitū p̄cedat. Alio mō d̄ cognitio p̄fecta cognitio de hūana. et sic res cognoscit p̄fecte q̄m̄ cognoscit oib⁹ modis q̄b⁹ p̄t cognosci cognitio de hūana. pura fm̄ esse logicū physici et metaphysici et sic de alijs. et ad habendū talē cognitioem sufficit nos cognoscere oēs causas p̄ se alicui⁹ effectus q̄ ad diuersa esse q̄b⁹ ip̄a cognoscit. Nec tñ oēs cognoscere oēs causas distinet. s̄ sufficit p̄rias causas cognoscere in q̄b⁹ includūt causē p̄ se remote. et p̄ talē cognitioem de aliq̄ effectū puenire possumus ad p̄me cause et eāz vñū aliquale cognitioem quaz vñū p̄cipit in p̄rimis causis alicui⁹ effectus. Tercio d̄ cognitio p̄fecta in genere alicui⁹ sciētie. sc̄ natura h̄is et sic sit ip̄a q̄m̄ res cognoscit oib⁹ modis q̄b⁹ p̄t cognosci p̄ talē scia. et ad cognoscendū h̄ mō aliquā rē p̄fē. necesse ē cognoscere oēs causas ill⁹ rei ip̄am causantes sub tali eē q̄ in tali scia scit. Et sic p̄ q̄ ad habēdū p̄fectā cognitioem de re oēs ei⁹ causas p̄gnosere ad habendū at cognitiōem imp̄fectā sufficit aliq̄s eās cognoscere et hoc se

p̄tingit propter nostrū. im̄ defectū qui non p̄de omnes causas simpliciter comprehendere.

Innata at est ex notiorib⁹ nobis via et certioribus i certiora nature et notiora. nō em̄ eadē nobis nota et simpliciter vñ quidē necesse fm̄ modū hūc p̄cedere ex incertiorib⁹ nature nobis at certiorib⁹ in certiora nature et notiora. Sunt aut̄ primū nobis manifesta et certa p̄fusa magis. posterius at ex his sūt nota elemēta et p̄ncipia diuidentib⁹ hec. vñ ex vlib⁹ ad singularia oēs p̄cedere. Totū em̄ fm̄ sensuz notius est vñ totum quoddā est multa em̄ p̄p̄hēdit vt p̄tes vñ. sustinet aut̄ idē hoc quodā mō et notia ad ratōnem. Totum em̄ quodā mō et indistincte significat vtputa circulus. Definitio autē ipsius diuiditur in singularia. Et pueri p̄mū appellant omnes viros patres et matres feminas. Posterius autē determinat horū vnum quodq̄.

Ista ē sc̄da ps hui⁹ tractat⁹ siue sc̄da ps. p̄mij in qua p̄hs oñdit ordine. p̄cedēti in naturali p̄bia q̄ ad nos q̄ ē ordo discipule nob̄ p̄positus. et vult h̄ac p̄lōnē naratū scia ex vlib⁹ et magis p̄fusa oportet p̄cedere in singularia et magis deteriorata siue min⁹ vñ. Quā sic p̄bat. Innata ē nob̄ via. p̄cedēti ex nob̄ notiorib⁹ et certiorib⁹ et notiora nature. In physice at nob̄ magis notia sūt p̄fusa et magis vñā posterius aut̄ ex his p̄fusa sūt nob̄ magis nota p̄ diuisione ad p̄ricularia descendendo elemēta siue p̄ncipia sp̄cālia que sunt sp̄cālia cause efficitur. ita q̄ vñā p̄ncipia cause vñes et elemēta vñā sūt sp̄cālib⁹ nobis notiora. q̄ i physice seu naturali scientia ex vniuersalibus et confusis est magis p̄cedendū. Vnde totum probat quia non sunt eadem nobis nota et simpliciter. i. apud naturam. et potissimū in scientia naturali. q̄ necesse est fm̄ hunc modum p̄cedere ex incertioribus nature. nobis autē certioribus in ea que sunt nature notiora et certiora. Vnde totum p̄bat p̄hs trib⁹ signis. Primū sumptum est ex toto sensitiuo siue integrali quod ad sensum cognoscitur tale enim fm̄ sensum notius est suis partibus. sicut tota domus suis partibus componentibus. s̄ vniuersale siue confusum est quiddāz totum. eo q̄ multa in se cōphēdit tanq̄ partes. igitur nobis est magis notū. Secūdu signū sumitur a toto intelligibili q̄le ē definitum habens multas partes definientes. vnde dicit. p̄ hoc p̄bant nomina ad rōnem hoc est definita ad definitiones quia totum definitum fm̄ se indistincte prius notum est suis partibus quibus definitur et cuius definitio integratur. Aut dicendū est aliter q̄ definitio tota in rōne totius notior ē p̄rib⁹ definitioz integratib⁹. s̄ p̄mū magis ē de intentione philosophi quod etiam patet exemplo ad hoc inducto. quia dicit q̄ circulus tanq̄ quoddam definitū indistinctum prius nobis notum est definitio eius que est circulus est figura plana vnica linea cōtenta i cur⁹ medio ponit centrū a quo omnes linee ducte ad circiferentiā sunt equales. tali em̄ definitioe ponitur pres quas hic p̄. vocat singularia. Tercū signū sumptū est ex apprehensione pueroz quo prius apprehēdūt vñ. vnde in p̄ncipijs

oēs viros appellat patres. & de feminas matres. posterius autem determinat horum unumquodque quod videlicet pater est & qui mater est dicitur confirmata etate discernit eum qui vere est pater ab alijs viris. & que vere mater est ab alijs mulieribus.

¶ **Utriusque in physicis vltima sunt minus vltimo notiora.** Et videtur primo quod non quod dicitur philosophus primo posteriorum quod singularia sunt nobis notiora & vltima secundum naturam. **¶** Secundo sic philosophica est scientia perfecta intellectus ad sensum & conversi siue reflexi. Illa dicitur esse notiora quam sensui proinde scilicet huiusmodi sunt periculosa. quia illa sunt per se sensibilia. vltima autem intelligibilia. **¶** Tertio vltima accipitur per abstractionem a singularibus. scilicet abstractum est posterius notum eo a quo abstractum. **¶** Singulare sunt notiora nobis ipsis vltimo. **¶** Quarto confusa sunt priora nature. & sunt notiora nature. **¶** Quintus probatur quod hoc est prius a quo non quod dicitur sub sistendi natura. scilicet a profuso non quod dicitur sub sistendi natura. **¶** Confusa sunt priora nature. **¶** Quinto definitum quod ad nos prius est per definitionem. scilicet per definitionem sunt in plus et coloris definito secundo posteriorum. **¶** Periculosa est nobis notius & prius quam vltima. **¶** Sexto scilicet signum videtur implicare. quod supponit vltima sensibile esse aut sensibile est periculosa. igitur etc. Pro parte tamen affirmativa est sententia philosophi in textu.

¶ Maior triplex est vltima antequam in re & postquam in diversis scientijs considerabile. **¶** Vltima prima considerat metaphysicus. tertium logicus et secundum quod est in re profusus solus naturalis philosophus.

¶ Conclusio igitur de his in diversis scientijs loquitur diversimode Aristoteles

¶ Maior sumit ex auctoritate platonis & etiam philosophi. Plato enim inquit dicitur alterius triplex posuit vltima scilicet ante in re id est ante singulare quod est res a rata subsistentia. Et hoc est duplex. scilicet natura & tempore scilicet & natura tamen. **¶** Primum est in mente per se causa dicitur idea. et sic imponit platonem. quod posuerit tales ideas extra mentem per se causa extra quam positioem philosophus disputat septimo metaphysice & primo metaphysice primo posteriorum. **¶** Secundum est simplex rei quiditas & essentia dicitur esse suis singularibus. & ita secundum naturam prius est singularibus esse recipientibus licet non tempore. quia ante in re. ante singulare per dicitur nihil subsistit. per dicitur igitur singularia natura sic simplex rei quiditas. et hoc vniuersale vtriusque modo acceptum considerat metaphysicus. vniuersale in re. in singulari simpliciter est physicum nullo modo a motu et passionibus sensibilibus siue naturalibus separatim quinimo in sua ratione omnia illa accipit.

¶ Dicitur notari in re simpliciter ut scilicet res dicitur a rata quod quod singulare subsistit realiter vocat res. quia in re id est in singulari imaginarie vel intelligibiliter acceptum potest inueniri vltima in re considerat metaphysice & mathematice. ut quiditas simplex accepta potest esse substantia periculosa per perfectionem quantitatatis et sensibilibus quantitatibus imaginarie vel intelligibiliter accepta que est considerat metaphysice. vel per perfectionem quantitatibus sensibilibus tamen & non quantitatibus quod est mathematice considerat metaphysice. **¶** Vniuersale vero postquam in re est eadem natura sub alio tamen modo eendi accepta scilicet secundum quod notionaliter et spiritualiter per se lumine intellectualis diffundit vsque ad intellectum possibilem quem secundum dicitur Albertum prius non informat. sicut accens eo quod non eget subiecto. cum non habeat esse materiale sed intentionale et spirituale. et non est huiusmodi vniuersale conceptus formatus ab intellectu possibili seu vltima. quia habet suum esse ex lumine prime cause cuius est ratio diuis principaliter et instrumentaliter ex lumine intellectus agentis. et non ab intellectu possibili. cuius est solus

circumvniuersale postquam in re vniuersalitate rationis generis vltima speciei aut alterius vniuersalis formare respectum secundum intentionem que sunt genus species. **¶** Et quo per dicitur rationes reales vniuersales ante rem in re et post rem. licet differant realibus modis essendi cuius gratia diuersa predicta circa eis attribuit. realia et essentialia vltima ante rem. variabilia vltima in re & intentionalia vltima post rem. **¶** Sed predicta sic arguit de rebus naturalibus secundum esse quod habent in singularibus non est scientia. sed secundum vltima rationes. igitur non potest dici quod physica versat circa vltima in re sicut dicitur in minore. **¶** Ad huiusmodi dicitur quod vltima in re vltima accipitur non est in singularibus per determinationem ad huiusmodi vel illud singulare de quo non est scientia. sed per confusionem vagam. hoc est secundum esse quod habet in singularibus secundum rationem eodem singularitatis acceptus quod etiam de ipsis potest esse scientia. & sic etiam speculatur hec scientia physica passiones venientes vltima in re. **¶** Exple gratia vel scientia est de rosa secundum esse quod habet in singularibus non tamen de hac rosa hic crescente aut in determinato loco propter eius corruptionem sicut sic pariformiter est de homine. sed de hoc homine scilicet iohanne. **¶** Et quod etiam dicitur sequitur minor. **¶** Conclusio sequitur ex premissis. quia philosophus in diversis scientijs loquitur de ordine cognitionis nostre quo ad vniuersale & singulare sicut ante oppositum argutus fuit. quia primo posteriorum loquitur de vltima logice a singularibus abstracto seu vltima post rem. & quod amplius est in toto triuisio licet diversimode. primo metas physice de vltima ante rem & vniuersalibus primis causis & rerum quiditatibus per perfectionem sensibilibus secundum quod in primis & vltimas causas sapientialis sunt reducibiles vltima ante rem per resolutionem ad priora principia & maxime ad primam causam meta physice cognoscitur. hic autem sermo est de vltima in re seu singularibus vagissime designatis. de minor autem vltimas. aut minus vage designatis in libris sequentibus sicut patebit postea in solutionibus argumentorum.

¶ Maior secundi discursus. Non eadem principia sunt nobis et nature notiora. sed innata est nobis via a notioribus nobis ad nature notiora procedere. **¶** Vltima. Confusa et vniuersalia sunt nobis secundum ordinem humane cognitionis firme notiora. **¶** Conclusio igitur a magis vniuersalibus ad singularia vel minus vniuersalia est processus doctrinalis in hac scientia.

¶ Maior quo a prima parte patet per Aristotelem in textu. & est causa ex diuerso processu nature & nostre rationis. quia natura naturans esse intelligibile perducit per formas practicas et causales que sunt ante rem componendo actum cum potentia & partes in toto. nos autem cognoscimus per apprehensionem re a rebus passiuem nos habentes quodammodo ad eas. et ergo non sunt eadem nobis nota & nature. **¶** Et intelligitur ista prima pars maioris in physicis & non mathematicis quia in illis simpliciora ex quibus fiunt demonstrationes sunt nobis notiora. **¶** Acque habet veritatem in omnibus physicis. ut patet de colore qui est notior suis speciebus in medio diffusis tam nobis quam nature vniuersaliter de stellis celestibus que sunt nobis notiores & etiam nature suis influentijs. **¶** Secunda pars probatur quia intellectus noster humanus infirmus est. & ergo non accipit notitiam suorum cognoscibilium simpliciter apprehensione. sed discurrendo procedit a minus notis neque ab eque ignorantibus sed a magis notis. **¶** Preterea omne perfectibile quod natum est perfecti pluribus perfectionibus gradatim se habentibus primo naturaliter perfecti perfectione sibi proximiori quam dum perfectus fuerit procedit

ad vteriore sed noster intellectus noticijs rerum in scien
 tijs perficitur. ergo natus est perfecti noticia sibi magis p
 pinqua. z dum fuerit illa perfectus gradatim proficiscit
 ad vteriozem z sic intellectus noster possibilis ex natura
 q̄ possibilis ē paulatim p̄gredit̄ de potentia ad actū. s; sic
 nō p̄cedit natura. q̄ nō sūt eadē nobis nota z nature. Q̄
 p̄ p̄mo de natura naturate. qz illi nature notiora sūt p̄n
 cipia p̄ncipiatis. p̄ticulare vlt. s; nob noticia p̄fusa notio
 ra sunt p̄posita p̄tib; magis vltā min⁹ vltib;. Sēdo p̄ de
 natura simplici i qua sūt resolutio qz metaphisicalia q̄ fm
 naturā suā maxie p̄gnoscibilia nob sūt m̄n⁹ nota. qz intel
 lectus n̄r vt d̄r. p̄ sēdo metaphisice h̄z se ad ea. sicut ocu
 lus noctue ad lumē solis. aliq̄n̄ t̄n nobis eadē nota sunt z
 nature vtroqz mō. qz forma ē notioz nature naturati ipa
 materia sūt etiā notie sūt sēdo mō accipiēdo naturā est
 forma magis cognoscibilis fm naturā q̄ materia. Et sūt
 pus a nob p̄gnoscibilis q̄ ipa materia. vlt̄ etiā in mathe
 maticis eadē sūt nob z nature notiora. t̄n p̄pando itelligi
 bilita imaterialia ad materialia nulla eadē sūt nob notioza
 er nature. t̄n p̄pando materialia z sensibilia ad inuicē sic
 plerūqz p̄tingit eadē nob eē nota z nature sēdo mō dicere
 vt totū p̄positū fm naturā ē notius materia z sūt nob. si
 miller etiā accidit in aliq̄b; effectib; nō p̄nit⁹ in actu exi
 stentib; vt ē mor⁹ z h̄mōi in q̄b; eadē nob z nature nota
 sūt. z iō fm aliq̄s d̄i qz p̄hs nō vlt̄er ponit illā p̄p̄nem
 nulla eadē nobis nota sūt z nature s; p̄ticulart̄er nō eadē
 nob nota sūt z nature. Et iō ē notādū fm illos qz illa n̄r
 gatio nō p̄r p̄p̄oni fm sūtū z p̄strucōez sūt z sic ipa ē vlt̄
 negatiua cōp̄ollēter z ē vera p̄pando intelligibilia ad na
 turalia. aut p̄ponit t̄m fm sūtū z nō fm p̄strucōez. z sic ē
 p̄ticularis. Q̄m̄oz p̄z. qz z si vltā aū rē natura z tpe sūt eē
 aū rē natura t̄m nō sūt nob notiora z maxie vltā aū rē na
 tura z tpe sūt. vt d̄r sēdo metaphy. q̄ sūt fm suā naturā no
 tissima. z sūt vltā post rē sūt nob postorius nota singulari
 rib; t̄n vltā i rē de q̄b; ē h̄ fmō sūt nob pus nota. sub h̄ in
 tellectu sēz manēdo i eodē ḡne cognōis intellectiue vlt̄e
 sit iue p̄gnitōe p̄fusa. p̄p̄do ei gen⁹ p̄gnitōis intellectiue ge
 neri p̄gnitōis sensitiue sēz ē. Etiā i eodē ḡne p̄gnitōis
 manēdo p̄gnitōe resolutoriaz d̄fmiata qz sic p̄fusa z vltā
 sūt nob postorius nota. qz ois doctrina z ois disciplina intel
 lectiua sūt i nob ex p̄p̄niti p̄gnitōe. In eodē ḡ ḡne p̄gnitō
 nis intellectiue manēdo p̄gnitōe p̄fusa sūt nob confusa z
 vltā prius nota. addit noticia cōfusa qz cognōis siue not
 cia d̄fmiata q̄ ē resolutoria sūt postorius nota. Et q̄a
 p̄gnitōe p̄positiua q̄ paulatim intellect⁹ p̄gredit̄ ē maxime
 nostro intellectui affinis qui ab informitate sue rasure nas
 ruraliter ad p̄fectōem p̄ficiscit ideo sūt magis nota nobis
 vltā z magis p̄fusa q̄uis singularia sūt magis nota not
 cia d̄fmiata. s; em̄ intellect⁹ n̄r nō sūt naturalr̄ p̄positiua
 vt intellect⁹ diuin⁹ aut angelicus. imo pot⁹ ē resolutori⁹
 et potissimū ab vno ḡne p̄gnitōis i aliud. t̄n i eodē ḡne
 natur. h̄ssime p̄cedit de potētia ad actū ipaliter via p̄p̄
 sitōis q̄ pus nota sūt magis vltā min⁹ vltib; i vtracqz cog
 nitōe tā sensitua q̄ intellectiua. accipiēdo p̄gnitōez sensiti
 uā vt stat sub p̄actu intellectiue p̄uerse ad sensitua. Pro
 q̄ notādū q̄ intellect⁹ z sēz dupl̄r p̄nit̄ accipi. Vno⁹ seorsū
 et sic intellect⁹ ē vltā tā q̄ ad actū suū q̄ ē itelligere q̄ q̄ ad
 naturā potētie. sēz⁹ p̄o q̄ ad actū suū q̄ ē sērire ē singula
 riū s; q̄ ad naturā potētie ē vltā d̄fmiati q̄ sensibit̄ puro
 coloris sōm q̄itarz tāgibit. Sēdo p̄nit̄ p̄siderari p̄uerti i q̄
 tū intellect⁹ stat p̄uerus ad sēfuz. sic itellēs respēu vltū i re
 seu intellect⁹ p̄hy sic. z sūt sensus inq̄tū stat sub p̄tate m̄

tellect⁹. z hoc mō tā sensus q̄ intellect⁹ sūt etiā q̄tū ad ac
 tū z q̄tū ad naturā potētie q̄damō vltū. s; d̄nter. qz itelles
 etus ē singulariū indirecte z sensus directe est singulariū z
 vltis idirecte. Et vt h̄ plane fiat p̄siderādū ē fm d̄m̄m Al
 tertū qz acceptō n̄ra fm sensuz triplex ē. Prima ē acceptō
 fm sensuz p̄ticulare t̄m. Sēda ē acceptō fm cōez z p̄ticu
 larē sūt. Tercia ē fm p̄ticulare z cōem z aliqua rōez p̄fusa
 se ipi⁹ i sensu vel cogitaciōis q̄ loco rōis ē q̄a q̄busdā dicit̄
 estimatia q̄ ē ps̄ aie sensibilis. P̄tia ei accepō q̄ ē sensus p̄
 ticularis nō ē nisi sensibilis p̄p̄n̄ vt coloris sōm zc. Sēda
 accepō ē subiecti i q̄ vniūf sensata p̄tia q̄ subiectū ē q̄s
 titas q̄ ē subiectū p̄xim q̄tū sensibilū. z iō p̄ponit z diuis
 dit sensata p̄tia d̄icēs h̄ albū eē dulce. z h̄ crocū eē amar
 sic sēl. Tercia accepō ē rōis p̄mixte sensib; aut estimatiōi in
 h̄utis z ē sup̄ naturā rei i q̄ sūt accētia q̄ sūt sensata p̄p̄
 riū sensibilū cuiusmōi ē magnitudo subiecta sensibilib; p̄
 p̄hs q̄ accipit p̄ sensū cōez. z p̄ illū accipit puer qz h̄ō ē p̄r
 et nō asin⁹. z agn⁹ accipit qz ouis ē m̄r z nō lup⁹. z ē app̄
 h̄tio h̄c siue p̄gnitō sup̄ naturā cōez i supposito diffusaz
 q̄ ē vlt̄e i re. s; h̄ q̄dē sūt idirecte. d̄irecte ac magis sūt p̄ itelle
 ctū ad sensus interiores z exteriores p̄uerfū. Et ad p̄gno
 scēdū q̄ istaz accepōnū sūt p̄ma. necariū ē distinguere inter
 indiuidū vagū z d̄fmiatū siue signatū. Indiuidū eē
 vagū ē natura cōis p̄tracta p̄ signū p̄ticulare. Et d̄r vagū
 nō qz i sua natura nō ē d̄fmiatū. qz natura d̄fmiatū q̄tū
 d̄r aliq̄s h̄ō vel aliq̄s bos. s; d̄r vagū. qz nō ē p̄ accētia sen
 sibilia d̄fmiatū sicut sorres. vel h̄ h̄ō. Dicit̄ igit̄ indiuidū
 uz vagū ē natura p̄tracta z p̄ticularifata certificat p̄ sup
 positū ind̄fmiatū. Signatū at̄ ē cur⁹ natura p̄h̄it z p̄
 ticularifata certificata in supposito d̄fmiato z d̄mōstra
 bili. vt h̄ h̄ō d̄mōstrato forte indiuiduoz. aut vagoz ali
 ud ē sp̄t̄ aliū ḡnis aliū ḡnis altioris z aliū generalissimū
 vt aliq̄s h̄ō. aliq̄s aīal. aliq̄s aīatū. aliq̄ suba. p̄ q̄ nō d̄elig
 nat̄ qd̄ sit aliud z aliud i supposito icerto qd̄ s; pot⁹ p̄rre
 naturā inq̄tū alteri z alteri nature signat̄ sub stare. cū d̄r a
 liquis h̄ō q̄ cū dicit̄ aliq̄s aīal z cū dicit̄ aliqua substātia.
 Consequēter est p̄siderādū fm d̄m̄m Altertū. qz cognōis
 que est sensus accepto cū p̄mixtōe aliq̄ rōis ē accipies
 sensibile p̄ accēis z casus eius ē supra naturā cōem in sup
 posito diffusam. h̄c em̄ natura cōis ē vlt̄e i re acceptū fm̄
 esse. cū aut̄ ois d̄fmiatō p̄gnoscibilis necariū sit facta sub
 aliq̄ cōi qd̄ prius accipit fm cognōem. oportz qz aūq̄ d̄i
 stincte cognoscit̄ h̄c vir esse pater. qz pus h̄ō cognoscit̄ eē
 pater. z cū itez cognōis patris h̄ois sit cognōis aliq̄ mō
 d̄fmiata. oz qz aū eaz sit cognōis cōis sub qua ē d̄fmiatō
 illa q̄ est cognōis aīalis. z p̄ h̄c modū est cognōis substā
 tie aū cognōis em̄ aīati talis em̄ cognōis sensibilis cadēs
 supra esse cōfufum z diffusuz in supposito pus cadit sup
 indiuidū generalissimū q̄ subalternū. z prius sup̄ indiuis
 duū generis subalternū q̄ specialissime. Et istud p̄nceps
 Auicenna egregie p̄bat p̄ eum que videmus a longe. de
 tali em̄ primo p̄pendimus qz sit substātia. z post hoc app̄
 hendimus p̄ motū eius qz sit aīal. z post hoc p̄pter rectitū
 dinē stature qz sit h̄ō. z tandē p̄ collatōem accētiū indiuis
 duantiū que impossibile est in alio inuenire accipim⁹ qz sit
 sorres vel plato. Et sicut in eo quem videmus de longe
 d̄fmiata cognōis est sub p̄fusa. ita est in omni cognōis
 sensibili qua sensibiliter aliquid apprehendimus per h̄c
 modum licet non percipimus. Et istud qd̄ nūc d̄c̄m̄ est
 in exēplo de eo que em̄n⁹ aspiciamus cōgrue manifestum
 est in puerozū infantium cognōione h̄i enim q̄s diu p̄p̄
 p̄ter fluxum cerebzū cognōionem non habent adunatā

non percipiunt differentias sensibiliū. ideo stat eorū cog-
nitio in cōi indistincta sed cum paulatim sicatur cereb-
brū adunatur cognitio 2 remanent in eo sensibilia ppria
per que distinguunt cognita per sensum etiam determinis
nant cognitiōnes eorū. **C**onclusio sequitur ex pmissis.
et tangit modū pcedendū in hac scientia. Est autē hic or-
do pprius in sciētijs physicalibus tam ex parte scibilis q̄
scientis. quia scibile eaz est vlt in re confusum. q̄uis em̄ i
oibus sciētijs modus iste pcedendū seruatur. hoc tamē
non est ex parte scibilis sed scientis tū siue cōditōne nos-
tri intellectus qui pcedit de potentia ad actum de imper-
fecto ad perfectū. de confuso ad distinctū. Ex quo patz q̄
pcessus in physica est maxime ab vniuersali scz a corpore
mobili quo nihil est prius cui motus sensibilis nature ac-
tus potest conuenire vt hmōi. 2 terminus hmōi. pcessus
est particulare. ecōtra vero particulare est terminus a quo
pcessus nature naturantis de qua est hic sermo. 2 terminus
nus ad quē est trāscendētissimū qd̄ est posse intelligere

Ad obiecta in opposi-

tum est dōm ad p̄mū. q̄ p̄hs equiuoce loquitur hic de vni-
uersali 2 p̄mo posterior. quia p̄mo posterior loquitur de vlt
post rem. hic vero loquitur de vniuersali in re qd̄ manendo
in vno genere cognitiōnis intellectiue vel sensitiue via cō-
positiōnis pcedendo que naturalior nobis est. notius est
minus vniuersale 2 nature naturanti posterior notū 2 sic
vniuersale notius est in sensu 2 quo ad nos 2 occultū mā-
gis in natura 2 particulare est manifestius i natura 2 ma-
gis occultum in sensu 2 quo ad nos. Sed considerandus
est fm̄ dñm Albertus q̄ est considerare particulare dupli-
citer fm̄ duo que sunt in ip̄o. Est em̄ in particulari perfec-
tio esse fm̄ naturam. 2 hec est natura que vocatur eē spēs
eī i indiuiduo fm̄ q̄ dicit boetius. q̄ spēs ē totū esse indi-
uiduorū. Secōdo em̄ in particulari supposito sub stans tali natu-
re qd̄ est esse eiusdez suppositi. esse autē perfectū fm̄ naturā
est intentū a natura pducēte res p̄ se. sed quia hoc esse nō
potest subsistere nisi in supposito. ideo p̄ accūs id est p̄ ali-
ud p̄duxit etiam natura suppositū. 2 hoc mō intelligitur
dicunt Averrois dicentis. q̄ opus nature est spēs 2 non
hoc particulare quia si particulare intēderet tūc destrueret
ur opus ei⁹. Neq̄ intēdit vlt in genere qm̄ tūc sufficeret
sibi qualescūq̄ esse in genere 2 vtrūq̄ istorū est falsum. In-
tendit ergo eē in spē vt ip̄e d̄t. q̄ h̄ ē p̄fectū diuinū 2 p̄p̄-
tū. hoc tū vt inq̄ dñs Albert⁹ nō sufficit. q̄ si p̄fectio spe-
ciei nature tū sufficeret frustra esset multitudo indiuiduo-
rum. 2 iō eisdē rōnibz d̄t Auicenna. q̄ intendit indiuidu-
um vagum qd̄ ē indiuiduū spēs. sicut aliq̄s bos. q̄ hoc iō
diuiduū ē p̄peruū 2 in esse p̄fectū. Et p̄nter notādū. q̄ iō
cut est duplex natura scz vltis 2 p̄cularis. ita finis intēn-
tus est duplex. Est em̄ natura vltis q̄ ē cā vltis generatiōis
et rez sicut celū cū p̄tibz suis 2 imaginibz 2 moribz gene-
rans vltter hōiem 2 plantā 2 cetera oia. 2 hec natura finē
suū nō acq̄rit p̄ vnū generatiōis actū. s̄ p̄ successiōē i oī-
bus p̄cularibz attingit finē. 2 talis natura p̄ducit suppo-
sitū p̄ accūs. 2 pp̄ie p̄ducit naturā formale q̄ specifica est.
Particulare p̄o generās est sicut hic hō. 2 illi⁹ nature fis-
nis ē suppositū. q̄ hoc ē finis agentis in q̄ d̄scit actio. Ac-
tio autē p̄cularis nature d̄scit qm̄ p̄ vnū actū generatiōis
attingit finē suū. Etia natura hic et p̄mo posterior aliter
accipit. q̄ p̄mo posterior accipit. put ē simplex rei q̄ditas
ad quā sit resolutio in demonstratiōne 2 conclusio demōstra-

tionis ad talē naturā resoluūt. Alio mō accipit p̄ natura
vlt opante 2 p̄ducēte res naturales ex p̄ncipijs naturalibz
bus. 2 hoc mō hic accipit natura. 2 sic d̄: magis notū na-
ture qd̄ p̄mo cadit sub opatōe nature. 2 sic artifex respēs
tu artificialiū p̄mo cognoscit singularia 2 p̄ ip̄a cognoscit
2 posita sicut domificator p̄mo cognoscit ligna 2 lapides
q̄ ip̄am domū 2 cognitiōe illoz ip̄m totū cognoscit. q̄ eo-
dē mō se h̄z ars ad artificialia vt natura ad naturalia. eo-
q̄ ars imitat naturā i q̄tū p̄t. Ex q̄ p̄z q̄ si nos p̄ducerem⁹
res naturales magis simplicita eēt nobis magis nota et
nature. Ad sedm̄ q̄ intellect⁹ ad sensū reflexi h̄z cos-
apprehēdit magis vltā q̄ min⁹ vltā via cōpositiōis non
tū via resolutiōis. Aut dōm ē q̄ duplicē possum⁹ h̄z cos-
gnitiōem vnā distinctā 2 determinatā 2 de illa hic non sic
mentio. aliā p̄o p̄fulam 2 indistinctā 2 de illa hic ad p̄-
positū. Aut dōm ē q̄ p̄pando vnū gen⁹ cognitiōis ad ali-
ud via resolutiōis q̄ ex multis singularibus colligimus 2
apprehēdim⁹ vlt 2 ex minus vltibz magis vlt sic singu-
laria sunt nobis notiora 2 minus vltā. s̄ hec cognitio p̄-
p̄ie non est intellectus ad sensum reflexi. sed potius intel-
lectus abstrahētis 2 resoluētis ad conceptus et ad na-
turas intellectuales et simplices que in compositis et
singularibz sunt. Ad terciū dōm est eodē mō q̄ via re-
solutiōis p̄ quā colligimus vniuersale ex singularibz sic
sunt singularia notiora. sed non via compositiōis. Ad
quartū est dōm q̄ hoc est verū de natura cōi que est p̄m-
cipium cognitiōnis 2 intelligendi. nō autem de natura q̄
est p̄ncipium p̄ducēdi. vñ p̄cularē 2 spectale norum sic
p̄ vlt 2 ex illo eo q̄ in discursu syllogistico est p̄cessus ab v-
niuersale ad p̄cularē 2 non p̄uertit p̄nā. Ad q̄ntū est dis-
cendū. q̄ p̄es definiētes fm̄ dñm Albertū dupliciter ac-
cipiunt. Vno mō vt nature simplices p̄stituentes defini-
tum siue esse definiti. 2 hoc mō cū natura constituit illd̄ eē
et sic partes definiētes sunt notiores nobis q̄ ip̄m defi-
nitū. Alio mō accipiunt non vt nature p̄stituentes esse de-
finitū. sed potius vt p̄fule vnite in esse definiti. 2 hoc modo
definitum est nobis notius. Secōdo dōm est q̄ totū defini-
tum non est notius quia suis partibus vniuersalius sicut
nec totum integrale. sed q̄ cōfusus. 2 est quasi eadez cuz
p̄cedenti. Ad vltimū est dōm vt p̄us. q̄ sensus etiā q̄
dāmō est vltis vt tactū est. q̄uis em̄ non apprehēdit vni-
uersale simplr̄ inuenit tamē circa eius apprehēsiōē que
dam rarō confusiōnis que habet similitudinem vniuersa-
liratis. potest em̄ singulare apprehēdit fm̄ p̄fulam rōnez
singularitatis 2 speciale. quia fortes apprehēdit d̄ter-
minatius per sensum vt hic hō. o. q̄ vt hoc animal. vel vt
hoc copus animatū licet semp̄ singulare cognoscatur.

Circa textum expositū

est vnicū dubiū. An vniuersale sit totū. Et videt q̄ non-
quia ip̄m est simplex rei quiditas. Solutio dñi Alberti q̄
sic vt d̄t p̄hs in textu ponens ip̄m p̄p̄edere partes pote-
statuas. Ad obiectū in oppositū est dōm. q̄ vlt cum sit
vnū in multis 2 de multis vt d̄t Aristotle. p̄t accipi dupl̄
Vno modo fm̄ q̄ est in multis non diuisum ab eis. 2 sic ē
per modū totius imixtū eis 2 confusum. Alio mō accipit
vt de multis 2 vt est predicatū de ip̄is. tūc ip̄m est natu-
ra simplex que accepta vt de multis non est in eis sed ses-
parata ab eis 2 est vbicq̄ 2 semper.
Necesse autem est vnū eē p̄ncipium aut plu-
ra. et si vnum aut immobile. sicut dicitur per me

nides et mellissus. aut mobile sicut physici. hi quidem aerem dicentes esse. alij vero aquam primum principium. Si autem plura aut finita aut infinita. et si finita. plura aut uno. aut duo. aut tria. aut quattuor. aut finem aliquem alium numerum. Et si infinita aut sic sicut dixit democritus genus unum. figura autem et specie differentia aut etiam econtrario.

¶ Iste est secundus tractatus siue pars executiva finem aliquos. Et dividitur iste tractatus in quatuor capitula. In quorum primo recitat opiniones antiquorum. In secundo capitulo reprobat philosophus opinionem pimenidis et mellissi qui innaturaliter locuti sunt ibi (principium autem maxime. In tertio renouet specialiter opinionem pimenidis. Et ad pimenidem In quarto recitat opiniones naturaliter loquentium et eas reprobat ibi Sicut autem physici dicunt. Et dividitur primum capitulum in tres partes. In quarum prima recitat opiniones diuersas antiquorum circa principia rerum naturalium In secunda parte ostendit quod philosophus non habet disputare contra pimenidem et mellissum ibi. Id quidem igitur. In tertia parte probat quod non habet eorum rationes soluere. ibi. Aut soluere Quoad primum primum dicit philosophus. quod necesse est unum aut plura esse principia rerum naturalium. Et si est unum. necesse est ipsum vel esse immobile sicut dixerunt pimenides et mellissus. aut mobile sicut dixerunt physici seu naturaliter loquentes. Et illiterum diuersificati sunt. quia quidam dicunt hoc unum principium esse aerem ut diogenes. alij aquam ut tales. alij ignem ut erachitus. alij medium inter aerem et aquam. scilicet vaporem. et de istis duobus ultimis non facit Aristoteles mentionem in textu. Si vero non sit unum principium materiale omnium. tunc sunt plura aut ergo finita aut infinita. si finita aut sunt duo. aut tria. aut quattuor. aut finem aliquem alium numerum determinatum et finitum. quod hi qui posuerunt duo esse materialia principia et qui tria et quattuor semper aliqua elementa principia materialia dixerunt. quod omnia elementa posita sunt singulariter ab aliquo philosopho preter terram quam posuit empedocles cum alijs. quidam etiam posuerunt decem finem numerum orbium celestium. quidam posuerunt decem in ordine boni. et decem in ordine mali sicut pythagorici. Si vero sunt infinita. tunc aut sicut dixit democritus qui posuit infinita corpora indiuisibilia que vocantur atomi quod dicebat infinita esse numero et esse unius generis. sed differre figura positio et ordine. Figura quod quedam dicebat esse rotunda. quedam trigona. quedam et quadrata. Positio quod quedam dicebat esse sursum. quedam deorsum. Ordine. quia quedam dicebat priora et quedam posteriora. Aut sicut dixit anaxagoras qui posuit infinitas partes hominibus eisdem genere sed specie contrarias; quod unum est aqua. alterum ignis. tertium sanguis aliud caro et sic de alijs que in qualitatibus contrariis. Nullus tamen istorum potuit inuenire formam substantialem licet processerunt formam accidentalem esse. sicut figuras esse processerunt democritus et leucippus. et qualitates sensibiles processerunt anaxagoras in hominibus. et empedocles in elementis. et oes isti dicebant per aggregationem et segregationem fieri generationem. sicut patet primo de generatione et corruptione.

¶ Similiter autem querunt et que sunt que-

rentes quot sunt. ex quibus enim sunt. que sunt. querunt primum hoc. utrum unum aut plura. et si multa aut finita aut infinita quare principium et elementum querunt. utrum unum aut multa

¶ Iste dicit philosophus quod sicut antiqui differabant opinionibus circa principia. ita etiam differabant circa principia. quod sicut querunt. an sit unum principium aut plura et si unum aut mobile aut immobile et cetera. ita etiam querunt an sit unum ens vel plura si unum an mobile vel immobile si plura an sint finita aut infinita et alia que sunt per ordinem super de principijs quesita. Sed tamen interponentes multa principia nullus eorum quesuit utrum essent mobilia vel imobilia. sed omnes supponebant ea esse mobilia. quia licet unum non habeat quo moueatur finem eos plura tamen mouentur semper adinuicem que sunt materialia. sicut elementa vel homogenia vel atomi

¶ Id quidem igitur si unum sit et immobile quod est intendere non de natura est intendere. sicut enim geometrice non amplius ratio est ad destruendam principia sed est alterius scientie aut omnibus communis sic enim alicui de principijs. Non enim amplius principium est si unum solum et sic unum est. principium enim aut cuiusdam aut quorundam erit.

¶ Ista est secunda pars huius capituli in qua philosophus ostendit quod philosophus non habet disputare contra pimenidem et mellissum in naturaliter loquentes opponendo et hoc probat duabus rationibus. quarum prima est. Nulla scientia particularis habet disputare contra negantem sua principia sed ponentes unum principium immobile negant principium naturalis philosophie. ergo non est disputandum contra eos. Quod autem patet inductiue in particularibus scientijs quod geometrice non est ratio. contra destruendam siue negantem sua principia. sed est alterius scientie aut omnibus communis id est metaphisice que est de ente quod est omnibus commune. sicut ergo non est geometrice ratio contra negantem sua principia ita nec alterius scientie particularis disputatio est contra negantem sua principia. Quod probat quod non potest esse principium si est unum tamen. et si est immobile non potest esse philosophus cum principium sit a quo sunt alia quedam vel ipsum ipsum est alicuius aut aliquorum et sic non potest esse unum. Secunda ratio ad nullam scientiam particularem pertinet disputare contra opiniones manifeste falsas et improbabiles. sed opiniones innaturaliter loquentium sunt hominibus. igitur et cetera. Quod probat quia dicit philosophus primo topicorum quolibet proferenti contraria opinionibus sollicitum esse stultum est. Quod probatur. quod dicere tamen unum ens vel omnia esse unum ens est a deo improbabile sicut opinio erachiti qui dicit omnia continue moueri vel positio alicuius alterius dicentis quod omnia entia essent unum homo quod est omnino improbabile.

¶ Aut soluere rationem litigiosam quod saneytre quod quidem habent rationes et mellissi et pimenidis. Et tamen falsa recipiunt et non syllogisantes sunt. magis autem mellissi onerosa ratio et non

habens defectū. s; vno incōuenienti dato alia
p̄tingunt hoc aut̄ nihil difficile.

¶ Ista est tertia pars huius capti in qua p̄hs ostendit
q̄ p̄hs nō h̄z disputare p̄tra immaturaliter loquens
res respōdendo z hoc probat duab; rōnib;. Quaz; p̄s
ma est Rōes sophisticē z litigiōse nō sunt in aliqua sc̄ia
soluende. s; rōnes p̄menid̄is z mellissi sunt sophisticē et
litigiōse in materia peccantes falsum assumentes vel in
forma non bñ syllogizantes. ergo nō sunt soluende. Q̄
parant em̄ iste op̄miones inter se. q; rō mellissi est maḡ
onerosa z tediosa cuilibet q̄ rō p̄menid̄is. qui minorem
defectū h̄z inc̄ptum minus dubitare facit. q; nō assumit
p̄pōes veras nec vere p̄cludēs p̄positū. s; vno incōue
nienti dato tanq̄ supposito alia p̄tingūt sibi ex illo z hoc
nihil difficile est in rōne eius inuenire.

¶ Nobis aut̄ subiciant̄ que sunt natura. om̄ia
aut̄ quedā moueri. est aut̄ hoc manifestū ex in
ductione. similiter aut̄ neq; soluere oīa p̄uenit
s; aut̄ quecūq; ex p̄ncipijs aliquis demōstrās
mentis. Quecūq; p̄o nō minime vt tetragonis
mum hunc quidē p̄ decisionem geometria est
dissoluere illud at̄ antiphōtis nō geometria ē.

¶ Nō p̄hs ponit sc̄dam rōem ad idē dicens. ille rōes
sunt solū soluēde in aliqua sc̄ia que procedūt suppositis
p̄ncipijs. et nō ille que p̄cedūt ex oppositis p̄ncipio
rum illius sc̄ie. s; rōnes p̄menid̄is z mellissi accipiunt
aliquid oppositū suę p̄trariū p̄ncipijs istius sc̄ie. ergo
nō sunt soluēde. Maior; p̄bat a s̄ll. q; geometrie nō est
disputatio cū eo q̄ negat p̄ncipia geometrie. vt non h̄z
bet soluere rōem antiphōtis de quadratura circuli. q̄
destruit p̄ncipiū geometrie. q; p̄ncipiū in geometria
est. q; omnis linea siue sit circularis siue recta est diuisi
bilis in infinitū. hoc aut̄ ipse negauit. arguebat em̄ sic. cō
tingit lineā rectam diuidi in p̄tes. s; in tali diuisione non
est p̄cessus in infinitū. q̄ tandē deuenit ad circulū in ta
li diuisione. ibi manifestū est. q; minor; p̄tradit p̄ncipio
geometrie. cur ipsa non est soluēda b̄uisionis vero rā
tio est soluēda. quia p̄cedit ex p̄ncipijs p̄suppo
sitis in geometria male tamē intellectis arguebat enim
sic b̄uisionis. vbi cūq; est dare maius et minus. ibi est dare
equale. s; est dare quadratū maius circulo et minus cir
culo. ergo est dare quadratū equale circulo

¶ S; qm̄ de natura quidē nō naturales defec
tus p̄tingit dicere ip̄os fortassis bene se habet
aliquantulum disputare de ipsis habet en im
p̄hiam hic respectus.

¶ Nō p̄hs ostēdit q; q̄uis p̄tra p̄menidē z mellissum
nō est disputādū ex istius sc̄ie p̄ncipijs. nec sic sunt rōes
soluēde. vtiq; tñ p̄tra eos disputatio fieri p̄t nō p̄pter sci
entie necessitatē s; p̄pter doctrine bonitatē. q; loquūt de
rebus naturalib;. q̄uis nō naturaliter. Et p̄t etiā alie cau
se extra textū assignari. s; ne obscuritas relinquat volēt
bus p̄cedere in p̄nti sc̄ientia. p̄terea ne eorum error; cre
datur incorrigibilis.

Utrū contra negantes
p̄ncipia sic disputādū in aliqua sc̄ientia.

¶ Et videt̄ q; sic disputandū p̄tra negantes p̄ncipia q; p̄hs
in textu disputat p̄tra negantē p̄ncipia puta cōtra
p̄menidē z mellissū. igit̄ p̄tra negantē p̄ncipia est dispu
tandū. ¶ Sc̄do p̄ma p̄hia p̄bat veritatē p̄mi p̄ncipij ir
refragabilē. z tñ hoc minus videt̄ p̄babile. si negatū fue
rit q̄ p̄ncipia p̄icularis sc̄ie. igit̄ p̄hs a fortiori p̄t dis
putare p̄tra negantē sua p̄ncipia. ¶ Tercio in p̄hia nat
urali sepe sūt demōstratōes circulares vt inferius pa
tebit. s; in talib; sit reditus a p̄clusionē ad p̄ncipia ita q; p̄
bantur p̄ncipia p̄ p̄clusiones. igit̄ zc. ¶ Quarto in
p̄hs p̄cedēdū ē ex his q̄ sunt sensui euidētia. s; ex eui
dētia sensus ostēdit p̄t q; mor; sit. igit̄ ¶ Quinto. vnus
quisq; artifex debet remouere illa ex quib; p̄t generari er
ror; in sua sc̄ia. s; ex dicit̄ p̄menid̄is z mellissi plures p̄nt
generari errores in naturali p̄hia. igit̄. In oppositum
est snia p̄hiz ponūt̄ isti discursus.

¶ Maior; Aliter p̄icularis aliter cōis sc̄ia. se
habet ad negantes sua p̄ncipia. ¶ Minor;
Particularis sc̄ie p̄ncipia stabiliunt̄ et p̄ban
tur in cōis sc̄ia. ¶ Cōclusio. igit̄ p̄tra negantes
p̄ncipia nō p̄icularis s; cōis disputat sc̄ientia.

¶ Pro declaratiōe maioris notandū est. q; sc̄ia nō dicit̄
cōis cōitate qualicūq;. q; sc̄z est cōis subiecti p̄dicabilis
de plurib;. q; sic om̄is sc̄ia dicit̄ cōis. s; d̄r cōis cōitate
trāscendentē. q; ip̄a est oib; alijs applicabilis nō quo ad
modū sciendi alias sc̄ias. q; sic tota logica esset cōis quo
ad oēs eius p̄tes. s; est cōis alijs sc̄ientijs quātuz est ex
p̄te sc̄ibilium aliarum sc̄iaz. q; alijs sc̄ientijs ex cōmuni
tate sui sc̄ibilis z mediū p̄t applicari. Et sic sunt solum
tres sc̄ientie cōes. vt d̄r p̄hs q̄to metaphisicē. s; meta
p̄hsica dialectica z sophisticā. que d̄nt p̄tate z p̄heresi
q; metaphisica ex quo est de ente simpliciter sapiētialiter
resoluit om̄i sc̄iaz p̄ncipia ea a p̄iori stabiliēdo tanq̄ re
gina et d̄na sc̄iaz oib; in fluens veritatis sc̄ientia. ¶ Alie
aut̄ due que solum per habitudines logicales sc̄ibilib;
p̄iculariū sc̄iaz sunt applicabiles. d̄nt inter se p̄heresi.
q; dialectica. p̄babilit̄ p̄iculariū sc̄iaz p̄ncipia ostēdit
sicut dicit̄ primo topicoz;. Sophistica vero solum ap
parēt̄ p̄babilit̄. p̄ter hos at̄ tres oēs alie sc̄ie sunt p̄i
culares. licet vna sit altera cōior;. sicut cōior; est sc̄ia libri
p̄hsicoz; q̄ quecūq; alia libroz; naturalis philosophia
et sic bene dicit̄ p̄positio. q; aliter p̄icularis. aliter cōmu
nis sc̄ientia se habet ad negantes sua p̄ncipia licet in hoc
p̄ueniant q; sicut p̄icularis sc̄ientia in lumine p̄prio
nō potest. p̄bare sua p̄ncipia. s; p̄supponit ea nota tan
q̄ p̄cognita demōstrationū. sic etiam cōis sc̄ia p̄suppo
nit sua p̄ncipia. ita q; a p̄iori probari nō possunt. In
duobus tamē differunt quia sc̄ientia communis dispu
tat p̄tra negantē p̄ncipia om̄i aliarū sc̄ientiarū nō at̄
sc̄ientia particularis. Insuper sc̄ientia cōmunis disputat
ad impossibile cōtra negantē sua p̄pria p̄ncipia. nō
aut̄ sc̄ia p̄icularis. Quis ratio est. quia sc̄ia cōmunis
disputare potest cū om̄i eo qui aliquid concedit saltem
ad impossibile. Qui autem negat p̄ncipia sc̄ientie com
munis aliquid concedit. aliquid s; q; p̄ncipia non sunt
vera ex illo aut̄ p̄cedere potest ad inferendū p̄positum.
si autem nihil p̄cederet. tunc nō esset plus disputandū
cū eo q̄ cū planta. hoc aut̄ nō conuenit p̄icularibus sc̄ie
rijs que non p̄cedūt ex quolibet supposito. ergo nō con
tingit ad impossibile disputare p̄tra negantē p̄ncipia

licet bene a posteriore et p effectū qđ ē disputare fm qđ
 Ex quo sequit̄ correlarie qđ scia cōis z ppria in hoc pue
 nunt qđ non disputant a priori ptra negantes sua pncipi
 pia. Cuius ratio est. qđ disputatio saltē doctrinalis est
 motus quidaz rōnis ad sciam cuius instrumentum est
 demonstratio. In omni aut̄ motu oportet primū pncipi
 um esse immobile vel simpliciter vel in illo motu quo mo
 uet alias idē esset mouens z motū qđ est ptra p̄m vt
 postea parebit. **¶** Minor p̄t qz ois sciantia cōis ambit
 cōitate sui scibilis seu subiecti z medij oim aliaz sciaruz
 subiecta. ergo sicut subiectū p̄icularis scie i subiecto cō
 munitis scibilis aīcedenter. ita pncipia sub pncipijs Di
 citur aut̄ pbant aut̄ stabiliunt. qz in scia cōi demonstra
 tiua stabiliunt et finaliter resolutione firmant. s; in scien
 tia dialectica z sophisticā probabiliter z apparēter pbabi
 liter ex intentōib; rerū probant. et p̄ter h̄ p̄hs in textu
 vocat̄ logicā suē dialecticā alteraz p̄hsiam. eo qđ est p̄hie
 modus. **¶** Conclusio sequitur ex p̄missis. qz p̄icularis
 scia p̄supponit in suo genere pncipia sua tanq̄ que
 dam p̄cognita et ideo in p̄rio lumine suo illa a priori
 in scia probari non possunt. **¶** Cōmunitis aut̄ scia illa p̄in
 cipia pbare potest scz a priori efficaciter sicut metaphi
 sica. vel probabiliter sicut dialectica. vt apparēter sicut
 sophisticā. ppria aut̄ pncipia cōis scie. cōis sciantia p̄ba
 re potest nō a priori. qz eis nihil est p̄ius formaliter sal
 tem. z ideo sunt per se nota fm suā naturā s; a posteriori
 nō solū ostēsiue qđ etiā uenit p̄icularibus sciantijs re
 spectu suoz pncipiozū. s; demonstratōe ducente ad im
 possibile. qz p̄ceditur ptra aduersariū ex quocūq; con
 cesso. hoc aut̄ nō uenit sciantijs p̄icularib; q̄ non p̄it
 ex quocūq; p̄cesso ad impossibile sillogizare. s; soluz ex
 aliquo determinato p̄cesso et admissio ab aduersario ne
 gante pncipia.

¶ Maior In philosophia naturali pro prin
 cipio supponitur omnia aut quedam moueri
¶ Minor Permenides et mellissus hoc nega
 bant principium ponentes vnum ens immobi
 le finitum vel infinitum **¶** Conclusio. Igit̄
 contra eos tanq̄ negantes pncipia nō est dis
 putandū in naturali philosophia

¶ Iste totus discursus est p̄hi in littera qui probat ra
 tionib; qđ cōtra innaturaliter loquētes nō ē disputādū.

Ad obiecta i oppositū

¶ Ad primū est dicēdū qđ hoc nō facit in hac scia in q̄rū
 est habitus p̄clusionis p̄ demonstratōem acquisitus. sed
 in q̄rū est habitus declaratiuus eorum que ad sciam
 primo mō dictam requirunt z hoc non de necessitate. s;
 bonitate doctrine. ex p̄ncipijs metaphisicalibus. puta
 ex diuisione entis z vnius. et ideo dicit dominus **¶** Alter
 tus. qđ cōtra tales negantes pncipia naturalis philo
 sophie nō debemus disputare in quātum naturales su
 mus. quia eozum dubitationes z defectus sunt nō natu
 rales. tamē qz sunt de naturis fortassis p̄pter facilitōē
 doctrinam bñ se habet aliquantulum disputare contra
 ipos. qz respect̄ h̄ic habet p̄hsiam primā. z ideo induen
 tes p̄m p̄mū possunt cōtra eos disputare. quia aliter
 forte in doctrina phisicōzū generabitur obscuritas s; n̄

omitteretur disputatio ptra illos nihil deess; sciantie p̄o
 pter hoc. **¶** Ad secūndū est dicēdū. qđ metaphisica est
 sciantia cōmunitis z iō potest disputare contra negantes
 sua pncipia demonstratōe ad impossibile. sed non ostē
 sua. probabiliter tamen et apparēter probabiliter poss;
 sunt ostēdi pncipia metaphisicalia p̄ dialecticā z so
 phisticā. **¶** Sed diceretis quicūq; potest accipere op̄s
 posita suozum pncipiozū cum aliquo vero ad inferē
 dum vñū manifeste falsum. potest p̄ demonstratōem ad
 impossibile sua pncipia demonstrare. s; phisicus est hu
 iusmodi. igit̄ **¶** Ad hoc dicit̄. licet possint capi opposita il
 lozū pncipiozū. nō tamē ex illis possit formari bo
 na demonstratio ad impossibile cū nō sit accipiēdum ali
 quid magis manifeste falsum q̄ sint illozū pncipiozū
 opposita. quia sicut pncipia sunt notissima in veritate.
 ita opposita pncipiozū sunt in falsitate manifesta. et
 nihil est notius in falsitate oppositis pncipiozū p̄mo
 posteriorum. **¶** Ad tertium est dicēdū. qđ in tali de
 monstratōe circulari nō probantur pncipia propria
 huius sciantie. quia variatur vel genus demonstratiōis.
 puta demonstratio propter quid in qz. vel genus cause.
 sed nihil prohibet illud quod est principium in vno ge
 nere demonstratiōis z cause esse p̄clusionē in alio. vt pa
 ter ad longum in libris posteriorum. **¶** Ad quartū est
 dicēdū. qđ cum ad sensum notum sit motum esse non
 est opus hoc probare apud intellectum. qz iudicio sens
 us stādum est in sensibilibus. vt octauo phisicōzū osten
 detur. **¶** Hoc tamē verum est qđ motum esse potest. p̄ba
 ri per naturam esse tanq̄ per aliquid notius simpliciter
 quia natura est causa motus. sed causa est suo effectu no
 tior. non tamē motum esse potest probari per naturam
 tanq̄ per aliquid notius ipsi neganti motum esse.
¶ Ad quintū est dicēdū qđ phisicus in q̄rū hui
 usmodi nō potest remouere errores ex negatione suozū
 pncipiozū p̄ueniētes. q̄uis remouere habeat illos
 ex negatione p̄clusionū p̄ueniētes

Circa textuz expositum

sunt dubia. **¶** Primum est. quare ponētes plura p̄ncipi
 pia nō sunt diuisi. ita qđ quidam eozum posuissent mobi
 lia. z quidam imobilia. sicut illi qui posuerunt vñū p̄in
 cipium **¶** Respōsio qđ ideo. qz plura pncipia nō possunt
 cōcurrere ad p̄stitūōem pncipiatū nisi per motum. ers;
 go nō fuerunt illi diuisi. sicut ponētes vñū. **¶** Etiam vt
 inquit doctor sanctus ponētes plura pncipia dixerūt ea
 habere cōtrarietatem. **¶** Cōtraria aut̄ nata sunt se alteraz
 re. igitur cum pluralitate pncipiozū nō potest salua
 ri immobilitas.

Secundum dubiuz est.

Quare p̄hs inter antiquos phos quosdam appella
 bar phisicos. z quosdam nō phisicos. **¶** Solutio quia
 quidam eozum locuti sunt naturaliter concedētes mo
 tum z pluralitatem entium. z illos appellabat phisicos
¶ Alij vero locuti sunt innaturaliter. z illos appellat non
 phisicos. z illi non concedunt motum neq; etiam entū
 um pluralitatem.

Tertium dubium est

Propter quid nullus antiquoz posuit terrā p̄ncipio

Solutio propter sui grossicie immobilitates & defira-
tem plus apparet principiatuz q̄s p̄ncipiū. ipsa tamē po-
sita est ab empedocle cū alijs elementis. & sic nullus famo-
sus p̄hs solū terrā posuit p̄o p̄ncipio. et licet Fidozus
eam p̄o p̄ncipio rerum naturalium posuit. tñ nō fuit fa-
mosus p̄hs s̄z legitur potius

Quartum dubium est.

Propter qd̄ aliq̄ opinabantur eē eādem rōem de p̄nci-
pijs entis & de toto ente. ita q̄ ponētes vñū p̄ncipiū et
immobile posuerūt tñ vñū ens. Solō qz ponētes vñū
p̄ncipiū posuerunt illud ens in actu et totam rei substan-
tiam et dixerūt p̄ncipiatus nō differre a p̄ncipio nisi ac-
cidentaliter. igitur ponētes vñū p̄ncipiū immobile posue-
runt tñ vñū ens.

Quintum dubium est.

An repugnat ratiō p̄ncipiū q̄ ipsum sit vñū solum
Solutio sic loquēdo de p̄ncipio formaliter. q̄a si p̄nci-
piū dicat solum ita q̄ ex ipso aliud fieri nō posset tūc tolli-
tur ratio p̄ncipiū. q̄a p̄ncipiū vel est alicuius sc̄z p̄n-
cipiati vel aliquoz. & ita ad positōem p̄ncipiū sequit̄ mul-
titudine q̄dam p̄ncipiū et p̄ncipiati. vñ sicut esse vñū re-
pugnat p̄ncipio. vt d̄r dñs Albertus. ita hoc vñū ens
esse immobile repugnat p̄ncipio in q̄tum physicum est. sed
si loquamur de p̄ncipio materialiter. id ē fm substantiam
et quo ad aptitudinez p̄ncipiandi sic p̄ncipiū salte p̄mū
intellectualiter operans potest esse vñū soluz. quēadmo-
dum fuit añ creationem mūdi.

Sextum dubium est.

An in naturali p̄hia sit p̄ncipiū motum esse cū tñ mo-
tus sit passio p̄sequens rē naturalē. p̄ncipia autē debēt
precedere Solutio q̄ motus dupliciter accipit̄. vno
modo vt vīa ad naturam. i. ad formam que est eius ter-
minus. Et sic dicitur p̄ncipiū rei naturalis & p̄resup-
ponitur quātū ad quid est et quia est. Alio modo acci-
pitur vt passio mobilis sic similiter est p̄cognituz quod-
dam respectu totius demonstratiōis sciētificē. & de eo
presupponitur quid est. sed quia est more oīm passionuz
demonstratur de eo. Sc̄do vñū ē. q̄ licet motus vt pas-
sio nō sit p̄ncipiuz rei naturalis. est tamē p̄ncipiū demō-
stratiōis sciētie naturalis. Et ideo dici potest. q̄ duplicia
s̄z p̄ncipia rerum naturalium sc̄z essendi et cognoscēdi.
p̄ncipia em̄ essendi sunt illa a quibus res naturales des-
pēdet in esse vt materia et forma. p̄ncipia vero cognoscē-
di s̄z illa per que res naturales habēt cognosci vt ē mo-
tus. Et licet idem nō posset esse effectus & essendi p̄nci-
piuz rei naturalis. vtiqz tñ potest esse effectus & p̄ncipi-
um cognoscēdi. vt est motum esse. Tertio dicēdum est
q̄ motus propriē nō est p̄ncipiū in physica. sed p̄ p̄n-
cipio supponitur omnia aut quedam moueri tanq̄ p̄nci-
um complexum.

Septimum dubium est.

Propter qd̄ dicit p̄hs subiciant̄ autē nobis que s̄z na-
tura omnia aut quedaz moueri cum tamē videantur oia
naturalia esse mobilia. Solutio naturalia a natura p̄

p̄rie dicta omnia mouētur nō solum motu ad formā sed
etiam motu locali ex motu corporū celestium p̄ter terrā
et p̄cipue de p̄ribz que sunt circa cētrum. qz ignis & ae-
ris regio superioz rapim̄ motu circulariōis celi. Et si
milit̄ aer quātū ad infimā & mediam regionem aqua
etiam localiter mouet̄ aliquo modo a celestibz corporibz
sicut ad oculū videmus ad motum lune aquam moueri
motu fluxus & refluxus ille tñ motus nō est p̄ter naturā
sicut mot⁹ circularis ignis et p̄cipue aeris. s̄z est natura-
lis potius. qz sequitur motū ad formā quo aer & aq̄ alte-
rantur influenza planetarū. Terra vero fm se totā nō
mouet̄ motu locali in q̄tum centrū est. sed motu ad for-
mam. et maxime vt dicit p̄tholomeus in suo quadrip̄tē
to pres q̄ sunt circa cētrum. Cuius ratio est. qz cū celestia
corpora moueant inferioza per radios. ibi maxime appa-
ret radiorum virtus vbi maxime iungunt̄. hoc autē
est in centro & circa centrū. Centrū ergo mūdi s̄z terra
et pres maxime vicine centro terre maxime mouent̄ vir-
tutibz celestium corporū qz et si radij nō p̄tingant nisi
ad sup̄ficie terre. tamē qz apprehendūt vndiqz totū cor-
pus terre ip̄m afficiunt sicut vndiqz lignū in igne vel pa-
nis in fornace. Ha vero que nō sunt naturalia. p̄rie dicit̄
ta. que motui non subijciuntur nec corpori mobili s̄z ad
motum solū referunt̄ sub habitudine in duplici sunt d̄ia
Quedam referuntur ad motum sub ratione mouētis.
quedam sub rōne forme. Que sub rōne mouētis tñ ad
corpora mobilia referuntur sunt mouētia imobilia tam
p̄ se q̄s p̄ accidens. Alia vero q̄ sub ratione forme etiaz
referunt̄ ad corpus sunt ad minus mobilia p̄ accidens.

Octauum dubium est.

Quō d̄nter brisso & antiphon nitebant̄ quadrare circu-
lum Solutio quadrare circulū nō est aliud q̄s p̄regu-
las geometricas inuenire quadratū equale circulo. Hoc
autē aresto. dicit̄ scribile esse cuius scianondū est inuenta
aut nobis nota. Nāc aut̄ quadraturā vt d̄r dñs Alber-
tus. aliter brisso. aliter antiphon nisi s̄z ostēdere Brisso
qd̄ ē rāq̄ subtilis mathematicus et p̄ncipijs mathema-
tice sciētie. p̄cessit licet ea male applicauerit. et ita cum eo
disputandum est apud mathematicum. Antiphon ves-
ro grossius fuit negando p̄ncipiū geometrie. & ideo geo-
meter cū eo non habet disputare tanq̄s euz negante sua
p̄ncipia. Et vt hoc clarius videatur. Considerandum est
q̄ brisso volens ostendere quadraturā circuli seu tetra-
gonisimum circuli diuisit circuluz in quatuoz decisiones
equales quas vocabat lunulas. eo q̄ similes sunt lune
semiplene. & cū per regulas geometricas inuenit quadra-
tum equale illis p̄ribz seu decisionibz putabat ostēsum
esse circuli quadraturā. sed in hoc defecit. quia putabat
p̄sumere totum circulum. sicut p̄sumit totam circūferē-
tiam quod falsum est. s̄z istud latius habetur in astrono-
mia. Antiphon vero negabat p̄ncipiū in geomet-
ria. s̄z quālibet lineam in infinitum diuisibilem. Pu-
tabat em̄ q̄ posset in minima esse diuisa. Unde rō sua
finaliter & breuiter stat in hoc. quelibet figura multian-
gularis per inuentas geometricas regulas reducibilis
est ad quadratum. sed in circulo possunt tot figure in an-
gulis ita multiplicari q̄ implēant totam circūferentiam
seu eius capacitatem.

¶ P̄ncipiū autem maxime et omnium pro-

primum multipliciter dicitur quod est. Quod ergo dicunt dicentes unum esse omnia. Utrum substantiam, aut quantitatem, aut qualitatem. Et iterum utrum substantiam unam omnia, ut hominem unum aut equum unum, aut animam unam, aut qualitatem unam, aut hoc ut album aut calidum aut aliquid aliorum talium. Hec enim omnia differunt multum et sunt impossibilia dicere. Si quidem erunt et substantia et quale et quantum, et hec resoluta siue non adinueniuntur multa sunt que sunt. Si vero omnia aut quale aut quantum sunt siue cuius sit substantia siue cui non sit inconueniens est, sed oportet inconueniens dicere impossibile. Nullum autem aliorum separabile est extra substantiam. Omnia namque de subiecto dicuntur substantia. Melissus autem quod est infinitum dicit esse quantum itaque aliquid est quod est infinitum ei in quantitate est substantia aut infinita aut qualitate aut passionem esse non contingit nisi secundum accens, si simul et aliquae quantitates sunt. Infiniti autem ratio quantitati congruit, sed non substantie neque qualitati. Si quidem igitur substantia est et quantum et duo, et non unum est quod est. Si vero substantia solum non infinitum est neque magnitudinem habebit ullam.

¶ Istud est tertium capitulum huius tractatus in quo philosophus reprobat simul opinionem permenidis et melissi ex principijs metaphysice procedendo per diuisionem entis, et unius. Et diuiditur in tres partes. In quarum prima ponit duas rationes. In secunda ponit errores quorundam sectatorum permenidis et melissi, ibi conturbati sunt autem. In tertia soluit rationes melissi. In prima quidem parte ponit duas rationes ad disputandum contra permenidem et melissum qui dicebant ens esse unum, quarum prima sumitur ex parte entis, et stat ratio eorum in hoc. Si omnia essent unum ens, ergo vel omnia sunt substantia, vel quantitas vel qualitas, vel aliquod aliorum generum, et cum substantia diuiditur in uniuersalem et particularem. Et similiter qualitas in multas diuiditur species, si omnia sunt substantia, vel ergo sunt unum substantia vel genere vel in specie, ut homo vel equus vel una anima vel una qualitas particularis, ut calidum frigidum vel album vel aliquid huiusmodi, multum enim refert quodcumque istorum dicatur, immo impossibile est dicere omnia esse unum aliquo istorum modorum. Quod sic ostendit, quia si omnia sunt unum, vel ergo sunt unum aggregatum ex substantia et accidente, vel est unum quod tamen est substantia vel tamen accidens, sed nullum illorum dici potest, igitur, primum dici non potest, quia sic non esset unum ens tamen sed plura, quia substantia et accidens siue sint coniuncta siue segregata sunt plura entia, quia semper secundum suas essentias distinguuntur, secundum dici non potest, quia permenides posuit istud unum ens esse finitum, et melissus infinitum, sed substantia ab his quantitate nec est finita nec infinita, quia ratio finiti vel infiniti solum quantitati conuenit

nit per se et non substantie nisi per quantitatem, ergo non possunt omnia esse unum ens quod est substantia. Nec tertium dici potest, quod hoc unum ens sit accidens tamen, quod hoc est omnino impossibile cum nullum accidens potest separari a suo subiecto, sed omnia sunt in subiecto, id est substantia de qua denominariue predicantur, igitur etc.

¶ Amplius autem et ipsum unum multipliciter dicitur quoadmodum et quid est, intendendum est quomodo unum debet esse omne. Dicitur enim unum aut continuum aut indiuisibile aut quorum ratio una et eadem que aliquid erat esse quoadmodum uappa et uinum. Si quidem igitur continuus multa sunt quod est. In infinitum enim diuisibile est continuum.

¶ Sic philosophus ponit secundam rationem que sumitur ex parte unius, et stat in hoc quia si illa propositio esset uera, ens esse unum, vel esset unum in unitate ut lignus vel aliquid huiusmodi, aut indiuisibilitate ut puncta, aut ratione ut uappa que est tenue uinum, et uinum spissum quod uerum est uinum, vel ensis et gladius sed nullum istorum est dicendum, igitur. Maior patet ex sufficienti diuisione unius. Minor patet per ordinem. Primum quod non sit unum in unitate, quia sic essent multa entia potentia ad minus ex quo continuum est diuisibile in infinitum, et sic in continuo sunt multe partes sicut materia generabilis diuiditur in multa generata per actum generantis.

¶ Habet autem dubitationem de parte et toto, forte scilicet autem non hanc rationem, sed ad ipsam secundum seipsam, utrum autem plura pars et totum, et si unum quomodo, et si plura quomodo plura, et de partibus non primum et si toti unum utrumque est sicut indiuisibile quoniam et eadem eisdem erunt.

¶ Sic philosophus mouet unam dubitationem de toto et partibus, et est ista, an totum et partes sunt multa vel unum, non tamen est hec dubitatio ad hanc dubitationem permenidis et melissi, quia ipsi dicunt ens sic unum quod est simplex omnem multitudinem actualem et potentialem excludens, sed est dubitatio de toto et partibus secundum se ipsam. Dubitare enim potest utrum partes et totum sunt unum vel plura, et quomodo sunt unum et quomodo plura, et hec dubitationes sunt etiam de partibus non continuis que sunt sub una forma totius, sicut ossa nerui caro uene et huiusmodi in homine. Et dubium etiam est utrum unaqueque partium unum est cum toto sicut illud quod se paratur et diuiditur ab ipso, quomodo quecumque sunt eadem eisdem sunt eadem, cum idem sit relatiuum, est autem totum idemque partibus simul sumptis, quia partes simul sumptae nihil aliud sunt quam totum, et ideo locum habet ista questio siue dubitatio, sed quod nunc ad rem pertinet est, quod falsum est, quod omnia entia sunt unum in unitate, quod unum in unitate non excludit multitudinem partium et pluralitatem, sed unum quod ipsi dicunt pluralitatem et multitudinem excludit.

¶ At uero si est indiuisibile nullum erit quantum
B ij

neq; quale neq; iam infinitum qd est. sicut mellissus dicit. neq; finitum sicut permenides. terminus em̄ indivisibilis finitus non est. Atue ro si ratione vnuz sunt que sunt omnia sicut est tunica et indumentū. eracleti rationem ptingit dicere idem em̄ erit et bono et malo et non bono esse et bono. quare idem erit bonū et nō bonum et homo et equus. Et non de eo qd vnū sunt. que sunt ratio erit sed de eo qd nihil est. tali igitur esse et tanto idem

¶ Sic cōsequenter p̄hs probat. qd non sit vnum indivisibilitate. qz illud nec est qle nec quantū. et p̄sequens neq; finitum sicut dixit permenides. neq; infinitum sicut dixit mellissus. qz terminus indivisibilis neq; finitus est neq; infinitus. **¶** Tūc ibi atvero. **¶** Sic ostēdit p̄hs qd nō sit vnū rōne sicut tunica et indumentū. qz tunc sequeretur error: eracleti dicentis duo contradictoria verificari de eodem. qz eadem ratio id est definitio daretur de bono et malo. de homine et de equo et de qualitate et de q̄ritate. sed omnia ista sunt incōuenientia et falsa. et sic patet falsitas istius p̄pōnis ens est vnum

Circa textum mouetur

¶ vna questio. vtrū sit tm̄ vnum ens immobile qd permenides posuit finitū et mellissus infinitū.

¶ Et videtur primo qd sic. qz ens et vnū cōuertuntur vt dicit p̄hs quarto metaphisice. ergo omne ens est vnū ex quo consequenter sic arguitur. Omne ens est vnū. ergo tm̄ vnum ens est. Cōsequētia patet ab vniuersali affirmatiua aq̄ exclusiuam in terminis transpositis bene valet consequentia. vt sic arguendo. omnis homo est animal. ergo tm̄ animal est homo. **¶** Secūdo sic. hoc ens est ens. et est tm̄ vnum. ergo tm̄ vnū ens est. Cōsequētia probatur per necessitatem syllogismi expositi corij. **¶** Tertio sic. p̄hs improbatōe sua. qua inēdit ostēdere falsitatem permenides et mellissi committit fallaciam figure dicitōis. quia innuit istam cōsequētia. si omnia sint vnum ens. ergo vel erit vna substātia tm̄ vel accidens tm̄. ibi ens a parte predicati supponit simpliciter pro natura entis in comuni. et tamen sub eo fit supsumptio. **¶** Quarto philosophus disputādo cōtra permenidem et mellissum vt metaphisicus debet ostendere motus esse. sed nō facit hoc disputādo cōtra eos. per diuisionem entis et vnus igitur insufficienter procedit.

¶ Quinto ratio philosophi qua probat multitudinem entium ex multitudine p̄m̄ definitiōis videt falsum supponere. quia partes definitiōis nō videtur a se/inuicem distingui. nec a definito realiter. In oppositum tamē rationum est sententia philosophi in textu et ponitur duo discursus

¶ Maior p̄mi est **Substantia sine accidentibus non est quanta neq; qualis.** **¶** Minor **Nec potest accidens in natura sine substantia subsistere** **¶** Conclusio **Igitur non est possibile omnia que sunt in natura vnum ens esse.**

¶ Maior patet. quia qualitas et q̄ritas sunt accidentia substantie superaddita a quibus denominatiue dicitur quanta vel qualis. nec q̄ritas terminatā dimētionū que dicitur terminata per figuras identificatur substantie **¶** Nec ipsa substātia actu eentialiter quanta dicitur s; soluz potentialiter que potētia est terminus q̄ritatis vel secunditas per quam a substantia q̄ritas nascitur. qualitas autē essentialis q̄q; substātie identica sit nō tamē qualitas accidentalis a qua denominatiue dicitur substantia quālis **¶** Minor patet per philosophum septimo metaphisice dicētes. qd accidēs nō est ens s; entis modus in triplici genere cause a substātia depēdēs. ergo non potest subsistere sine substātia. et hoc naturaliter quia virtute diuina p̄ter cursuz nature operātis potest actu p̄seruari in natura sine subiecto. sicut facit in sacramento eucharistie. et nō solum vnum accidēs sed quodlibet **¶** Sicut em̄ potest cōseruare q̄ritatem sine substātia. ita alia accidentia fm̄ esse etiam naturale sine q̄ritate. quia nō plus depēdent accidentia a q̄ritate q̄ omnia accidentia depēdent a substātia. manēt autē accidentia idiuindua sua p̄p̄ria p̄tate quā p̄traxerūt a substātia siue subiecto qz eē actu in subiecto nō est de ratōe accidētis s; solū aptitudine **¶** Conclusio sequitur ex p̄missis. qz ea que sunt a natura etiam fm̄ ponētes vnum ens sunt vel vnū ens infinitum vt dixit mellissus. vel finitum vt voluit permenides. finiti autē et infiniti ratio soli q̄ritati cōuenit. et per p̄sequēs nō potest esse sola substātia. nec solum accidēs. et cum substātia nō sit accidēs. sequitur qd multa sunt entia.

¶ Maior **Triplex dicitur vnum continuitate indivisibilitate et ratione** **¶** Minor **Unitas quecunq; repugnat collectiue entibus nature** **¶** Conclusio **Igitur ponentes tm̄ vnum ens incidit in multiplex incōueniens**

¶ Iste totus discursus patet per philosophum in textu et est cōtra opinionem innaturaliter loquētium. quoz error est satis manifestus ad sensum. statim em̄ apparet multitudo entium. **¶** Et p̄p̄rijs etiam p̄ncipijs istius sciētie faciliter cōuincit potest pluralitas entium. scilicet ex p̄te motus. quia ad motum requiruntur tria et ad minus mouēs et mobile que necesse est esse distincta. et ergo ne quinceretur negabant motū.

Ad obiecta i oppositū

¶ Ad p̄mū est dicēdum. qd omne ens est vnū accipiēdo omne distributiue. quia de quolibet ente verum est dicere qd sit vnum s; nō collectiue. quia sic sensus est. qd omnia entia simul accepta sunt vnū et sic est falsa. et sic permenides et mellissus dixerunt. et añ eos eorum magister zenophanes **¶** Et ad quod subditur dicendum est. qd talis cōsequētia valet solum quando hoc signum exclusiuum tm̄ facit p̄p̄ositionē de excluso subiecto. siue exponatur gratia alietatis siue pluralitatis et siue vnū accipiā transcendēter siue p̄p̄ncipio q̄ritatis discrete. qz sensus ē. qd hoc qd est vnū nō aliud q̄ vnū est. vel hoc qd est vnum et nō plura q̄ vnum est **¶** Si vero accipiatur signū exclusiuum vt facit p̄p̄ositionem exclusiuā. hoc est dupliciter. qz vel exponitur gratia alietatis. et sic est vera accipiēdo vnuz transcendēter. qz sensus est. qd esse

res. cum igitur intellectus noster circa rem significatam per hoc nomen ens est certus et dubius de rebus significatis per nomina in quibus res significata per nomen inuenit. ergo ens est commune nomine et ratione. certus enim est quod ens sit. cum sit simplex ut dicit Algazel primo metaphysice et similiter auicenna. et certus est intellectus de aliquo quod sit ens. et tamen dubius est an sit deus vel creatura. Et similiter antiqui certi fuerunt de lumine quod sit aliquid sed dubium apud eos fuit an sit substantia vel accidens. ¶ Secundo sic prima dignitas non est multiplex. ergo nec ens. Antecedens patet. quia ipsa est certissima et firmissima. Consequenter probatur. quod prima dignitas ex ente constituitur. sed constitutum sapit naturam constituentium. ¶ Tertium signum distributum non distribuitur terminum equiuocum pro suis equiuocatis. sed ens per signum distributum distribuitur pro omnibus suis suppositis. ergo non est equiuocum. ¶ Quarto vnus potentia et vnus habitus scientifici est vnus obiectum certum. scilicet intellectus est vna potentia cuius perfectio est sapientia. ergo obiectum eius erit vnum scilicet primum obiectum est ens quod cadit in intellectum nostrum primo. sicut dicit Auicenna. ergo ipsum est vnus. ¶ Quinto omnis multitudine reducitur ad vnitatem. scilicet predicatio equiuoca est multiplex. ergo ad aliquam vniuocam est reducibilis. sed primum predicatum omnium est ens. ergo vniuocum predicatur. ¶ Sexto sic si diceret equiuoce de deo et creatura nihil pringeret cognoscere de deo. probatur. quod vnus equiuocum non cognoscit per reliquum. quod omnis cognitio est ratione similitudinis. equiuoca autem equiuocata omnino sunt diuersa. secundo etiam nihil posset de deo demonstrari propter equiuocationem impediendam demonstrationis virtutem. ¶ Tunc tertio quod sic per nomina deo attributa nihil in re significaremus et sciret omnia nomina non possent extendi ultra ea que imponendo nomina in rebus creatis inuenimus. et si nihil deo et creaturis sit commune nihil per nomina scire poterimus ea deo attribuendo. ¶ Septimo ens est primum creatum primum procedens predicamenta formaliter. est enim informe. Alia vero formata scilicet informata procedit formatum. sed principium formale vniuocum se diffundit et non equiuocum vel analogice. ergo ens dicitur vniuocum de substantia et accidente. ¶ Octauo dicitur autem libri causarum. quod ens est ex finito et infinito positum. ita quod versus superius est finitum et simplex et vnitissimum. ergo versus superius est maxime vniuocum. ¶ Non esse per se et in alio aut sunt differentie opposite. aut modi oppositi ipsius entis. vel ergo ambo sunt de intellectu entis. vel alterum eorum. vel neutrum ¶ Non primum quia opposita non sunt de essentiali et intranscendente intellectu alicuius. Non secundum quod si fuerit per se tunc non potest verificari de accidente. et si fuerit esse in alio tunc non potest verificari de substantia. quod si vnus oppositorum fuerit essentialis reliquum non erit essentialis. relinquitur ergo vltimum quod neutrum sit essentialis entis. et sic ens poterit abstrahi per modum generis et de accidente et substantia. ¶ In oppositum arguitur per philosophum quarto metaphysice dicentem. quod ens dicitur de entibus sicut sanum dicitur de sanis. Et primo ethicorum ubi philosophus reprobat platonem ponentem vnam ideam omnium bonorum dicens quod non potest esse vna idea omnium bonorum propter multitudinem entis et boni in diuersis predicamentis. Et in predicamentis

metis. si quis omnia entia vocet non vniuocum sed equiuocum. et ea nuncupabit. ¶ Pro solutione dubij considerandum est. quod differentia est inter commune vniuocum. equiuocum. et analogum. quod vniuocum dicitur quod vno nomine vnam rem pluribus terminis sciat et eque principaliter. Vniuocum enim vniuocans non sciat sua vniuocata. scilicet significat rationem pluribus communem pluribus dicitur essentialiter sicut genus species et differentia. Equiuocum vero dicitur quod vno nomine plura sciat eque principaliter et hoc vocatur equiuocum a casu. differens ab vniuoco in hoc. quia vniuocum vniuocans non sciat immediate sua vniuocata. scilicet immediate sciat eodem conceptum qui est communis eis secundum rationem alicuius predicabilis. ut animal non significat immediate hominem et asinum. scilicet conceptum genericum. Sed equiuocum equiuocans sciat immediate sua equiuocata equiuocata. ut patet in primo antepredicamento. ut canis immediate sciat canem latrabilem. sidus celeste et beluam maris nam. Analogum vero est medium inter equiuocum et vniuocum. vocatum alio nomine equiuocum a consilio. Et significat vno nomine plura quodam ordine. et hec vnitatis est quodammodo maior. et quodammodo minor vniuocatione. Maior quidem est ex preillius primi ad quod analogata cetera referuntur quod est vnum numero. In vniuocis vero sciat vniuocum vniuocantis est vnum. specie vel genere. Minor vero est. ex parte referentium analogatarum que plus differunt plerumque quod vniuocata. Ista autem analogia prioris et posterioris non sumitur secundum habitudinem forme communicabilis. quod forma est principium vniuocationis. sed sumitur penes habitudinem aliarum causarum. scilicet efficientis finis et materie. Exemplum primum. ut militare dicitur analogice de multis secundum quod ordinem habet ad primum efficiens. scilicet militem. Exemplum secundum. ut sanum dicitur de multis habentibus ordinem ad sanitatem sicut ad finem. Exemplum tertium. ut ens dicitur de multis accidentibus ordine quodam secundum quod diuersimode referuntur ad substantiam que est subiectum et materia in qua ipsorum. Istitis igitur suppositis dicendum est quod ens non dicitur vniuocum de substantia et accidente et de deo et creatura et hoc probatur primo ex significatione nominis. quod omne vniuocum vere et proprie dicitur de vniuocatis et non incompate et improprie. sed ens non dicitur vere de deo. ergo non est vniuocum quatenus vniuocatur. Minor est Dionysij dicentis negationes de deo dicte sunt vere. affirmationes vero incompate. vnde verius et magis proprie dicitur quod deus non est ens. quod deus est ens. Secundo dicitur autem libri causarum. Quia causa est superior omni narratione. narramus autem per hoc nomen ens. ergo est re significata per hoc nomen ens superior. ergo non significat naturam communem vniuocum deo et creaturam convenientem. Tertio vniuocata que vno nomine significantur conueniunt in vna natura et ratione rei significate sed in nullo conueniunt deus et creatura. quod in eis est summa diuersitas ex quo deus est ens illimitatum et infinitum per se subsistens. creatura autem ens per participationem. sed finitum et infinitum non habent conuenientiam. Secundo probatur idem ex predicacione nominis entis quicquid enim predicatur vniuocum hoc predicatur ut genus species diuersa primum vel accidens. quod non sunt plura predicabilia vniuocum predicabilia. et sic ibi distinguitur predicatio vniuocata solum contra predicacionem equiuocam. et non denotatiua sed ens non predicatur ut species. nec ut diuersa. nec ut primum. nec ut accis.

ut manifestū est. ergo ut genus. s; hoc est impossibile. qz nihil est in genere nisi potēiale z finitū seu definibile. s; deus nō est potentia nec finitus. omne em̄ quod est in genere est potēiale p̄ d̄am tanq̄ p̄ actū ab ip̄a distinctū determinabile. tale aut̄ nō est finitū formale. qz ut dicit **Auicēna** octavo metaphisice caplo quarto. deus nō est in genere sicut pars. deus aut̄ pars esse nō potest. p̄pter simplicitatem eius. **Præterea** quicqd̄ est in genere est definibile. deus non est definibilis. igitur deus nō est in genere quod p̄cedit doctor subtilis tenēs tamē q̄ ens uniuoce dicitur de substantia z accidēte et de deo z creatura. **Tercio** p̄z idem ex cālitate dei sic effectus qui nō adequat virtutem sue cause non recipit formam sue cause s̄m eandem rationē quia posset esse vna in causa z causato. s; creatura nō adequat virtutem sue cause. est em̄ deus infinite virtutis in causando. sicut em̄ creatura non adequat suā causam sibi. s̄m attributū sapientie. ita nec s̄m q̄d̄cūq; aliud attributū. ita nec s̄m hoc predicatū qd̄ tamē proprie nō est attributū. s; ens **Unde** ens creatum est finitum alterum infinitū. unde dicere deū uenire cū creaturis in entitate est declinare ad p̄fidiā eoz qui negāt deū esse creatore sive factorē celi z terre. **Secūda** pars p̄z. s; q̄ nō dicitur uniuoce de substantia z accidēte autoritatib; superius adductis. **Rationibus** sic si ens est genus respectu substantie z accidentis tūc videret de eis dici quidditariue. s; hoc est impossibile. qz tūc nō essent decem ḡnālissima s; plura qd̄ est p̄tra **Dorphyriū** z **Aristo.** **Tum** sc̄do. qz de ratioe ḡnis est nō p̄cipari z p̄dicari de differētis **Uñ** tercio metaphisice d̄t p̄hs q̄ impossibile est genus aut generis sp̄s de differētis formaliter acceptis p̄dicari. **Debet** em̄ rō cōtrahibilis esse extra rōem p̄trahētis z p̄trahēdo p̄stituēti. s; ens de oibus d̄t. nihil em̄ iuenit̄ de quo nō verisicat rō entis z extra cuius rōem est. **Uñ** ar̄ nō sc̄at naturam cōem pueniētem substantiā z accidēs pater. qz si sic tūc decem predicamēta nō essent decem rerū p̄ma p̄cipia z p̄mo intellecta qd̄ est p̄tra p̄mētorē tercio metaphisice dicitem decē predicamēta esse p̄mo intellecta et vltimo. **Primo** via p̄positōis. z vltimo via resolutionis. **Præterea** p̄mo diuersa nō cōueniūt in aliquo vno p̄iori. qz si in aliquo puenirēt dicerētur differētia z nō diuersa. s; decē p̄dicamēta sunt p̄mo diuersa. qz ex p̄dicamētis diuersis sūt p̄positōes immediate negatiue. ut p̄bat p̄mo posteriorū qd̄ nō est. si ens p̄cederet ex natura rei substantiam z accidēs. z istud videt̄ esse de mēte dñi **Alteri** dicitis in p̄mēto p̄dicabiliū. cū dicitur substantia ē ens q̄ ibi sit p̄dicatio idētica z nō est eēntialis. nec accidētalis. **Similiter** p̄mo metaphisice p̄mēto d̄t capitulo tercio p̄mū tractatus q̄ vnitas entis est analogie oz do seu vnitas s; multoz. ad aliqd̄ vnū. **Nō** q̄dem qd̄ p̄ vnā ratioem est in illis. nec etiam ut dicunt quidam p̄ diuersas ratioes. s; potius sic q̄ illa diuersa aliquo mō sunt vnus. z ille modus quo sunt ad vnū vel vnus ē diuersus in diuersis. z ql̄bet illoz modoz est ens qd̄ simpliciter vnū est qd̄ est substantia. **Et** iuxta hoc notandū est q̄ analogia entis. alia est entis accepti ut sc̄at tā ens creatū q̄ increatū. z put̄ sc̄at substantiam ut accidēs triplici alietate. Nam analogia entis ad deū z creaturas ē entis magis cōiter accepti q̄ analogia respectu substantie z accidētis. qz respectu substantie z accidētis ē solus analogia entis creati **Secūdo** entis ad deū et creaturā sumit̄ s̄m habitudinē et ordinem p̄ncipiū effectiui vel finalis

et forme exēplaris. s; que est entis respectu substantie et accidentis est s̄m rōem p̄ncipiū materialis subiecti inq̄tum substantia est subiectū accidentiū. ordine quodam **Tercio** d̄t̄. qz in analogia entis respectu creati z increati aliter sumitur ordo ex parte rei cui nomē imponitur et aliter ex p̄re nois sc̄antis sive ex p̄re qualitatis a qua nomen imponit̄. p̄mo modo per p̄mū dicit̄ de deo. s; secūdo modo per p̄mū dicitur de creatura. qz noiamus deum ex creaturis sicut ip̄m p̄gnoscamus. s; in analogia entis respectu substantie z accidētis seruat̄ ordo q̄ntū ad id cui nomē imponitur z a quo nomē imponit̄. **Analogia** autem entis qd̄ est p̄mū creatum p̄mū s̄m rōnem reducitur ad quatuor gradus seu quatuor sc̄ata **Primus** gradus est eozum que habent esse reale z p̄fectū ut substantia. **Secūdo** est eoz q̄ habēt esse reale s; debile z depēdens sicut accētia. quoz analogia est s̄m nouē gradus. **Tertius** gradus est eozū que habent esse p̄mixtū p̄uisione sicut motus z tempus. **Quartus** est eozū q̄ habēt esse debilissimū s; in rōne em̄ sicut negatōes z priuatiōnes. q̄ solū s̄m rōem aliquid dicunt z similiter ficta.

Ad obiecta i oppositū

Ad p̄mū est dicit̄. q̄ intellectus p̄t esse certus z dubius de vna et eadem re vno modo sumpta ex p̄re rei rationabilis. dūmodo diuersimode sumatur ex p̄re rōnis rōcinantis circa res diuersas vno noie analogice significabiles. potest em̄ intellectus de duobus disiunctiue acceptis esse certus et incertus de altero extremo disiunctiōis s̄m se. et ita in p̄posito p̄t intellectus esse certus de aliqua re q̄ sit ens. et dubitare an sit creatum vel increatum. sicut certus est de tota aliqua disiunctiōe pura q̄ ens vel sit creatū vel increatum. z dubius de vna p̄re disiunctiōis determinare. **Similiter** de aliqua re potest esse certus q̄ sit ens. et dubitare. an sit substantia vel accēns sicut certus est de re q̄ sit substantia vel accēns dicit̄. et incertus est an sit substantia vel accēns determinare. **Unde** hoc nomen ens solū est cōmune et nihil ex p̄re rei. p̄ nomen significate nec res nec p̄ceptus realis ex p̄re rei. sed quia intellectus noster circa p̄mū fertur in totum disiunctū indeterminate q̄ in quālibet p̄re dicit̄. ideo cum hoc nomē ens sit impositū tanq̄ analogum ad sc̄andū deū z creaturam. et sub quadā indifferētia et disiunctiōe. intellectus noster circa hoc ratiocinans. **P̄mū** certus est de re q̄ sit ens q̄ deus vel creatura p̄ hoc nomen ens nō p̄cipit p̄ceptum vnū. s; neutrū. q̄ est intrinsecū obiectum sue conceptionis s̄m conceptū indit̄rem qui est sub disiunctiōe alter p̄ceptū s; vnus analogari vel alterius. **Unde** ex hoc q̄ q̄s certus ē q̄ canis sit in platea. et ignoret an sit canis marinus vel larrabilis nō oportet inferre q̄ canis significet conceptū cōmune et rem sc̄atam ad hunc vel illū canem qualiter sc̄atū est per hoc nomen canis. **Et** similiter nō oportet. si quis in p̄posito dubitaret an ens sit equocū vel vniuocū q̄ p̄terea sit cōceptus cōmune ad equi uocū z vniuocū. **Ad** sc̄dū est d̄m. q̄ p̄mū p̄ncipiū complexum non est multiplex simpliciter. sed s̄m quid. sc̄licet multiplicitate analogie plerūq; vnus extremi p̄positionis. talis aut̄ multiplicitas non repugnat veritati p̄ncipiū. **Tum** qz potest in p̄positione poni multiplex non multipliciter. sicut si dicatur canis est ens. **Tum** qz multiplicitas analogie non repugnat

principio plexo. sicut nec repugnat incomplexo saltē trāscendenti. quale est principii cōe qd non ingreditur demonstatioem formaliter s; virtualiter. Ad tertium est dicendum. qd nō distribuitur signū distributū terminū equuocū equiuocatione a casu in ordine ad predicatū qd cōuenit ei pro suis significatis. sed equiuocū a consilio bñ distribuitur vel etiam a casu in ordine ad predicatum qd conuenit ei pro omnibus suis equiuocatis. Ad quartū est dicendum. qd vnius potentie est vnum obiectum. non tamen oportet ipsum esse vnum ea vnitare qua est potentia vna. alias oporteret obiectū eē vni numero sicut potentia. sed sufficit vnitatis analogie qualis etiam sufficit ad vnitatem habitus. et ergo dicitur pbs qd scia non ē vna simpliciter. s; est eorū que sunt ad vnum. Ad quintū est dicendum. qd multitudo finaliter reducitur ad vnitatem nō vniuocam. s; potius analogam que est ex parte principij ad qd fit reductio maior q; in vnitare vniuocatis. Unde in hoc proportionant vniuersale in causando et p̄dicando. qz sicut causa prima nō est cā vniuoca. s; potius analogica. vel a posteriori p̄ effectus analogice ascendendo ab effectibus s; m qualescūq; similitudinē in notitiam cause. nō em̄ se habēt causa et effectus sicut equuocata a casu s; a p̄silio. Ad septimū et octauum simul est d̄m. qd ens est primū creatū p̄mi s; m rōem. et hoc est substantia s; m rem. licet nō s; m nostrū modū considerādi qui prius accipit fecitōem totius distinctiū q; alterius p̄ris determinate. et hoc esse qd est substantia nō p̄ducitur ab intelligentia que nō h; esse substantiū ex se. s; ex substantiua fixatione p̄me cause. s; hoc esse dicitur forma s; m autorem libri causarū in q̄strum proportionatur possibilitati rerum creaturarū. et sic esse limitat proportionando nō tamē materie proprie dicere s; possibilitati. per animam aut nobilem nature corporee proportionatur. et p̄ naturam ad sp̄m determinatur. talis vel talis sp̄s. Unde hoc esse quod est primū creatum p̄mi non est cōe ad substantiam et accidēs. sed substantiale esse qd s; m esse superius est purum. sed s; m qd participatur fit vmbrosū instar luminis a sole p̄cedētis cuius p̄mus processus radius directus et secundus reflexus. Unde sicut sol immediate nō producit radium refractum s; directum. ita sol increatus prima causa non producit immediate aliud esse q; substantiale. et hoc fit varium s; m diuersum descēsum ab ipsa. Ad nonum est dicendum. qd esse per se et esse in alio nō sunt d̄ntie entis existētes extra rationem entis sicut d̄ntie vere et proprie sunt extra rationem generis. s; sunt modi oppositi entis analogiam impositates. vñ per se de intellectu entis simpliciter dicitur qm analogum p̄ se positum stat pro significato famosiori. Nec tamē ex hoc sequitur. qd nō possit dici de accidente qz d̄ de substantia simpliciter. Accidētē vero quodāmodo s; p̄ attributioem. sicut sanū dicitur de sanitate animalis. et s; m attributioem de sanitate vrine medicine et dicte in q̄strum sunt vel signa sanitatis vel cause vel cōseruatiue sicut ens simpliciter dicitur de substantia. De accidentibus vero in q̄strum sunt vel mensura substantie vel dispositio. qualificans vel s; m diuersos modos qualificandi substantiam. Et quia cōmunitas maior est in noie entis q; in nomine substantie. ideo dicēdo ens substantia. nō p̄mittit

nugatio qz s; repetat eadē res nō tñ sub eodē noie. Et p̄ter hoc etiam in p̄mentarijs sup̄ porphirū editis patet qd non valet argumentum. substantia est ens. ergo omne ens est substantia nisi accipiat ens ex nomine pro principali analogato et illo modo non predicatur de substantia substantialiter vel accidentaliter s; idēce. s; m nomen noiarū licet non s; m nomē nominās. Et quo patet qd rō generis repugnat enti. qz nō fecit entitatem cōem p̄uenientem substantiam et accidēs. si q̄ sint d̄ntie entis nō sunt enti extranee qd req̄rit ad rationem generis.

Secundūz dubium est.

¶ An accidens sit distinctum realiter a substantia. sicut p̄bus in vna rationū suarum supponit q̄ritatem distinctiua substantia. Et videtur primo qd non. quia si accidens distingueretur a substantia realiter. tunc ipsum eēt quiddam reale substantie superadditum. s; hoc non igitur. Minor probatur. quia ens dicitur analogice de substantia et accidēte. In analogis autē primū videtur habere totam rationem analogi suerei significate. Cetera vero per quādam reductionem ad primū recipiunt denominationem. vt patet de sanitate que realiter tñ est in animali de quo primo dicitur. In alijs vero solum est denominatiue per respectum ad animal. p̄ura quia vel est signum sanitatis vel causa. ¶ Secūdo si accidēs realiter distingueretur a substantia tñ accidēs haberet essentiam in proprio genere. s; hoc nō. qz in proprio genere nō habet definitioem que ē oratio indicās essentiam rei ex quo definitur per subiectum. ¶ Tertio q̄ritas nō est distinctum a substantia. ergo nō omne accidēs est a substantia distinctum. Cōsequētia est manifesta. An accidēs probatur qz est materie coeterna sed materia ē substantia. Etiam q̄ritas est principium indiuiduationis. sed indiuiduum est substantia. igitur. Solutio sic quod probatur autoritatibus et rōnibus. Primo autoritate p̄hi in textu dicentis. si ens significaret substantiam et accidēs tunc non potest dici qd sit tñ vnum ens. qz accidēs et substantia sunt multa. et p̄mo posteriorū dicit. qd coordinationes predicamentales sunt impermixte vobis qd ille proponēs sunt immediate negatiue in quibus vnum predicamentum negat de alio. Etiaz quarto metaphisice diuidit ens extra aiām siue reale in decem predicamenta. Rationibus sic ostendit. Prima. illa sunt diuersa quorum intrinsice cōditiones sunt diuersae. sed intrinsice cōditiones substantie et accidētis sunt diuersae. ergo. Maior est manifesta. Minor probatur. quia cōditio substantie est esse per se. et accidētis esse in alio. que cōditiones sunt diuersae. Secunda. illa sunt diuersa que habent diuersas rōnes principiandi. sed substantia et accidēs sunt huiusmodi. ergo sunt diuersa. Maior probatur quia modi principiandi accipiuntur ex diuersis virtutibus. vbi em̄ sunt diuersae virtutes ibi sunt diuersae nature rerum. Minor probatur. quia forma substantialis principiat formaliter et intrinsice. eo qd nō potest esse immediatum principium operandi trāsiue ad extra. cui nihil citra primū agit per suam essentiam. Accidēs autem est principium operandi quo trāsiue ad extra. sicut calor est principium calefaciendi. Iste autem rationes causandi sunt diuersae. quia p̄ma est per conuersionē forme ad suum propriū subiectum cui dat esse. et secunda p̄ conuersionem extra suū propriū subiectum ad materias

extrinsecā in quam agens agit. Tertia ratio est. quæcum
qz terminant motus realiter distinctos illa sunt distin-
cta. siue diuersa. sed sic est de substantia et accidente. er-
go sunt diuersa. Maior probatur. quia motus capit
unitatē siue entitatē a termino ad quæ. ergo etiā capit
ab eo distinctiōem. Vno. pbat. qz substantia terminat
gñarōem. accidēs vero alteratōes. augmētatiōes. dimi-
nutiōem vel loci mutatōem. et quævis accētia qdā p mo-
dum sequele simul cū substantiā acqruñt. adhuc tamen
sunt diuersa a substantiā. qz nō directe et intrinsece termi-
nant motū ad substantiā. s; sōlū p modū sequele vt dic-
tum est. et hoc satis ostendūt accētia in venerabili sacra-
mento eucharistiæ q̄ ibi s̄m catholicā fidē subsistūt sine
subiecto qd nō esset possibile p quācumqz potentiā si ac-
cidēs esset realiter ipi substantiæ idē. ¶ Ad obiecta in op-
positū. Ad primū est dōm q duplex est analogia. vna ē
qua posterius analogatū retinet naturā cōis analogi. s; de-
cliuōri et imperfectiori mō. et talis est analogia entis
respectu dei et creature. Vniuersum em̄ vnicuiqz est.
q creatura est ens licet imperfectū in ordine ad creatorem
et tal est analogia resp̄cū sube et accētis. p̄ qd p h̄s qn-
to metaphisice diuidit ens reale in decē p̄dicamēta dās
p hoc intelligere q accēs vere est ens reale. Alia ē analo-
gia vbi vltimū analogatū nō p̄cipat rationē cōis analogi.
Manifestū em̄ est. q homo pictus nō p̄cipat rōem ho-
minis et talis est analogia sanitatis vel sani. qz sanū s̄m
definitōem suā q̄ est p̄mēsuratio calidoꝝ. frigidōꝝ. hūi-
doꝝ. et siccoꝝ non verificat de vīna diēta vel medicina
per hoc dōm est ad obiectū. q nō oportet in q̄libet ana-
logia p̄mū analogatū habere totam naturā cōis ana-
logi. ¶ Ad scōm dōm est. q accēs habet quādā essen-
tiam in proprio genere s; imperfectam et dependētē a sub-
stantiā. definitio aut̄ debet explicare essentia definiti s̄m
totā eius dependētiam. et ita nō sufficit ponere ea q̄ sunt
p̄mū generis. s; oportet addere subiectū a quo dependet
qd est alterius generis s; substantiæ. Et hoc dñter in-
gredit definitiōem accētis p̄cretiue accepti et abstracti-
ue. qz in definitiōe accētis p̄cretiue accepti subiectū habet
rōem generis. eo q accēs vt sic sc̄at p modū substantiæ
p̄posita in quo rō generis sumit a materia subiectū aut̄
habet rōem materie in qua. In definitiōe vero accētis ab-
stractiue accepti. ponit subiectū loco dñtie. eo q sic acci-
dens sc̄at in rōne simplicis forme cadētis a substantiā.
et etiā ex eius p̄ncipijs fluentis. et ponit subiectū in defi-
nitōe eius loco dñe hñtis se in rōe p̄ncipij hāc depēden-
tiā terminantis. ¶ Ad tertiu est dōm. q nō valet p̄ se qn-
tia. qz nō oportet si aliqd sit alteri coeternū. qz nō distin-
guat ab eo. qz sunt quōz coequa vt inquit dñs. Alter-
tus et tñ manifestū est euiliter illa eē distincta. Etia et si
q̄ritas sit p̄ncipiū indiuiduatis distinguēs in esse sen-
sibilidistinctōis vnū indiuiduū ab alio. nō tñ est p̄ncipiū
intrinsecū indiuidui qz sic materia et forma s; p̄ncipia in-
diuidui intrinseca eo q ad esse rei p̄currunt.

Tertium dubium est

An substantia materialis an q̄ritatē accepta sit p se diui-
sibilis. Et videt q sic. qz substantia materialis an q̄ri-
tatem accepta ex materia et forma est p̄posita. igit ipsa
diuisibilis est an q̄ritatē. qz posito toto ponit ei⁹ passio
q̄ est diuisibilitas. ¶ Secdo sic. quicqd est cā aūtis ē cau-

sa p̄sequētis. s; materia p se est cā q̄ritatē. ¶ Ipa est cā
sa diuisiōnis. et p̄mū ipa est diuisibilis. ¶ Tertio sic q̄qd
habet esse extrinsecū an q̄ritatē est ante eā diuisibile s; ma-
teria est h̄mōi. igit. ¶ Vno. pater. qz accidēs capit extrē-
siōnē suaz a subiecto. s; q̄ritas est accidēs substantiæ ma-
terialis. ergo capit extēsiōnē a substantiā materiali. et
per p̄sequēs oportet substantiā materiale an q̄ritatis
aduentū esse extēsam. vel aliter accēs excederet subiec-
tum in quo recipitur. ¶ Quarto sic seclusa q̄ritate ab
aliquo p̄ticulari p̄ intellectū adhuc ibi remanent in sub-
stantia materiali diuerse p̄tes abinuicē distincte. vt i soz
q̄ritate sua exclusa adhuc capit materia nō est mate-
ria pedis. igit ille p̄tes seclusa q̄ritate abinuicē distingu-
unt. Solo substantiā materialis an q̄ritatē nō est diuisi-
bilis. vt p̄z autoritate et rarōib; autoritate phi in textu
dicētis p̄tra p̄menidē et mellissim. qz si sola substantiā eē
tūc nec eē finita nec infinita. cū nō esset q̄ritas. et p̄mū nō
eē diuisibilis. Rōnib; sic quaz p̄ma est. remoro ali-
ius passionis subiecto remouet illa passio. s; diuisio est
q̄ritatis passio. igit q̄ritate remota substantiā materia-
lis nō erit diuisibilis. Secda om̄e diuisibile est multitu-
do aut magnitudo tertio phisicoꝝ sed materia nō est
multitudo nec magnitudo. igit. Sciendū tñ est q aliqui
theologasantes dixerunt materiam p se esse diuisibilem.
ac p̄mā diuisiōnē esse in substantiā qz rō fuit. qm̄ sub-
stantiā materialis in infinita indiuidua p̄tis. qz dixerūt
q ex p̄mū hois materiā eius decisiōne generarentur
oēs posteriores. et qz illa materia nō est infinite q̄ritatē
igit nō posset diuidi in infinitū rōne q̄ritatē. s; per se de-
cunt et puenire. dixerūt tñ. q illa materia non habet p̄te
extra p̄te. sic q ps̄ iuxta p̄te ponat. s; potius habet p̄te in
p̄te. S; ista positiō nō h; veritatē. qz materia an q̄ritatē
tem vel est simplex vel p̄posita. si simplex ipsa est indi-
uisibilis. si p̄posita aut erit p̄posita p̄pone p̄ma. vel sc̄da.
Non p̄ma. qm̄ illa est forme substantiālis cū materia. et
sic ipi non loquunt de ea. Nec p̄pōe sc̄da. que est acci-
dēs cū substantiā qz illa sequit p̄pōem p̄mā. Preterea i oī
diuisiōne p̄tes debēt inter se differre. vel hoc eē cēntialr
vel acc̄ntialr neutru at̄ illoꝝ ē dōm. igit. Non cēntialr
qm̄ sic differret materia vel forma. nō forma qz hic fit lo-
cutio de materia an formā accepta. Nec materia qz nul-
la dñt in eo in quo pueniūt. s; ille p̄tes pueniūt in mate-
ria. igit p̄ eā nō dñt. Non acc̄ntialr qz in ipa nullū est
accēs. ¶ Ad obiecta in oppositū. Ad primū est dōm q
in materia s̄m se p̄siderata nō est aliqua p̄pō. et iō negā-
dum est aūs. Et supposito q ibi esset p̄pō materie cum
forma. tñ adhuc ipa nō esset diuisibilis diuisiōne q̄ritatē
ria de qua hic fit mensio. et sic potest dici q duplex est
diuisio. qdā est in p̄tes essentielles. alia est in p̄tes extēsi-
suas. et illa non puenit materie non q̄ntē. Et est notan-
dum q nō eodē modo p̄ctus et substantia materialis
sunt indiuisibiles. qm̄ substantiā materialis et si de se nō
habeat actu diuisiōnē ē tñ radix ex q pullulat q̄ritas p̄
quā fit actualis diuisio. sic aut̄ nō ē de puncto. ¶ S; dis-
ceres diuisum in actu p̄supponit diuisibilitatē in poten-
tia. s; materia extris sub q̄ritate ē in plura indiuidua di-
uisa. s; ipa an q̄ritatē est diuisibilis. Ad hoc dñ. q est
duplex potentia. quedā est logica que p̄sistit in nō repu-
gnātia terminoꝝ. et sic materia an oēs q̄ritatē ē potētia
diuisibilis. alia est potētia phisica q̄ est aliqd i re et illa an
q̄ritatē est indiuisibilis. ¶ Ad scōm ē dōm qz materia
sit cā q̄ritatē et q̄ritas diuisiōis. nō tñ seq̄t q materia sit

per se diuisibilis. licet tamē bene sit cā remota diuisiōnis
 Nam in simili modo arguendi nō sequitur. materia est
 causa trianguli. et triangulus habet per se tres angulos
 equales duobus rectis. ergo et materia. quia committit/
 tur fallacia accidentis ¶ Ad tertium est dicendū. q
 accidēs capit effectiue extēsiōnez a suo subiecto. ipā tñ
 q̄ritas respectu subiecti dat ipi materie forme extēsiōne
 et non oportet materiam prius esse extēsam an̄ aduētuz
 q̄ritatis nisi dūtaxat virtualiter. adueniente vero q̄rita
 te ipā formaliter et actualiter efficiē p̄ntia. Un̄ nō est
 inconueniens q̄ subiectum det effectiue esse sui acciden
 tis. accēte formalit̄ dante esse accētale ipsi subiecto. vt al
 bedo respectu sui subiecti ¶ Ad quartū est dicendū. q̄
 seclusa q̄ritate p̄ intellectum ab aliquo indiuiduo pura
 forte tunc pres non distinguunt loco et subiecto neq̄ fm
 situm. s̄ differunt solū potestatiue. et ideo illo casu posito
 materia capitis et pedis distinguētur p̄tatiue

Quartum dubium est.

Utrū vnū sit triplex p̄tinitate in diuisibilitate et rōne.
 Solutio q̄ sic. q̄ oē p̄fecte et simpliciter vnum est in
 diuisum in se et diuisum a quolibet alio. aut ergo est indi
 uisum fm actum et potentiam. et sic est vnū indiuisibili
 tate. aut est indiuisuz fm actū diuisibile tñ fm potentia
 et hoc dupliciter. quia vel est indiuisibile in p̄tes integra
 les. et sic est vnū p̄tinitate. vel in p̄tes subiectiuas. et sic
 est vnū rōe. et si sint modi vnus plures ad hos facile re
 duci possunt. vntas vero generica ē vntas fm quid. et
 similiter vntas analogie est imperfecta. et vnū numero
 per accidens compositum ex subiecto et accidere non est
 simpliciter vnum

Quintum dubium est.

An infiniti sicut finiti rō q̄ritati p̄uenit Solutio sic
 accipiēdo infinitum. put cōtrarie vel p̄uatiue opponit̄
 finito materiali. de quo locuti sunt p̄hi naturales. s̄ infi
 nitum p̄tadictorie oppositum finito bñ inuenitur extra
 genus q̄ritatis de quo naturales p̄hi locuti sunt. s̄ nō
 naturaliter. Dicitur notanter infinitum oppositū p̄tra
 rie vel p̄uatiue finito materiali q̄ritati p̄grue q̄ infini
 tum formale oppositū finito formali non p̄uenit q̄ritati
 molis s̄ virtutis vt patebit latius tertio p̄hicozū

Sextum dubium est.

An totum sit sue p̄tes. Et videt q̄ non. q̄ si sic vel ha
 beret veritatē de toto integrali. essentiali vel potestati
 uo. sed nullum illorū est dōm. igit̄ Minor p̄bat induci
 ue. p̄mo de toto integrali. quia cōtraria p̄dicata verificā
 tur de toto integrali et eius p̄tibus. sunt em̄ p̄tes p̄tes
 toto. et totū p̄tibus posterius. et p̄tes sunt p̄ponētes et nō
 p̄posite. totū vero p̄positum et nō p̄ponēs. et sunt p̄tes
 minores toto et totū maius p̄tibus. Scōdo patet de toto
 eēntiali. q̄ totum essentialē non est materia et forma. s̄
 aliq̄d tertiū ex illis resultans. Tertio p̄z de toto pote
 statiuo. q̄ tale totum est de genere substātie. p̄tes vero
 de genere accidētis. vt p̄z de aia et suis potentijs ¶ Se
 cundo si totum et sue p̄tes essent inter se eedē. tūc seque
 retur q̄ vna ps esset alia. Nam demonstrata vna parte
 illa eē eadem cū toto. et similiter demonstrata alia. q̄cūq̄

aut vni singulari. singularit̄ tēto sunt eadē illa sunt inter
 se eadē s̄ sic est de illis p̄tibus. igitur erunt eadem inter se.
 ¶ Tertio si totū est sue p̄tes. vel s̄ est oēs vel aliq̄. non
 p̄mū. q̄ omnis illa est falsa in qua affirmatur v̄le vnū
 uersaliter sumptum. Nō scōm q̄ eadē rōne qua eēt ali
 que p̄tes etiam eēt alie et cōs. ¶ Quarto aliq̄d totū d̄
 esse et manere cuius p̄tes singule sunt. aut non sunt. aut
 fluunt aut refluunt. s̄ manifestum est totum nō idēficā
 cari suis p̄tibus ¶ Solo q̄ totum potest accipi tripliciter
 vno modo categorematice fm q̄ idē est qd̄ integrū ha
 bens p̄tes. et sic verificatur ista p̄positio. totū quod ē
 in mūdo est in oculo meo. i. p̄fectum requisitum ad p̄stitu
 tionem oculi est in oculo meo Scōdo modo accipitur sin
 categorematice. et sic est signum vniuersale distributū
 p̄ p̄tibus integralibus. et valet tñ sicut q̄libet p̄tes. et s̄ mō
 p̄ceditur ista totus fortes est minor forte. Tertio acci
 pi p̄tibus categorematice et p̄tibus sincategorematice et
 sic valet tñ sicut hoc et nihil eius quin hoc. et sic conce
 ditur q̄ totus deus est vbicq̄. et q̄ anima sit tota in toto
 et in qualiter p̄te tota. Accipiēdo vero totū categor
 ematice est octuplex totum et fm hoc diuersimode ad
 veritatem p̄pōis est respondendum. Et p̄mo de to
 to integrali dicendū est. si totū sumatur categorematice
 siue sit homogenū siue heterogenū ē idē realiter suis
 p̄tibus p̄iunctim sumptis. diuisim aut sumptis p̄tibus solū
 idēficatur totū homogenū eēntialiter licet nō in oib̄ ac
 cidētibus. Prima pars patet autoritate p̄mentatoris di
 centis circa textum. q̄ totum est aliud a qualibet p̄te.
 non tamē ab omnibus simul sumptis. Dicitur aut simul
 sumptis. q̄ totū vtriq̄ est aliud a p̄tibus diuisim sum
 ptis. put sunt in toto nec est totū omnes p̄tes aggregate
 simpliciter. s̄ ea aggregatione qua totum p̄stituit. Nō
 em̄ totū integrale est sp̄ eqliter integrū. q̄ qd̄dā est p̄i
 nuum. qd̄dam discretum. et q̄ p̄tes fm q̄ sunt in vnū
 et aggregari ad eē totius p̄stituit totū ita vt sic distin
 guitur fm rāonem rei rāonabilis a toto. non aut fm
 rem. fm aut q̄ sunt in aggregato eē simpliciter idēntifi
 cant. Scōda ps patet. q̄ totū integrale est maius suis p̄
 tibus. et p̄tes etiam sunt p̄tes sicut probat p̄ma obsec
 rio inmo sic opponit̄ p̄tibus seorsum sumptis sicut diuisi
 bile indiuisibili. Indiuisibile d̄ indiuisibilitate opposita
 p̄trarie vel p̄uatiue diuisibilitati. et non p̄tadictorie.
 Utrū tamē est q̄ totū homogenū sicut dicit scōda ps
 p̄clusionis cū sit eiusdē rōnis in se et in suis p̄tibus. ita q̄
 de qualiter p̄te separata a toto etiā p̄t p̄dicari. ideo ipsuz
 realitate eēntiali a nulla p̄tū distinguitur fm sp̄m. reali
 tate tamē accidētali a qualibet distinguit Secus est de
 toto heterogeno qd̄ ē varie nature cū suis p̄tibus. saltē se
 paratis a toto q̄ separe nō manēt nisi equiuoce. q̄ totuz
 ab illis p̄tibus separatis se inuicē et a toto distinguitur
 realiter realitate eēntiali et accidētali. Separatis dicit q̄
 qd̄dū manēt in toto p̄ substātie formam non distin
 guunt̄ essentialiter essentialitate absoluta. s̄ solum respe
 ctiva. q̄ sunt in actu per vnam substātielem formam
 a qua est absoluta rei essentia s̄ nō p̄ynam forme eēntia
 lem secunditatem. Scōda p̄clusio est totum integrale
 sincategorematice acceptum distinguit̄ ab omnibus p̄ti
 bus simul sumptis et seorsum sumptis. q̄ de qualibet
 p̄te totius integralis verum est dicere q̄ non est omēs
 p̄tes simul sumptis nec q̄libet est omēs seorsum sumptis
 Un̄ ista non admittit̄ quelibet pars est quelibet ps nisi
 si reddēdo singula singulis. Tertio. totum acceptū p̄tibus

categorye et partim sine categorye. est idem partibus simul sumptis coniunctum et non separatim ut supra dictum est. Quo ad totum potestativum considerandum est quod triplex est totum potestativum. quoddam est quod est substantia respectu suarum proprietatum. sicut anima respectu vegetativum. sensitivum. et intellectivum. quoddam est quod est substantia respectu aptitudinum prevenientium que sunt in genere subsistentie. quoddam est ut genus respectu suarum differentiarum. ut animal respectu rationalis et irrationalis. Illa distinctione stante dicendum est. quod totum potestativum acceptum primo modo totum categorye rematice vel partim categorye rematice et partim sine categorye rematice distinguitur essentialiter et simpliciter ab omnibus partibus simul sumptis et separatim. quia anima distinguitur a vegetativo sensitivo et intellectivo. Totum vero potestativum secundo modo acceptum distinguitur ab omnibus partibus simul sumptis vel separatim realitate respectu sua sed non absolute. Sed totum potestativum tertio modo acceptum distinguitur a partibus simul sumptis et separatim secundum rationem rei rationabilis tantum. Si autem totum accipiatur sine categorye rematice admittitur reddendo singula singulis. Quo ad totum definitivum quod est definitio respectu sue definitionis est ista conclusio. Totum definitivum accipiendo totum categorye rematice vel sine categorye rematice est idem secundum rem cum omnibus suis partibus simul sumptis et distinctum. licet non secundum rationem etiam rei rationabilis. quia definitum est species. definitiva genus et differentia. Genus autem et differentia identificantur specie secundum rem et etiam seorsum. Ista tamen conclusio intelligenda est de definitione logica et non physica. que datur per quatuor genera causarum. Quo ad totum essentialiter quod constituitur ex materia et forma sit ista conclusio. Totum compositum categorye rematice acceptum et partim categorye rematice et partim sine categorye rematice est idem omnibus partibus simul sumptis non autem essentialiter. nec omnibus simul non coniunctim sumptis. Patet. quia totum compositum distinguitur a materia seorsum et similiter a forma et ab utrisque non coniunctis. sed identificatur partibus simul coniunctim sumptis. quia non est totum essentialiter aliud quam partes unite. secundum autem que sunt in unum principiant totum secundum que sunt in unum esse. et ideo ut sic a toto distinguitur. non tamen realiter. quia forma seorsum anima rationalis non est alterius speciei ab homine. Nec est dicendum quod totum compositum dicat entitatem distinctam ab entitatibus partium simul sumptarum et coniunctim que sit forma totius. ut quidam volunt. quia forma totius non est formaliter totum. sed est id quo totum compositum est. et ita distinguitur a toto secundum rationem. sicut species ab individuo sicut enim forma partis est quo materia partis est. ita forma totius est qua totum compositum quod est materia totius est. dicitur igitur totum compositum aggregatum ex forma partis et materia partis simpliciter coniunctis. ita quod forma partis informat materiam partis. non enim qualiter aggregatio facit totum compositum quod est unum per formam totius. Et in hoc est differentia a toto aggregato ex subiecto et accidente. quod partes ille non faciunt unum. sed solum compositum. et ideo totum est ambe partes et nihil amplius etiam non coniunctim sumptis. secus est de toto essentiali ubi partes essentialiter unum ad constitutionem totius compositi. Quo ad totum in modo et totum esse cum habeant se proportionabiliter dicitur esse. quod partes non possunt distribui per hoc signum

distributum totum. et ideo loquendo de eis in quantum accipiunt per hoc nomen totum in quantum categorye rematice accipiunt vel partim categorye rematice et partim sine categorye rematice. sic loquendo de toto ponit hec conclusio. Totum esse est realiter idem suis partibus seorsum et distinctum sumptis secundum res sed non secundum rationem. Sed de toto in modo aliter dicitur. quia hoc non est idem partibus simul sumptis vel seorsum sumptis. Totum in re et totum in loco habent sua propria distributiva propter signum distributum totus. et habet illa duo tota distinctionem a suis partibus. sicut totum integrale habet genus

Ad obiecta in opposi

tum. Ad primum patet solo ex dictis. quod partes totius distinctim accepte sunt toto potest. quod sicut constituit totum secundum quod dicitur successivam partium collectionem. sicut patet in constitutione domus sed coniunctim accepte sunt simul re et toto. et sic partes sunt potest toto secundum viam generationis. sed sunt posteriores secundum viam perfectionis. Quod autem partes sunt minores et toto maius probatur ea distingui accidentaliter. et quomodo distinguitur totum essentialiter et sue partes et totum potestativum et sue partes supra dictum est in solutione principali. Ad secundum est dicitur ad probandum. quod tripliciter aliqua conveniunt in uno tertio singulari. Uno modo secundum que subsistit in illo singulari tertio. sicut accidentia subsistunt in subiecto. et hoc modo non est necesse quod ea que conveniunt in tertio singulari conveniant inter se. sicut patet manifeste in hoc argumento. lac est dulce et est album ergo dulce est album. Alio modo conveniunt in aliquo tertio substantialiter. non autem essentialiter. quod totum de ipsis potest dici non potest. sicut non dicimus paries est domus fundamentum est domus. nec manus est homo caput est homo. et ista modo etiam est falsa propositio. quod si aliqua conveniunt in uno tertio quod conveniunt inter se. Tertio modo conveniunt aliqua in aliquo tertio singulari essentialiter sic quod essentialiter de tertio predicatur sicut anima et homo conveniunt in sorte. Aut dicitur esse quod partes conveniant cum ipso toto quod est unum singulare. non tamen oportet quod simpliciter conveniant inter se. ex eo quod non conveniunt in illo singulari secundum idem sed secundum diversa. cum aliis sit respectus totius ad unam partem et ad aliam. Ad tertium est dicitur quod totum est omnes sue partes. si omnes accipiant collectione. si si accipiant distributive tunc in toto homogeneo potest admitti ad sensum dictum. sed totum est singule sue partes presentem identitatem nature totius et partium et equivalentem multitudinem totius quod salvatur in singulis partibus ab invicem diversis. In toto heterogeneo hoc modo neganda est propositio. Ad quartum est dicitur quod est duplex totum. quiddam est permanens quiddam successivum. Totum permanens est duplex. quiddam est stans in se nullam sustinens mutationem cui convenit totum ut patet categorye rematice et partim sine categorye rematice accepti. sive hoc habeat a se sive ab alio. exemplum primum. ut deus. exemplum secundum. ut intelligentie que habent esse stans ex fixatione prime cause. Aliud est sustinens mutationem in quibusdam partibus materialibus. licet maneant formales. Totum successivum est quod non habet partes suas simul. sed una successivum dicitur alteri. Per hoc dicitur est ad obiectum. quod modo quo manet totum manent et partes eius. Unde sicut totum permanens simpliciter manet invariabile. ita et partes si quas habet totum huiusmodi. quod dicitur propter subas spirituales que partes non habent. Totum vero permanens quod sustinet successionem in partibus materialibus manet idem eodem modo quo partes. propter enim mutationem partium non dicitur totum perfectum manere. sicut totum celum sed propter identitatem prout formalium dicitur simpliciter totum tale manere.

Totū p̄o successiū qđ p̄sistit in fluxu p̄tū nō p̄manētū dicit manere idem s̄m q̄ copulans ad p̄sens nūc p̄ter qđ nihil habemus in t̄pe permanens. rōne cuius dicunt partes temporis esse. In quęctiq; partes temporis acceptę cū inclusionē nūc p̄sentis accipiūt denoiationem essendi. si eut dicimus totum diem p̄sentem. 2 totū mensem. totū annū. Pars autē accepta cū exclusionē nūc d̄r nō esse sed fuisse vel fore. sicut in meridie nō d̄r nona hora esse sed fuisse. Similiter in tempore futuro tertia vel quarta hora non d̄r esse sed fore. 2 sic pari passu vadit existētia totū 2 partium 2 idēptitas vtriusq; hoc tamen verū est q̄ quocūq; mō p̄tes capiunt distinctōem habent a toto si accipiantur sub rōne partū. 2 totū sub rōne totius

Septimūz dubiū est

Utrum indiuisibile sit q̄tum vel quale. Et videt p̄mo q̄ sic q̄ est finitum. ergo est q̄tum. Consequētia est manifesta. Antecedens p̄batur. q̄ cōtinuū per ipsum finitur sicut linea finitur p̄ctis. Et p̄firmat. q̄ p̄tinuū s̄m quālibet partē suam est diuisibile 2 q̄tum. sed punctum est p̄ p̄tinuū. ergo est q̄tum. Vnōz p̄batur. q̄ substantia linee que est quiddā p̄tinuū est ex p̄ctis. ¶ Secūdo. omnis forma consistit in indiuisibili. vt d̄r Gilbertus. sed forme corporales q̄te sunt. q̄ dicuntur esse magne vel parue.

¶ Tercio superficies est indiuisibilis 2 tñ est quanta. eo q̄ est spēs p̄tinuę q̄tatis. Prima pars assumpti p̄. q̄ est indiuisibilis s̄m p̄funditatē. q̄ est indiuisibilis. ¶ Quārto videt q̄ indiuisibile p̄t esse quale. vt p̄ de aia separata. et de substantijs sp̄ialib; 2 tñ sunt quales. q̄ in eis sunt multe qualitates sc̄z scie 2 virtutes.

¶ Solutio. indiuisibile tripl̄t d̄r sicut vnū. q̄ quiddā est indiuisibile p̄tinuitate qđ actu non est diuisum sed est diuisibile potentia. Secūdo mō d̄r indiuisibile s̄m spēm et formam qđ nō p̄t diuidi in plures formas spē diuersas. sicut hō 2 equus. Tercio mō d̄r indiuisibile qđ nullo mōdo est diuisibile nec actu nec potentia. Et hoc est duplex quod d̄z est indiuisibile in genere sicut p̄ctū 2 vnitas. et sic accipit negatiue. Aliud est indiuisibile extra genus. sicut forme imateriales. 2 sic caput indiuisibile quasi negatiue extra genus. Et differt a priori. q̄ istud est perfectum p̄ se subsistens. sed p̄mū est imperfectum. Hęc distinctōe stante d̄m est. q̄ indiuisibile p̄mo modo acceptū est differenter q̄tum 2 quale. q̄ est essentialiter q̄tum 2 denoiatiue quale siue accētrātr non sicut subiectū qđ sed sicut subiectum quo. 2 hoc intelligendo per indiuisibile p̄mo modo acceptum q̄tatem p̄tinuaz. Indiuisibile p̄o secūdo modo acceptum est q̄tum 2 quale denoiatiue. q̄ si intelligatur p̄ illud indiuisibile substantia. manifestū est huiusmodi indiuisibile esse denoiatiue q̄tum 2 quale. sed si extendatur p̄p̄te ad accētria 2 potissimū ad quantitates tunc d̄m est de eo sicut de p̄mo modo indiuisibili. Indiuisibile vero tercio mō acceptum nec est q̄tum nec quale p̄ se q̄tate molis siue q̄tate dimensua. Pars p̄mo de indiuisibili in genere quale est p̄ctum. q̄ 2 si tale sit in genere reductiue. nō tñ directe. 2 sic nō recipit p̄dicatiōez sui generis in recto. sed tñ in obliquo. Et q̄ qualitas nō in est nisi mediante q̄tate. ideo etiā nō d̄r quale. Et licet linea dicat q̄tra 2 qualis 2 similiter superficies. non tñ s̄m q̄ indiuisibiles sunt. sed s̄m q̄ sunt diuisibiles per se. Qđ additur notanter. q̄ p̄ accidens dicitur quāte 2 quales gracia corporis cuius sunt indiuisibilia. non tamen sunt

partes integrales totius. quia ille possunt etiam esse per se quante 2 quales separate a toto. non autē indiuisibile s̄ modo sumptum. Pars etiaz de indiuisibili extra genus quia deficiente p̄ncipio q̄tatis sc̄z materia deficit p̄ncipiatum sc̄z q̄tatis 2 materialis qualitas. ergo sp̄iales substantie non sunt q̄te nec quales q̄tate molis 2 q̄tate materiali. licet sint quāte q̄tate virtutis. que nihil aliud est q̄ gradus p̄fectionis rei. 2 talis p̄uenit omnib; reb; etiam deo. licet non vt accidens. 2 quo ad nos trans fertur hęc q̄tatis a q̄tate materiali in q̄tuz attenditur penes perfectōnem nature rei. sicut q̄tatis dimensua s̄m materiam dimensionū. Unde sicut dicimus d̄r q̄ in hys q̄ molem magnū. q̄ attingit debitam q̄tatem molis. ita transumptiue in omnib; dicimus aliquid magnū vel q̄tum. q̄ attingit debitam p̄fectionem rei in esse 2 in opere rari. Et q̄ bonū 2 p̄fectum idem sunt. ideo d̄r q̄ in hys q̄ non mole magna sunt. idē est esse maius 2 melius. et ideo de hęc q̄tate loquendo manifestum est q̄ omnib; reb; p̄uenit 2 maxime sp̄ialib; quib; ipsa sola p̄uenit. sicut materialib; p̄uenit duplex quātas. sc̄z molis 2 virtutis. de quarum differentia inuenit in predicamento quantitatis circa tertiā eius p̄p̄rietatem.

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mū est d̄m. q̄ licet p̄ctum quod est indiuisibile in genere sit essentialiter finis. nō tamen participatiue est finitum. Ad p̄firmationem est d̄m. q̄ quilibet pars in totalis ipsius p̄positi est quanta. nō tamen pars definitiua. ¶ Ad secūdum dicitur est in solutione p̄ncipali q̄ duplex est q̄tatis. sc̄z molis 2 virtutis. quantitate molis de quo loquitur dubium nō sunt quante forme substantiales 2 accidentales p̄ter ipsam q̄tatem nisi p̄ accides et sic p̄ se p̄sistunt in indiuisibili quib; etiā hoc potest intel ligi de quāitate in q̄tum ipsa s̄m rōnem forme h̄z indiuisibilitatem. eo q̄ nō p̄p̄t sibi diuisio nisi s̄m id qđ potēstrialiter est in ea. sc̄z s̄m partes que habent esse potēstiale in toto. forma autē vniuscuiusq; p̄siderat s̄m q̄ actu est. q̄tate vero virtutis sunt bene quante. sed de illa nō querit dubium nec intelligitur textus. ¶ Ad terciū dicitur est in solutione p̄ncipali. q̄ licet superficies sit indiuisibilis s̄m p̄funditatem. est tamen diuisibilis s̄m longitudinem et latitudinem. ¶ Ad quartū est dicendum. q̄ indiuisibile extra genus potest esse quale qualitatib; sp̄ialib;. sed non quale qualitatib; corporalib; que nō insunt substantie nisi si quantitate diuisua mediante. vt album nigrum calidum frigidum 2c.

¶ Conturbati sunt autem posteriores quē/ admodum 2 antiqui. ne forte contingat quod inconueniens reputabant simul idem esse vnū et multa. Unde alij quidē est auferebant quē/ admodum Licophron. Alij autem dictionez mutabant. vt quoniam homo non albus est. sed alatur. neq; ambulans est. sed ambulat. 2 non est adijcientes multa faciunt esse vnū tan quā singulariter dicto vno aut ente. Sed multa sunt que sunt aut ratiōe. vt aliud est albo eē et musico sunt idem vtrāq; subiecto multaq; vnum. aut diuisione quemadmodum totum

et partes. Si autem iam deficiebant et pite-
bantur vnum multa esse tanq̄s non cōuenien-
ter idem vnum et multa esse. non opposita aut̄
Est em̄ vñū et potentia et entelechia id est actu
hoc igitur modo facientibz impossibile videt̄
q̄ sunt vnum esse

¶ Nunc phis in hac parte secūda huius capituli remo-
uet siue reprobatur opinionem quorūdam imitantū Per-
menidem et Dellissium ponentes tñ vñū ens quod est
substantia et accidens nō ens. moti forsitan rōnibz eorūz
p̄urbati sunt in vsu p̄positionū de est tercio adiacente in
quibz dicitur accēs de substantia. estimantes q̄ ex hoc p̄tra su-
am opinionem cogere p̄fiteri vñū esse plura. et ita cona-
ri sunt auferre copulam verbalem a p̄pōnibz sicut *¶* Lico-
phyon. Alij aut̄ vt modū loquendī sine p̄iudicio sue opi-
nionis seruarent. et non solū in orōnibz imperfectis. sed eti-
am in perfectis. Dicebant q̄ nō deberet dici homo est al-
bus. vel homo albus. sed homo albat̄. nec hō est ambu-
lans. vel homo ambulās. sed homo ambulat̄. quasi ens
et vñū dicerent vno mō. qd̄ falsum est. Errauerunt ergo
isti. q̄ quod est vñū vno modo potest esse plura alio mo-
do. sicut aliqua sunt vñū subiecto et multa rōne. sicut esse
album et musicum sunt duo ratione. vñū tamen subiecto
Similiter torum est vñū sua totalitate et fm̄ actuz. mul-
ta partibz suis p̄ diuisionem fm̄ potentiam. licz ergo vñū
non sit multa sibi opposita. tamen quia vñū et multa nō
opponitur vniuersaliter. potest esse aliquid vñū vno mo-
do et multa alio modo. sicut vñū in actu et multa in poten-
tia. Concludendo infert p̄clusionē p̄ncipaliter intentam
que ex iam dictis p̄. scz q̄ impossibile esse om̄ia vñū ens

Circa textum est unicū

dubū. Que fuit causa p̄urbationis istorum posteriorū
qua mouebantur ad auferendū verbū subst̄ctiui a p̄po-
sitionibz. **¶** Solutio verba textus diuersimode exponen-
tes dñs Albertus et sanctus Thomas diuersimode alle-
gant causam p̄urbationis huius. Scūs Thomas vi-
detur velle q̄ causa p̄urbationis fuit q̄ putabāt q̄ hoc
verbum substantiui est cum copulat̄ inter duo extrema
videtur importare multitudines et auferre totaliter vnita-
tem. imo dicit q̄ quidā nō solū p̄pter imperfectōes orōnis
non volebant admittere vt diceret homo albus vel homo
ambulans. q̄ scz orationes ille non generant p̄fectuz sensū
sum. q̄ dicēdo homo albus albus videtur importare aliquaz
entitatem. sed vt p̄fecta esset oratio. et om̄is de multitudi-
ne entū auferet suspicio mutauerūt dictōes seu noīa adiec-
tīua vt p̄cipia ī p̄ba adiectīa. dicēdo hō albat̄. q̄ p̄ h̄ qd̄
d̄r albare non denominat̄ res aliqua Et sic isti nō solum
in rebo sicut Permenides et Dellissius sed etiam in locu-
tionibz et in om̄ibz pluralitatem nitebant auferre. Et quis-
bus videtur sequi q̄ sicut istam non admitterebant hō est
albus et similes p̄dicationes accidentium de subiecto. Is eri-
am in quibz vnum substantiualiter dicit̄ de altero siue affir-
matīue siue negatiue. Sed doctor magnus ad verba tex-
tus attendens dicit q̄ causa deceptionis et erroris eorum
fuit ignorantia logice siue nature copule verbalis. scz est.
nesciebant q̄ hoc verbum est dicit̄ quandam compositio-
nem generalem ex sua natura quam non est intelligere de
terminata essentialē vel accidentalē vel remotam s̄

ne extremis fm̄ aliam et aliam materiaz p̄positionis se-
se respicientibz. sed putabant q̄ diceret compositionē ecn-
talem. et ita si coniugeretur accidens substantie denota-
retur q̄ accidens esset substantia et substantia fieret accēs
dens. et cum accidens fm̄ eos erat non ens et solum subst̄
stantia ens. imaginabantur q̄ vnum esset plura. quia subst̄
stantia esset substantia et non substantia. et idem esset et nō
esset. et cum accidens non sit substantia. imo non ens fm̄
eos putabant q̄ si dicitur accēs de subst̄ctīa. vt hic hō
albus denotaretur q̄ accidens esset substantia et non ens ecn-
talis substantia. et non solum errauerunt in hoc q̄ putabāt ens
et vnum dici singulariter. id est vno modo. cum tamen di-
cantur multipliciter. sed etiam quia non cognouerūt nas-
turam copule verbalis. et fm̄ istam expositionē nō ope-
retur dicere q̄ auferebant copulam verbalem in om̄ibz p̄-
positionibz. sed solum in his in quibz predicatum accidens
est et non substantia. quod magis videtur eliciendū ex ter-
tu. et ita etiam admiserunt isti phi hanc locutiōem homo
albus sicut istam homo albat̄. licet vltimam dixerunt ec-
orationem perfectiōes. et videtur magis ex modo loquē-
di repugnare veritati q̄s nomen adiectiuium quod ind̄s-
tancer se suo substantiui copulat̄. quod nō conuenit ver-
bo. verbum em̄ semper est distans a substantia. vt p̄z ex
suo modo significandi generali

¶ Et ex quibus demonstrant solvere nō diffi-
cile est. vtriq̄ em̄ sophisticē syllogisat et Per-
menides et Dellissius. Et nanq̄ falsa recipiūt
et non syllogisantes sunt. Est aut̄ magis Del-
lissi onerosa ratio et non habens defectū. S̄
vni inconuenienti assignato alia contingunt.
hoc aut̄ nihil graue est.

¶ Ista est tertia pars huius capituli. in qua phis soluit
rōnes eorum dicentium tñ vnum ens esse. et hoc primo
in generali. Secūdo vero in speciali. quantum ad rōnes
Permenidis dicit q̄ p̄ h̄s q̄ rationes ex quibz Permenis-
des et Dellissius volunt demonstrare que differunt nō
sunt difficilis solutionis. quia ratiōes vtriusq̄ peccant in
materia falsum assumendo et in forma male cōcludendo
ratio tamē Dellissi est magis onerosa seu tediosa et pon-
derosa cuiuslibet sapienti pho. eo q̄ non habet causam defec-
tus et dubitationis. quia vno incoūuenienti assignato et cō-
cesso p̄tingunt alia. et hoc solvere non est graue. quoniam
Dellissius in ratiōe sua peccat in materia falsum assumē-
do. et peccat in forma non p̄cludendo. et etiam ex his que
dicit non potest p̄cludere p̄positum. sophisticā impediens
re equiuocatione in nomine principij. Permenides vero
in ratione sua licet tam in materia q̄ in forma peccet. tamē
videtur concludere p̄positum. ideo rectiōsior est ratio
mellissi q̄ permenidis

¶ Quod igitur Mellissius male paralo-
gisat manifestum est. opinatur enim accipere si
quod factum est habet principium omne. quo-
niam quod non est factum non habet princi-
piū. postea et hoc inconueniens omnis esse p̄n-
cipiū rei et non temporis et generatiōis. nō sum-
plicitis. sed alterationis tanq̄s nō momentanee
facte mutationis. postea propter quid immo/
L ij.

Liber

Primus

bile si est vnū. sicut em̄ z pars vna cum sit hec aqua mouetur in ipsa quare non z omnis potest propter quid alteratio nō erit. Atvero nec specie possibile est vnum esse. sed sicut ex quo. Sic em̄ z physicozum quidam vnum dicunt illo aut modo non. Homo aut ab equo alterū est specie z p̄raria ab inuicem

¶ Hic phis in spēali soluit rōnes Belliss. Et qz nō ponitur formaliter in textu. ideo p̄mo notāda est forma rōnum que ab Alexandro narratur. z est ista. Omne qd est factum habet p̄ncipium. ergo qd non est factum nō habet p̄ncipium. sed ens non est factum. ergo nō habet p̄ncipium. Tūc accipit illam p̄clusionem p̄ p̄missa maiore sic. Qd nō habet p̄ncipium est infinitum. ens non habet p̄ncipium ergo est infinitum. Et illa p̄clusionem sumpta pro minore arguit sic p̄sequēter. Quicqd est infinitum nō habet locū quo moueatur. ens est infinitum. ergo nō habet locū quo moueatur. et inde vltterius intulit. quicqd nō habet locū quo moueatur est immobile. ens nō habet locū quo moueatur. ergo est immobile. ideo dixit Bellissus esse vnū ens immobile z infinitum. Vnozem p̄me rōnis que fuit qz ens nō est factum sic. pbauit mellissus. qz detur opposituz scz qz ens sit factum. ergo erit factuz vel ex ente vel ex nō ente. sed neutri illoz est dicendū. igit. Non p̄mū qz tunc ens esset anteq̄ fieret. Non secūdum. qz ex nihilo nihil fit. Quibz rōnibz sic positis d̄r phis in textu qz mellissus in p̄ma rōne sua paralogizat p̄mittendo fallaciam p̄sequēter. arguendo a destructione antecedentis ad destructionem p̄sequēter. cū recta forma arguendi sit ecōuerso argue/re. deteter em̄ sic argui. qd factū est habet p̄ncipium. ergo quod nō habet p̄ncipium nō est factum. sicut in simili istud argumentum non valet. vt si aliquid est homo est aīal. q̄ si non est homo non est animal. sed econtra si non est aīal nō est homo. a destructione p̄sequēter ad destructionem antecedentis. vt habet Aresto. ij. thopicoz. de p̄sequētia in econtrario. In secūda vero p̄sequētia p̄mittitur fallacia equiuocationis. eo qz p̄ncipium equiuocatur. quia aliter accipitur in ista p̄na q̄ in p̄ma. qz in ista p̄na cū d̄r qd nō habet p̄ncipium est infinitū accipitur p̄ncipium p̄ p̄ncipio magnitudinis. si em̄ magnitudo nō habeat extremitates ambientes tūc est infinita. ex quo omne finitum debz habere p̄ncipium z finem. sed in p̄ma p̄sequētia sermo fuit de p̄ncipio temporis vel generationis siue p̄ncipio effectiui. qz sic tenet p̄na si est aliquid factum hz p̄ncipium effectiui siue alterationis quo alteratur materia rei cum res sit ex ea. Deinde improbat terciam p̄sequētia que est ista. si est infinitū est immobile. qz si aliquid est infinitum nō sequitur qz sit immobile. qz p̄r aliquid nō habens locum extra se esse mobile fm̄ suas partes intra se. sicut p̄z de aq̄ cuius partes mouent p̄gregatione z disgregatione inter se sine hoc qz ad aliquem locū moueantur. Secūdo nō sequitur. nō mouetur motu locali. ergo est immobile. qz potest moueri motu alterationis. z ideo p̄mittit fallacia p̄sequēter. qz p̄r alterari et si nō moueatur localiter. Quarta etiam p̄na non valet in qua dictum fuit. si ens est infinitum z immobile. ergo est tm̄ vnū. qz nō sequitur qz est vnū qualitercunqz sine distinctione. sicut ipse ponebat. quia si ens est infinitū non potest esse vnū fm̄ sp̄m. sed si ens est infinitum p̄r esse vnū fm̄ materiam. z hoc fuit de mente

phoz qui posuerūt vnā materiam rez infinitam. scilicet aerem vel aquā. Etiam aliquid bene potest esse vnū vno modo scz subiecto. z tamen multa fm̄ rōnem. Et ad p̄barionem minoris est dicendū. qz licet ens nō sit factuz in vlt̄ vtriqz tm̄ in particulari. z nō ex nō ente simplr nec ex ente simplr. sed ex ente in potentia

¶ Et ad Permenidem aut idem modus rationum est. et si aliqui alij p̄p̄ij sunt modi z solutio partim quidem qz est falsa. partim aut quia non p̄cluditur. falsa quidem. qz simpliciter accipit quod est dici multipliciter. Non p̄cludit aut qz si sola alba accipiuntur significante vno albo. nihilominus. multa alba sunt et nō vnū. Non em̄ p̄tinuatione erit vnū albū neqz rōne. aliud em̄ erit esse albo z susceptibili z non erit extra album nihil diuisum. nō em̄ inq̄stum est esse separabile. sed esse alterū est albo z ei cui in/est. sed hoc permenides nedum vidit.

¶ Istud est terciū capitulū in quo phis remouet opinionem Permenidis. Et diuiditur in quatuor partes. qz in p̄ma soluit eam in generali. In secūda in spēali ex diuisione entis. ibi. Necesse est igit. In terciā ex diuisione totū ibi. Neqz magnitudo. In quarta reprobatur opinionē Platonis. ibi. Manifestū aut. Quārtuz igitur ad primum d̄r qz idem est modus soluendi rōnes Permenidis in generali. q̄uis sint alij in spēali. Quod probat sic. qz Permenides in rōnibz suis falsum assumit peccando in materia. et male p̄cludit in forma. Forma aut rōnum Permenidis que nō ponitur in textu fuit ista. Quicqd est ens vere est ens. sed vnum est ens. ergo vnū est vere ens. z p̄ cōsequens vere ens est vnum. Inde arguit p̄sequēter sic. Omne ens vnū vere est ens. sed accidens est extra vnū vere ens. ergo accidens nō est vnū vere ens. ergo vnū vere ens est substantia. Et inde sic arguit. Quicqd est vnum caret multitudine z motu. qd sic ostendit. qz omne motū mouetur ad aliquid quod nō habet. qd aut non habet est extra se. ergo mouetur ad illud qd est extra se. sed extra ens nihil est. ergo si mouet ens mouet ad id quod nihil ē quod est falsum. ergo ens est vnū z immobile. Quibz rōnibus sic positis redeūdo ad textū d̄r phis. peccat in rationibus suis in materia. qz supponit falsum scz qz ens dicat vno modo. cū tm̄ dicitur multipliciter. z ideo falsum est p̄mū. scz idem est esse extravere ens z extra ens. aliquid em̄ est extra vere ens quod non est simpliciter extra ens. qz vere ens est substantia siue ens per se. Ens autem ambiguit dicitur de substantia z accidente. peccat etiam in forma. qz in simili forma datur instantia. qz si loco entis poneretur album dicendo tm̄ album est. ita qz nihil sit p̄ter album. tm̄ non sequitur qz tm̄ vnū sit ens quinimo multa qz album non est vnum p̄tinuitate neqz ratione. qz albū dicit subiectum susceptibile z qualitatem que est albedo que duo non sunt vnum continuitate vel ratione. licet illa duo sunt vnum subiecto. differunt tamen ratione. z hoc nondum vidit Permenides scz qz que sunt vnum subiecto sint distincta ratione.

¶ Necesse igitur accipere non solum vnū significare quod est de quo vtriqz predicetur. scz qd

Physicorum

vere est. et quod vere unum est. Accidens pro de subiecto quodam dicitur. quare cui accidit quod est non erit. alterum enim est ab eo quod est. Erit itaque aliquid cum non sit. non itaque inerit alij existens quod vere est. non enim utique inerit ens aliquid ipsi esse nisi multa quod est significet. sicut quod sit aliquid quod unum quodque. sed supponit quod est significet care unum. Si igitur quod vere est nulli accidit: sed illi aliquid magis quod vere est significat quod quod non est. Si enim erit quod vere est idem et album. albo autem esse non est quod vere est. Neque enim accidere ipsi possibile est quod est. neque enim quod est. est quod non vere est. Non ergo quod est est quod album est. Non sic autem sicut cum aliquid non sit. sed omnino non sit. Quod vere itaque est non est. Verum enim est dicere quoniam album est. hoc autem non quod est significabit. Quare si et album significat quod vere est. multa ergo significat quod est

¶ **I**sta est secunda pars capituli. in qua philosophus improbat opinionem Permenidis in speciali ratione que sumit ex parte entis que etiam potest applicari ad positionem Heliolisi. Et potest sic formari. si tamen unum ens est. ita scilicet quod quicquid est propter illud sit non ens. aut ergo ens unum est substantia tamen. vel accidens tamen. Si est unum quod est accidens tamen tunc substantia erit non ens. quod aliud ab accidente quod nullo modo dici potest. quod accitris esse est inesse alicui de quo predicatur denotative necesse est quod ens illud unum non solum significet ens accidentale de quo predicatur. sed etiam substantiam. et ita sequitur ex hypothesi qua dicitur est ens illud si significare unum accidens quod aliquid sit et tamen non est. quia subiectum non esse ponitur. et tamen necessario ponit si accidens sit. quod alio accidens non esset. eo quod esse est inesse. Nec potest dici quod illud unum ens sit substantia siue quod vere est. quod tunc accitris esset non ens. cum sit propter unum vere ens quod est substantia. et non solum esset non ens. quod est falsum. sed erit simpliciter non ens. sed hoc est inconueniens. quod accidens predicatur de substantia. et sic non ens predicatur de ente quod est inconueniens. Et hoc philosophus declarat exemplariter. quia si per ens intelligatur album tunc cum album non sit substantia. quia accidit alicui quod non puenit substantie erit non ens. et cum dicatur de aliquo non ens dicitur de ente. et sic ens erit non ens quod est inconueniens. oportet ergo dicere quod illud quod vere est non solum significat substantiam sed etiam accidens. et sic ens dicitur multipliciter. quod est positum. Ut autem hec sententia planius ex parte haberi possit attendendum est quod per id quod vere est intelligitur substantia. per id vero quod est intelligitur accidens. ita quod si quod est accipit pro ente. quia illud quod currit est currens. et quod caler est calidum. et per illud quod vere unum est intelligitur unum individuate.

¶ Neque igitur magnitudo erit quod est si quidem quod vere est. est quod est utriusque enim alterum est esse partium. Quod autem diuiditur quod vere est in quod vere est aliquid aliud. et ratione manifestum est. ut homo si est quod vere est aliquid necesse est et animal

Aristotelis

quod vere est aliquid esse et bipede. Si enim non sunt quod vere est aliquid est. accitria erunt. aut igitur homini aut alij alicui subiecto. sed impossibile est. Accidens enim dicitur hoc aut quod contingit esse aut non esse. aut in cuius ratione est hoc cui accidit. ut sedere quidem sicut separabile. In symo autem est ratio naris cui dicimus accidere symum. Amplius autem quodcumque in definitiua ratione insunt aut ex quibus inest ratio sunt in ratione alicuius horum non totius. ut in bipede ratio hominis. aut in albo que est ratio albi hominis. Si igitur hec hunc habent modum et homini accidit bipes. necesse est separabile esse ipsum. Quare contingit utique non bipedem esse hominem. aut in ratione bipedis inerit hominis ratio. sed impossibile est. illud enim in illius ratione inest. Si autem alij accidit bipes et aial et non est utrumque quod vere est aliquid. et homo utique erit accitrium alteri. sed quod vere est sit accidens nulli. et de quo ambo utrumque. et quod est ex his dicitur. ex indiuisibilibus utique est omne.

¶ **I**sta est tertia pars huius capituli in qua philosophus remouet siue improbat opinionem Permenidis ex diuisione totius et hoc dupliciter. scilicet totius integralis. et totius definitiui. Et primo de toto integrali. dicens. quod in ratione permenidis ens non potest stare. per magnitudine siue substantia corporea. cum illa habeat partes que sunt propter unum vere ens sequitur quod ipse partes erunt non entia. sed tota magnitudo constituitur ex partibus. ergo etiam tota magnitudo est non ens. quod est inconueniens et contra sensum. Et de toto definitiui sic ostendit quod si in ratione Permenidis staret unum vere ens pro toto definitiui siue substantia definitiui. tunc necario sequeretur quod eent plura entia. quod talis substantia diuiditur in plura quorum unum quodque est illud quod vere est. id est substantia. Et istud est manifestum de definitione essentiali. sicut videre possumus de homine. et dicimus quod homo sit aial rationale bipes. Si dicatur homo vere esse oportet quod animal vere sit. rationale. et bipes. quod illud quod vere est non constituitur in esse nisi ex his que vere sunt. Si vero dicatur quod aial et bipes non sint de ratione hominis. tunc accidentia essent. et sic acciderent homini vel alicui alij substantie. sed nullum istorum est dicendum. Primum pars que non sunt accidentia hominis. Et pro illius deductione ponit duas suppositiones. Prima quod duplex est accidens. scilicet separabile et inseparabile. Accidens separabile est quod contingit in esse et non inesse. Accidens vero inseparabile est in cuius definitione cadit subiectus cui accidit. ut symus est natus cuius. Secunda est. si aliquid ponatur in definitione alterius tunc contra illud non debet poni in definitione prioris loquendo de definitione absolutorum et non relativorum. Quibus suppositis dicit philosophus sic. si aial et bipes essent accidentia hominis. vel essent accidentia separabilia. vel inseparabilia. Non separabilia. quod tunc homo posset esse non aial. quod est impossibile. Nec inseparabilia. quod tunc in eius definitione poneretur homo per secundam partem prime suppositionis. sed hoc est impossibile iuxta secundam suppositionem. ex quo animal ponitur in definitione hominis. ergo non potest contra hominem poni in definitione aialis. Nec potest dici quod animal et bipes

pes accidant alteri subiecto ab homine. qz tunc oporteret etiam qz pstituti ex eis accideret alteri. quia si pstituentia no sint vere entia tunc pstitutum ex eis non erit vere ens. ergo homo est accidens z no vere ens. qd est falsum z contra hypotesim. ergo si dicat quod vere e significare vnu solum qd est substantia adhuc sequeretur multa esse entia. Permenides vero dixit qz vere ens nulli esset accidens et ipm de quo alia dicuntur esse qd vere est. z accidens dici de substantia etia. sed vult qz accens z substantia sunt vnu in diuisibile. Et si hoc dicatur tuc totu erit ppositum ex indiuisibilibz. qz no vidit Permenides diuersitatem essentie que causatur ex formis. eo qz causam formalem non vidit sed materialem tantum. materiam autem dicit esse quantum corpus. et hoc dicit esse indiuisibile. quia si componeretur oporteret esse aut ex indiuisibilibz. aut ex diuisibilibz. non autem p componi ex indiuisibilibz. qz in diuisibilia non faciunt aliquod quantum. et si ex diuisibilibz componeretur ex illa iterum ex alijs. z sic semper procederetur ad puncta indiuisibilia ex quibus prima quanta componerentur. quod est impossibile. ergo z hoc impossibile est qz totum ex indiuisibilibz componatur. igitur totum subiectum quod vnum esse dicitur est nisi vnum indiuisibile z non compositum.

¶ Quidam autem rationibus vtriusqz acquiescunt. huic quidam quonia omnia vnu sunt sed quod est vnum significat quoniam est z qd non est. Alij aut que per decisiones indiuisas facientes magnitudines

¶ Nicophus reprobat eos qui vtriqz roni permenidis in parte pferunt z in parte tradunt. Primum em rati pferunt dicentes. qm omnia sunt vnu ens si significet tm vnu quod est vere ens. sed dicit cu hoc qd est etiam illud quod no est ens. qz accidens qd est extra ens tale significatur esse quado denominatiue pdicatur de substantia q est vere ens. Secunde roni que dicit magnitudines esse indiuisibiles in hoc pferunt qz dicit quasdam magnitudines esse indiuisibiles. sed in hoc tradunt qz dicit magnitudinem totius corporis pponi ex indiuisibilibz paruis qz. z voluit deuitare vnu inconueniens qd dixit totu no pponi et incidit in aliud pcedentes paruas magnitudines esse indiuisibiles.

¶ Manifestu aut est z qm no veruz est qz vnu significat qd est. z non possibile est simul ptradictionem esse. no erit nihil quod no est. Nihil em prohibet qd non est non simpliciter esse. sz non ens aliqd esse quod no est. Dicere ergo extra ipsum quod est nihil aliquid erit aliud. vnu omnia esse inconueniens est. Quis em addiscit ipsum qd est nisi quod vere est aliquid sit. Si aut hec nihil prohibet tamen multa esse qz sunt sicut dictum est. Qd quide igit sit vnu esse qd est impossibile sit manifestum est

¶ Haec est quarta pars huius capituli in qua reprobat

opinionem Platonis quo ad hoc qz dixit non ens esse aliquid z accidens esse non ens. De illa vero positione qua ponit magnitudines indiuisibiles tractat philosophus in tertio celi. Dicit igitur philosophus manifestu est qz Plato z alij quo ad hoc male dicunt. quia si detur ens vnum solum significare z detur contradictoria non posse esse sz mul vera. tunc illud quod est extra ens non potest esse ens quia ens de nullo dicitur nisi in significatione substantie. et quod est extra substantiam non habebit predicationem entis. z sic erit non ens. si vero cum hoc pcedatur esse ens erit non ens simul z ens. z sic contradictoria erunt simul vera quod esse non potest. et ergo Plato non satis pmuniter accipiebat ens. quous em accidens non sit ens fm pnam significationem entis fm quam capitur pro substantia. est tamen ens capiendū ens pmuniter. z sic ens significat plura. sz ens simpliciter. sz vere ens z accidens. Preterea ro ad idem est. si non negaretur secunda propositio permenidis que dicit qz non ens est nihil. oporteret pcedere qz tm vnum est. sed hoc est falsum. quia si etiam sola substantia poneretur ens adhuc erunt plura entia z non vnum tm. quia substantia diuiditur in plura quoz vnu quodqz est id quod vere est. ergo impossibile est qz ea que sunt hoc modo vnum sunt. sicut dixerunt Permenides et Helladius

Incidunt dubia circa

textum expositum. Primum est an consequentia illa melius. si aliquid est factum habet principium. ergo si no est factum non habet principium. sit mala. cum tamen ibi videtur fieri argumentum ex conuertibilibz in quibus tenet talis consequentia. **¶** Solutio. talis consequentia no est ex conuertibilibz. qz principium non accipitur eodem modo. quia principium accipitur tribz modis. Vno modo pro principio durationis. et sic arguitur ex conuertibilibz. quia si aliquid est factum habet principium durationis. et si non est factum non habet principium durationis. sed sic no potest hic accipi principium. quia tunc secunda illatio non sequeretur ex prima in qua dicitur. si aliquid non habet principium ipsum est infinitum. Alio modo accipitur p principio magnitudinis tantu. et sic accipit in secunda illatione in qua dicitur. si aliquid non habet principium ipsum est infinitum. quia hoc est infinitum quod non habet principium magnitudinis. Tertio modo accipitur principium pro principio durationis et magnitudinis simul. et sic necesse est hic accipere principium. z ergo non arguitur ex conuertibilibz

Secundum dubium est.

¶ An verum sit qz si non moueatur terra motu locali potest moueri motu alterationis. cum tamen dicat philosophus octavo physicorum. qz motus localis pcedat omnibus alijs motibus natura tempore z perfectione. **¶** Solutio sic. quia motus alterationis in sua ratione non implicat motum localem. Et quous in diuersis et simpliciter motus localis est primus moruum. quia est causa aliorum moruum. non tamen in eodem. quia sic generatio pcedit omnibus alijs. eo qz terminatur ad esse et substantiam. non igitur valet illud argumentum ab inferiori ad superius. non potest moueri motu locali. ergo non potest moueri.

Tertium dubium est

An quod vere est potest alicui accidere. Et videt q sic qz accidens est quod vere est quia est forma cuius actus est esse. omne autem qd forma e vere e. Solutio non. quia vere ens est per se ens quod fixiones essendi habet in seipso sed tale non est accidens cuius esse in seipso est infirmu sine extrinseco appodio in non esse labile. Ad obiectum e dicendu q bene pbat accidens esse ens fm se eo q fm dicitur circumstantiam forme. non tamen est ens per se quasi in seipso habens vim existendi. vnde aliquid est ens a se sicut deus gloriosus. aliud fm se sicut accidens. aliud per se sicut substantia. Sed dices ens z verum conuertuntur sed accidens est ens. igitur est verum ens. Ad hoc est solutio. q licet ens z verum couertantur accipiendo ens transcendente. sed non conuertuntur ens z verum veritate q est firma z rata fm qd dicit verum qd hz in se fixationem.

Quartum dubium est

An non ens potest predicari de ente. Et videtur q sic vt homo est cecus. Solutio q non vt patet per phm in textu. Et ad obiectum est dicendu q duplex est no ens scz simpliciter z tale de ente predicari non potest vera predicatio. Aliud est non ens fm qd scz q sic no ens fm signifi catu. ens tamen quo ad cognoscitatu tale enim non ens potest bene predicari de ente. vt cecus quia priuatoem signifi cat cognoscendo tamen subiectum aptu natu videre.

Quintum dubium est.

An quilibet definitio diuidatur in plura quorum vnum quodqz est illud quod vere est. Et videtur q non qd partes definiens sunt genus z differentia. ille enim identifi cantur cum ipso definito. igitur Solutio q duplex est definitio vt sufficit proposito. quedam est que datur p ad ditamentum. vt definitio nes accidentium. z in talibz sem per plura continentur non tamen q quelibet pars sit illud quod vere est. Alia est que datur per genus z differentia et talis diuiditur in plura quorum vnum quodqz est illud quod vere est. Et ad obiectum est dicendum. q licet il le partes in eodem diuincaxat differant fm rationem tamen in diuersis arguunt distinctonem reales in quibz talia separatim reperiuntur. Exempti gratia. vt si animal in ueniatur absqz rationali sicut in asino. tunc animal z rationale habent realem differentiam. z sic quodammodo talis definitio in plura diuiditur. Quidam tamen dicunt q phylosophus h loquit de partibus definitibus phisicis z non logicis. Et si tunc aliquis dixerit phs exempli ficat de partibus definitibus logicis. Ad hoc dicit q phylosophus directe non probat de partibus definitibus phisicis. sed solum indirecte. quia exemplificat de genere quod habet materie modum z de differentia habente modum forme. materia z forma sunt partes definit entes phisice

Sicut aut phisici dicunt. duo modi sunt. hi qui dem vnu facientes qd e corpus subiectum. aut trium aliquod. aut aliud quod est igne quidem densius acre aut subtilius. Alia aut generat densitate z raritate multa facientes hec aut sunt cotraria vltice aut excellencia z defectus sicut di

cit plato magnu z paruu nisi q hic quides hoc facit materiam. vnu aut specie. Alij vero vnus quidem subiectum materiam. contraria autez differentias z species. Quidam aut ex vno inherentes cotrarietates segregant queadmodu anaximandros dixit. z quicunqz aut vnu z multa dicit esse. sicut Empedocles z anaxagoras ex comixtione nanqz segregant alia. differunt aut ab inuicem. eo q hic circulations facit horu. hic aut semel. z hic quidem differentias z infinitas similes partes z cotrarias. Ille vero vocata elementa tm.

Istud est quartum capitulum huius tractatus in quo phs recitat opiniones naturaliter loquentium. qui scz no negabat motum. z diuiditur in duas partes principales In quarum prima recitat opinionem illoz qui dixerunt res fieri per alteratorem. In secunda recitat opinionem illoz qui dixerunt res fieri per congregatorem z segregatorem ex vno confuso chaos. ibi videt aut. Et dicit q isti motu no negantes in duos modos sentunt. quida posuerunt vnu principiu. quidam plura. Qui enim dicunt vnu esse ens siue principiu. dicit q illud est corpus motui subiectu. z est aliqd triu elemtoz sicut ignis aer vel aqua aut aliud corp? pter elemeta qd est densius igne z rariu s aere. Illi em q vnu posuerunt principiu no posuerunt terram esse principiu ppter imobilitate sua. illi ho q posuerunt mediu inter elemeta potius posuerunt mediu inter igne z aere q inter alia. qd videbat q nullu elemtoz eet simple rariu nisi ignis. z videbat eis q pma z contraria erant rarum et densum. z ideo voluerunt q principiu materiale esset mediu inter alterutru pmutabile passim scz raritate z densitate. z hoc mo dicebat fieri generatorem z corruptorem. Lu? ex plū e diogeneo q posuit aere p principiu dixit generatorem fieri densitate z corruptorem raritate. z sic pone bat illi phi plura principia ex pre forme scz raritate z densitate. z i hoc concordat cu alijs phis. qz oes phi ponebat qndā z contrarietate i principijs sicut plato posuit magnu z paru q sunt z contraria. Differabat tm ab alijs plato. qd posuit z raritate ex pre materie s alij phi ponebat ea ex pre forme pone res ho plura principia sic anaxa. anaximandros z empe. dixerunt generatorem fieri p congregatorem z corruptorem p segregatone Lu? e ex democriti q posuit plura corpora atomas lia ee principia rez dixit. q p tale segregatōez corporo ato malū res generat. z p segregatōem corrupit. Dicit tamen empe. z sui seqces ab anaxagora. eo q empe. z sui seqces dicunt fieri infinitas circulations ex mixto i mixtu. qz quod dā tps hz mudus vt dicit q res generat ex mixtoe qz tuoz elemtoz. z tps i q oia generata redeunt ad ipm. z sic circulando ppetue manet mudus. Anaxa. aut non posuit circulu fm exitu solu. tm ppetuu esse mudu eo q infinitum est qd exit ex mixto in q latet ea q egrediunt ex se ipso. Dicit ferunt etiā sedo i hoc. qd anaxa. de elemeta rez esse infinita oia em sita in partibz que homogenia appellant. Empedo. aut non ponit pma principia nisi quattuor elementa.

Videt aut anaxagoras sic infinita opinari vt accipiat communem opinionem phisicorum esse veram tanqz non fiat nullum eorum ex eo quod non est propter hoc enim sicut dicunt et

erant sicut omnia. et fieri hominibus statuerunt alterationem alij congregationem et segregationem. Amplius ex eo quod sunt ex alterutris contraria inerant ergo Si enim omne quod fit necesse est fieri. Aut ex his que sunt aut ex his que non sunt. Notandum autem aliquid quod est ex his que non sunt aliquid fieri impossibile est. In hac enim opinione conueniunt omnes que de natura sunt Reliquum iam contingere ex necessitate ex his que sunt et insunt fieri omnes qui de natura sunt reliquum fieri.

Ista est secunda pars huius capituli in quo philosophus recitat illorum opinioniones qui dixerunt res fieri per segregationem et congregationem ex vno confuso chaos. primo igitur eius opinionem recitat. secundo eam reprobat dimissa opinione. Tercio per doctrinam usque ad liberum perigeneseos in speciali descendit ad opinionem Anaxagore. Primo ponit duas suppositiones anaxagore ex quibus elicit deductiones eius. Prima est communis omnibus philosophis dicentibus. quod ex nihilo nihil fit. Secunda suppositio est quod omnia contraria sunt in se inuicem. quod quod fit ex alio. insunt ei prius. Quia omne quod fit necesse est fieri. aut ex his que sunt. aut ex his que non sunt sed impossibile est fieri ex his que non sunt. quia omnes qui de natura locuti sunt in hoc conueniunt. quod nihil fit ex his que non sunt. Et relinquunt reliquum membrum. scilicet quod illa que fiunt. fiunt ex his que actu sunt. Et ex ista ratione fuerunt antiqui moti ad deum. quod ens non est factum. quia ens preexistebat sue factioni. Et ex ista ratione Anaxagoras concludebat suam positionem que est quod quodlibet est in quolibet. quod quodlibet fit ex quolibet.

Sed propter paruitatem magnitudinum ex insensibilibus nobis sunt. unde dicunt omne in omnibus misceri. propter id quod omne ex omni videtur batur fieri. Apparere autem deum et appellari altera ab inuicem ex magis superabundanti propter multitudinem in mixtura finitorum. Sincere quidem totum album vel nigrum aut carne aut os non esse sed quod plus vnumquodque habet hoc videtur esse secundum naturam rei.

Hic philosophus ostendit quomodo Anaxagoras respondit ad ea que obijciunt contra suam positionem. potest enim primo sic obijci si quodlibet est actu in quolibet. ergo illa de re percipi sensu tactus. sicut si in ligno esset ignis perciperetur sensu tactus. Ad quod respondet Anaxagoras. quod quodlibet est in quolibet sed secundum insensibiles partes propter paruitatem talium magnitudinum quas habent que insunt. Dicunt enim fere omnes naturales quod omnia homogenia in omnibus homogeniis mixta sunt propter hoc quod omnia ex omnibus videbantur fieri. Secunda obiectio si quodlibet est in quolibet quare vnum homogenium denominat ab vno et alterum ab altero. Dicit enim vnum aqua. alterum sanguis. tertiū medulla et sic de alijs. Ad quam respondet. quod res nomen accipit ab eo quod superabundat in eis et preter alia in sua forma. eo quod plures habet partes in sua mixtura contra que sunt infinita secundum numerum suarum partium. Dicit enim quod nullum totum sincere est album aut nigrum aut dulce aut caro

aut os aut aliquid aliorum homogeniorum. sed vnumquodque videtur et iudicatur secundum denominationem esse illud de quo plus habet secundum mixturam exemplum est. ut quis in carne fit aer aqua medulla et sic de alijs. tamen denominat caro. quod in carne sunt plures partes carnis que aeris aqua medulle

Si igitur infinitum secundum quod infinitum ignotum est secundum magnitudinem et multitudinem infinitum ignotum. quantum est quoddam. secundum speciem autem infinitum ignotum quale quoddam est. principijs autem infinitis existentibus secundum multitudinem et secundum speciem impossibile est que sunt ex his cognoscere. Sic enim cognoscere vnumquodque compositum arbitramur cum cognoscimus ex quibus et quantis sit.

Hic philosophus improbat opinionem siue positionem anaxagore. primo ostendit ad ipsam in se. secundo ostendit ad modum positionis eius. Quod ad primum ponit quinque rationes. Prima est Infinitum secundum quod hominibus est nobis ignotum. si igitur principia rebus naturalium sunt infinita sicut dixit anaxagoras. tunc essent ignota. sed ignoratis principijs necesse est ignorare principia. et sic tolleretur omnis scientia de rebus naturalibus. Dicit in maiori secundum quod hominibus. quod infinitum secundum multitudinem in numero. et magnitudinem in continuo acceptum est quod infinitum ignotum. infinitum autem secundum numerum suarum partium et fortis est quod infinitum ignotum. his autem tribus modis anaxagoras principia dixit esse infinita. homogenia enim que sunt lapis lignum caro sanguis et alia hominibus infinita sunt esse multitudine et cum multitudo eorum sit a formis et speciebus suis dixit etiam infinita esse specie. Et quod posuit generationem infinitam esse et quodlibet fieri ex quolibet id dixit quodlibet istorum esse infinitum magnitudinis quod infinitum sanguis est in aqua. et e contra. et infinita caro est in ligno et e contra. quod aliter ut dixit infinito tempore non spiritus aqua educetur de sanguine et e contra. Si autem principia sic sunt infinita secundum multitudinem et speciem. tunc impossibile erit cognoscere totum compositum. et heterogenium quod fit ex infinitis similibus. quod compositum non cognoscitur nisi cognitis his ex quibus compositum hoc autem non contingit. quod non contingit infinitum pertransire.

Amplius autem si necesse est cuius parte contingit ostenditur esse secundum magnitudinem et secundum multitudinem et paruitatem et ipsam totum contingere. Dico autem talium aliquam partium in qua cum insit diuiditur totum. Si autem impossibile est animal et plantam quantacumque esse secundum magnitudinem et paruitatem. manifestum est. quoniam neque partium quolibet. Erit enim totum partibus simile. Caro autem et os et huiusmodi partes sunt animalis partes. et fructus plantarum. Manifestum igitur quoniam impossibile est carne aut os aut aliquid aliud quantacumque esse magnitudine aut in maius aut minus.

Hic philosophus ponit secundam rationem que talis est. necesse est quod totum sit infinitum cuius partes actuales in quas totum diuiditur sunt infinite. sed anaxagoras posuit in quolibet re naturali actuales partes infinitas. quod posuit in infinitum vnum ex alio generari. et quicquid generat ex alio est in eo

Physicorum

ergo totū ē infinitū s; hoc ē impossibile. q; entia naturalia sūt determinata ad maxim et ad minimū. Caro em̄ z os et hm̄i pres aialis sūt. z fructus sūt pres plantar. s; mant festū ē q; impossibile ē carnē z os z aliqd taliū infinitū esse magnitudine. s; maius vel min⁹. q; oporteret etiā q; cōpositū eēt infinite magnū vel parū. s; hoc ē falsum q; ad oculum videmus q; nō ē totū infinite magnū vl parū.

Amplius si omnia insunt quidem hm̄i inuicem et non fiunt. sed segregantur cum insunt. Dicuntur autem a plurimo. fit autē ex quolibet quodlibet. vt ex carne aqua segregatur. et ca/ro ex aqua. omne autem corpus finitum refecatur a corpore finito. Manifestum est q; nō cōtingit in vnoquoq; vnumquodq; esse. remota enim ex aqua carne. et iterum alia facta ex reliqua segregatōe quāuis semper minor erit segregata sed tū non excellit magnitudo paruitatē quē si qdē stabit segregatio. nō oē oi inerit in reliq; em̄ aq; nō inerit caro. Si p̄o nō stabit habebit semper remotōnem infinita magnitudie equalia finita inerunt. infinita s; multitudine hoc autem impossibile est.

Hic p̄s ponit terciam ratiōnem premittendo tamen tres suppositōnes. Prima est. q; omnia silia in partib; sūt in se inuicem. Secūda est q; quodlibet eoz est ex quolibet sicut ex carne segregat aqua que inest ei. z ecōtra ex aqua caro. Tercia omne corpus finitū p; ablatōnem finiti tandem consumitur. ex quibus suppositōnibus sequit. q; cōtingit aliq; nō quodlibet erit i quolibet. Et hoc p̄bat sic. Si generatio fiat p; segregatōem. verbi gratia p; segregatōnem carnis ab alio puta ab aqua. z talis segregatō fiat frequenter p̄mo secundo tercio z sic de alijs. tunc vel talis segregatio stabit aliquando. ita q; amplius nō erit caro in illa aqua. vel talis segregatio procedet in infinitū neutrum illorum est dicendū. igit. Non primū. quia tūc quodlibet non erit in quolibet. quia nō esset post segregatōnem caro in aqua. z sic habetur propositum. s; q; non quodlibet erit in quolibet. z hoc contra Anaxagoram. Si vero dicatur q; in scda segregatōne minor caro segregatur ab aqua q; in p̄ma. z sic semper in posterioribus minor segregatur. hoc non impedit quia licet semper sit minor non tamen in tanto minor q; excedit omnē paruitatem. parua ergo carne infinita segregata separatur tota caro ab ipa aq; Nec potest dici scdm. s; q; segregatio procedat in infinitū. quia tunc sequeretur duo incoūuentia. primū ē q; corpus finitum per ablatōnem finiti nō consumeretur. q; aqua a qua fit segregatio est finita. ergo tandem necessario consumeretur iuxta terciam suppositōnem. z sic etiā caro in aqua consumeretur. Nec potest dici q; caro que est in aqua est infinita. quia constat ad visum. q; ea que segregantur sunt magnitudine finita. z sunt equalia. Scdm ē q; infinite partes equalēs essent simul in finita magnitudine. quia nunq; stabat segregatio. ergo partes sunt infinite z sunt equalēs quia sunt minime. minimū autē semper est equalē minimo. sed illud est impossibile. quia totū constituitur ex partibus. ergo in toto finito non sunt partēs infinite.

Aristotelis.

Adhuc autem si omne corpus remoto quodā minus necesse est fieri. carnis autem determinata est quantitas magnitudine et paruitate. Manifestum est q; ex minima carne nulluz segregabitur corpus. erit enim minus minimo. Hic p. ponit q̄rtā ratiōnem q; ista. Nec ē oē corpus a q; re mouet aliq; ps et⁹ min⁹ fieri s; q̄ritatē ex q; oē totū ē maius sua pre. s; iuxta scda in scda rōe q̄ritas carnis s; magnitudine z paruitatē est determinata. tāta em̄ p̄t eē magnitudo q; nō ē caro. q; nō p̄t facere carnis op⁹. Ex minima etiā carne que est dabilis in naturalib; nulluz corporū siliū p̄t segregari. quia si ex ea aliqd segregaretur necērium ē q; segregatum sit minus eo a quo segregatur. z sic erit aliquid minus minimo. sed hoc est impossibile. q; nō p̄t q̄libet ex quolibet fieri p; segregatōem sicut dixit Anaxa.

Amplius autē infinitis corporibus inest vti q; iam caro infinita et sanguis et cerebrum. separata tamen ab inuicem nihil min⁹ entia sūt que sunt. et infinitum vnumquodq; hoc autē irrationabile est.

Hic p. ponit q̄ntā ratiōnem q; talis ē. si quodlibet est in quolibet sicut dixit Anaxa. q; in qualibet re naturali essent infinite infinites. vt in infinitis corporib; siliū infinita caro. cerebrū infinitū medulla infinita. s; hoc est impossibile. quia pres tūc essent maiores toto. scq; p; q; q̄libet res naturalis h; in se infinitas partes siles s; opinionē Anaxago. z res naturales sunt etiā infinite s; numerū z speciem. s; in vno infinito erūt oēs res naturales q; s; infinite z h; infinites.

Nequaquā autem segregandum esse nescienter dicitur. recte autem dicitur. passiones enim inseparabiles sunt. Si igitur mixti sunt colores et habitus si segregarentur erit aliquid albus et sanatiuum. non aut alterum aliquid cui in/fit. neq; in subiecto. quare inconueniens ē im/possibile querens intellectus. si vero velit siq; dem segregare. hoc autem facere est impossibile et s; magnitudinem et s; qualitatem. s; magnitudinem quidem quoniam non est minima magnitudo. s; qualitatem autem quoniam inseparabiles sunt passiones.

Hic p̄s improbat Anaxagorā q̄ritū ad modū ponendi quia Anaxagoras dixit segregatōem esse in infinitū z tūc dixit q; vñ ab alio nequaquā segregandū. sed semper maneat s; aliquid cū ipso. z q̄uis hoc de quibusdam veruz est tamen causam illius ignorauit. z sic propriam vocem ignorauit. Anaxagoras autem dixit. nō omnia esse segregabilia. quia putabat illud quod est infinitum s; totum ab eo cui inest non posse abstrahi. z hoc est nescienter dicitur. quia verum est de passionibus que sunt accidentia et p; p̄s nō segregabilia a subiecto. Si ergo habitus colores z accidentia alia dicuntur esse mixta. sicut dixit Anaxagoras. z q; segregantur sicut sunt homogenia alia. q; necērium est concedere q; aliquid sit album s; album et sanatum s; q; sanatum. cū nō sit alterū qd sit subiectū de quo ista denomiatur p̄dicatur. Manifestū est ergo q;

intellectus anaxa. est incoeuens. et impossibilia querens
 qui vult segregare que nullo modo sunt segregabilia. nec sicut
 qritate nec sicut qritate Si ei qritate fiat segregatio mi
 nimo qd e incoeuens. Si sicut qritate vult segregare erit
 incoeuens. sed quia accidia inseparabilia sunt a subiecto et
 sic anaxa. bñ dixit no oia ee separabilia. qz hoc veru e i acci
 dibus. sed ignoranter. qd no dixit hoc ppter accidia qd snt
 inseparabilia. sed qz infinitu sicut totuz ab eo cui inest separi
 no pot. vt in principio ronis tactum fuit.

Non recte autem neqz generatōnem accipit si
 miliū specierū. est em̄ lutum in luta diuiditur
 Est em̄ et non idem modus est. vt lateres ex li
 mo. et domus ex lateribus sic autem aqua et
 aer ex alterutris et sunt et fiunt

Hic p̄hs reprobat opinionē Anaxa. quo ad motiū sue
 positionis sue causam. quia ipse putabat qd nunqz genera
 tur aliquid nisi ex simili sibi sicut speciem. et ideo posuit oia
 in omnibz sicut speciem. sed hoc motiū falsum est. qz non
 em̄ generatur simile ex simili in specie sed etiaz dissimile ex
 dissimili. diuiditur em̄ quandoqz per generatōem lutum
 in lutea que sunt similia in specie luto. et aliquando i alijs
 non est idem modus generatōnis in quibusdam. quia si
 unt quandoqz lateres ex luto. et lutum non est simile late
 ribus et domus etiam fit ex lateribus. Et nedū istud e ve
 rum in artificialibz. sed etiam in naturalibz. quia aer fit ex
 aqua sibi dissimili et contra.

Melius autem in minora et finita recipere qd
 vere facit Empedocles.

Hic phylolophus comparat opinionem Anaxagore
 positioni Empedoclis dicens. qd melius posuit Empe
 docles qz Anaxagoras. quia melius est ponere pauca p̄n
 cipia et finita qz multa et infinita. Empedocles autem po
 suit quattuor vocata elementa. Ducebatur autē Anax
 agoras in ponendo infinita. quia si sit aliqd ex aliqz ea
 dem rōne etiā ex multis multa et ex infinitis infinita. sed
 ea ex quibus fiunt aliqua sunt p̄ncipia. ergo p̄ncipia sūt
 finita. hoc autē no oportet. vt dicit dñs Albertus. qd mul
 titudo que est in p̄ncipiatis ad paucitatem que est in p̄n
 cipijs reducitur. et sic melius dixit Empedo. qz Anaxa.

Circa textum expositū
 mouet q̄stio. An vera et irrefragabilis sit oim̄ na
 turaliūz p̄horū opinio dicentiu. nihil fieri ex
 nihilo et singulariter sit hic reprobanda Ana
 xagore positio.

Et arguit p̄mo qd non. quia deus p̄duxit omnes res
 ex nihilo. ergo sequitur qd ex nihilo potest aliqd fieri. An̄s p
 bas p̄ ecclesiasticū dicentē. qd viuūt in eternū creauit omnia
 simul Secūdo sic creatio potest conuenire creature ad
 minus instrumentaliter. ergo agens naturale potest ali
 quid ex nihilo producere. An̄s p̄batur. quia cuiuscūqz cō
 uenit actio maior illi etiam conuenit actio minor. sed cre
 ature conuenit transsubstantiatio que est maior actio. eo
 qd plura mirabilia sequuntur eam qz creatōem. igitur actio
 creandi potest cōmunicari creature Tercio si ex nihilo
 aliquid fieret. tunc fieri non esset terminus alteratōnis. sicut
 hoc est falsum. qd dicit p̄hs p̄mo de generatōe qd omne ge

neratōnem precedit alteratio Quarto omne illud qd
 fit prius e in potentia qz fiat in actu. illa autē potentia e in
 aliquo subiecto presupposito. igitur nihil p̄t fieri ex nihilo

Quinto arguit p̄tra questū nedum Anaxagoras ex
 raurit circa factōnem rei naturalis. sed etiaz multi alij p̄hi
 igit incoeuenter p̄e alijs p̄hs reprobant Anaxagoram.
 Pro veritate vtriusqz tam suppositi qz questū est p̄hi sen
 tentia in textu. Et ponitur duo discursus quorum p̄mi
 maior est ista.

Agens naturale est virtutis finite in cuius ac
 tione aliquid subijci est necesse. Vno
 Simpliciter ens et non ens que repugnant cō
 tradictorie distant Conclusio Igitur irre
 fragabiliter verum dicunt phylolophi per na
 turam ex nihilo nihil fieri.

Maioz p̄positio p̄batur quo ad p̄mā partem. quia omne
 qd habet esse receptum ab alio siue est ens p̄ participatio
 nem est finitū. sed omne agens naturale est tale. ergo est fin
 nitum. et si ip̄m est finitū in sua essentia. ergo etiam in sua
 potentia. quia virtus radicatur in sua essentia. et no potest
 p̄ssio esse eminentior qz sit subiectum. Secūda pars proba
 tur. quia omnis actio physica est per motum. sed in omni
 motu oportet aliquid p̄uacere puta mobile. Vno est
 manifesta p̄ oēs logicos. et dicitur simpliciter ens et no ens
 distant infinite. qz no ens sicut qd. opponit enti solū p̄uati
 ue quō dicit. p. q. materia est no ens p̄ acciōis scz rōne p̄uati
 tōnis. sicut simplr no ens p̄ contradictorie. Distant quidē no re
 ali distantia. que est p̄ interiectōem mediij alicuius realis. sicut
 distant distantia metaphorica. que vocat repugnātia.

Conclusio sequitur ex p̄missis. et est p̄hi in textu. Et pos
 test sic ostendi. qz triplex cōmuniter assignat mutatio. sicut
 diuersitatem terminoz. vna est in qua acquiritur forma
 accidentalit̄ sicut alteratio est mutatio per quā acquirit q̄
 litas. Alia est mutatio per quā acquiritur forma substan
 tialit̄ sicut generatio. Tercia est mutatio non tamē phy
 sica. per quā acquiritur tota rei substantia. sicut creatio. Et
 dicit iste mutatioes. qz in p̄ma p̄supponit tota rei substan
 tia ex quo alteratio hz p̄ subiecto suo totū cōpositū. In se
 cūda p̄supponit materia. In tertia nihil p̄supponit. et sic ex
 duobz p̄mis mutatioibz ex nihilo nihil fit. licet bene ex ter
 tia Si diceret p̄ creatōem no p̄t aliqd fieri. Probatur.
 qd infinita distantia no p̄t p̄transiri. sicut ens et non ens sim
 pliciter distāt p̄ contradictorie siue infinite. qz no p̄t fieri de no
 ente ens Ad hoc est solutio infinita distantia non pōt
 p̄transiri p̄ potentiam agentis naturalis. sed bene p̄ pos
 tētia agentis sup̄naturalis. p̄mū p̄z. qz tale agēs no ē actus pu
 rus. sicut actus p̄mū p̄z. qz no p̄t. p̄ducere suū effectū ex ni
 hilo. sed sicut p̄z. qz vnū qd agit sicut qd ē in actu. sicut agēs sup
 naturale deus scz ē simplr i actu. cui sit purus actus. qz tota
 liter p̄duxit re ex nihilo. vñ si aliqd p̄supponeret argueret
 eius impotētia sic qd no esset sufficiens totū effectū p̄duces
 re qd falsū ē Aut dicitur ē ad minorē. qz ens et no ens sim
 pliciter distāt p̄ dicitōne et infinite sicut actū tñ distāt subcō
 trarie sicut potētia qz no ens qd ē terminus creatōis no ē sic
 nihil qd non est ens in potentia respectu agentis sup̄erna
 turalis Pro maiozi intellectu est sciendum qd non ens
 dupliciter accipitur. Vno modo vt tantum valet sicut
 non ens vtr. et hoc modo ens sicut qd no dicitur no ens. Alio modo
 prout valet tantuz sicut non perfectum. et illo modo ens
 sicut qd bñ dicitur no ens sicut no sequit. qz ē nihil et per hoc

Phyſicorum

ſoluitur argumentū quo ſic arguit. quicquid ſit p agens naturale. ſit ex ente in potentia. ſz tale ens eſt non ens ſimpli-
citer. ergo eſt nihil z per pns ex nihilo poteſt aliquid fieri
per agens naturale. Sed diceret aliquis. ſi creabile eſt
ens in potentia. ergo non differt a generabili. Probat cō-
ſequētia quia generabile eſt etiā in potentia. Ad hoc ē
dicendū. qz differenter eſt in potentia generabile z creabi-
le. quia generabile eſt in potentia materie. z ergo p agens
naturale poteſt duci de potentia ad actuz. ſed creabile nō
eſt in potentia materie. ſed tū in potentia effectiua creans
ris. vel in potentia logica. primū patet. quia creaturam ha-
bet aliquam cauſam efficientem que poteſt ipm producere.
ſedm patet. quia talis potentia logica non eſt aliud qz
non repugnantia. ſed creatura ante creatōnem non habu-
it repugnantiam ad eſſe. quia alias impoſſibile fieri. fieret
quod implicat.

Maioꝝ ſecūdi diſcuſſus. Ex hoc preſuppoſi-
to principio antiquis phyloſophis genita eſt
multiplicis erroꝝis occaſio **Minor** Qui
non credebāt eſſe aliquid niſi quod in actu ſen-
ſibili exiſtit. **Concluſio** Cum igitur inter ce-
teros in numero principioꝝum et fieri rerū na-
turaliū plus ceteris anaxagoras errauit phy-
loſophus cōuenienter cum pre alijs in ſua po-
ſitione reprobat.

Maioꝝ patet. quia ex illo principio preſuppoſito deueni-
runt in illum erroꝝem. qz non poſſet fieri vera generatio ſi-
ue ſubſtantialis. quia illa. vel fieret ex ente. vel ex non ente
Nō ſedm ergo pmiū. z ſic res eſt ante qz fieret qd eſt incō-
ueniens. **Minor** patebit inferius quia ipi dixerunt mate-
riam eſſe ens in actu vt in ſeō hui⁹ dicitur **Concluſio**
ſequitur ex pmiſſis. Errauit em ipse in numero principioꝝum
quia poſuit infinita principia. z ſic res naturales nō eēt
ſcibiles ſtante ſua poſitione. Etiā dixit ſiſle generari ex ſibi
ſimili. qd non eſt vniuerſaliter verum. qz p rariū qñqz ge-
neratur ex cōtrario. Etiā dicit. p qz **Empedo.** quo ad pri-
mū melius poſuit qz **Anaxa.** quia **Empedo.** poſuit prin-
cipia finita in conuulſo chaos ſz quattuor elementa

Ad obiecta in oppoſi-
tum. Ad primū ē dōm qz fieri dicitur duplꝝ. Vno⁹ vt de
mutatōem naturale. z ſic vey. ē. qz ex nihilo nihil ſit. z veris
ficat pcluſio. Alio⁹ accipit fieri generaliter p qñqz pduc-
tione vel acceptōe eſſe poſt nō eē. z ſic ex nihilo pꝝ aliquid ſit
rī nō tū ſic. qz ex dicat ibi circūſtātia cauſe materialis. qz a
nullo agēte res pꝝ pducit ex nihilo ſic qz nihil ſit cā rei pro-
ducte. ſz i qz dicit de rōez ordis. quō dicit. p. qz ex mane ſit me-
ridies. i. poſt mane. Vel pꝝ dicere circūſtātia cauſe materi-
alis negare. ita vt virtus negatōnis cadat ſup illam ppo-
ſitionem ex ſub hoc ſenſu. ex nihilo ſit aliquid. i. nō ex aliquo
ſit aliquid. Ad ſedm ē dōm. qz nō ē ſite. qz in trāſubſtā-
tiatōe pſupponit aliquid ſz panis cui creatura pꝝ inſtrumē-
taliter ſua actōem applicare. ſed in creatōne nihil pſuppo-
nit. qz nō pꝝ ſibi applicare ſua actōem. Ad terciū eſt diſ-
cēdū qz i factōe ſupnaturali non pſupponit aliqz alteratio
nec de illo fieri loqꝝtur pꝝ i pmo de generatōne. ſz ſolum
de fieri naturali qd ē generatō Ad qrtū dōm ē. qz illud
qd pducit p ſimplicē emanatōem an pductōem nō ē in
potētia paſſiua ipiſius ſuſceptibilis. vtz tū in potētia acti-

Areſto telis

tiua ipiſius agētis. ſz ens naturale an qz. pductū pꝝ ē i po-
tentia actiua agētis. z i potētia paſſiua ſuſcipieris **Et**
ſi diceret ſi in aliqz ſpē agens ſupnaturalē deus ſz aliqz i
diuiduū ex nihilo pduxerit. z alia indiuidua poſtea pdu-
cunt ex aliqz. ſequitur qz eſſet cognitōnū mutatō in ipō. z ſic
eſſet trāſmutatio qd ē incōueniēs dicere. Ad hoc ē dōm
qz hoc argumentū nō oñdit mutatōem eē in pmo pducen-
te. ſz dicitur in rebz pducendis in qbz eſt mutatō z va-
riatio rōne cui⁹ nō ſp eodē mō. pducit Ad qrtū eſt di-
cēdū. qz ſz aliqz pꝝ etiā errauerūt tū **Anaxa.** plus alijs er-
rauit. ſicut in declaratōe pcluſionis ſcōdi diſcuſſ⁹ fuit deū

Circa textum expoſitū

ſunt dubia Primū ē ppter qd pꝝ antiqui dixerunt omnia
ex vno principio fieri ſz raritate z denſitate. Solo qz rariū
et denſum ſūt pmo p raria circa poſitōem ſiue ſitū mate-
rie. z quia principiū reſoluit ad principiū dicitur oia ex
vno principio fieri mediantibz raritate z denſitate **Sz** nō
eſt illud verū. qz rariū et denſum nō ſūt qūitates actiue. ſz
ſolum ſunt diſpoſitiones materie.

Secundūz dubium eſt

An oē qd ſit ex aliqz pſit in illo. **Et** videt qz non qz qd
ſit ex alio. pſit i illo. ſz quodlibet ſit ex qzlibet vt ignis ex
aere ex terra rēis. igitur oē qd ſit ex aliqz pſit in illo. **Ma-**
ioꝝ pbat. qz qd ſit. vel ſit ex ente vel ex nō ente. qz ex ni-
hilo nihil ſit. igitur ex ente. z p pns oē qd ſit ex aliqz pſit i il-
lo **Sed** ſic vniūqz p rariū ē in ſuo pꝝio. qz a fortiori
oē qd ſit ex aliqz pſit in illo. **So** ſic ſi fiat p natura que
ſuſcitat actū eſſendi a potētia intrinſeca ſibi. pportionabē
li. ſecus vero ē de eo qd ſit p arte extrinſeca opantē z non
educentē. ſed potius impoſſiue agētē

Ad obiecta in oppoſitū. Ad pmiū ē dōm qz ſi intell
gat ſm intentōem anaxa. falſum ſupponit. Sed ſi intell
gatur iuxta formam principalis ſolutōnis verum eſt qz
forma que acquiri in termino morus preſupponitur incho-
ariue in materia. z ſic illud quod productur ex aliqz nō oꝝ
pꝝ eē illud ſm actū. ſz ſufficit qz ſm potētia pſuerit. z i
deceptus eſt anaxagoras neſciens diſtinguere inter potē-
tiam z actuz. **Et** ad probatōnez maioris dicit qd illud qd
ſit necqz ſit ex ente ſimpliciter z in actu. necqz ex nō ente vni-
uerſaliter. ſed ex ente in potētia. Ad ſedm ſūt ē dōm qz
vniū pꝝ nō ſit ex alio niſi ſm potētia.

Tertium dubium eſt

An infinitū ſit nobis incognitū ſicut dicitur. **Et** videt pmo qz
nō qz deus ē infinit⁹. z tū ē a nobis pꝝgnofcibile. qz infinit
ū ē a nobis pꝝgnofcibile. ſed a pꝝ antedētis pꝝ. qz bꝝitu
do hois pſit in cognitōe dei **Sed** ſic ſpēs rez ſūt in-
finite vt dicit Porphyrius z ſūt a nobis cognofcibiles. igitur
infinitū eſt a nobis cognofcibile **Tercio** ſic vniūqz
cognofcit p ſua definitōez. de infinito at habet definitō vtz
tercio hui⁹. igitur non eſt nobis ignotū **Quarto** magis cō-
fula ſūt nob magis nota. infinitū aut ē maxie pfulū. cū ſic
ens i potētia. igitur ē nob maxie notū. maior ē pꝝ i principio
hui⁹ **Quinto** continuū ē a nobis notum cum nobis co-
gnofcatur per ſua formā diſtincte. ſed tale eſt infinitū vtz
p ſua definitōez. igitur. **So** infinitū accipit duplꝝ. Vno⁹ p
infinito formali qle ē de⁹. z ſic ipē ē infinit⁹ reſpectu tmi it el-
lect⁹ qz eo ē icōpꝝeſibil reſpectu loci qz eo icꝝuſcriptibil

et respectu temporis quia eo incommensurabilis. Alio modo accipitur per infinito materiali et tale est duplex. Unum est materiale acceptum categorizemate. et hoc non cognoscitur a nobis secundum rationem qua infinitum est. Alio modo accipitur sine categorizemate. et sic cognoscitur a nobis potest. Infinitum formale est duplex. unum extra genus de quo supra dictum est. Aliud est infinitum formale quia terminatur per formas sicut contingit de rebus habentibus aliquam speciem et tale dicitur infinitum quia non habet terminum puta materiam in qua recipitur et sic forma per se subsistens sine materia dicitur infinita. et sic dicitur autor libri causarum quod intelligitur quae apud theologos vocatur angelus est infinita versus inferiora. quod additur. quia non habet materiam. sed versus superius est finita scilicet versus deum. quia habet esse receptum. et per participationem et sic est in aliquo predicamento. quia est substantia. sed essentia divina est infinita simpliciter. primo quia non recipitur in materia. Secundo quia essentia sua non est alicuius determinate speciei. Ex quo patet quod nulla substantia materialis potest esse infinita aliquo istorum modorum non materialiter. quia omnis talis habet esse receptum in materia. et sic est individua. et formaliter etiam finita quia habet essentiam. determinate specie. et sic solus deus est formaliter infinitus. Infinitum vero materiale dicitur per privationem finis sive termini formalis. Unum si materia subsisteret absque omni forma ipsa diceretur infinita materialiter. et quia quantitas se tenet ex parte materie. ideo si esset aliqua quantitas extensa sine termino diceretur infinita materialiter. Et tale infinitum accipitur ut dictum est supra dupliciter. Uno modo categorizemate. et hoc modo significat quantitatem extensam sine termino. et tale infinitum reprobat philosophus tertio physicorum. Alio modo accipitur sine categorizemate. et tunc est in continuo et valet tamen sicut non tantum quoniam maneret in discretis non totum quoniam plura. Quibus sic suppositis videndum est. quod infinitum formale est nobis ignotum. quo ad notitiam naturalem ex quo excedit proportionem que debet esse inter cognoscens et cognoscibile. cognoscit tamen in lumine altiori. videlicet glorie. de quo alio in loco habet videtur. Infinitum vero acceptum materialiter et categorizemate est nobis ignotum secundum rationem infiniti. nobis quidem. quia intellectus divinus si esset tale infinitum posset utique ipsum cognoscere in uno nunc eternitatis. noster autem intellectus qui cognoscit eam suam sumit ex phantasmatibus in uno post aliud cognoscit. non potest ipsum cognoscere ex quo non inuenit in eo terminum. Infinitum vero materiale sine categorizemate acceptum potest a nobis cognosci quia quilibet potentia potest cognoscere id quod cadit sub suo obiecto. sed tale infinitum cadit sub obiecto intellectus. quia pertinetur sub vltimo quod sub sua communitate comprehendit quidditatem rei materialis. Quoniam patet quod communi dicitur sic infinitum et species intelligibiles representat vltimo quod pertinet sub suo ambitu infinita singularia secundum potentiam.

Ad obiecta in oppositum

Ad primum est dicitur quod deus non est a nobis cognoscibilis cognitione naturali. sed supernaturali que est per lumen glorie. Ad secundum est dicitur quod species rerum non sunt simpliciter infinite. sed quedam species sicut species numerorum sunt infinite secundum potentiam. et sic secundum rationem infinitatis non sunt cognoscibiles. species vero rerum sicut sunt species rerum naturalium sunt infinite quo ad nos. sed non quo ad naturam. et sic quo ad primum cognoscimus eas secundum quod habent

quandam communem passionem sicut in principio huius dicitur est. Et si dicatur si plura corpora possunt esse in eodem loco. et infinita quarto physicorum. et etiam si due species intelligibiles possunt esse in intellectu nostro. ergo et infinite erunt in intellectu nostro. sed clarum est quod due species possunt esse in intellectu nostro. igitur infinite. et per primum infinitum est a nobis cognoscibile. Ad hoc dicitur quod non est simile de duobus corporibus respectu eiusdem loci. et de duobus speciebus intelligibilibus respectu nostri intellectus. quia tanta est duorum corporum repugnantia sicut infinitum. igitur bene sequitur si duo corpora in eodem loco esse possunt. igitur infinita. Sed non est tanta repugnantia duarum specierum intelligibilium respectu intellectus nostri. sicut infinitarum. Sed contra. intellectus est virtus inorganica. ergo infinita. et per primum infinitum est cognoscibile. Ad hoc est dicitur quod forma aliqua potest dici infinita dupliciter. Uno modo simpliciter. quia non habet essentiam contractam ad determinatam speciem. et sic sola essentia divina est infinita. Alio modo dicitur aliqua essentia finita secundum quid. scilicet quia non habet materiam in qua recipitur contingit autem formam dupliciter recipi in materia. Uno modo. quia immergitur materie sicut in brutis contingit in quibus non est forma supra materiam elevata. Alio modo forma est in materia sic quod sit supra materiam elevatam secundum esse sicut patet de anima humana. et talis forma est quodammodo sine categorizemate infinita. quia non potest esse in toto. quin posset in plura. et sic est intellectus ex hoc quod est virtus infinita. est sine categorizemate infinitus. Ad tertium est dicitur quod dupliciter accipitur infinitum. Uno modo per infinitum in actu quod est quantum non terminatum. Alio modo per infinitum in potentia quod sic describitur tertio huius. Infinitum est cuius quantitatem accipientibus semper contingit aliquid extra accipere. et hoc consideratur dupliciter. Uno modo quo ad rationem infinitatis. Alio modo quo ad id cui accidit per dicta ratio infiniti. Et pro maiori intellectu est sciendum. quod dupliciter aliquid a nobis cognosci potest. Uno modo positivum. ut quando cognoscitur de aliquo si est. quod est. quia est. et propter quid est. Alio modo privativum. ut quando cognoscimus de aliquo si non est quod non est. Et iterum aliquid cognoscitur dupliciter positivum. Uno modo distincte et determinate. et hoc est quantum res cognoscitur aut apprehenditur quo ad omnia que in ipsa sunt. Alio modo confusa ut cum res apprehenditur secundum aliqua que in ipsa sunt et non quantum ad omnia. Ex quibus infertur quod infinitum in actu non est a nobis cognoscibile positivum. quia non habet esse. igitur quod situm si est de eo non potest cognosci. igitur nec aliter. ut patet ad longum in principio secundum posteriorum. bene tamen potest cognosci privativum. quia de tali infinito possumus cognoscere si non est propter quod non est. ut patet Aristotelem primo celi. Etiam infinitum in potentia secundum quod huius non est a nobis cognoscibile distincte cognitione. quia illud cognoscitur cognitione distincta quod comprehenditur quo ad omnia que in ipso sunt sed infinitum in potentia non potest comprehendere ab intellectu nostro quo ad omnia que in ipso sunt. cum ibi in infinitum procedatur. igitur et sic etiam philosophus tertio huius non tradit sciam de infinito positivum sed solum privativum. et hoc de infinito in actu. quibus de infinito in potentia bene determinat positivum. licet non distincte et determinate ostendens de eius quantitatem. et sic non definitur infinitum in potentia definitione quidditativa sed descriptiva. quare tale potest cognosci confusa cognitione positivum et cognitione distincta privativum. quia determinate possumus apprehendere id quod non est infinitum in potentia ut supra determinate

apprehendendo quod non est infinitum. ¶ Ad quartum est dicendum quod tribus modis dicitur aliquid infinitum. Uno modo negative propter carentiam negativitatis et aptitudinis ad determinationem. et tale confusum est simpliciter ignotum. et provenit infinito in actu. et de illo non intelligitur textus allegatus in principio huius. Alio modo dicitur aliquid infinitum positive. et hoc duobus modis. Uno modo quia se tenet ex parte potentie. et tale confusum non est nobis magis notum quam determinatum. sed magis ignotum. Alio modo est infinitum quod tenet se ex parte actus. et illud est idem quod unitas forme vel alicuius actus. et de tali intelligitur quod magis confusa sunt nobis magis nota. ¶ Ad quintum dicendum est negando consequentiam. quia ibi committitur fallacia consequentis. licet enim esse notum et infinitum proveniant in illo tertio quod est primum. hoc tamen non est finis idem. ideo non oportet quod inter se proveniant. continuo enim ratione forme communitatis est nobis notum. sed finis quod divisibile est in potentia est nobis ignotum.

Quartum dubium est.

An entia naturalia sint ad maximum et minimum determinata sicut dicit Aristoteles contra Anaxagoram in secunda ratione. Et videtur primo quod non. quia entia naturalia sunt continua. sed primum est divisibile in infinitum. ergo non est dabilis minima caro. et per consequens entia naturalia non sunt ad maximum et minimum determinata. ¶ Secundo sic nos videmus in specie humana quod homines differentes sunt in quantitate. ergo non est ibi ad maximum et minimum determinatio. ¶ Tertio intellectus humanus est ens naturale. et tamen non est determinatus ad maximum et minimum. Prima pars assumpti patet. quia est forma in materia. Secunda pars patet. quia non potest intelligere totum plusquam. ¶ Quarto motus et tempus sunt entia naturalia et tamen non sunt ad maximum et minimum determinata. Prima pars probatur. quia sunt passiones entium naturalium. ¶ Quinto philosopho secundo de anima dicitur. si ignis apponeretur infinita substancia cresceret in infinitum. sed ignis est ens naturale. ergo non sunt omnia entia naturalia ad maximum et minimum determinata. ¶ Sexto si ignis est determinatus ad maximum dato tunc maximo igne queri posset si tunc stupula sibi apponeret an eam combureret vel non. si sic tunc generaretur ignis et esset in maiori quantitate quam profuit. si non tunc agens debite applicatum passo disposito suam non produceret actum quod est impossibile in agentibus naturalibus. ¶ Septimo. si entia naturalia essent determinata ad minimum datur minima caro. et tunc querat an sit divisibilis vel indivisibilis. non indivisibilis. quia adhuc est corpus quantum cum in se includat corpus de genere substantie et eius propriam passionem que est quantitas. si sit divisibilis tunc dividatur dabitur minor caro. et sic non erit minima. ¶ Octavo si daretur materia in minori quantitate quam requiratur ad formam a fini que esset sufficienter disposita ad talem formam qualitateis dispositionibus. aut illa introduceretur in materia vel non. si sic tunc non est minor quam requireretur ad talem formam. et si non tunc materia sufficienter disposita forma non introduceretur quod est impossibile. quia materia sufficienter disposita forma substantialis in instanti producit.

¶ Solutio quod sic. ut patet autoritatibus et rationibus. Primo autoritate Aristotelis contra Anaxagoram dicentis quod in

possibile est animal aut plantam quantitate esse finem magnitudinem et paritatem. Preterea dicit philosopho secundo de anima. quod omnium natura instantium positus est certus terminus augmenti et decrementi. Primo probatur generali ratione quo ad maximum. quia res naturales non sunt infinite. ergo sunt ad maximum determinate. quia omne finitum habet terminum sue quantitatis. Quo ad minimum patet. quia finis philosopho est dare minimam carnem que si divideretur non amplius posset exercere operationem carnis. sed resolveret in continentia aerem ignem et aquam. Specialiter vero probatur per ea que inveniuntur in rebus naturalibus. que sunt tria. scilicet quantitas. virtus activa et passiva. et qualitateis dispositiones. scilicet in omnibus istis inveniuntur determinatio ad maximum et minimum. ergo. In quantitate autem dupliciter scilicet videtur accipiendo totam naturam corpoream. et in determinato genere accipiendo quancumque naturam determinate speciei. quo ad totam naturam corpoream est dare aliquam quantitatem tantam quod sub maiori non inveniatur natura corporea. ut patet de ultima sphaera. que est maximum corpus quod dari potest. Similiter est dare aliquam quantitatem tam parvam quod sub minori non salvatur quecumque natura corporea. Secundo est determinata quantitas rerum ad maximum et minimum finem vnaquamque speciem inquantum vnaqueque res sicut habet formam determinatam per quam reponitur in specie ita habet determinatam accitiam inter que est quantitas que in vnaquamque re mensuram accipit finem exigentiam finis inquantum pergruit ad debitem exercitium suarum operationum. sicut in arte mechanica instrumenta aptantur finem exigentiam agendorum per artem. Huiusmodi autem determinatio non est accipienda in vnaquamque re finem aliquod indivisibile. sed finem certam latitudinem sub qua pergit inveniuntur diversos gradus indivisibiles finem quos pergit sub specie individua esse equalia in quantitate. et hec latitudo attenditur inter duo extranea quorum vnum dicitur maximum et alterum minimum. et inter hec duo fit motus augmentacionis et diminutionis. Terbi gratia in specie humana est aliqua magna quantitas ultra quam non porrigitur. et aliqua tam parva quod infra eam non inveniuntur. et inter istas sunt alie multe differentie finem magis et minus. Sic etiam in virtutibus activis et passivis inveniuntur determinatio ad maximum et minimum. et hoc dupliciter. scilicet intrinsece et extrinsece. Intrinsece accipiendo excessum et defectum finem certam mensuram. puta ponderum et librarum suorum talentorum. Extrinsece accipiendo excessum et defectum finem diminutionem primum in partes eiusdem proportionis. Unde intrinsece determinari ad maximum est dare maximum in quod potest potentia activa. vel minimum in quo potest potentia passiva. Extrinsece autem determinari ad maximum est dare minimum in quod non potest potentia activa et in quodlibet minus illo potest. vel maximum a quo non potest pati potentia passiva. sed a quolibet maiore potest. Huius est exemplum primo in potentis activis. quod est dare maximum pondus cui potentia sortis est proportionata ultra quod non potest. sicut si potentia sortis est determinata ad portandum centum libras tunc non potest portare centum et vnam. Si vero accipiatur excessus finem diminutionem continui in partes eiusdem proportionis sic est dare minimum pondus quod sortis non potest portare et quodlibet minus potest. non autem est hoc modo dare maximum quod potest. immo sic est dare infinitum pondus quod sortis potest portare. quia cum actio non fit a proportionem equalitatis oportet virtutem sortis excedere resistenciam ponderis. hic autem excessus est per alios

quod diuisibile. quia indiuisibile non facit excessum. diuisi-
datur ergo hoc et deponatur vna pars adhuc virtus ex-
cedit resistentiam ponderis et adhuc portabit. et per conse-
quens plus poterit aliquid addi ad pondus et portari quo
facto iterum argueretur vt plus et sic in infinitum fm qd ta-
lis diuisio in infinitum procedit. Similiter in virtutibus
passiuis potest hoc declarari. sicut em potentie actiue des-
terminantur ad maximum. ita potentie passiue ad mini-
mum. vnde in potentis passiuis est dare minimum acti-
uum a quo potest pati intrinsece considerando eam fm de-
bitam rationem mensure et determinatam. ita qd est dare
aliquid paruum actiuum a quo potest pati aequatum circa qd
pati. et a nullo minori in certa mensura quantitatis. pura
scz pedalis vel bicubiti et sic de alijs. Sed accipiendo fm
diuisionem p̄tinuam in partes eiusdem proportionis. sic est
dare minimum extrinsece. id est maximum a quo non po-
test pati illud scz cum quo est in proportione equalis resis-
tentia a qua non fit actio. et tamen a quolibet maiori pos-
test. quia cum quolibet tali habebit proportionem maioris
inequalitatis fm quam fit actio. Illud autem qd hic dicitur
tur maximum non ideo dicitur sic quia sit aliquid magis
num. sed quia inter paruas quantitates sit maxima a qua
non fit actio et a quolibet maiori fit. Et hoc quod dicitur
est habet locum tam in potentis passione corruptiua qd p-
fectiua. Et tamen inter eas talis est differentia. qd in po-
tentis passiuis passione perfectiua tanto est perfectior qd
to potest pati a minori actiuo. sicut visus est perfectior qui
potest a minori immutari ceteris paribz. Contra autem
in potentis passiuis passione corruptiua potentia est per-
fectior que a minori actiuo non vincitur et fortiori corrup-
tino resistit. Finaliter in dispositionibz qualitatis etiaz
inuenitur determinatio ad maximum et ad minimum. sicut
est dare maximam raritatem in igne naturaliter disposito
et summam velocitatem motus in motu diurno qui est
octaue spheræ que in equali tempore pertrahit equale spa-
cium cum alijs spheris. est tamen maior multo alijs. Ori-
tur autem in omnibz istis ad maximum et minimum des-
terminatio a determinatione nature rei que fm principia
sua determinata fundat determinationem in esse posse et
agere. In esse quantum ad diuisiones quantitatis qui-
bus res in se disponitur. In posse quantum ad virtutes
actiuas et passiuas. In operari quantum ad dispositiones
qualitatis. Hec autem que dicta sunt intelligenda sūt
de rebus naturaliter dispositis. quia vt nominales dicunt
dato maximo homine posset per innaturalem rarefactio-
nem augeri. et minimum homo similiter per condensatio-
nem minui. sed talis quantitas non erit fm principia na-
ture sed ab extrinseco violenter introducitur sub qua res
non sunt conuenienter ad suam naturam sed sub tenden-
tia ad suam corruptionem

Ad obiecta in oppositū

Ad primū est dicendum qd p̄tinuū consideratur duplici-
ter. Vno modo fm rōnem suam genericam siue mathe-
maticæ. hoc est sine respectu ad corpus naturale in quo est
continuitas. et sic est diuisibile in infinitum. nec dabile est
minimum vel maximum. Alio modo considerat fm esse physi-
cū siue materiale. et sic est deuenire ad minimum siue ad mi-
nimas partes. que si ulterius diuidantur resoluuntur in cō-
tinens. vt dicitur fuit. et fm hoc. pcedit intentio phi contra

Anaxagoram. ¶ Ad secundum est dōm qd nō valet con-
sequencia. qd quantitas in specie humana habet determi-
nationem ad maximum et minimum et inter maximum et mini-
mū quedā plus accedit ad maximum. et quedam ad mini-
mū plus. et sic potest aliquis homo deficere ab illa quantitate
fm quam sumitur maximum in illa specie. et abundare
in illa fm quam sumitur minimum in illa specie. licet ille qd
itates sint nobis ignore. ¶ Ad tertium est dicendū qd in-
tellectus nō est ens naturale sicut hic accipitur ens natu-
rale. qd nō est ens dependens a materia. et ex hoc hz quā-
dam infinitatem. et tamen adhuc inuenit quedam deter-
minatio ad maximum penes obiectū adequatum circa qd
attenditur vltimū potentie. vnde maximum intelligētie hu-
mane est vniuersale. et minimum potest dici de materia. qd
nō est cognoscibilis nisi per analogiam ad formā. ¶ Ad
quartū est dōm. qd dupl̄ motus et tempus considerantur.
Vno modo quantum ad id qd actu in eis inuenitur. et sic
sunt ad maximum determinata. Alio modo considerantur
q̄tum ad id qd potentia et successione reperitur in ipsis. et
sic sunt infinita. quia tempus obiectū durare fm successio-
nem in infinitū. Similiter et motus. vniquodqz autē habz
denominari ab eo qd actu est in eo. vt dicitur secūdo huius

¶ Ad quintum est dicendū. qd p̄positio illa Aresto. est cōdi-
tioalis. cuius vtracqz pars est falsa. Aut dōm est qd phz lo-
quitur ibi p̄paratiue p̄parando ignem ad animata corpo-
rea. qd talia sunt determinata ad maximum et minimum ex
parte forme que nō p̄t informare quācūqz materiā. sed re-
quirit determinatā q̄tatem membrorū et organa vt sine
ap̄ta instrumenta ipsius anime ad operandū. et etiam ex
parte finis qui est p̄seruatio et permanentia earū in debita
p̄portione ad totum vniuersum et eius partes. In igne ve-
ro non est determinatio ex parte forme. eo qd forma ignis
p̄t esse in materia quācūqz. et ideo dicitur phz ipm augeri
in infinitum. est tñ in eo determinatio ex parte finis qd est
adequatio eius cū alijs elementis fm exigentiam ordinis
vniuersi. sic em est dare maximum ignem fm directiōem natu-
re vniuersalis om̄a in suis limitibz p̄seruantis. alio p̄tinū
geret corpora talia p̄ uersionem eorum in ignem deficere.
et sic tolleret ordo vniuersi. ¶ Ad sextū est dicendū qd si
daretur maximum ignis ille nō p̄bureret stupulaz sibi ap-
positam. nō tñ p̄pter defectum sue virtutis neqz p̄pter pas-
siuam indispōnem. sed qd haberet certum terminū q̄tatis sibi
debite fm naturam. Vñ tale agens a natura vlt̄ impe-
diretur que nō p̄t corporū vniuersi deordinationem pati.
ideo non pateretur ignem excedere terminū sue q̄tatis
sibi a natura impositū. licet tamen nō repugnaret igni ex
parte sue nature particularis. Aut dōm est qd dato maxi-
mo igne si sibi adderetur stupa in vna parte. tunc in alia
parte fieret p̄densatio. et hoc totū fieret ex p̄uisione na-
ture vniuersalis ordinem rerū p̄seruantis. Contingit eti-
am aliquid determinari ad maximum ex parte materie. et h-
locū habet in his que sunt ex tota sua materia. sicut in cor-
poribz celestibz que p̄pter hoc non patiuntur additionem
maioris q̄tatis. In igne vero non est hoc modo deter-
minatio. quia sic tota spherā actiuorum et passiuiorū est sibi
debita materia in qua potest saluari p̄ resolutionem in ipsum
hoc tñ impeditur fieri ex p̄te finis. ¶ Ad septimū est dis-
cendū qd data minima carne illa erit diuisibilis in infinitū
diuisione mathematica. sed tñ indiuisibilis diuisione phy-
sica. qm si ulterius diuidat non manebit ibi amplius for-
ma carnis. sed magis resoluatur in alia corpora alterius
sp̄ci. sicut in elementa. ¶ Ad octauū dōm est. qd data mi-

Physicorum

noxi materia q̄ forma asini requiratur ipsa non introducet in tali materia. q̄m non est sufficienter disposita cū ponat esse minor q̄ ad talem formā requiratur. q̄ forma in materia non dūtaxat dispones qualificatiuas requirit. sed etiam q̄ritatiuas. eo q̄ q̄ritas est forme naturalis instrumentum. ¶ Et notandū est q̄ q̄ritas et qualitates actiue et passiue in re naturali sunt tanq̄ instrumenta rei naturalis ad exercendum et p̄ducendū suas operationes. vt patz in animali. calor naturalis est instrumentum anime quo aia nutrimentū attrahit et in alia substantiam cōuertit. et sic de alijs operationibz. ¶ Et quibz etiā inferri potest q̄ omnis forma naturalis est determinate et finite virtutis. q̄ omnis actus potentie p̄mixtus est finite virtutis. cum solus actus purus sit infinite virtutis. sed omnis forma naturalis est actus potentie p̄mixtus. ergo est finite virtutis. ¶ Et quo sequit̄ q̄ entia naturalia sunt determinata ad maximū fm q̄ritatem tam in genere q̄ in specie sic q̄ in eius specie est dare maximam materiam in qua posset recipi forma asini. q̄ omne agens finite virtutis requirit sibi instrumentum finitū et p̄portionatū sibi ad exercendū suam operationem. sed omnis forma naturalis cuius q̄ritas est instrumentum est finite virtutis. igit̄ ipsa requirit determinatam q̄ritatem ad hoc q̄ in aliqua materia recipiatur. Hanc patz p̄ simile in artificialibz. quia salter nō operatur martello quocūq̄ magno. sed finito et determinato et sibi ad exercendū suam operationem p̄portionato. Et licet quelibet forma posset quacūq̄ informare materiam nō tñ qualitercūq̄ dispositam. sed requirit materiā fm exigentiam talis forme p̄dispositam. vt forma animalis materiam organizatā. talis aut̄ organizatio materiam magnitudine et paruitate determinat

Quintum dubium est.

An intellectus separās passionem a subiecto sit impossibilia querens. Et videt̄ q̄ non quia accidens potest intelligi seorsum sine subiecto. ¶ Solutio sic. eo q̄ esse accidentis qd̄ habet in virtute nature extra animā nō potest fingi nec intelligi alibi esse q̄ in subiecto suo. eo q̄ est motus et casus quidam subiecti. ¶ Ad obiectū est dicendum q̄ intelligit̄ de esse quiditatis sue. p̄rie quiditatis ipsius accētis logicaliter abstracti. quō dicit Auicenna q̄ intellectus accidentis absolutus est. sed non eius esse qd̄ fm eīdem est dependens

Sextum dubium est

An opinio Anaxagore dicētis solum simile ex simili generari sit improbabile. Et videtur q̄ non. q̄ hoc dicit p̄bus septimo et duodecimo metaphysice. cū dicit quodlibet fieri ex sibi vniūoco. ¶ Solutio q̄ sic loquendo de similitudine sp̄i vltime. quō caro est similis carni. et os ossi sicut voluit anaxagoras. cū dicit in quolibet esse partes homeomeras. id est homogeneas. cuiuslibet ex eo generabilis. ita q̄ cum ex carne sit os dicit in carne esse os fm p̄riam speciem. ¶ Ad obiectum est dicendum q̄ ipm p̄cedit de vniūocatione quomodo libet nō interpretabiliter aut per similitudinem speciei. vt cum ex homine fit homo aut generis proximi. sicut cum mulus fit ex equa et asino vel forme analogice accepte. sicut cū domus ad extra fit a specie practica domus que est ab intra siue in mente doctificatoris. q̄ quidē sp̄s nō d̄ domus nisi analogice.

Aristotelis

¶ Hec igitur contraria principia faciunt et dicentes q̄ vnū sit omne et vnū immobile. Et permenides em̄ calidū et frigidum principia facit. Hec autē appellat ignem et terram. et quidam rarum et densum et Democritus firmū et inane. quorū aliud quidem sicut quod est. aliud autē sicut quod nō est esse dicitur. Adhuc positione et figura et ordine Hec autem genera contrariorum sunt positione sursum et deorsum. ante et retro. figura angulus rectum circulatam. ¶ Quidem igitur contraria quodammodo omnes faciunt principia manifestum est

¶ Ille est tertius tractus in quo determinat de p̄ncipijs rerum naturalium fm opinionem p̄riam. Et diuiditur in tria capitula. In quoz p̄mo agit de p̄ncipioz contrarietate. In secūdo de numero p̄ncipioz ibi. Consequens autem. In tercio ostendit que sunt illa p̄ncipia ibi. Sic igit̄ nos dicamus. Et diuiditur p̄imum capitulū in duas partes. In quarū p̄ma determinatur de p̄uentia omnium p̄horum de p̄ncipioz contrarietate loquentium. In secūda q̄ differenter se habebant ponēdo p̄ncipia contraria ibi. Differunt tamen ab inuicem. Dicit igit̄ p̄bus quo ad p̄mam partem huius capituli. q̄ omnes physici in hoc p̄ueniūt q̄ dicūt p̄ncipia esse contraria. et hoc p̄bus p̄bat per tres opinionēs antiquoz. Quia p̄mo illi q̄ posuerunt vnū ens immobile sicut Permenides et Helisus dicit esse contraria non in re sed in apparēdo que se faciūt in rebz apparere diuersitatem in sensu Permenides em̄ posuit duplicia entia. scz vera et estimabilia. Vera q̄dam sunt intelligibilia que sunt quiditates rerū et substantia omnes res vniens. Sensibilia autē sunt estimabilia et facientia i apparentia diuersitate. cuius diuersitatis causam dixit esse contraria. que sunt calidum et frigidum. et hec dixit esse terram et ignem q̄sum ad p̄ma subiecta contrariorum que dicebat esse principia. Quidā autem alij contraria p̄ma dicebant esse rarum et densum ponentes p̄ncipia contraria ex parte materie. Democritus tercio posuit p̄mū p̄ncipium esse firmum siue plenum et solidum et inane siue vacuū. et horum alterum qd̄ est plenum dicit esse sicut ens. alterum autē se inane dicit esse sicut nō ens. Ad huc iterum qd̄ dixit esse. sicut ens quod est firmū siue plenum dixit habere differentias positione figura et ordine differentes. et hec dixit esse genera contrariorum. q̄ positio generis est ad sursum et deorsum. ante et retro. dextrum et sinistrum. Figura autē genus est ad angulosum et rectum. Ordinem autē dixit genus ad alterum. eo q̄ quadratura rotundis vlt̄ trigonis p̄poneretur. licet em̄ angulus acutus nō contrariatur recto fm esse. contrariatur tamen fm motum. vt dixit democritus. quia acutum habens angulum pungit et penetrat sicut ignis et ascendit. Planū autem et obliquum est et graue et descendit. Manifestum est igit̄ tur q̄ omnes phi tam physice q̄ nō physice loquentes de p̄ncipijs dicunt ea esse contraria

¶ Et hoc rationabiliter oportet em̄ p̄ncipia neq̄ ex alterutris esse. neq̄ ex alijs esse possunt sed ex his omnia. Contrarijs autem p̄mis p̄ncipijs

cipijs insunt hec. propter id q̄ prima quidem non sunt ex alijs. ob id vero q̄ sunt contraria. nō sunt ex alterutris

¶ Nicphus pbat rōne quod superius probauit antiq̄ rum autoritate. Et est rō ista. quibuscūq̄ ueniūt ditiones p̄morum contrariorum illa sunt contraria. sed p̄ncipijs ueniūt ditiones p̄morū contrariōz. ergo p̄ncipia sunt p̄ma contraria. **¶** Dimoz partz. qz p̄ncipia tria sunt p̄ria. P̄ma q̄ nō sunt ex alterutris ita q̄ vnū fiat ex alio. Secūdu q̄ nō sunt ex alijs partibz. Terciū q̄ ex ipsis fiant omnia alia hec aut ueniūt p̄mis contrarijs. ergo. **¶** Et probatur hoc sic p̄mo q̄ non sint ex alterutris. qz illa contraria sunt p̄ma q̄ nō sunt ex alijs prioribz. qz si essent ex alijs tūc illa essent p̄ora ex quibz essent. et sic non essent p̄ma quod est contra h̄y potestim. quia vero contraria sunt et contrariōrum vnū nō est causa alterius per se. ueniūt eis non esse ex alterutris. Si em̄ vnū esset ex alio p̄ se. tunc illud esset p̄ncipium eius et ueniūt cum eo in essentia. et tūc nō esset ei contrarium. et ista tria iam dicta sunt conditiones p̄ncipiorum vt consuetum est dici

¶ Sed oportet hoc in rōne p̄siderare qualiter hoc p̄tingat. Accipiendum igitur est primum q̄ omniū que sunt nihil neq̄ facere aptum est. neq̄ parti contingens a p̄tingenti. neq̄ fit q̄libet ex quolibet nisi aliq̄s accipiat s̄m accidens. Qualiter em̄ utiq̄s fiet album ex musico nisi accidens sit albo vel nigro musicum. sed albu fit quidem ex non albo. et hoc non ex omni. sed nigro aut medijs. et musicum ex non musico. sed non ex omni. sed ex immusico. aut si aliquid est ipsis medium. Neq̄ em̄ corrumpitur in contingens p̄mum vt album non in musicum nisi forte s̄m accidens: sed in non albu et non in cōtingens. sed in nigrum aut mediū. Similiter aut ex musicum et nō musicum sed ex hoc nō in p̄tingens sed in non musicum. aut si ipsis ali quod medium est. Similiter aut hoc et in alijs quoniā non solum simplicia eozū sūt. sed etiā p̄posita s̄m eandem se habent rōnem. sed propter hoc q̄ opposite dispositōes non denominated sunt. later hoc contingēs. Necessē em̄ est omne p̄sonans ex incōsonanti fieri. et incōsonans ex p̄sonanti. et corrumpi p̄sonans in incōsonantiam et hanc non in p̄tingentem s̄ in oppositam. Differt autem nihil incōsonantiaz dicere aut ordine aut p̄positione. Manifestus em̄ est q̄ eadem sit ratio. At uero domus et statua et quodlibet aliud fit similiter. Domus q̄ dē em̄ fit non ex eo q̄ p̄posita sunt: sed ex eo q̄ distincta diuisa sunt. hec. sic et statua et figura eozū aliquod ex non figurato et vnū quodq̄ bonum. Amplius quidē ordo alijs vero p̄positio

quidem sunt. Si ergo hoc verū est. q̄ omne q̄d fit fiat et corrūpatur q̄d corrumpitur aut ex cōtrarijs aut in contraria et in horū media. Media aut ex contrarijs sunt vt colores medijs ex albo et nigro. quare omnia erūt que natura sūt aut cōtraria aut ex contrarijs

¶ Nicphus inuestigat vltimā ditionem p̄ncipiorum que est q̄ omnia alia sunt ex ipsis. et hoc ostendit inductio ne eoz que sunt et generantur tam in simplicibz q̄ p̄positis. Et p̄mo in simplicibz tam in formis corporalibus q̄ mentalibus. et p̄mo in corporalibus dicens. q̄ p̄siderandum est quoniā omniū eoz que sunt in natura nihil aptū natū est facere siue agere in quodcūq̄ neq̄ aptū natum est pati a quocūq̄. sed facit quod facit et agit in contrarium. et patitur q̄d patitur a contrario p̄physice. neq̄ p̄ se fit quodlibet ex quolibet. sed solum per accidens. p̄ accidens aut potest fieri ex quolibet sicut album ex musico si accidat nigro q̄ fit musicu. Sed de illo q̄d fit per accidens non est hic sermo. qz accidens est p̄mune et nō p̄rium. et hoc partez nō est determinabile. per se vero album fit ex non albo q̄d est albi p̄uatio. qz ex non albo q̄d est simpliciter albi negatio non fit album. qz p̄uatio relinquit subiectum et aptitudinem ad formā q̄d non facit negatio. et sic albu fit ex non albo. q̄d est p̄uatiū albi. hoc aut est nigrum aut medio colore coloratum. Secūdo ostendit p̄hus istud in formis mentalibus et quibz est alteratio s̄m quid. sicut musica est forma mentalis siue forma que est in aīa. et fit musicu ex non musico et nō ex non musico quod est negatiū. sed ex non musico quod est p̄uatiū musici. aut ex medio q̄d est inter musicum et nō musicu. si saltē est aliquod mediū inter ipsa. Inter p̄uatiōem em̄ et habitum si s̄m se accipiatur nō est mediū. sed s̄m q̄ causant a contrarijs mediū habere possunt illud idem q̄d est mediū contrariōz. musicum aut et immusicu habent mediū dispositum ad musicam. Et notat dñs **Alter.** q̄ dispositio p̄ dupl̄ accipi. Vno modo s̄m id quod est qualitas quedam. et sic est de natura habitus et media est inter p̄uatiōem et habitum. Alio modo accipitur s̄m id q̄d est dispositio. et sic opponit habitui. qz per hoc q̄d est facile moueri opponitur ei q̄d est difficile moueri. Et sicut istud videtur in exemplis generationis et alterationis. ita etiam est facile istud videre de corruptione siue sit corruptio simpl̄ siue sit corruptio quedam. Illud em̄ q̄d corrumpitur nō corrūpitur cū quodcūq̄ p̄tingens. si p̄mum accipiatur in hoc q̄ p̄mo et p̄ se corrumpatur. Albu em̄ non corrumpit in musicum. qz ipso rum habitudo in subiecto nō est vna. sed corrumpitur album in non album. et non in quodlibet p̄tingēs non albu quia nō corrumpitur in negatiū albi. sed in p̄uatiū albi q̄d est nigrum. et q̄d est mediū inter album et nigru. Similiter est in mentalibus formis siue qualitatibus. qz musicum non corrumpit nisi in non musicu. et nō in quodcūq̄ non musicu. sed in p̄uatiōem musici quod est immusicum aut in mediū q̄d est inter musicu et immusicu si est mediū aliquod. Hec aut manifesta sunt in omnibz generatiōibz simpliciu formarum et corruptionibz siue generentur et corrumpantur simpliciter siue s̄m quid. Et istud idēz patet etiam in p̄positis quadam p̄positione. tam in artificialibus q̄ naturalibus. In artificialibus sicut est forma domus. In naturalibus sicut est forma corporis p̄physici organici. quod ex diuersis partibz componitur. in his tamen ma

gis later. eo q̄ dispositōes ⁊ forme oppositae in eis nō habent noīa. ⁊ hoc ex eo. q̄ nomē deberet imponi a p̄portioe p̄positōrum. p̄portio em̄ illa frequenter ignota est. ⁊ ideo non aptatur ei nomen. Et tamen dicitur q̄ p̄sonans siue cōpositum in p̄portione partium ⁊ harmonia fiat ex incōsonanti. ⁊ quando corrupit corrūpitur in incōsonantiaz p̄uatiue oppositam p̄sonantiae illi que dicta est. ⁊ nō in incōsonantiam quācūq̄ per accidens acceptam. Nec est differentia in p̄posito. an dicatur p̄sonantia illa attendi in ordine p̄ponentium vel in p̄positione eorum. q̄ quocūq̄ modo dicatur vna erit rō q̄ritum ad terminos generationis et corruptionis. Compositio em̄ necessario est p̄ponentius. q̄ distantia nō facit compositum. et ordo est necessarius. q̄ licet nō dissent partes. t̄m̄ quia inordinate existentes partes totum nō p̄ponunt. ideo siue careant cōpositione siue ordine semper corruptio facta est in non consonans. Et hoc satis p̄ in artificialibus. ⁊ p̄mo in toto in quo magis est compositio causa. cum enim fit domus non fit ex his que p̄positae sunt. q̄ sic non esset domus. sed pot̄ fit ex diuersis partibus. ⁊ ita fit p̄sonans p̄positio ab incōsonanti diuersimode. ita q̄ circa eadez sumitur p̄positio cōsonante p̄positionis ⁊ diuisionis incōsonantie. Eodem modo si accipiat totum in quo est plus ordo partium facientes p̄sonantiam. sicut est figura siue imago idoli quod p̄struit ordo elevationis ⁊ depressionis partium ⁊ altitudinis figurarū. oportet q̄ cum sic fiant ex non figurato siue effigato fiat figuratū ⁊ nō ex quocūq̄. sed ex eo quod est susceptibile figure. vniūquodq̄ em̄ talium p̄struitur aut p̄positione homogeniorū siue similium. aut heterogeniorū siue dissimilium membrorum ⁊ ordine figurationis. Si igitur verū est quod dictum est. q̄ omne quod fit ex his que dicta sunt. ⁊ illud quod corrupitur in illa corrūpitur. hoc ē ex p̄trarijs fit. ⁊ in p̄traria vel in horuz media media vero similiter ex p̄trarijs. sicut colores medij sunt ex albo ⁊ nigro. ⁊ omnia que naturaliter fiunt ⁊ corrumpuntur ex p̄trarijs vel in p̄traria vel in media horuz. Et q̄ bus omnibus patz veritas t̄rcie p̄ditionis p̄ncipiorū. scz q̄ omnia fiant ex p̄ncipijs. eo q̄ ipsa sunt cōtraria p̄ma

¶ **U**sq̄ quidem igitur hoc eferesecuti sunt ⁊ aliorum plurimi quemadmodum diximus p̄tus. Omnes em̄ elementa ⁊ ab ipsis vocata p̄ncipia ⁊ vera sine rōne ponentes tamen p̄traria dicūt tanq̄ ab ipsa veritate coacti

¶ **N**ic phus ponit motiū antiquorum quare posuerūt p̄ncipia contraria dices q̄ de p̄ncipijs loquentes fere omnes in hoc p̄sentunt q̄ p̄ncipia sunt contraria. Dicit autem fere propter anaxagoras qui similia ⁊ homogenia posuit. et intellectum agentem facere disgregationem eorum et sic omnes qui elementa ⁊ ea que ipsi vocant p̄ncipia siue vere ponant ea p̄ncipia esse siue sine rōne dicant ⁊ nō vere. dicūt ea esse cōtraria quasi ipsa veritas eos ad hoc cogeret

¶ **D**ifferunt tamen ab inuicē in eo q̄ alij quidam priora. alij posteriora accipiunt. et quia hi quidem notiora s̄m̄ rationem. illi autem s̄m̄ sensum. hi quidem calidum et frigidum. hi autem humidum ⁊ siccum. Alij autem numerum pa-

rem et imparem. quidam autem concordiam et discordiam causas ponunt generationis et corruptionis. Nec autem ab inuicem differūt s̄m̄ dictum modum. Quare est eadem dicere quodāmodo et altera ab inuicem. Altera quidem quemadmodum videbitur pluribus. eadē autem s̄m̄ analogiam. Accipiunt em̄ ex eadez coordinatione. hec quidem em̄ continent. alia autem continentur contrariorum. Sic igitur similiter dicūt et aliter ⁊ peius ⁊ melius. Et hi quidem notiora s̄m̄ rationem sicut dictum est prius. illi autem s̄m̄ sensum. Vniuersale quidem s̄m̄ rationem notum est. singulare autē s̄m̄ sensum. Ratio quidem em̄ vniuersalis est. sensus autem particularis. vt magnū et paruum s̄m̄ rationem est. rarum autem et densum s̄m̄ sensum. Ex quidem igitur p̄traria oportet esse p̄ncipia manifestum est.

¶ **N**ic phus ostendit q̄ differenter se habebant ponens do p̄ncipia contraria q̄ritum ad secundam partem huius capituli. Et ponit differentias ⁊ conuenientias antiquoz in p̄positione. Et primo ponit duas differentias. quarū p̄ma est. q̄ alij accipiunt pro p̄ncipijs cōtraria p̄ora. ⁊ alij posteriora. Priora dicunt. eo q̄ illa sunt p̄ma. posteriora dicūt quidam alij. eo q̄ sunt p̄ma ⁊ magis essentialia causis. Secūda differentia est. q̄ quidam dicūt illa p̄traria esse p̄ncipia que sunt notiora s̄m̄ rationem ⁊ intellectum. Alij autem dicūt illa p̄ncipia esse p̄traria que sunt notiora s̄m̄ sensum. Dicitur notiora s̄m̄ sensum sicut calidum ⁊ frigidū que quidam ponūt p̄ncipia. vt p̄metides ⁊ et p̄sentientes fecerūt. Alij autem dicebant p̄ncipia esse humidū et siccū. que etiam s̄m̄ sensum sunt notiora. Quidam autē ponebant notiora s̄m̄ intellectum. quidam ponūt numerum parem et imparem p̄ncipia. sicut Pythagoras ⁊ Plato. Alij autē dixerunt p̄ncipia p̄cordiam et discordiam. sicut Empedocles ⁊ sui sequaces. hec em̄ dicūt esse causas generationis ⁊ corruptionis. Differūt tamen hi in rōne p̄ositionis p̄ncipiorum s̄m̄ modū iam tactum. Ratio autē quare hoc posuerūt patebit in quinto dubio. Patet ergo q̄ omnes isti eadem dixerunt quodāmodo ⁊ altera quodāmodo. Altera em̄ dixerūt q̄ plures eorum altera supponūt p̄traria quādo assignant p̄ncipia. Eadem autē dicūt s̄m̄ analogiam. id est s̄m̄ p̄portionem p̄ncipiorum ad actus eorum. vt dictus est. Deinde ponit tres p̄uenientias antiquorum in sua p̄positione. P̄ma est q̄ accipiunt p̄traria diuersa ex ipsa coordinatione contrariorum p̄ncipiorum. quedam em̄ sunt cōmunia quedam particularia. quedam priora quedam posteriora. et priora cōmunia sunt continentia. posteriora autem particularia sunt contenta. sic igitur similia dicūt quodāmodo. ⁊ aliter quodāmodo. Secūda p̄uenientia est q̄ dicunt aliquo peius est vnum p̄ncipium et aliquo melius. Tercia q̄ hi quidem notiora s̄m̄ intellectum ponunt et alij notiora s̄m̄ sensum. vniuersale em̄ est notius s̄m̄ intellectum. et singulare notius est s̄m̄ sensum. quia intellectus siue ratio est vniuersalis. sensus vero est particularis quia cum intellectus abstrahit a materia que est causa in

diuiduationis non potest esse particulare in intellectu. sensus autem comprehendit presentem materiam que est causa indiuiduationis. et ergo non potest sensus esse nisi particularis. Plato autem posuit magnū et parū. que sunt rationem sunt. Alij autē posuerunt rarum et densum. que sunt manifesta sunt sensum. Concluditur igitur ex predictis quod oportet principia esse contraria

Utrum rerum naturalium principia uenienter ponantur ab omnibus philosophis contraria

¶ Et videtur primo quod non. quia principia rerum naturalium sunt materia et forma. sed materia et forma non sunt contraria. ergo principia rerum naturalium non sunt contraria.

¶ Secundo privatio et forma opponuntur privatiue. ergo non contrarie. Siccedens probatur. quia privatio non est aliud quam carentia forme. ¶ Tercio substantia non est substantie contraria. sed potius qualitas qualitati. sed principia rerum naturalium sunt substantie. ergo non contrariantur.

¶ Quarto quedam rerum naturalium sunt a contrarietate extranea. sicut celum. et tamen in eis oportet accipere principia nature. ergo principia nature non sunt contraria. ¶ Quinto principia non fiunt ex alterutris. ut patet per unam conditionem principiorum. sed principia rerum naturalium fiunt ex se inuicem cum forma fiat ex privatione. ergo non contrariantur inter se. ¶ Sexto veritate quesiti ponitur duo discursus. Maior primi est ista

¶ Principia prima non debent esse ex alterutris neque ex alijs sed omnia alia fiunt ex ipsis. Minor Talia sunt rerum naturalium intrinseca efficiendi et fiendi principia. Conclusio Ergo rationabiliter ab omnibus philosophis ponuntur contraria

¶ Iste totus discursus patet per philosophum in textu. Et potest maior sic ostendi. quia secundum philosophum in libro de quatuordecim siue quinto metaphysice. ratio principij est esse primum. scilicet ex hoc quod est primum duo ad ipsum requiruntur. scilicet negatio prioris inquam primum dicitur quo nihil est prius. et secundo ordo ad posteriora. quia primum dicitur in ordine ad secundum. Inuenitur enim ordo inter aliqua sine causalitate. et ideo etiam principium inuenitur absque influxu earum. Unde terminus a quo dicitur principium motus non tamen causa sed e contra causalis influxus nunquam inuenitur sine ordine prioris et posterioris. Est enim causa naturaliter prior effectu suo. secundum hoc ergo principia causalitatis de quibus est hic sermo duas habent conditiones. quarum una uenit eis secundum negationem prioritatis. et secundum hoc attribuitur eis quod non fiunt ex alijs. quia non habent priora ex quibus fiunt. Alia conditio conuenit eis secundum ordinem causalem ad sequentia. et secundum hoc attribuntur eis quod alia fiunt ex ipsis. et hec sunt due conditiones ultime quas philosophus ponit in textu. Et quia principia non solum sunt principia sed etiam contraria. et contraria habent ad se inuicem repugnantiam. et sic impossibilitatem. ideo additur prima conditio. scilicet quod non fiunt ex alterutris. ¶ Sed dicentes. principia sunt contraria ut inferitur in conclusione. sed contraria fiunt ex alterutris. ergo. Probatur. quia tertia conditio dicitur quod omnia alia fiunt ex contrarijs principijs

Et confirmatur. quia forma fit ex materia. et tamen sunt principia prima rerum naturalium. ergo unum principiorum fit ex alio. Prima pars antecedentis patet. quia materia est ex qua aliquid fit. ¶ Sed ad hec dicendum est et primo ad primum secundum dominum Albertum. quod contraria accipiuntur dupliciter. Uno modo formaliter. et sic unum non fit ex alio. quia concordia non fit ex discordia. nec albedo ex nigredine. nec calor ex frigore. Alio modo aliquid fit ex alio materialiter. et sic contraria bene fiunt ex alterutris. quia quod nunc est album postea fit nigrum. Ad confirmationem dicendum est. quod forma non fit ex materia in ratione principij sed in ratione principij. Aut dicendum est quod dupliciter aliquid potest fieri ex alio. Uno modo secundum substantiam. id est quod substantia unius mutetur in substantiam alterius. et sic forma non fit ex materia. quia substantia materie que manet eque perfecta sub utroque termino transformationis non mutatur in substantiam forme. Secundo modo aliquid fit ex alio subiectiue. quia est subiectum scilicet factionis alterius. et sic forma fit ex materia. et hoc modo intelligitur dictum prementariorum dicens quod materia in rei veritate generatur. id est est subiectum generationis. Et sic dicit dominus Albertus quod principia non fiunt ex alijs contrarijs que sunt ante ipsa in motu quem principiant licet sint ex alio quod potestate est utriusque eorum. sic enim intelligitur quod principia non fiunt ex alijs. sufficit enim quod non fiunt ex alijs secundum illum modum quo alia fiunt ex ipsis. subiectum enim eorum est prius ipsis. et fiunt ex ipso non simpliciter sed quodammodo. Et ideo quidam dicitur quod illa prepositio ex dicitur aliam circumstantiam in prima conditione qua dictum fuit quod prima contraria fiunt ex alterutris. et in tertia. quia in prima dicitur circumstantiam cause intrinsece materialis. et in tertia dicitur circumstantiam ordinis ut sensus sit quod ex ipsis fiunt omnia alia. id est post ipsa contraria. ut album ex nigro id est post nigrum. et rubium ex albo. id est post album.

¶ Minor patet in textu. quia principia rerum naturalium sunt materia forma et privatio. inter que privatio est solum principium in fieri siue fiendi. et materia et forma sunt principia fiendi et etiam efficiendi in quantum manent in re facta in qua privatio que fuit respectu forme nunc acquisita abiicit. Et debet notari intrinseca principia fiendi propter causam efficientem et finalem. que occurrunt ad fieri rerum naturalium id est mobilium propter substantias spirituales que non habent principia contraria. propter quod etiam non sunt privationi obnoxia. Concluse sequitur ex premissis. Maior alterius discursus

¶ Principia nature contraria sunt illa inter que est motus et mutatio motui permixta. Minor Radix huius contrarietatis. sicut est cuiuslibet oppositionis sunt privatio et habitus eidem oppositus. Conclusio Igitur uenienter dicitur prius quod principia nature contraria sunt privatio et forma

¶ Ista maior patet per dominum Albertum in quadam digressionem dicentem. quod sicut est in genere et differentijs respectu speciei constituende apud logicum. ita est in constitutione speciei per fieri et moueri secundum naturam. Genus enim appellatur forma generalis. quia est imperfecta et indeterminata. et contrahitur ad perfectum et determinatur per differentias generalitas eius et confusio. et sic conducitur ad esse speciei. Licet ergo alia sit natura generis secundum id quod supponit genus. differentia tamen est in potestate

generis habitualiter sicut in habitu siue forma confusa non adunata ad unum vel ad aliud. nec distincta per illum actum vel alium. Et si queratur an ille confusus habitus per formam in genere sit eadem cum forma speciei. Ad hoc respondet dominus Albertus. quod ille habitus est quodammodo idem et non idem. quoniam siue esse non est idem. sed est quodammodo idem siue essentia. Et dicitur quod dammodo quod est una essentia que est in duobus scilicet determinata et distincta. et non determinata et indistincta siue perfectio et imperfecto tamen indeficiens est in his que ad esse extenduntur quando est indeterminata et ut his necessaria ad esse quando est determinata. et hic quidem habitus confusus unus est abstractus que natura generis potestatis eius operatio et analogia non sit una. putatur comparatur ad unam speciem et putatur comparatur ad aliam. et hic habitus dicitur habitualis potestatis per quam differentie generis omnes sunt intra genus et extrahuntur ab ipso siue rationem per intellectum agentem. Et quo etiam manifeste patet. quod genus est compositum quoniam natura quam supponit genus ut subiectum quoddam differentia alia est ab illo habitu confuso qui est in genere habitualis potestatis que natura generis potestatis omnes continet differentias. Et quia differentie nate sunt fieri circa commune subiectum. et ununtur in una potestate habituali ipsius et distant a se sub illo. quando actualiter accipiuntur et expelluntur se mutuo ab illo. per hoc enim quod una generatur in ipso. alia non inest siue esse. ideo differentie substantiales dicuntur contrarie ab Aristotele decimo prime philosophie. Per omnem enim modum se habent contrarie qualitates ad subiectum sicut iam dictum est in genere et differentijs. Ita et etiam per omnia in materia et contrarijs. preter hoc solus quod materia non est forma generalis. Materia enim est subiectum formarum in omnibus naturalibus. et hijs in se habitus profusus formarum qui imperfectus est et indistinctus. et hic habitus si accipiat in materia communi est sicut in genere remoto. sed si in materia propinqua accipiatur et appropriata est. sicut in genere proximo vel propinquo. Et possit aliquis querere quod dicitur in opposito habitus. Ad hoc respondere dicitur. quod est habitualis potestas qua materia in se formas plures vel pauciores claudit. Et est hec potentia habitualis idem et diuersa a formis per illum modum quo dicitur est. quod habitu alis potestas differt. et idem est cum differentijs oppositis. et forme sub ipso accepte habent se per modum contrariarum differentiarum sub genere. et hec forme contrarie sunt principia rei mobilis siue quod huiusmodi. quia omne quod mouetur aliquo modo mouetur de contrario in contrarium. Pro maiori autem intellectu supponendum est quod tertio huius dicitur scilicet quod motus physicus non sit nisi aliqua forma fluens siue sui esse et non siue sui essentiam. ut patet in illo qui albus albario enim non est nisi albedo fluens siue esse quod habet in materia et exiens continetur de esse imperfecto in esse perfectum. sed manifestum est quod sic fluens non fluere nisi a mixture magnitudinis extiterit. et sicut a contrario sibi mixto. hic autem fluxus hijs principium medium et finem. igitur principium eius magis est in contrario mixto vel iuxta ipsum. Medium autem eius est in natura siue esse quod equaliter vtriusque respicit extremorum. et finis eius est siue recessum a natura contrarij et accessum ad statum in albedine. ergo oportet quod sit de contrario in contrarium per medium. quod in omni motu plus venit ad medium quam ad finem. Et ideo si aliquid velit subtiliter ista tria considerare inueniet duo extrema motus esse contraria et medium per quod equidistantia accipit esse potestatem illam habituale materie in qua ambo equaliter siue posse et non siue esse existant. sicut autem genus siue esse nunquam est nisi in suis speciebus. ita materia siue esse

nunquam est nisi sub altera forma que sunt contrarie. et eorum motus conueniat materie siue esse. oportet quod conueniat et siue exitum de contrario in contrarium et non siue exitum a potestate habituali media inter trias formas. et hinc est quod philosophi dicunt. quod priuatio semper saluata est in contraria forma. licet siue rationem differat ab ipsa. Et est notandum quod quilibet formarum existentium potestate habituali in eadem materia contraria est alteri. et priuatio ad ipsam. quia si considerentur forme ille. putatur sunt dantes materie esse actuale. absque dubio contrarie sunt modo preterito. quia bene sequitur siue contrario est forma et alterum est forma. sed si considerentur per hoc quod ununtur in habitu confuso materie ambientes formas potestate. unaqueque earum habet aptitudinem ad alteram sed deficit ab actuale esse eius. et sic contrarium necessario presupponit priuationem. Et si queratur a quo illorum habent quod mouentur ad inuicem et transmutantur. Ad hoc respondet dominus Albertus. quod hoc habet ex alio quo quod est commune vtriusque scilicet siue quod unumquodque priuatione se habet ad alterum. quia sic habent tamen subiectum commune quod aptitudinem recipiendi formas oppositam. rationem quia materia siue esse habet mutari. et siue esse non est in sola et simplici aptitudine. ideo oportet quod principium motus sit a contrario vel medio quod est loco contrarij. Motus prius. quia omnis contrarietas accidentium reducitur ad contrarietatem substantie in qua reperitur prima radix contrarietatis quoniam omne genus accidentis quod est subiectum sue prime contrarietatis habet reduci ad substantiam. sicut ad quod dicitur reducitur subiectum. etiam reducitur contraria que in tali sunt subiecto. igitur omnes contrarietates accidentium reducuntur ad substantiam. et quia in substantia eadem duntaxat una contrarietas. ideo omnes contrarietates reducuntur ad unam primam. Aduertendum tamen est. quod in genere sube dupliciter potest assignari prima contrarietas. Uno modo assignatur prima contrarietas substantie in communi. que est duarum primarum differentiarum illius generis. Alio potest dari prima contrarietas sube mobilis que est oppositio priuationis et forme. que habent esse in materia. et de ista est magis ad oppositum quam de prima. Et quod huiusmodi contrarietas reducitur ad oppositum priuationem que est oppositio nis radix partium. quia est actuale duarum formarum in quo contrarietas presupponit esse confusum illorum contrariarum in materia in quo habent oppositum priuationem. igitur etc. Conclusio sequitur ex premissis

Ad obiecta inoppositum

Ad primum dicitur in negatione triarum. cum in illo argumento arguitur ex puris particularibus siue indefinitis. Etiam non oportet quod quilibet principium sit alteri principium. sicut sufficit quod unum principium sit alteri principium scilicet forma priuationis non autem materie. cum sit ipsa triarum subiectum. Sed dicitur. forma non triarum priuationis. quia tria ponuntur sub eodem genere. priuationis autem et forma non sub eodem genere ponuntur. igitur non triarum. maior pars quam si sub eodem poneretur genere. an se genus habere ex quo principiantur. et per se quod non eorum prima principia. Ad hoc dicitur. quod prius principia reorum naturalium aliquid in genere conueniant scilicet in materia physica in quibus inchoatōes et esse profusus hinc ex eo enim non sequitur quod non sint prima principia quia principiantur in suo genere. non enim principiantur eodem modo per motum sicut ipsa sunt principia aliorum entium naturalium. et hoc sufficit ad hoc ut dicatur principia in tali ordine principiantur. Et considerandum est quod forma non triarum cuiuslibet priuationis. sed solum triarum priuationis eiusdem forme et ideo forma humana priuationis eiusdem

forme contrariar. quare etiam non sunt in eodem. licet hinc aliqua forma fiat cum privatione in aliquo. Ad secundum est dicendum. quod privatio forme substantiali opposita dupliciter potest considerari. Uno modo in quantum dicitur in parte et negatio nem forme cum aptitudine ad illam. et sic opponitur privatione forme substantiali cuius est privatio. Alio modo in quantum est in materia sub esse alterius forme contrarie. et sic opponitur contrarie forme substantiali cuius est privatio. et sic principia rerum naturalium non solum opponuntur oppositioni habitus et privationis sed et rei naturalis motum principiant. quoniam illa que solum opponuntur privatione non agunt et patiuntur intra se in quantum habent. Principia autem rerum naturalium secundum quod principiant motum inter se agunt et patiuntur sicut expresse dicit philosophus. igitur non solum opponitur privatione. Neque solum contrarie contrarietate contra dicitur que extendit se ad oppositum nem habitus et privationis. quia Aristoteles probat duo esse contraria principia. quia sunt agentia et patientia privatio autem et habitus non agunt. quibus tamen sanctus Thomas auerroys et Ancenna et egidius de roma oppositum dicant. Ad tertium est dicitur secundum Aristoteles quod licet in substantiis oppositis non reperitur contrarietas in substantiis tamen simpliciter bene potest reperiri contrarietas. Aut dicitur est. quod forme substantiales secundum suas essentias sunt disparate et non contrarie. secundum esse tamen quod habet in materia cum qualitatibus actus et passivus bene contrariantur inter se. quia agunt et patiuntur mediante illis qualitatibus. hoc tamen verum est. quod qualitates actus et passivus non agunt et patiuntur nisi ratione forme substantiales quare sunt instrumenta. et sic effectivae attribuitur actio formis substantialibus. et formaliter qualitatibus. Ad quartum dicendum est. quod celum secundum quod est mobile potest dici res naturalis. et quod non movetur motu ad formam. ideo in celo non reperitur aliqua forma habens contrarium. sed solum movetur motu ad ubi. ideo in eo dicitur reperiri privatione ad ubi. et ita in omni re naturali in quantum est mobilis invenitur aliqua contrarietas. Aut dicitur est licet totius nature particularis principia sunt ad invicem contraria non autem nature vltis principia quia res naturalis a natura vltis consistat ex forma perpetue informante materiam. maior autem determinatio de celo fiet in libro de celo et mundo. Ad quintum dicitur est quod si forma ex privatione fiat ratio sue materialis scilicet ratio aptitudinis ad formam quam includit privatio. ipsa tamen non fit ex privatione formaliter accepta secundum quod ponitur principium factionis rei naturalis.

Incidunt dubia quorum

primum est. que fuit causa quod Anaxagoras non posuit contraria principia sicut alij philosophi. Solo quod ista. quod posuit generatione vniuersalem dicens. sicut simpliciter fieri ex nihilo. ut carne ex carne. os ex osse. cum igitur idem ad seipsum non habeat repugnantiam. non posuit contrarium fieri ex contrario. quod tamen falsum est. quoniam non solum ex carne generatur caro. sed etiam piscibus ut clare patet in monachis nunquam carnem comedentibus. et tamen efficiuntur maiores in carne quam ante introitus fuerunt ut ad sensum. Et dicitur tamen potest quod ipse aliquid posuit contrarietatem. quoniam res dixit transmutari congregatione et segregatione sed illa aliquo modo contrariantur.

Secundum dubium est

Quomodo permenides et mellissus tamen vnum ens ponentes posuerunt principia contraria. Solutio quod secundum apparentias

sensus duo posuerunt principia. quia secundum sensum apparet. quod calor est principium rerum tempore estivali. quoniam est generativus rerum. et frigus principium rerum tempore hiemali. quia est corruptivus rerum. et quia permenides et mellissus neque nouerunt inter accidens et substantiam distinctionem. ideo dixerunt calorem ignem. et frigus esse terram. sed solum principium vnum posuerunt secundum substantiam.

Tertium dubium est

Utrum bene dicat Aristoteles. quod antiqui philosophi posuerunt principia esse contraria. non moti aliqua ratione sed coacti ipsa veritate. cum tamen intellectus ad veritatem naturaliter inclinatur. Solutio dupliciter nosse intellectus accipi potest. Uno modo absolute. et sic non cogitur veritate. quia coactio dicitur motum violentum. intellectus autem nosse inclinatur in veritatem. sicut in suum finem. et hoc potest ostendi a similitudine. quoniam sicut res naturalis non dicitur cogi quando tendit ad sua loca. ita nec intellectus quando tendit in veritatem. Alio modo dicitur aliquid cogi per accidens. scilicet per comparationem ad rationem que habetur contra veritatem. et sic intellectus cogi potest ad dimittendum illam rationem et assensendum veritati. et sic cogitur per comparationem ad rationem falsam quam prius intellectus accepit et non absolute. Aut dicendum est. quod si coactio dicat necessitatem absque violentia tunc etiam intellectus cogi potest. non autem voluntas. quia voluntas habet libertatem. intellectus vero non. et sic solet dici. quod veritas vincat intellectum etiam creatam. sed nulum bonum creatum potest vincere voluntatem. quoniam voluntas tendere posset in oppositum illius.

Quartum dubium est

An conditiones principiorum sint bene assignate. Solutio quod sic. quia de ratione principij est esse primum. ex hoc autem quod principium est primum. duo includuntur in principio scilicet priorum negatio. et ex hoc habet principium quod non fit ex alio. et ex hoc quod habet originem ad posteriora. conuenit sibi quod alia sunt ex ipso. et quia sunt contraria. uenit eis alia conditio. scilicet quod non fiunt ex alterutris. id est ex se invicem quia vnum contrariorum non fit ex alio formaliter. Et est notandum quod tripliciter de principijs loqui possumus. Uno modo de principio effectiuo. et hoc est simpliciter vnum quod est deus quare etiam pythagorici errauerunt ponentes duo principia effectiua. quorum vnum esset principium malorum et alium bonorum. Et etiam manichei pythagoricos imitatores qui dixerunt vnum principium esse bonorum scilicet reus spiritualium et alium malorum scilicet corporaliu. sed istud est falsum. quia malum sonat privationem boni et malum vltimam privationem boni vltimam. sed bonum est quod omnia operantur et malum vltimam omni esse est privatio. et non est. sed quod non est nullum est principium. igitur malum principium non est. Etiam si res spiritualis scilicet anima esset a bono principio. et corpus a malo diceret petere absolutonem a corpore nunc autem firmissime preterit coniunctionem. igitur etc. Secundo modo possumus loqui de principijs reus secundum esse logicum acceptis. et sic predicamenta sunt decem reus prima principia. quod per illa dicitur definitio logica. et sic non est metio in proposito de eis. Tertio accipiuntur principia per principijs intrinsecis transmutatois reus naturalium et sic sunt tria principia scilicet materia forma et privatio. et illa sunt ad invicem tria ut patet ex predictis. Dicitur quidem reus naturalium propter principia reus spiritualium que caret materia propter deum. Et subiungit intrinsecis propter causam efficientem et finalem. quod efficiens et finis etiam sunt reus naturalium principia sed non intrinseca.

Quintum dubium est.

Quare ponentes contraria secundum sensum priora. quidam posuerunt calidum et frigidum, quidam humidum et siccum. et ponentes contraria secundum intellectum, quidam posuerunt numerum parum et imparum. et quidam concordiam et discordiam. Solus albertus ponentes notiora secundum sensum et intellectum in positionibus suis se habent conformiter. quia calidum et frigidum sunt activa. et humidum et siccum sunt passiva. quod igitur calidum et frigidum principia esse dixerunt ad principium actionis quod materia transmutat respectu. quod pro humidum et siccum dixerunt esse principia considerauerunt continuantia et terminantia mixta corpora eorum quod generant. proportionabiliter quidam posuerunt numerum parum et imparem esse principia. eo quod proportionibus numerorum omnia fieri et ligari ad invicem naturalia dixerunt sicut pythagoras. et par et impar que sunt priora secundum intellectum. attendunt in partibus colligatis ad naturam compositionis efficiendam sicut humidum et siccum. sed et concordia et discordia mouentia sunt proportionabiliter secundum rationem sicut calidum et frigidum mouent in sensu.

Sextum dubium est

An vltimum sit notum secundum rationem. et singulare secundum sensum sicut dicit philosophus in textu. cum tamen in principio huius libri dicitur quod vniuersalia sunt nobis magis nota. Solo quod sic. nec aristoteles. in hoc sibi contradicit. quia superius aristoteles. operauit vnam cognitionem intellectum ad aliam ita quod manet in eodem genere cognitionis. sed hic operatur cognitionem intellectum ad sensitivam et sic singularia sunt sensu notiora et vltima intellectu vt latius patet primo posteriorum in exordio.

Septimum dubium est

Propter quid dicit philosophus magnum et paruum esse nota secundum rationem. et rarum et densum secundum sensum. cum veritas sit sensibilibus commune et per se magnum et paruum que ad veritatem pertinent videntur nota esse secundum sensum. Solo dupliciter magnum et paruum considerantur. Vno modo mathematice in quantum non sunt coniuncta sensibilibus qualitatibus. sed ab eis abstracta. et etiam a particularibus magnitudinibus et partibus. et sic sunt nota secundum rationem et non secundum sensum. Alio modo considerantur vt coniuncta sensibilibus qualitatibus et percipiuntur per sensum communem cuius obiectum principale est magnitudo.

Consequens autem vtrique erit dicere. vtrum duo aut tria aut plura sint. Vnum quidem est impossibile esse principium. quoniam non vnum contraria.

Istud est secundum capitulum in quo philosophus ostendit numerum principiorum rerum naturalium. Et dividitur istud capitulum in quattuor partes. In quarum prima philosophus determinat quod non sit tamen vnum principium. In secunda quod non sint infinita. ibi. infinita autem. In tertia quod sint plura quod duo. ibi. quoniam autem finita facere duo tantum. In quarta quod non sint plura quod tria. ibi. plura autem tribus. dicit igitur philosophus quod non est possibile quod sit tantum vnum principium. quia principia vt habitum est sunt contraria. sed contrarietas non potest saluari in vno. ergo necessarium est quod principia motus sint plura numero. Quibus enim in omni genere vnus sit ante duo et duo ante tria. tamen in genere principiorum physice

non est ita. quia ibi requiruntur plura. quia principium physicum non dicit simpliciter primum genus principij. sed dicit primum in quadam natura que mobilis est. et ideo actus principij physici non potest saluari in vno.

Infinita autem non. quoniam neque scibile quod est erit. et vna prima contrarietas in omni genere vno. Substantia autem vnum quoddam genus est.

Hic philosophus ostendit. quod principia rerum naturalium non possunt esse infinita quattuor rationibus. Quare prima est. si principia rerum naturalium sunt infinita. ergo non erit scia de rebus naturalibus. per se probatur. quia infinitum est nobis ignotum. sed ex principio sumit cognitio rei. si igitur principia sunt infinita. nulla erit rei cognitio. Secunda ratio in vno genere est tamen vna prima contrarietas. sed substantia est tamen vnum genus primum ergo in substantia est tamen vna prima contrarietas. ergo principia contraria in illo genere non possunt esse infinita.

Et quod contingit ex finitis melius quam admodum empedocles quod ex infinitis. Omnia namque assignare opinatur quemadmodum anaxagoras ex infinitis. Amplius autem sunt alia alij priora contraria. et sunt altera ex alterutris vt dulce et amarum. album et nigrum. Principia autem semper oportet manere. Quod quidem igitur neque vnum neque infinita sunt manifestum est ex his.

Hic philosophus ponit tertiam rationem ad idem. frustra fit per plura quod potest eque bene fieri per pauca. quia in natura nihil fit frustra. sed positis finitis principijs potest saluari omnia que fiunt in natura siue in rebus naturalibus. sed non sunt infinita principia. et sic melius est ponere finita quam infinita. Quarta ratio est. si principia rerum naturalium esse infinita principia tunc se queret quod omnia contraria essent prima. sed hoc est impossibile. sed primum ex quo ipsum sequitur sequela. probatur. quia extra infinitum nihil est esse. sed si essent infinita principia. omnia contraria essent principia. Vniuersum probatur dupliciter. Primo et si multa sunt contraria secundum diuersitatem generum. tamen inter ea quedam sunt que non fiunt ex alijs. sed alia ex ipsis que sunt valde pauca et non infinita numero. quedam vero sunt posteriora que fiunt ex primis. sicut ex suis causis. sicut dulce amarum. album et nigrum fiunt ex commixtione quattuor qualitatuum primarum. Secundo ostendit quod non omnia contraria sunt principia. quia oportet principia semper manere. sed illa que non fiunt ex alijs semper manent. quia que ex alijs non fiunt ex alijs etiam non corrumpuntur. prima autem non fiunt ex alijs. ergo ex alijs non corrumpuntur sed semper manent.

Quoniam autem finita facere duo tamen. vel facere non duo tamen habet quendam rationem deficientem est vtrique aliquis qualiter densitas raritate facere aliquid apta nata sit. aut hec densitate. Similiter autem et alia quocumque contrarietas non est per se discordiam conducit. et facit aliquid ex ipso. sa. neque discordia ex illa sed vtraque alterum quod dem tertium. quidam autem et plura recipiunt ex quibus parum eorum que sunt secundum naturam.

Hic p̄hs in tertia parte huius capituli ostendit q̄ non sunt t̄m̄ duo principia dicens. ex quo principia sunt finita rōnem habet q̄ sint tantū duo. & q̄ non sint t̄m̄ duo. Quia autem non sunt t̄m̄ duo p̄batur tribus rōnibus. Quaru prima est. principia prima sunt contraria. sed vnum contrarium non facit alterum vel ex altero aliquid. ergo oportet preter duo contraria esse t̄m̄ sc̄z subiectum. 2° mox patet exemplo. quia densitas non facit raritatem nec eōtra. Et similiter est in omnibus contrarietatibus alijs q̄ a diuersis ponuntur esse principia. quia concordia non con ducit ad discordiam. neq̄ facit aliquid ex ea. neq̄ e contra concordia discordiam. sed vtrūq̄ facit in alterum quiddā t̄m̄ quod subijcitur vtrūq̄. vel facit in plura sicut plato n̄ci dicunt. qui plura ponunt materialia subiecta contra r̄is ex quibus dicunt parari naturā materialium entium.

Adhuc autem amplius & de hoc aliquis du bitabit nisi aliquis supposuerit contrarijs na turam. Nullius enim videmus eorum que sūt substantie contraria. Principium autem non de subiecto oportet dici aliquo. erit enim prin cipium. subiectum ēm̄ principium. & prius vi debetur esse predicato. Amplius non esse dici mus substantiam contrariā substantie. Quali ter igitur ex non substantijs substantia vtrūq̄ erit Aut quomodo prius nō substantia substantia erit. vnde si aliquis & priorem veram putabit esse rōnem & hanc necessariū est. si debet salua re vtrūq̄ ipsas subesse quoddam t̄m̄ quē admodū dicunt vnā quandā naturam dicen tes omne. vt aquam aut ignē aut mediū horū.

Hic p̄hs ponit secūda rōne que est ista. si t̄m̄ duo pos sant principia contraria. tunc sequet̄ q̄ principij esset principij sed hoc est falsum. igit. sequa patet. q̄ contraria nō sunt sub iecta alicui eorum que sunt sed potius sunt forme eorum s̄m̄ quas subiecta qualia dicuntur. sed id q̄ est principij sim pliciter est ens simpliciter & oportet q̄ nō sit sicut in subiecto as liquo. s̄z sit stans p̄ se Si ēm̄ diceret̄ principij omne esse in ali quo. sicut in subiecto t̄m̄ principij esset principiatū. & sic esset ex alto q̄ est improbatū. subiectū nō q̄ est stans p̄ se p̄us est et est principij p̄dicari q̄ est in subiecto. Tercia rō ad idēz ē. ex nō substantijs nō fit suba. s̄z si oia fieret̄ ex duobz p̄rijs t̄m̄ ex nō substantijs fieret suba. igit. ex duobz principijs cō trarijs sine t̄m̄ subiecto nihil fit. 2° mox. p̄bat. q̄ sub stantie vt in p̄dicamentis dictū est nihil est cōtrariū. ergo p̄ria sunt accētia. & p̄ p̄hs si ex eis aliqd fieret ex nō sub stantijs fieret substantia. vñ subdit p̄hs si contraria p̄ se sum pra sine in t̄m̄ subiecto essent principia sube. t̄m̄ cū p̄nci p̄i prius sit principiatū. oportet contraria que nō sunt sub stantie esse priora ipsa suba. & p̄ p̄hs nō substantie priores es sent suba q̄ ē incoueniens. vñ si q̄s vtrūq̄ rōnes habi ras veras supponat sc̄z q̄ principia sūt p̄ria sicut p̄batū est et q̄ principia sube nō sola p̄nt eē p̄ria. sicut nūc oñsum est oportet necario dicere plura principia esse q̄ duo. q̄ necariū est eis subesse vnā naturā t̄m̄ q̄ subijcitur duobz contra r̄is quē admodū etiā dixerit illi q̄ oē q̄ dixerit vnūquāq̄ naturā materialē eē sicut aquā aut ignē aut mediū inf̄ ista

Videtur autem mediū magis. ignis ēm̄ et

terra. et aer & aqua cum contrarietatibus con plexa sunt. vnde non irrationabiliter faciunt sub iectum alterum ab his facientes alioz autem quidam aerem. aer enim minime habet alioz differentias sensibiles. cōsequenter aut aquaz pessime autem ignem. Sed omnes vnū hoc contrarijs figurant vt densitate & raritate. et eo quod maius erit minus. hec autē sunt omnia excellentia videlicet & defectus sicut dicit̄ est prius. Et videtur antiqua esse opinio. q̄ vnū et superabundantia & defectus principia rez sunt. sed non eodem modo. Sed antiqui duo quidem facere vnum autem pati ex parte passi ui posteriorum autem quidē p̄trariū vnū qui dem facere. duo vero pati magis dicunt.

Tria quidem igitur dicere elementa esse. & ex his & ex huiusmodi alijs intendentibus vide bitur vtrūq̄ habere quādā rōne sicut diximus

Hic p̄hs ostendit q̄ in hac positōne etiam concordant antiqui dicens q̄ cum quidam antiquoz hoc mediū sub iectum dicunt extrema elementa. sicut ignem & terram. q̄ dam vero media elementa rationabilius dicunt. quia di cunt ip̄m esse mediū q̄ qui dicunt ip̄m esse extremum. ip̄m ēm̄ mediū quod est mediū. potentia est vtrūq̄ ex tremoz. actu autem neutrum. Et quicunq̄ ponit ip̄sum magis separatim a cōtrarijs illi verius ponunt. q̄ illi q̄ ponunt excellentijs p̄trarijs magis ip̄m esse p̄m̄ctū. q̄ cum natura materialis que media est sit potentia in vtro q̄ extremoz. & actu in neutro. magis similis ē ei illud q̄ nō habet excellentias contrarijs s̄m̄ actum q̄ id q̄ ex cellenter habet contraria. Et ideo quo ad hoc. illi qui di xerunt materiā cōmūne mediū inter aerē & ignē. vel medi um inter aerē & aquā irrationabilius dixerūt. q̄ illi q̄ dixerūt q̄ materia oim est quattuor elementoz vnū. quia elemen ta distincta sunt excellentijs cōtrarijs. Media autē ele mentoz que quidā posuerunt vt Eracletus dicebat nul lum contrarijs actu habere. Et eadem rōne inter illos qui dixerunt materiam oim esse vnū melius dixerunt q̄ illi qui posuerunt illud vnum esse aerem. quia licet aer po tentialiter sit calidus & humidus. tamen s̄m̄ actum nul lum contrarijs habet in excellentia. sed variatur s̄m̄ actū suscipiens omnes differentias contrarijs. est ēm̄ modo humidus. modo siccus. mō calidus. modo frigidus post hos melius dixerūt alij materiam omnium dicentes esse aquā quia licet aqua s̄m̄ actum sit frigidat̄ humida de fa cili tamen mutatur ad opposita istoz. quia q̄n̄q̄ calefit vt ferueat. quādōq̄ autem congelat̄. Et ideo magis si similia sunt ista materie prime q̄ ignis & terra. que non de facili variantur in suis qualitatibus Omnes ēm̄ p̄hi qui dixerunt materiam omnium aliquod corpus esse conueni s̄m̄ in hoc. q̄ dicunt ip̄m contrarijs distingui. Quidā ēm̄ dicunt ip̄m distingui & figurari raritate & densitate quidā magno et paruo que vniuersaliter dicta sunt excellentia et defectus quod est additio vel diminutio. videtur ēm̄ antiquissima pictagoricorum opinio. q̄ principia rerum sunt tria scilicet vnum quod est materia media et superabundantia et defectus. S̄z antiqui nō eodē mō ponebat

erit esse principia quoadmodum posuit plato. Antiqui enim dixerunt quod duo que sunt contraria sunt actiua. et vni quod est natura media patitur et est passiuum. posteriorum autem quibusdam sicut plato dixerunt quod vni quod est commune contrariorum facit et duo patiuntur que sunt contraria.

Plura autem tribus non amplius. Ad patientem quidem enim sufficiens est vnus. Si autem quattuor existentibus due erunt contrarietates. oportebit seorsum vtriusque esse alteram quandam naturam mediam. Si autem ex inuenicem poterit generare otiosa vtriusque altera contrarietatum erit. Simul autem et impossibile est esse plures contrarietates primas. Substantia enim vni quodammodo generis est entis. quare in eo quod prius et posterius sunt. differunt ab inuicem principia tamen. sed non genere. semper enim in vno genere contrarietas est vna. Omnes enim contrarietates reduci videntur in vnam. Quod quidem igitur neque vnum sit elementum. neque plura duobus vel tribus manifestum est horum autem vtrum sit verum quoadmodum diximus dubitationem habet multam.

Ista est quarta pars huius capituli in qua philosophus ostendit quod non sunt plura principia quam tria. Et hoc probat duabus rationibus. Quarum prima stat in hoc. frustra sit per plura quod potest fieri per pauciora. sed per tria principia potest fieri omnis mutatio. ergo non sunt plura principia quam tria. Vnde probatur. quia vnum sufficit ad patiendum et duo ad agendum. Secunda ratio stat in hoc. si essent quattuor principia tria. tunc oporteret quod essent due contrarietates eque prime. due vero contrarietates eque prime non sunt immediate reducibiles ad vnam potentiam siue subiectum. Ad hoc ostendit. quia omnis potentia in vno genere vni est actus tantum. et omne mobile siue mutabile susceptibile est vnius actus primi quicumque sit. ille. quia alter non esset ordo in mobilibus. nec esset descensus a communi ad specialia. primo enim actui non opponitur nisi prius ordo. vna ergo vni subiectum mobile siue mutabile vnius est tamen contrarietatis prime. Si enim due contrarietates dicerentur oporteret necessario quod haberent duo subiecta eque prima. quia dictum est. quod subiectum primum non est susceptibile primo nisi vnius contrarietatis. igitur in genere transmutabilium non sufficeret vnum ad patiendum cuius contrarietatis habitum est. ergo impossibile est esse plures contrarietates primas. Sequeretur etiam ex hoc si plura essent subiecta contrarietatum. quod plura essent genera mobilium corporum et plures scientie que omnia iunt absurda. quod quorum materia non est vna. horum genus non est vni. et quorum genus non est vni horum scientia non est vna. ex quo ois scientia est vnius generis subiecti. et plures scientie plurium generum subiectorum. Nec dici potest. quod due sunt contrarietates que generantur ex vna materia. ita quod mutatio modo sit ex vna. modo ex alia. quia tunc vna contrarietas esset otiosa eo quod altera illarum esset sufficiens. Natura vero cum sit ordinatissima non abundat in superfluis nec deficit in necessariis. Similiter autem impossibile est esse plures contrarietates eque primas ut patet ex vna ratione dicta superius. quia sola substantia quodammodo generis est ad quod omnia alia res

latentem cause habent et principium vnius autem generis est vna prima contrarietas. Unde contrarietates generum in hoc differunt. quod quedam contraria sunt priora. quedam posteriora. et non differunt in hoc quod plura sunt eque prima in diuersis generibus. semper enim in vno genere contrarietas est vna prima generis illius. sed omnes alie reducuntur in vnum genus quod est subiectum et principium aliarum. Quod autem contrarietas vna sit in vno genere patet ex superioribus. Quod quidem igitur principium siue elementum neque sit vnum tantum. neque sint principia plura duobus aut tribus manifestum est ex dictis. horum tamen aliterum vtrum sit duo aut tria non paruum habet dubitationem licet non dubitemus plura esse vno et non plura esse tribus. et ideo in sequentibus philosophus inquit. an duo sint vel plura. et hoc intelligat inquit quid subicitur in omni motu. et quod dicitur vni fieri ex alio.

Sic igitur nos dicamus primum de omni generatione aggredientes. Est enim secundum naturam communia prius dicere. et sic circa vnum quodlibet propria speculari. Dicimus enim fieri ex alio aliud. et ex altero alterum. aut simplicia dicentes aut composita. Dico autem sic hoc. est enim hoc fieri hominem musicum. Est autem non musicum aliquid fieri musicum. Aut non musicum hominem fieri hominem musicum. Similiter quidem igitur dico quod fit hominem et non musicum et quod simpliciter fit musicum. Compositum autem et quod factum est cum non musicum hominem dicamus fieri aut musicum aut musicum hominem. Istud est tertium capitulum huius tractatus in quo dicitur quod sunt principia reipsum naturalium demonstratiue. et quod dicta principia sunt principia. et secundum hoc diuidit philosophus capitulum in duas partes. scilicet. ibi manifestum igitur quod. Et antequam philosophus procedat ad primam partem huius capituli proponit intentionem suam dicens. quod primo conuenit dicere que secundum naturam sunt communia. que sunt de mobilibus secundum se non tracto ad materiam. et in alijs libris sequentibus speculabimur circa vnum quodlibet propriam eius generationem et principia propria ipsius secundum quod ad hanc vel ad illam materiam mobilem considerat tractatum. sicut in scia mineralium. et in scia vegetabilium et in alijs sicut secundum omnia naturalium diuersitate. Deinde. proponit quodammodo quod sibi valeret ad propositum dicens aliquod ex alio fieri aliquid secundum mutationem in subiecta. et aliquod ex altero fieri alterum secundum mutationem in accidentibus. verumque autem istorum modorum contingit scire simplex et propositum. Simplex autem duobus modis scilicet scire subiectum tamen supponendo. vel propter alterum priorum. Compositum autem quod supponit subiectum propter omnem partem mixtum. Simplex enim subiectum fieri dicitur quod dicitur homo fit musicus simplex propter quod dicitur quod dicitur imusicus fit musicus. Sed compositum dicitur quod dicitur homo fit musicus. Et sicut est ex parte subiecti et quod fit ista multiplex scitatio. ita est etiam eadem multiplicitas ex parte predicari quod est terminus mutationis. quoniam dicitur quod dicitur fit musicus. sed non dicitur quod dicitur musicus et homo fiat homo quia subiectum non est terminus mutationis siue motus.

Horum autem quidem non solum dicitur hoc aliquid fieri. sed etiam ex hoc ut ex non musicum musicum. hoc autem non dicitur in omnibus ut ex homine factum sit musicus. sed homo factus est musicus. Eorum autem que sunt sicut simplicia

quedam dicunt fieri sicut simpliciter hoc est accidentaliter potius quam substantialiter. ut ea que alteratur aut augent vel diminuant. quedam autem dicunt fieri simpliciter sicut substantie que generant alia aut dicunt fieri sicut quod non simpliciter. Et manifestum est quod in omni fieri est necesse aliquid subici que sit res aliqua. Et hoc patet in mutationibus accidentalibus. probat sic. quia quantum quale est ubi non fuerit nisi in subiecto aliquo. ideo sola substantia est que non est in subiecto. alia autem omnia denominatione dicuntur de substantia et sunt in ipsa sicut et subiecto et non sicut pars quedam esse ipsius. Et potest assignari ratio extra textum. quoniam eodem modo aliqua sunt que modo habent esse. cum fieri sit via ad esse. sed accidens non est naturaliter sine subiecto. igitur etiam naturaliter non fit sine subiecto. In substantiis vero patet. ut cum plante et animalia fiant ex semine subiecti materia ex priuatione procedens ad habitum. Sed tamen est ratio. quod in mutationibus accidentalibus subiectum id quod simpliciter est subiectum in mutatione aut substantia. subiecti subiectum quoddam subiectum enim est ens in se completum per formam substantialem et materiam que est causa existendi in eo. sed materia que subicitur generationi substantie non est ens completum in se sed in potentia est et subicitur non accidentis primo sed forme substantiali et ideo est subiectum quoddam. Quia autem que sunt simpliciter sicut substantie multipliciter sunt. quodam vero sunt transfiguratione sicut que ex infusio esse significatur sicut sunt statue. quodam sunt appositione siue additione prius sicut que augentur per extrinsecam appositionem. sicut mons qui fit ex additione terre super terram per diluuium vel per aliam causam. quedam sunt abstractione prius quarundam. sicut figura incisionis. ut que ex lapide sculpsit forma mercurij aut iouis. quedam autem sunt appositione quorundam diuersorum ut domus. quedam autem alteratione. sicut illa quorum materia per actum qualitatum primarum uertitur. sicut ex semine fit caro et os. ex luto later. Et his omnibus patet. quod omnia uel delicta sunt ex substantiis que subiciunt fieri ipsorum.

Quare ostensum ex dictis est. quoniam quod fit propter appositum est. et est aliquid quidem quod fit. est autem aliquid quod hoc fit. et hoc dupliciter. aut enim subiectum. aut oppositum. Dico autem oppositum quidem non musicum. subici autem hominem. et in figurationem et in ordinationem et in formationem oppositum. Es autem et lapidem et aurum subiectum.

Hic patet concludit principale. propositum dices. quod illud ex quo aliquid fit ipse est propositum ex materia et priuatione quod cum fit aliquid quod fit simpliciter et aliquid quod fit hoc id est sicut quid et non simpliciter semper est in eo duplex quod fit scilicet subiectum et oppositum habitui quod est priuatio. quoniam in eo fieri dicitur quoniam homo fit musicum oppositum habitui non musicum et subici hominem. Similiter autem quoniam fit figuratum opponitur infusio. et subicitur aliquid aliud. et similiter quoniam fit aliquid ordinatione opponitur inordinationi et subicitur subiectum ordinationis et inordinationis. Et similiter opponitur informatio formationi et ceteris. es autem lapis aurum et huiusmodi que formantur et figurantur sunt subiecta in toto fieri permanentia.

Manifestum igitur quod siquidem sunt cause et principia eorum que natura sunt ex quibus

primis sunt et fiunt non sicut accidens. sed unum quodque quod dicitur sicut substantia que fiat ex subiecto et forma proponitur enim musicus homo ex homine et musico quodam modo. Resoluens enim rationes in rationes eorum. Manifestum est igitur quod fiat que sunt ex his

Ista est secunda pars huius capituli in qua patet de terminat. quoniam dicta principia sunt principia dices. quod manifestum est ex his que dicta sunt. quod cause et principia eorum que natura sunt et fiunt natura. hoc est que per se sunt et non sicut accidens. sunt enim in numero illo in quo sunt ea ex quibus fiunt naturalia per se et non sicut accidens. sed manifestum est. quod unumquodque quod fit sicut quod huiusmodi fit ex subiecto materiali et forma. ergo subiectum materiale hoc est materia et forma sunt principia rerum naturalium. Minor patet exemplo. et ratio. exemplo. quod musicus homo proponitur ex subiecto scilicet homine et musico. sicut ex materia et forma. Ratione sic. quod ex eisdem proponitur propositum in quo resoluitur. sed resolutus rationem musici hominis resoluet ipsam in hominem et musicum. ergo ex illis proponitur et fit ex his. Et similiter in compositis substantiis que sunt ex hoc quod materia accipit formam per motum et sicut hoc uidebitur duo esse principia eius quod fit scilicet materia et forma. et quod materia est mixta priuationi ideo apparet quod sunt tria principia materia forma et priuatio. Ex quo patet. illud quod supra dictum est. scilicet quod multa habet dubitationem an duo uel tria sint principia illius rei que naturaliter fit.

Est autem subiectum numero quidem unum. specie uero duo. homo quidem enim et aurum et omnis materia numerabilis est. hoc enim aliquid magis et non sicut accidens ex ipso fit quod fit. Priuatio autem et contrarietas accidens. unum autem est species ut ordinatio. aut musica. aut aliorum aliquid sic predicantium.

Hic patet ostendit quod priuatio sit principium sicut accidens dicens. quod cum materia semper priuationi mixta subicitur. et ipsa sit subiectum eius quod est fieri et moueri. absque dubio erit una numero et specie duo. quoniam homo aurum et uniuersaliter omnis materia subiecta mutationi et motui numerabiliter est in numero principiorum. ipsa enim inter principia magis est hoc quod subsistit et hoc aliquid quod est propositum quod fit. non sicut accidens fit ex ipsa. quod ipsa saluatur in eius substantia et constituit ipsum sicut pars eius essentialem. sed priuatio que est contraria habitui id est forme non saluatur in eo quod est hoc aliquid. sed est principium eius sicut accidens hoc est in quantum factum est ex ipso. ita quod illa prepositio ex. non notet nisi ordinem in fieri. quod priuatione abstracta inducta est forma in materia. sic ergo materia uniuersa est principium substantiale eius quod fit. Species autem etiam una causa est eius quod fit constitudo ipsum sicut ordinatio aut musica aut aliud huiusmodi eorum que habet habitus perfectionis predicationem.

Unde est. quod sicut duo dicenda sunt esse principia. est autem sicut tria. Et est quidem sicut contraria. ut si aliquis dicat musicum et imusicum aut calidum. Et frigidum. aut consonans. et in-

consonans Est autem sicut non. Ab alterutris enim pati contraria impossibile est. Solutum autem propterea quod aliquid est subiectum. hoc enim non est contrarium. quare neque plura contrariorum sunt principia quodam modo sed duo ut est dicere numero neque iterum penitus duo propter id quod alterum est esse ipsius scilicet tria. Alterum enim est esse homini et non musico esse. et in figura/ro et cri.

Nic phis ostendit quod contingit quodam modo duo esse principia. et quodam modo tria. et esse contraria principia quodam modo ut musicus et imusicus. calidum et frigidum aut consonans et inconsonans. et quodam modo non sunt contraria. quia sola materia cum forma per se et substantialiter sunt principia entis eius quod sit. contraria vero abstracta a materia secundum se accepta ab alterutris pati est impossibile. Et ideo phis hic soluit dubitationem antiquorum qua dubitabant. An essent enim duo principia aut tria. dicens quod loquendo de principijs constitutis per se sunt enim duo. scilicet loquendo de principijs transmutatis sunt tria et subiungit quod quando materia subicitur neutri contrariorum est contraria et ideo non sunt nisi duo principia contraria scilicet forma et privatio. et etiam duo esse numero principia. Nec iterum sunt penitus duo. eo quod alterum est esse materie secundum se accepte et privationi imixte. et hoc modo sunt tria specie et ratione

Quot quidem igitur principia circa generationem physicorum. et quomodo tot sunt dictum est et ostensum est. quoniam autem oportet subici aliquid contrariis. et contraria duo esse. sed quodam modo alio non est necessarium sufficiens ei erit alterum contrariorum facere absentia et presentia mutationem.

Nic phis recapitulat ea que dicta sunt dicens. quod de omnibus principijs quecumque sunt circa generationem corporum physicorum dictum est. et quomodo sunt. tot quot dicta sunt. duo scilicet vel tria. et supra ostensum est. quod quodam modo non est necessarium esse duo contraria principia. quoniam unum eorum quod est habitus sufficiens est absentia et presentia facere mutationem. et privatio non exigit ad hoc. quod per se sit principium motus. scilicet tamen ad hoc quod sine ipsa materia non potest subici mutationi. Non enim potest esse principium alicuius quod abicitur ab ipso quoniam procedit ad esse per sua principia. privatio autem abicitur a re. quod sit quoniam procedit ad esse per ipsius principia. ergo non est principium nisi per accidens. quia materia non potest esse principium nisi imixta ei. et hoc modo duo sunt principia rei facte. scilicet unum ipsorum est duplex secundum esse et speciem.

Circa textum repositum mouet questio Utrum tria rerum naturalium principia privatio materia et forma sint convenienter a philosopho assignata

Et videtur primo quod non. quia plura sunt principia rerum naturalium quam tria. quoniam plura sunt principia quam principia. et cum in quolibet principiato plura includantur principia sed sunt plura principia quam tria. igitur plura principia

quam tria **S**ecundo sic. omnis causa est principium rei cuius est causa. sed sunt plures cause quam tres secundum do physicorum. igitur. **T**ertio rerum naturalium sunt infinita principia. quia materia est principium rerum naturalium et est infinita de se. quia est de se indistincta ac ad omnem formam indistinctam. Etiam generationes sunt perpetue et persequens oportet materiam esse in infinitas partes diuisibiles. igitur. **Q**uarto sunt pauciora principia quam tria. quoniam in omni multitudinere est ad unum primum principium deueniendum in principijs aut rerum naturalium est multitudo quedam. ergo in ipsis est deueniendum ad unum primum principium.

Quinto principium debet esse primum quinto metas physice. forma autem et privatio que sunt contraria non habent rationem primum cum primum sit ante quod nullum scilicet ipsa contraria pre-supponit subiectum. igitur non possunt esse prima. et per consequens est solium unum principium rerum naturalium quod est contrarium subiectum. **S**exto quod non est principium esse non potest. privatio autem non est. igitur non potest esse principium. **C**onfirmat quia quod non est principium nisi per accidens non debet eniterari absolute inter principia. privatio autem est huiusmodi. igitur non debet absolute eniterari inter principia **I**n oppositum est. phis in textu.

Maior. Non unum tantum aut infinita. sunt rerum naturalium principia **M**inor. Ad pati subiectum unum. et duo sufficiunt ad agendum

Conclusio Igitur salua est philosophorum sententia tria ponentium rerum naturalium principia

Maior quo ad eius primam partem probatur. quia si diceretur esse unum principium. tunc non esset principiorum contrarietas. scilicet hoc est inconueniens dicere. igitur. **M**aior patet. quia unum sibi ipse non contrariat cum ois contrarietas sit inter duo extrema. Preterea si esset solium unum principium hoc vel esset quo ad esse vel fieri. neutrum illorum est verum. igitur. **M**inor probatur. Non quo ad esse. quia res naturales sunt opposite. igitur requirunt duo principia materiam scilicet et formam res naturales ex quibus proponitur. cum unum quodque proponit ex illis ex quibus res soluit. scilicet resoluunt res naturales in materiam et formam. igitur sunt ex illis opposite. et vocantur principia essendi.

Sed diceret illa quod non sunt nisi principia essendi materia autem et forma non sunt. igitur non sunt principia essendi **M**inor probatur primo de materia. quia illa non requiritur ad esse rei naturalis cum totum esse rei est a forma. Etiam materia non est igitur. **S**ecundo patet de forma. quia illud non est principium essendi quod non principiat motum et rei naturalis formationem. forma autem est huiusmodi. quoniam finis non habet rationem principij. forma autem est finis in actu rei naturalis qua habita cessat motus. igitur ipsa non est principium.

Ad hoc est verum. quia licet materia non requiratur ad esse rei naturalis tamen quod dans et ipsum esse influens. requiritur tamen tanquam suscipiens esse ipsum. **E**t quis non habeat esse actuale. utique tamen potentiale ut patebit infra. **E**t si tunc dicatur. quod non est in actu. non est causa vel principium. materia autem non est in actu. igitur. **M**aior probatur. quia care per se supponit esse **A**d hoc dicitur. quod verum est in genere cause efficientis. sed non in genere cause materialis. **A**d secundum dicitur licet forma sit in executione ultimam est tamen in intentione agentis primum. et hoc sufficit ad rationem principij. Etiam quis ipsa sit ultima in motu. ipsa tamen est prima quo ad dare esse. quare etiam verius rationem principij participat. **N**on quo ad fieri quoniam fieri rerum naturalium est per motum ad motum

autem requirunt plura scilicet terminus a quo. et terminus ad quem. et subiectum. igitur ad fieri rerum naturalium requiruntur tria principia. Secunda pars maioris patet. scilicet quod non sunt infinita principia. quia illa essent nobis ignota. et sic non esset scientia de rebus naturalibus. Etiam pluralitas non est ponenda sine necessitate. igitur non debent poni infinita. ut latius patuit circa textum. Quorum pars. quae agit principia sunt contraria et formalia sicut passivum siue subiectum ipsius principii formalibus est materia. quae est una utriusque contrariorum. Quae contra contraria nata sunt in se invicem agere scilicet illa ponuntur sub eodem genere. igitur illa contraria sunt quae unum habent subiectum sufficientem ad agendum. Et licet contraria non possint esse in eodem subiecto actu. ut quae sunt successivae. Oculis sequitur ex praemissis. et est philosophi in textu. Et potest sic ostendi. quoniam necesse est in omni fieri tria concurrere. Nam privatio est terminus ad quem. formaliter sicut ipsum fieri. forma autem terminus ad quem stat fluxus huiusmodi sicut ad finem. et materia subiectum deferens utriusque terminus transmutatio. igitur sunt tria principia solummodo in fieri rerum naturalium. Et quia in termino ad quem. terminus a quo abicitur ad eam formam expellit privatio. quare in re facta manent duo principia scilicet materia et forma. Et licet privatio maneat ad formam aliam per quam materia est mobilis tamen stat sub una forma praeteri. Maior alterius discursus. Hoc subiectum quibus sit unum numero. est tamen specie et ratione duo. Quorum Si cut materia et privatio sunt unum numero principium. sic materia et forma sunt unum principiatum. Conclusio Igitur vera est philosophi proposita diversa sententia. ponentium duo vel tria rerum naturalium principia.

Maior patet per Aristotem. in textu. Etiam dicit philosophus quinto metaphysice. illa sunt eadem quorum est eadem materia. ipsa autem privatio est in materia sic quod sine ea non est. igitur est eadem numero cum materia. Et potius materia dicitur eadem numero. cum privatione quam forma. quia in principio motus forma non est eadem numero sicut privatio. in fine tamen motus est forma eadem numero cum materia. non quod dem in ratione principii sicut materia et privatio. sed in ratione principiatum. et hoc est quod dicitur. Quorum. sicut materia et privatio sunt unum numero principium. sic materia et forma sunt unum principiatum. ipsa tamen distinguitur a materia specie et ratione quia privatio abicit quoniam sit res naturalis non autem materia. Etiam materia habet esse fixum et permanentes. non autem privatio. et sic ipsa non requirit de necessitate ad esse rei naturalis. Unde privatio nullo modo requiritur ad re naturalem. si illa non fieret per motum. scilicet quia res naturalis per motum fit. id est per accensum requiritur privatio. ut terminus a quo motus. Et sic patet quod materia et privatio sunt unum numero siue subiecto scilicet ratione dicitur. cum idem est es et in figuratum ante aduentum forme. scilicet ex alia ratione dicitur es et ex alia ratione in figuratum quare privatio non dicitur principium per se sed per accidens. quia scilicet coincidit cum materia. sicut dicimus quod per accensum medicus edificat. Non enim ex eo quod medicus. sed ex eo quod domesticus est quod coincidit cum medico in eodem subiecto. Sed duplex est accensio. scilicet necessarium quod non separatur a re sicut risibile huiusmodi accidit et non necessarium quod separatur. sicut album ab homine. Unde licet privatio sit principium per accensum non tamen sequitur quod non sit necessarium ad generationem. quia materia a privatione nunc demum dicitur. in quantum enim est sub una forma huius

privatorem alterius et contra sicut in igne est privatio aeris et in aere privatio ignis. Et est sciendum. quod cum sit naturalis rei. productio ex non ente non dicitur negationem esse principium sed privationem. quia negatio non determinat subiectum. Non videre enim potest dici de non entibus ut dicitur chimeram non videt. et de entibus quae non sunt nata habere visum sicut de lapidibus. sed privatio non dicitur nisi de determinato subiecto in quo scilicet natus est fieri habitus. sicut cecitas non dicitur nisi de his quae sunt nata videre. et quia naturalis rei productio id est generatio non fit ex non ente simpliciter. sed ex non ente quod est in aliquo subiecto. et non in quolibet sed determinato. Non enim ex quolibet non igne fit ignis. sed ex tali non igne circa quem natus est fieri forma ignis. ideo dicitur quod privatio sit principium et non negatio. Sed in hoc differt ab alijs quia privatio est principium per accidens. materia autem et forma per se. et sic patet quod tria sunt rerum naturalium principia intrinseca. illa tamen non sunt sufficientia ad productionem rei naturalis vel rerum naturalium. quod enim est in potentia non potest se reducere ad actum. ut cupit quod est in potentia ad idolum non facit se idolum sed indiget operatione ad hoc quod forma idoli exeat de potentia ad actum. forma etiam non potest se extrahere de potentia in actum. loquendo de forma generata quae est terminus generationis. quia forma non est nisi in facto esse quod autem operatur est in fieri id est dum refertur. igitur praeter materiam et formam oportet esse aliquid principium actuum et hoc dicitur efficiens vel movens. sed hoc est extrinsecum de quo latius patebit in secundo huius. Si diceres materia et privatio non sunt unum numero. quia illa principia quae unum numero sunt sunt etiam eadem specie. ut marcus tullius cicero. Ad hoc dicitur. quod illa quae sunt eadem numero numero sitate essentiali illa etiam sunt eadem specie. non autem ea quae sunt eadem numero numero sitate accidentali. ut patet de subiecto et propria passione. et subiecto et accidente communi. de materia et privatione quia aliud est modus principiatum ipsius forme et alius ipsius privationis. Quorum patet. quia quodammodo res est in fieri. ipsa stat sub privatione forme illius rei. quoniam vero est in facto esse. tunc materia stat sub forma. igitur in fieri sicut materia et privatio sunt unum numero principium. ita in facto esse materia et forma sunt unum principiatum. Oculis patet per Aristotem. in littera. qui postquam disputative inquisitum numerum principiorum dicit. quod uno modo salvari potest quod sunt duo. Alio modo quod sunt tria. sunt quidem duo principia numero. et tria specie. In fieri enim privatio non numeratur materiam. sed est in ea forma autem numeratur ei. quia non dum habet. Et a materia separatur sed in facto esse ei coniungitur.

Ad obiecta i opposituz

Ad primum est dicendum. quod licet principia sunt esse particulare multiplicentur ad principiorum multiplicationem. non tamen in esse vel de quo in proposito sit mentio. verum tamen est. quod in qualibet re naturali sunt principia specificiter distincta a se. illa tamen principia non distinguuntur specie ab alijs rebus naturalibus. verbi gratia materia iohannis bene distinguitur specie a materia petri nec forma iohannis distinguitur specie a forma petri. Ad secundum est dicitur. quod verum est quod plures sunt cause rerum naturalium quam tres. non tamen plures intrinsece quam efficiens et finis sunt cause extrinsece. ut patebit secundo huius. Et licet privatio non sit principium intrinsecum quo ad

esse rei. utique tñ qd fieri. qz res fieri neqd nisi p factōem cuius pūatio est terminus a quo. Et ē notādū. qz maior est rō qre pūatio dicitur pncipiū intrinsecū qz efficiens qz ipsa necessario pcurrit in trāsmutatione. ut terminus a quo qui est quodāmodo intrinsecus et de intrinseca rōe trāsmutationis. sic autē nō est de efficiente cā. cum ipsa non pcurrit ad trāsmutationem ut terminus a quo. s; sicut aliquid qd est oīno extrinsecū. Etiam pūatio est subiectiue in materia cū sit cū ea nūero eadem. sic autē nō est de causa efficiente. Ad tertium est ddm. qz duobus modis accipitur infinitum. vno modo ut est passio determinati generis s; qz tūc et illo mō infinitū diuiditur infinitū s; m magnitudinem multitudinē ac durationem et nullo hōiū modozū materia ē infinita. Alio modo pōt capi infinitum ut est entis passio. et hoc mō accipit duobus modis. vno modo in qz mō formā psequit. et sic duo ma que nō est a materia recepta nec receptibilis dicitur quo dam modo infinita. qz nō est determinata p materiā et illo mō dicitur autoz libri cāp. qz intelligentie sunt finite superius. qz habet cām sui esse. sed infinite inferius. qz nō sunt recepte nec receptibiles in materia. Prima autē causa superius et inferius est infinita et tale infinitum ē maxime intelligibile. qz maxime in actu nō dicens aliquaz pūationem nisi s; m nostrū modum intelligendū. Alio modo in qz mō materiam pūationi immixtam psequit dicens carētiā forme finientis et terminatis materiā. et eo modo materia dicitur esse infinita qz nō est aliqua forma determinata specifica. ipsa tñ determinabilis est ad diuersa esse p diuersas formas. Ad quartum est dicitur. qz in omni multitudine subordinata est tñ vnum principium. tñ hoc nō oportet in multitudine nō subordinata. qualis est pncipioz multitudine cū vnūqz qz i suo ordine pōt esse primū. qm s; m viam pfectionis forma est primū principium deinde materia. et tertio pūatio qz forma dat esse. materia vero esse recipit quare est perfectior. s; m vero viam generationis que attenditur s; m terminozū ordinē sic pūatio est prior. cum sit terminus a quo. et deinceps materia cū sit subiectum vel mediū. et forma est vltimū pncipiū cū habeat se in rōe termini ad quem. S; ordinado pncipia s; m ordinē substādi sic materia priorē alijs qz subiectuz est prius cōtrarijs in eo et inferioribus. Ad quintū est ddm. qz forma et pūatio bene habent materiam priorem se in substādo quia ipsa substādo forme et pūationi vti subiectum ipsis accidētibus. forma tñ et pūatio non habent materiam priorem in principiando. quia pūatio que est principium tanqz terminus a quo motus nō includit modū pncipiandi materie cuius est subiecti motus et mutatio et sic de alijs. Ad sextum est ddm. qz licet nō sit pūatio in qz mō est quedam negatio habitus. nō tñ est reducibilis in oīno nihil. quia relinquit in subiecto aptitudinē gratia cuius efficitur pncipiuz motus que quidē aptitudo abicitur cū adepta est materia formam. licz remaneat iterum pūatio et aptitudo ad formā aliam in materia. et gratia illius pūationis que ē materie immixta. subicitur motui et trāsmutationi. quia aliter nō salueret processus et fluxus alicuius essentie in terminū motus. omnis autē motus et mutatio est quoddaz ens formale fluēs ad terminū qui ē pfecti mobilis in qz mō mouetur ad ipsuz. substācia em materie nō fluit s; pmanet. qz si flueret tūc materia de potentia exiret ad esse materie et sic oporteret qz materia eēt materia et potentie potētia. et eēt in omni ge-

neratione duo fluxus. vnus quidē materie ut efficeret materia. et alter forme que deduceretur ad actum. Et quibus etiam patet ut dictum est prius. qz materia non subicitur motui nisi in qz mō est pūationi immixta vna numero cū ipa. s; m qz vnum numero est vnum accidētē sicut dcm est in exemplis hōis immixti. vel eris in figurati. Indiget em materia pūatione non s; m se. aut in qz mō est alterum pponētū in pposito. s; in qz mō subicitur motui et mutationi. et ideo vnūqz nō nūerat in ratione pncipiū motus sine alio propter quod vnū nūero dicitur pncipiū. quia cum materia separabilis est ab hac pūatione et illa etiam prius abicit eam in motu. et ē in toto abiecta quādo est forme pūata. ideo necesse est qz alterum sit esse ipsius materie. et alteruz pūationis. et qz differant spēs pncipioz licz non sint spēs s; m se. et illo modo dcm est qz tria sunt in qz mō sunt sibi immixta et ea dem numero et subiecta per esse differētia. forma autē pncipiū est s; m se et ideo illa spēs nūeratur in rōne pncipiū.

Et ad pfirmationē ē dicendum. qz p se dicitur duobus modis. Vno modo qz ē rei substācialis. et sic per se opponitur ad p accidēs. Alio modo dicitur p se qz s; m ipm et sic opponitur ad id quod ē p aliud. Primo quidē modo. non p se ē pūatio principuz eius quod mouet et fit s; p prius p accidēs. qz nō manet in eo quod fit. s; efficit principuz p materiā cui est immixta. scdo autē modo id qd fit p se fit ex pūatione. qm id qd est sub pūatione s; m qz ipm subicitur motui et nō s; m aliud. Et si dicerens per accidēs nō debet in aliqua scia tractari. cuius igitur pūatio sit ens per accidēs. igitur de ea nō debet fieri pūatio in aliqua scia. Ad hoc est ddm. qz de pncipio p accidēs quo posito vel non posito nihilominus fit res non est determinandū in scientia. de pncipio tamen per accidēs quo non posito non fit res utiqz ē des terminandū. et sic est de pūatione.

Incidunt dubia quoz

rum primū est. An oporteat pncipia rerū naturalium s; m manere. Solutio qz sic s; m esse vniuersale. et eo modo sunt incorruptibilia. qz s; m esse pncipiale generantur et corrūpūnt. Primū patet inductiue. De materia quidem pū. qm si ipsa esset generabilis p supponeret alia materia. et sic esset processus in infinitū. hoc autē ē in cōueniens. igitur. De forma pū sic. qz ipsa est coeterna ipsi materie. quare s; m manet cū ipsa et nūqz ab eo separaf. Etia de pūatione in vniuersali pū. qz ipsa spēs est materie immixta. cuius ipsa nihil aliud est qz pūatio forme cū aptitudine ad illam. vel forma s; m esse confusuz accepta semper est in materia. ergo pūatio semper manet. Scdm pū. quia aliud eēt materia accipit in hoc pposito et illo. et pūatio et substācialis forma corrūpūnt et iterū s; m forma em per generationē acquirunt. et pūatio p generationem corrūpūnt. adueniente em forma cessat pūatio. Verum tamen est. qz dnter ista pncipia dicitur manere. qm inequaliter se habēt ad esse imutabile. Nam materia nullo modo trāsmutatur in esse pncipiū. ut clare habet eius definitio. Pūatio vero et forma in eē pncipiū aliquo modo trāsmutantur. trāsmutantur em

Physicorum

fm esse suum p̄uū z distinctiū quo distinguunt. q̄uis fm esse originale sunt intransmutabiles quo p̄ueniūt. vt in vna communi potentia que non est substantia materie. sed originale principium forme et aliquid materie superadditum. scz esse formale formabile. Alij tamen dicunt. q̄ ista propositio. oportet principia semper manere. duob; modis intelligit. Uno mō fm antiquo z opinionē et sic est simpliciter vera. qm̄ ipi ponebant vñ ens in actu ex quo res substantialiter p̄stuntur. Exempli gratia. Diogenes posuit aerem pro principio. et dixit aeres semper manere. qz cū homo corrūperetur. dixit q̄ aer acciperet aliam figuram. tñ maneret fm substantiam aer. Alio modo potest intelligi loquendo de principijs fm mētē p̄hi. z tunc materia manet fm nūerū. qz est vna materia oīm generabilium et corrūptibilium vnicatē in differētiē sed forma z p̄uatio manēt non in numero nec in specie. sed in communi analogia. oportet em̄ sp̄ aliquā formam esse in materia. sed nō oportet semp̄ tale formaz specificam esse. Similiter dōm est de p̄uatiōe. Sed dices adueniente forma substantiali in materia p̄uatio corrūptif q̄ erat ad illam formam. ergo p̄uatio nō sp̄ manet. Ad hoc est dicendū. q̄ adueniente forma substantiali bñ corrūpitur p̄cularis p̄uatiō que ad talem formā erat. tamē in materia vtiq; manet p̄uatio vniuersalis que est ad aliam formam. Etiam talis p̄uatio solum corrūpitur quo ad negatōem quam importat. p̄ficiatur tamē ratione sui materialis quod est aptitudo ad formam.

Secundum dubium est.

An ex non substantia fit substantia. Solutio q̄ non substantia potest accipi dupliciter. Uno modo negatiue in q̄ntum illud dicitur non substantia in quo est absoluta substantie negatio. et sic ex non substantijs non fit naturalr substantia vt ex nō hoīe non fit homo. nec ex nō equo equus. Alio modo non substantia accipitur p̄uatiue. in q̄ntum aliquid dicitur non substantia. qd̄ non est substantia. tamen ap̄tum natum est esse substantia. z sic ex non substantia fit substantia. vt ex nō homine fit homo. qm̄ semen humanū est nō homo p̄uatiue. z tamen fit homo. Et sic dōm est pariformiter de aliarum rerū semine. S; dices. p̄traria q̄ sunt p̄cipia sunt substantie vt p̄uatio z forma. ideo si ponerentur solū duo p̄cipia non fieret substantia ex non substantijs. quia illa p̄cipia sunt substantie. Ad hoc dicendum est q̄ Aristoteles. arguit cōtra antiquos. z ideo supposita eorum opinione. bñ probat p̄hus dōm suum. quia fm eos cōtraria sunt accidētia. S; si supponatur aristotelis opinio. tunc ē dōm q̄ duobus modis accipitur substantia. Uno mō a substantiando hoc est a dando esse. z sic vñ p̄trariozū est substantia scz forma. Alio modo a substantando z sic p̄cipia p̄traria de quibus loq̄tur Aristo. non sunt substantie. quia non substant. z sic etiam ex nō substantia fit substantia.

Tertium dubium est.

An inter duo principia p̄traria scz formam z p̄uatiōnem materia sit media. Et videtur q̄ nō. cū medium sit qd̄ aliquid hz essentialiter de natura vtriusq; extre-

Aristotelis.

mi. nōm̄ aut sic est materia. igitur ip̄a nō est media inter p̄cipia contraria. Solutio q̄ sic. qm̄ illud qd̄ respicit equaliter duo p̄traria hoc est medium. materia autē est h̄mōi. qz materia que tā stat sub albo p̄ius stetit vel stare potuit sub nigro. Et ad argumentū est dicendū q̄ duplex inuenitur mediū. qd̄dam em̄ inuenitur mediū p̄ abnegatōem quod reperit inter p̄uatiue opposita et inter contraria imediata sicut inter iusticiam z iniusticiā inter sanū z egrū. Aliud est mediū p̄ p̄cipatiōem. Et illud ē duplex. Quoddā est p̄ p̄cipatiōem absolutā. z illud iterū est duplex. qz quoddā est qd̄ intrinsecē cōtrariū participatōe aliqd̄ de extremi vtriusq; natura p̄cipis pat. vt mediū colores respectu extremozū. Aliud est quod p̄cipat extrema subiectiua p̄cipatiōe vt subiectum respectu accidētium z materia respectu p̄cipiorum cōtrariozū. Aliud est mediū p̄ p̄cipatiōem respectiuam. z est illud quod manet eque simplex cū extremis sicut inter ignem et terram mediant aer et aqua. Per hoc patet responsio ad argumentum. scz q̄ materia nō dicitur mediū p̄ abnegatōem neq; p̄ p̄cipatiōem absolutā intrinsecam s; per p̄cipatiōem respectiuā et hoc loquēdo de materia fm̄ eius potentiaz subiectiuam. qz loquēdo de ea fm̄ potentiam formalez formabilem tunc suis extremis p̄cipatur.

Quartum dubium est.

An ista propositio ex cōueniēter attribuat p̄uatiōem. vt dicatur ex imusico fieri musicum. Solutio q̄ sic. qz ip̄a dicit circūstantiam originis motus. z in eius originē aliqd̄ abicit qd̄ est p̄uatio. z ideo non p̄prie dicitur ex nō qm̄ supponit p̄uatio simplex vel materia p̄uatiōi imitā et tō dicit p̄hi i textu q̄ ex imusico fit musicus aut ex imusico homine fit hō musicus. Sed qm̄ dicitur subiectum subicitur. tunc non proprie vtiuntur ista p̄positione. ex vt dō ex homine fit musicus. qm̄ tamen in noīe materie datur intelligi p̄uatio. tunc ei potest addi ista p̄positio. ex. vt dō ex ere fit statua. es em̄ vel cuprum fm̄ se infiguratum. ē. s; per artē statue vel unaginis figuratiōem accipit. Sic etiam in naturalibus ex semine dicimus fieri animal. vt patet supra circa textus declarationem.

S; dices dicitur grammatice. q̄ ista p̄positio ex dicit circūstantiam cause materialis. vt Ex de materia. notat a vel ab efficiētes. Ad hoc est dōm. licet ista p̄positio ex dicat circūstantiam cause materialis sub p̄uatiōe acceptē. nō tñ fm̄ se acceptē.

Quintum dubium est.

An substantia dicat fieri simpliciter. accidentia vero fm̄ quid. Solutio q̄ sic. qz esse est terminus ip̄suis rei intrinsecus z essentialis. quozū igitur esse simpliciter illorum est fieri fm̄ quid. esse autē substantie est esse simpliciter. ergo siuz fieri est fieri simpliciter. z esse accidentis est esse fm̄ qd̄. igitur fieri accidētis ē fieri fm̄ qd̄. hoc tamē verum est. q̄ substantia dicitur fieri fm̄ quid. z accidēs simpliciter in respectu loquēdo vt clare p̄t̄z p̄mo perigeneos. S; dices aristotele. dicit hic. q̄ res q̄ sunt simpliciter. qd̄dam h̄nt transfiguratione. ea autē q̄ transfiguratione fiunt sunt artificialia. Ad hoc ē dicendum. q̄ illa q̄ fiunt transfiguratione non fiunt nisi fm̄ dici z nō fm̄ ēē. qz figure ad quas est transfiguratio substantiuis

nominant noib; et ideo ppter vicinitatem in modo signifi-
ficandi ipe arestoreles figuras vocat substantiales fac-
tiones. Aut dñm est. q aresto enumeravit fieri trãssigu-
ratione inter fieri simpliciter propter antiquos figuram
formam substantialem vocantes

Sexum dubium est.

An alterũ principiorũ sui presentia et absentia. natũ est
facere transmutatõem Solutio q sic. vt patet p are-
storele in textu. Et p illa phi verba tria rerũ naturaliu;
principia intelliguntur. qm p hoc q dicit alterũ princì-
piorũ sui presentia duo rãgunt principia. s. forma z ma-
teria. et per hoc q dicitur eius absentia ipsa p̄uatio tan-
gitur. Et si dicas p presentia et absentiam dũtaxat
duo rãgunt eorũ naturalium principia. igitur. qz p pre-
sentiam intelligitur forma. et p absentiam p̄uatio. Ad
hoc est dicendũ. q̄suis noient absentia et presentia p̄ua-
tionem et formam. implicant tamen illud cui debeat eẽ
aliqd absens et presens. z illud est materia. Et est no-
randum. q nature principia tribus accipiuntur modis.
vno modo in q̄tum sunt principia mutacionis simplicis
precedentis de non esse ad esse. z sic p̄radicorie opponũ-
tur. Secũdo modo accipiunt in q̄tum sunt principia mu-
tacionis phisice. z sic p̄uatio dicit carentiam forme cuz
ap̄titudine ad eandem. z sic sunt p̄uatiue opposita. Ter-
tio accipiunt in q̄tum sunt principia motus proprie di-
cti. et sic sunt contraria. P̄uatio quidem substantialis
forme z accidentalis pueniunt in hoc. q dicit carentia for-
me cũ ap̄titudine ad eandem. hoc tamen diuersimode.
Nam p̄uatio forme accidentalis dicit carentiam forme cũ
ap̄titudine propinqua. sed p̄uatio forme substantialis
dicit eiusdem carentiaz cũ ap̄titudine remota. quare etiã
am si accipiatur mutatio in q̄tum alteracioni iunxta tũc
per eam ap̄titudine remota p̄uacionis forme substantia-
lis fit p̄pinqua ap̄titudine.

Septimum dubiu; est.

Utrũ materia possit separari ab omni forma Solutio
q non. qz illud quod repugnat rei veritati nequa q̄ esse
potest. materiam aut esse sine oi forma repugnat verita-
ti rei. igit ipsa sine forma esse nõ potest. Vno; p̄batur
qz si sic. tunc ipsa p se subsisteret. hoc aut est incoueniens
dicere. igitur Vno; probatur. qm quid qd subsistit ha-
bet esse actuale. sed hoc est a forma. cũ sit propria ei? cõ-
ditio. igit nõ potest materia separari ab omni forma. nec
per se subsistere. Ipa tñ p̄positio dupliciter intelligi p̄t
vno modo successiue. ita q materia que iaz stat sub vna
forma postea potest stare sub alia. z sic ipsa p̄t separari ab
omni forma. qm nulla forma p̄ticularis est dabilis quin
materia possit ab ea separari. Alio modo p̄t intelligi
materiam separari ab omni forma simul et semel. et sic
ipsa non est separabilis ab omni forma. Et nõ est aliud
instãs corruptõis forme habite z habẽde. s. vnũ idẽ e in-
stans quo fit corruptio forme habite z generatio forme
habẽde. z p̄sequens nõ valet illud argumentuz. quo
arguitur. accipiatur instans corruptõis forme habite
et instans generationis forme habẽde. tunc inter illa duo
instantia mediat tempus. z pro illo tempore intermedio
non stat sub forma habita. quia illa in instãti corrupitur
neq; stat sub forma habẽda. qm illa postea generabitur

in instanti generationis.

Octauum dubium est.

An p̄uatio proprie dicat in corporibus celestib; inue-
niatur. Et videtur q sic. Nam in eis est negatio forme
substantialis scz forme humane Solutio q nõ. qz cor-
poribus in generabilib; z corruptibilib; deest p̄uatio.
corpora aut celestia sunt hmoi. vt patet primo celi. igit.
Et ad obiectũ in oppositum est dñm. q non quecuq;
negatio forme substantialis p̄uatiõem facit. s. negatio
forme cũ ap̄titudine ad eandẽ p̄uatiõem facit. Et ideo
in corporibus celestibus est negatio alicuius substantia-
lis. non tamẽ ap̄titudine ad eandem. cum celum non habe-
at ap̄titudinem ad aliquam formam substantialem cuius
habet negationem.

Nonum dubium est.

An illud quod generatur sit totũ p̄positum. Et videt
primo q non generat totum p̄positum. qm illud nõ ge-
neratur cuius neutra p̄tium generatur. s. cõtingit aliqui
q neutra p̄tium totius generatur. vt patet in generatõe
hominis igit. ¶ Secũdo sic p̄mentator dicit. q materia e
que in veritate generatur. igitur materia generari dicit
¶ Tertio sic. subiectum motus debet denominari a mo-
tu. materia aut est subiectũ motus. igitur ¶ Quarto ois
motus recipit denominationem suam a termino ad quẽ
forma aut est terminus ad quem in generatione. igitur
ipsa generatur ¶ Quinto illud generatur quod p gene-
ratõem acquiritur. forma aut p generationem acquiritur.
igitur Solutio q sic qm eodem modo alicui puenit fieri
quo modo sibi puenit esse. totum aut p̄positũ habet esse
ergo ei cõuenit fieri. Maior p̄bat. qz fieri est via in esse.
igit eadem puenit fieri cui puenit eẽ. Vno; probat. qz
p̄tes totius p̄positi nõ hnt esse nisi in toto. ex quo etiam
accipit. q accntia non habet fieri nisi in subiecto. qz in eo
habent esse. et ideo generatio que est ad substantiam dicit
generatio simpliciter. generatio vero que est ad accidẽs
dicitur generatio fm quid. vt patet primo perigenesios
Aliquo tamẽ modo materie z forme cõuenit fieri cum
addito z improprie. qm eodem modo puenit alicui fieri
quo mo puenit sibi eẽ. dupliciter at alicui puenit eẽ secũ-
do de aia. vno modo improprie sicut quo aliqd est. z hoc
dupliciter. vno modo sicut subiectum. Alio modo sicut
forma sicut dicit Aresto. ibi. q aliq; d; esse sanus cor-
pore vel sanitate. Alio modo d; aliquid esse p̄prie sicut
totũ p̄positũ. cui p̄prie puenit esse. Et quo p̄z. q sub-
iectũ sine materia p̄t dici generari sicut quo aliquid ge-
neratur scz subiectiue z forma p̄t dici generari sicut quo
aliquid generat formaliter. totum vero p̄positum est il-
lud qd p̄prie generat. Aut sic dici p̄t. q materia dicit
generari subiectiue. forma vero d; generari terminatiue
et totũ p̄positũ d; generari p̄pletiue.

Ad obiecta i opposituz

Ad primũ est dñm. q duob; modis accipit totum. vno
modo sincathegorematice in q̄tum valet tñ sicut quelib;
bet pars. et sic argumentũ procedit loquendo de genera-
tione p̄prie Alio modo accipit cathegorematicẽ. put tñ

valet sicut integrum et perfectum. quoniam sic non arguitur ab eodem ad idem. sed a disparatis. contingit enim aliquid totum generari cuius tamen neutra pars generatur. ut patet de homine quod tamen non generatur corpus humanum. nec anima rationalis. tamen totum oppositum generari dicitur. Ad secundum est dandum quod per motum loquitur de generatione generati ad eius subiectum et sic intellectus proprius est. quod materia est que in rei veritate est subiectum generationis. per hoc enim distinguitur generatio generati ad subiectum ab alijs motibus. quod generatio est ex subiecto quod est materia prima. in alijs autem motibus subiectum est totum oppositum. Ad tertium est dandum. quod duobus modis accipitur motus. uno modo proprie per mutationem successive. et sic maior est vera. quoniam in illa subiectum motus denotatur a motu. sicut aqua calefacta denotatur calefacti fieri. Alio modo accipitur motus. in quantum se extendit ad mutationem instantaneam. et sic proprius non est vera. quod motus proprie dicitur est accipere sicut motus alterationis est quantitas motus vero augmentatio est quantitas. sed accipere ex sua natura propria habet denotare subiectum. ergo talis species motus denotat ipsum mobile quod est subiectum. in ista autem mutatione. subiectum non est proprie a motu denotabile quoniam ens in pura potentia quod non suscipit denotationem alicuius forme sicut alia subiecta nisi forma quidam. Ad quartum est dandum. quod maior potest intelligi duobus modis. uno modo scilicet quod motus denotat terminum et sic ipsa est falsa. quoniam ista est falsa. albedo dealbat. calor calefit. Alio modo intelligitur quod motus denotatur gratia terminum. quod denotat subiectum a termino. et hoc quidem verum est in mutationibus accidentalibus in quibus subiectum denotatur a termino ad quem. sicut aqua dicitur calefieri gratia caloris qui est terminus ad quem. Aut dandum est. quod denotationem accipit motus specificam a termino ad quem quod a tali termino specificatur quod magis proprie dicitur denotatio. quod notatio dicitur essentialis per dictionem. sicut denotatio accidentalem. Ad quintum est dandum. quod dupliciter aliquid per generationem accipitur. uno modo sicut terminus quo pervenit ad ultimum generationis terminum. et sic forma pris per generationem accipitur. Alio modo aliquid per generationem accipitur sicut terminus qui est terminus ultimus et sic totum oppositum per generationem accipitur. in cuius signum quod aliquid generatur ibi nec forma nec materia per generationem accipitur. ut patet in generatione hominis. quare necessarium est dicere quod totum oppositum generatur alias non esset verum dicere quod homo generatur per hoc id dicitur ad argumentum. quod illud generatur quod per generationem accipitur sicut terminus qui est ultimus terminus generationis. hoc autem totum oppositum est. que ipsum vere generari dicitur.

Ubiecta autem natura scibilis est in analogia. Sicut enim ad statum est aut ad lectulum lignum aut ad aliorum aliquid habentium formas sic in materia. et informe se habet per se accipiat formam sic se habet ad substantiam et habet aliquid quod est. Iste est quartus tractatus et ultimus huius. in quo philosophus determinat de principijs rerum naturalium secundum se. Et in duo dividitur capitulum. In primo philosophus determinat de materia et antiquorum dicitur nihil posse fieri propter materiam ignorantiam defectus solvit. In secundo capitulo solvit defectus antiquorum dicentium materiam esse non ens propter convenientiam eius cum privatione. ibi tangentes quidem. Dicit igitur philosophus. quod materia motui subiecta existens principium rei non est scibilis per se. sed potius per analogiam ad formam. hoc est propter dictionem. et precipue si per similitudinem accipiant naturalia ad artificia

alia. quod sic in artificialibus est habet ad statum. et lignum ad lectum vel archam in eo quod sustinet formam artificialem aut aliorum aliquid quod habet formam artificialem ad informe secundum formam artis se habet anteque artis formam accipiat. sic ipsa materia prima se habet ad substantiam generatam sive ad hoc aliquid et ad id quod perfectum est in natura quod ipsa est informe formam substantialem subsistens et per consequens omnes alias formas essentielles.

Unum quidem igitur principium est. non sicut unum existens. nec sic unum sicut hoc aliquid. unum autem secundum quod ratio. Amplius autem huic contrarium prima ratio est. hec autem quo modo duo. et quo modo plura dicitur est. Primum quidem dicitur est. quod principia contraria sunt. posterius autem necesse est. aliud quod dicitur subiecti. et esse tria. Ex his autem nunc manifestum est. que differentia contrariorum. et quo modo habent se ad invicem principia. Et quid sit subiectum. an autem substantia species aut substantia non dicitur manifestus est. sed quod principia tria. et quomodo. et quomodo modus eorum dicitur est. Quod quidem igitur. et que sunt principia ex his consideret. Quod autem singulariter sic solvitur. et antiquorum defectus dicitur post hec

Nunc philosophus concludit quod tria sunt principia rerum naturalium. scilicet materia forma et privatio. quorum unum est in potentia quod non est hoc aliquid. aliud quod est ratio. hoc est forma et tertium quod est huic. scilicet forme contrarium. Omne tamen quod vere principium est mobile. aut est sicut subiectum motus vel sicut forma. Illud vero quod abicit a motu non enumeratur inter principia. sed quod per ipsum materia motui subicitur ideo est aliqua species et ratio principij. hoc autem contrarium est forme que est sicut habitus sive eius perfectio quod fit. Et iam dicitur est in prioribus qualiter hec sunt duo. et qualiter tria. Et his autem patet solutio duorum dubitabilium. quod unum est. quare potius materia unum numero dicitur cum privatione quam cum forma. cum ita unibilis sit forme in composito in fine motus sicut unum privationi ante finem motus. Ad hoc est responsio domini Alberti. quod non dicitur secum unum numero. ita quod non numerentur esse due essentie que sunt materie et privationis. sed ideo quia hec duo non numerentur diversa principia. cum unum eorum motui non subicitur nisi gratia alterius. ideo privatio non refertur ad motum per se. sed potius quia est que dicitur ratio materie per quam subicitur motui forma aut per se consideratur in motu. Alterum. qualiter principia sunt tria. et qualiter duo. Ad hoc est eiusdem solutio. quod si principia dicitur cantur quo ad principium motum duo sunt tria. quoniam principians motus una numero est. cum materia privatione mixta et forma que est finis motus tria autem sunt si debet aut numerari esse principiorum secundum principiorum essentias. et non secundum quod principiat motum quod sic materia habet duplex esse principij scilicet subiecti et privationis. Etiam dicitur est prius quod principia sunt contraria et probatum est quod necesse sit esse aliquod principium quod subicitur utriusque contrariorum et sic necesse est esse tria. ex illis duobus insuper probatum est. quod est contrariorum differentia. quia unum illorum est per se principium rei mobilis. et alterum tantum

fm q̄ est ratio qua materia subicit̄ motui. et non per se. Et hoc em̄ patet. qualiter principia se habeant adinuicē et q̄ ipsozum sit subiectum et q̄ non. Sed nondū habitum est. vtruz id quod est species et forma sit magis substantia vel subiectū quod est materia. hoc em̄ in prima philosophia scrutandum est. sed habitum est q̄ principia sunt tria fm esse. et duo fm nūerum motum. principiantū. et ostēsum est q̄ nō et quis sit motus eoz. Quot quides igitur sint principia. et que sunt ex his que dicta sunt p̄siderari possunt.

¶ Querentes em̄ secundum philosophiam primi veritatem et naturam rerum diuerterūt vt in viam quādam aliam abcedentes ob infirmitatem. et dicunt neq̄ fieri eozū que sunt nullum neq̄ corrumpi propter id qd̄ necessarium est fieri quod sit. aut ex eo qd̄ est. aut ex eo qd̄ non est. Ex his aut̄ vtriusq̄ impossibile est esse. Neq̄ em̄ quod est fieri p̄tingit. Est em̄ iam. neq̄ ex eo quod nō est nihil vtiq̄ fieri. Subici em̄ aliquid oportet. et sic p̄sequenter p̄tingens augetantates neq̄ esse multa dicunt. sed tm̄ qd̄ est. Illi ergo talium accipiebant opinionē propter ea que dicta sunt.

¶ Hic p̄s soluit defectus antiquoz dicentū nihil posse fieri p̄pter ignorantia materie p̄pter infirmitatē intellectus eozū quare diuerterūt se ad viam erroneā ex eo. q̄ nō potuerūt intelligere qualiter vnū numero cū materia principii esset p̄uatio et specie ab ea differens. ideo dixerūt q̄ nihil p̄tingit generari et corrūpi. Et istū errorem sic probabant. qm̄ si p̄tingit aliquid generari siue fieri. tūc necessariū est illud fieri ex eo quod est. aut ex eo qd̄ nō est. neutriū aut̄ horū est dōm. qm̄ id quod est non fit. q̄ iam est. Neq̄ id quod nō est. qm̄ in omni fieri aliquid subicitur qd̄ sit materiale et quodāmodo formale in ordine ad id qd̄ per generatōem fieri dicitur. Et illo aut̄ incōuenienti arguetes multa incōuenientia auerūt que sequuntur ex illo ita q̄ dixerūt entia non esse multa. sed dūtaxat vnū vt explanatū est in rōnibus p̄mēdis et mellissis. et talem opinionē accipiebant propter ea que dicta sunt.

¶ Nos aut̄ dicimus q̄ quidem ex eo quod est aut ex eo quod nō est fieri aliquid aut quod est aut quod nō est aliquid facere vel pati. aut qd̄ libet hoc fieri. vno quidem modo nihil differt vt medicū aliquid facere aut pati. aut qd̄ libet hoc fieri. ex medico aliquid esse aut fieri. quare qm̄ hoc dupliciter dicitur. Manifestum est qm̄ ex eo qd̄ est et ex eo qd̄ nō est. aut facere aut pati. Edificat quidem igitur medicus nō fm̄ q̄ medicus s̄ fm̄ q̄ edificator. et albus fit non in quārum medicus s̄ in quārum niger. Vedicatur aut̄ et nō medicus fit in quārum est medicus. Quā aut̄ maxime proprie dicimus medicū aliquid facere aut pati aut fieri ex medico. si fm̄

q̄ medicus hoc patiatur. aut facit manifestū q̄ ex eo quod nō est fieri. et hoc fecit in quārum non est. Quod illi quidem nō dispicientes deliquerunt. et propter hanc ignorantiam in tantum ignorauerūt. q̄ nihil opinati sunt fieri neq̄ eē aliorum ex alijs s̄ auferre oēm generatōem.

¶ Hic p̄s ponit solutiōes ad argumentū prius factū quaz̄ prima est q̄ d̄ dupliciter aliquid fieri ex eo qd̄ est. si muliter dicitur id quod nō est facere aliquid aut pati. aut etiam ex eo hoc fieri aliquid dicitur dupliciter. Vno qui dem modo nihil prohibet aliquid fieri ex eo qd̄ non est. aut aliquid fieri ex eo quod est. aut etiam facere aliquid id qd̄ nō est. et hoc quidem in se est videndū. Si em̄ dupliciter d̄ medicū aliquid facere vel pati. aut ex medico aliquid fieri vel esse. tunc manifestū est a simili. qm̄ p̄dicte p̄pōnes dupl̄ dicuntur. s̄ facere aliquid ex eo qd̄ nō est. aut facere aliquid ex eo quod est. vel pati id quod est. vel qd̄ non est. Dicitur aut̄ medicus aliquid facere. sicut cū dicitur medicus edificat. Nec em̄ p̄posito dupliciter d̄. s̄ per se. et p̄ accidens per se em̄ medicus nō edificat. sed p̄ acc̄s in quārum accidit medico edificatorē esse et sic possumus dicere q̄ nō medicus edificat. Similiter dicimus medicum album fieri dupliciter. aut em̄ accipiat per se. sic non fit medicus albus. si vero p̄ accidens tunc fit medicus albus. in quārum accidit medicum nigrum esse. sed per se in quārum medicus est potest fieri non medicus. et in quārum nō est medicus. potest fieri medicus. et in quārum est medicus potest facere fm̄ medicū nam qd̄ est medicari. tū licet sic multipliciter dicat. constat q̄ hoc dicitur medicus facere vel fieri qd̄ facit fm̄ q̄ medicus est. id est in quārum habet medicinā. et similiter sic est in dictis locutionibus siue p̄pōnibus. Si em̄ aliquid fieri dicatur ex eo quod non est. maxime p̄uenit ei hoc ex ipso. in quārum non est. et nō in quārum est. et quia hanc multiplicatē ignorauerūt plures medicos. ideo in tm̄ ignorauerūt. q̄ opinati sunt nihil fieri posse aut generari. neq̄ esse eoz̄ ab inuicem alia. s̄ a materia auferēbant oēm generatōem dicentes dūtaxat vnū ens esse.

¶ Nos aut̄ et ipsi dicimus fieri quidem nihil simpliciter ex eo quod non est. sed tamen fieri ex eo quod non est vt fm̄ accidens. Ex p̄p̄tione em̄ quod est quidem per se non ens. non inexistente fit. Mirabile autem videtur et impossibile sic fieri aliquid ex eo quod nō est. Similiter aut̄ nec ex eo quod est. neq̄ quod est fieri nisi fm̄ accidens. Sic autem et hoc fieri eodem modo. vt si ex animali animal vtiq̄ fiat. et ex quodam animali quoddam animal. vt si canis ex equo fiat. Fiat quidem em̄ vtiq̄ non solum ex quodam animali canis. sed etiam ex animali. sed non in quārum est animal. est enim iam hoc. Si autem aliquid debet fieri animal non fm̄ accidens non ex animali erit. et si aliud quod est non ex eo quod est. neq̄ ex eo quod nō est. Quod enim est ex eo quod nō est.

Physicorum

dicitur est nobis quid significet quoniam in quantum non est. Amplius autem esse esse et non esse. vnus quidem motus hic est

Hic philosophus ostendit quod illi qui sunt secundum veritatem eruditi in philosophia cum ipsis concedunt nihil fieri secundum naturam ex eo quod simpliciter nihil est. et nihil supponit vel relinquit. tamen nihil prohibet aliquid fieri ex eo quod per accidens non est. sic enim aliquid ex priuatione que per se non est. et quod fit ex ea. fit ex eo quod non est. et non ex eo quod est. licet enim priuatio sit omnino non ens. in quantum est priuatio. relinquit tamen subiectum cum aptitudine. necruus autem istorum est aliquid priuationis in quantum priuatio est. Et ideo quod fit. ex materia priuationis in quantum fit. ex eo quod est per se et non per accidens est. Et si dicatur fieri ex priuatione tunc fit ex quo non est per se sed per accidens quoniam non omnino nihil est priuatio in quantum relinquit subiectum cum aptitudine vt patet ex supradictis. tamen procedimus si secundum naturam loquamur quod mirabile est dictum et impossibile fieri aliquid ex eo quod sic non est. quod omnino nihil relinquit similiter concedimus quod nihil fit. ex eo quod omnino est sed oportet. quod id ex quo fit id quod fit per generationem quodammodo esse quodammodo non esse. Sicut procedimus quod id quod non est non fit nisi secundum accidens. non autem secundum hoc accidens quod alteratur. sed per accidens secundum quod fit in actu per generationem. Exempli gratia. vt dicamus quod animal fit ex animali. et quoddam animal secundum quod huiusmodi fit ex quodam animali. tunc enim generatur in natura hoc ex hoc per se sicut quoddam animal ex quodam animali et per consequens animal ex animali. Non autem intelligitur id quod dicitur esse effectiue sicut asinus generat asinum sibi simile in specie. sed potius materialiter sicut si canis generetur ex equo per viam putrefactionis aut quouis alio modo secundum naturam. tunc enim canis non fit tamen ex quodam animali. sed etiam vniuersaliter dicendo canis qui est animal generatur ex animali materialiter. et ita videtur id quod est animal generari ex animali. Et ita videbitur ens generari ex ente et simili a suo simili. Et soluitur hic. quod cum dicitur canis qui est animal generari. non generatur in quantum canis et animal. sed in quantum est non canis et non animal. et ita per accidens generatur canis et animal in quantum non sunt secundum priuationem. Et ideo dicit philosophus. quod si fiat aliquid quod est. non fit ex eo quod omnino non est sed ex eo quod aliquo modo est et aliquid modo non est. vt supra dictum est. et hoc significat quando dicitur aliquid fieri ex eo quod non est. hoc enim significat quod fit ex eo in quantum non est. Sed cum dicitur aliquid fieri ex eo quod non est. non remouetur ab ipso propter hoc omnino esse. nec remouetur ab ipso omnino esse. sed intendit. per quod ipse quodam modo fit per materiam. et quodam modo non fit per priuationem negantem actum essendi et relinquentem subiectum cum aptitudine ad essendum

Alius autem quoniam contingit secundum potentiam et actum eadem dicere. Hoc autem determinatum est. tamen in alijs per certitudinem magis. Quare secundum quod vere dicimus defectus soluiuntur. propter quos coacti remouent predicorum quedam. propter hoc enim in tantum dixerunt priores a via in generationem et cor

Aristotelis

ruptionem. et omnino in mutationem. Nec enim vtiq; visa natura omnem soluit hanc ipsorum ignorantiam

Hic philosophus ponit secundam solutionem dicens. quod causa defectus eorum fuit ex hoc. quod nesciuerunt distinguere multipliciter entis simpliciter et secundum quid siue per se et per accidens et entis in potentia et in actu quod in proposito idem est. et ideo credebatur aliquid fieri ex ente simpliciter id est ex ente in actu. sed in veritate aliquid fit ex ente secundum quid hoc est ex ente in potentia. Hodo si accipisset ens pro ente in potentia tunc argumentum fuisset bonum. nec tunc oportuisset quod negassent generationem. quoniam in generatione. ens in potentia presupponitur. sed ens in actu acquiritur et sic nihil prohibet quodammodo ens et quodammodo non ens fieri ex quodam ente et quodammodo non ente. quoniam ens quod est in potentia non in actu fit ex eo quod est potentia et non actus. per ens enim in potentia non intelligitur tamen subiectum. sed etiam potentia formalis quia relinquit priuationem ex quo relinquit formalem aptitudinem ad actum. ita forma que educitur de potentia secundum sui essentiam est in materia potentia habituali. sed confusa et indeterminata. de qua materia latius dicitur infra.

Circa textum repositum

mouetur due questiones. Quarum prima est **Utrum materia sit solum scibilis ad formam. in analogia. ex cuius ignorantia fuit error in antiquorum philosophia.**

Contra primam arguitur sic. Materia est per se scibilis. igitur non scitur in analogia ad formam. Ans. probatur. quod materia est elementum rei naturalis. vt patuit in vnus dubij declaratione circa principium huius libri sed per elementum siue principium res cognoscuntur. igitur. **S**ecundo. quicquid est ens per se. est per se cognoscibile cum ens sit principium quod cadit sub intellectu nostro. materia autem per se est ens. igitur est per se cognoscibilis. **T**ertio. quicquid habet definitionem est per se cognoscibile. materia autem est huiusmodi. quia ipsa est subiectum vnicuique primam. vt patebit inferius. igitur. **Q**uarto. quicquid habet ideas in mente diuina quod producit est per se cognoscibile. materia autem est huiusmodi. igitur. **H**inc probatur eum nihil producat de quo non presuerit idea in mente diuina. igitur ipsa est per se cognoscibilis. **Q**uinto. vniuersalium cognoscitur per reliqua. forma autem et materia dicuntur relative. vt patet secundo huius igitur. **C**ontra secundam arguitur sic. Antiqui etiam errauerunt circa causas efficientes et formalem. igitur ignorantia materie non fuit solus causa erroris. In oppositum est philosophus in libro exposita. et ponuntur duo discursus. quorum maior primam est ista.

Eadem sunt essendi et cognoscendi principia. **I**sta maior patet. quia vniuersum cognoscitur per principia causas et elementa. vt dicitur in principio huius sed illa sunt etiam principia essendi. igitur eadem sunt principia cognoscendi. **D**ifferentes tamen sunt principia essendi et cognoscendi. quoniam principia essendi. vt sunt in

quia tunc esset anteq̄ fieret. Sz in hoc errauerūt antiq̄
nescientes distinguere inter ens in actu et in potentia.
et sic credebant q̄ non ens actu esset simpliciter nihil. et
omne q̄ aliquo modo est. q̄ hoc esset ens simpliciter qd̄
falsum est. cū ens fiat ex ente in potētia. igit̄ bñ sequitur
q̄ p̄gnita materia soluit antiquozū ignorātia.

Ad obiecta i oppositū

Ad primū dōm est q̄ materia est principium p̄gnoscē
di sicut est principium essendi. sz est principius essendi p̄
analogiam ad formam. qm̄ subiectū est forme que ē sim
pliciter principium cognoscēdi. igit̄ eo nō est principium
p̄gnoscēdi et sic ip̄a fm̄ se accepta in sua informitate nec
p̄ sensum nec p̄ intellectū est cognoscibilis. Et est notā
dum fm̄ aliquo q̄ triplex est via deueniendi in mate
rie p̄gnitōem. p̄ma est via resoluciōis vt accipiēdo vñā
substantiam p̄positam ex materia et forma. vt puta fortē
tunc p̄ intellectū possumus resoluerē siue deponere acci
dentia et tunc remanet materia et forma si tunc intelliga
tur ab illo hoīe forma separari a materia tūc qd̄ remanet
est materia prima. et tunc manifestū est q̄ illa materia ē
aliquid qz corpus humanū. Alia est via transmutatio
nis. qm̄ videmus q̄ vna res transmutat in aliam et cog
noscamus q̄ res in quam fit transmutatio auget p̄ hoc q̄
alterū transmutat in ip̄m. ista autē transmutatio non pōt
esse p̄ nihil ergo est per aliquid et nō p̄ accētia et formas
substantialem qz illa nō manet. igit̄ est p̄ materiā. Tertia
est via p̄dicatōis. eo q̄ est vltimū in p̄dicando. Et sic
qd̄ de nullo p̄dicat hoc est materia. ergo materia p̄gnos
ci pōt via p̄dicatōis. qz modi p̄dicandi et subiecti fun
dantur in modis eēdi. materia vero est vltima in essen
do. igit̄ vltima in p̄dicando. fortes igitur licz sit indi
uiduū adhuc tñ pōt p̄dicari de sua materia q̄ ei in p̄
dicatōe subicitur. vt dōo hoc materiātū est fortes. Ad
scdm̄ est dōm. q̄ illud qd̄ est per se ens in actu est per se
p̄gnoscibile. nō aut̄ hoc oportet de illo quod est p̄ se ens
in potentia. cum minimū habeat entitatem. quare fm̄ se
non est p̄gnoscibilis. cuz vñū qd̄ sic se hz ad p̄gnosci si
cut hz ad esse. sz materia minimū esse hz. cū ip̄a fm̄ augu
stini est p̄ nihil creata. igitur. Ad tertium est dōm
q̄ illa definitio non dat de materia fm̄ se. sz p̄ respectum
ad formā nā ip̄a nō habet q̄ sit subiectū p̄scindendo et
respectū ad formā. sed potius p̄ respectuz ad ipsam et tō
sicut ip̄a ē indefinibilis. sic ip̄a est scibilis. sz definibilis ē
p̄ analogiā ad formā. ergo et scibilis. Et si dicas p̄gnit
tio est grā similitudinis. materia autē similitudinē nō hz ad for
mam cū habeat oppositas rōes et p̄prietates. Ad hoc
est dōm. q̄ licet ibi non sit similitudo simpliciter vtiqz tñ
est ibi p̄portiois similitudo et est similitudo nō quidem
materie. nec forme. sz totius. totius quidem nō absolute
sz fm̄ q̄ a suis p̄ncipijs dependet. et ideo manifestat p̄i
us talis similitudo principia q̄ totū. et hoc ordine nature.
et p̄ius formā q̄ materiā. et non solum manifestat p̄i
cipia intrinseca. verū etiam principia extrinseca sz causaz
efficientem et finalem. vnde spēs intelligibilis rei manife
statiua est rei fm̄ q̄ ex ex oibz principijs dependet. Et
quo sumi etiam potest. q̄ totum siue res naturalis. est
magis p̄gnoscibilis. quia quanto aliquid plus hz de en
titate. tātō est plus p̄gnoscibile. res vero naturalis plus
habet de entitate q̄ materia. cum esse p̄prie sit totius cō
positi. Et si dicatur materia est magis p̄gnoscibilis

cum ip̄a sit principium re naturalis. Ad hoc est dō
cendum. q̄ dupliciter p̄siderantur p̄ncipia. vno mō sub
illo esse quo principiant. et sic principia sunt magis nota
hoc est fm̄ naturam sui sunt magis p̄gnoscibilia q̄ p̄ns
cipiatum. Alio modo accipiuntur seorsum. et sic principia
tūm potest esse magis cognoscibile q̄ p̄ncipiū. qz sic est
aliquid p̄ncipiuz se materia qd̄ p̄pter debilitatem siue eēti
tie nō est per se p̄gnoscibile sz vt dictum est tale est cog
nosibile in analogia ad formā. Non tamē p̄gnoscit per
analogiam ad formam tanq̄ principium qd̄ sed quo
Ad quartum dōm est. q̄ materia per se nō hz ideam
in mēte p̄ni. sz est sub forme idea. et ideo ip̄a nō est p̄ se
p̄ducta sz magis formis subproducta et de hac materia
dicitur in maiore sequētis discursus. Ad quintū dōm
est. q̄ in reatiuis realibz in quibz additur realis forma.
verū est q̄ vnum reatiuozū p̄gnoscat per reliquū. mate
ria vero nō dicitur reatiue ad formā fm̄ realem reatiōis
nem h̄ est fm̄ reatiōem fm̄ esse. sz solū fm̄ reatiōem fm̄
dici. p̄ maiori declaratōe p̄nt̄ materie occurrit q̄stio alia

Utrum materia prima sit in esse aliquo a prima creata existens in oibz corporibus vna.

Et primo arguitur p̄tra p̄mū questū. et non exiuit
materia a primo per creatōem in esse. qm̄ sic esset effectus
prime cause. et p̄sequens ens p̄fectissimuz. qz effectus
debet esse similis siue cause. Secūdo sic. illud nō p̄ces
dit in esse per creatōem a primo qd̄ non est p̄fectum. ma
teria at̄ p̄fecta nō est. igit̄. Maior p̄z deuteronij decē
mo. Date magnificentiam deo nostro. dei p̄fecta sunt
opera. Tertio dicit p̄hs in libro de causis. q̄ p̄ma res
rum creatarum est esse. et nō est ante ip̄m creatum aliud
ergo quod est an̄ esse non est de numero creaturarū. sed
quicqd̄ est an̄ formam est ante esse qz esse non est nisi in
diuiduozū sp̄ci generis et p̄ncipij. et per p̄sequens qd̄ est
ante formam non est de numero creaturū rerū. Quar
to forma naturalis p̄fectior est materia ip̄a aut̄ nō est im
mediate a prima causa. sed a causis secundarijs naturali
ter agentibz. igitur materia q̄ est causa minus principa
lis debet esse ab eisdem. Contra secūdū arguitur sic.
In omnibus corporibus nō est vna materia. qz quecūqz
qz p̄ueniūt in vna materia adinuicem possunt transmu
tari nō omnia aut̄ corporalia possunt adinuicem transmu
tari. vt patet de corporibus celestibus. igitur. Secū
do sic. eadem numero sunt quozum est eadē materia qm̄
ro metaphisice. sz si omnū esset eadem materia. omnia
essent numero vnum quod manifeste falsum est. Ter
tio non quodlibet est in potentia ad quodlibet. qz mate
ria equi non est in potentia ad formam asini. et qz esse in
potentia est coessencialē ipsi materie. quare similiter lo
quēdum est de materia sicut de potentia. ideo cum non
reperiatur vna ratio potentialis etiam non inuenietur
eadem materia. Pro veritate p̄mi questū est beatus
Augustinus in vndecimo cōfessionum. Tu domine fe
cisti mūdū de materia informi quā fecisti de nulla re zc.
Et anselmus in libro de trinitate dicit q̄ omne ens est
ab ente primo et non nisi per creationem. ergo est creata
Pro intellectu scdi questū ponetur vna conclusio
Pro intellectu questionis duo mouentur discursus
quozum maior p̄mi est ista.

Nullo naturali agēte. materia prima exiit in esse. **¶** Vnoz Ipsa autem non est causa prima. quous rei naturalis causate per naturaz sit pars subiectiua. **¶** Conclusio Igitur in esse exiit materia. non tanq̄ ens per se cōple- tum a primo. s; pductū in toto pposito

¶ Maior patet. qm̄ agens naturale et agens supernatura- le sic differit. q; agens naturale in sua actione presuppo- nit ens in potentia. q; vnūq; agit fm̄ q; est in actu. cū igitur tale agens nō est purus actus s; potentie pmixt⁹ quare nō potest producere ipsam materiam que est ens in potētia. Agens vero supernaturale. pducit res p cre- ationem vel per simplicem emanatiōem nihil presuppo- nendo in sua actōne. cum sit simpliciter in actu quare to- taliter pducit rem nihil p̄supponēdo agens em̄ natura- le agit per motum et mutationem physicam. talis autem est in materia vt in subiecto. ideo presupponit eam agēs naturale. **¶** Et potest manifestius ostēdi si materia ab agē- te naturali inesse exiret. vel hoc esset p generationē aug- mentationem vel alterationem. Non em̄ per generatio- nem. qm̄ materia est ingnabilis et incorruptibilis. Etia- terminus generationis est ipsa forma substāialis. Pre- terea si aliquid generatōi subiceret tūc esset processus in infinitum. igitur materia non exiit inesse ab agēte natu- rali. Non p augmentatiōem aut alterationem em̄. ipsa totū ppositū p̄supponat. igit^r zc. et ideo quod generatur ē to- tum ppositum et non materia. licet generatōis sit sub- iectum. et sic intelligitur verbū p̄mentatoris dicentis. q; materia vere generat. Nec ipsa s; materia. esse materie accipit per generatiōem. sed esse forme ad totius ppositi generatiōem. Et ideo si quis diceret. quicqd̄ exiit in esse quod prius nō habuit. z amittit esse qd̄ habuit illud ab agēte naturali in esse exiit. materia at̄ est hm̄oi igit^r **¶** Vnoz probatur. q; per gnationē acquisiuit esse et illud per corruptiōem amittit. **¶** Ad hoc dōm est. q; duplex est esse materie. quoddam est qd̄ sibi cōpetit grā totius cō- ppositi qd̄ etiam est ipsius materie ex p̄nti. et tale eē a ge- nerante acq̄rit et a corrupēte amittit. Aliud est eē potē- tiale hoc ē subiectiuū. z illud non acq̄rit a gnante. **¶** Aut dicendū est. q; materia bene variatur fm̄ esse. nō autem fm̄ substātiā suam. exempli gratia. vt si accipiat gle- ba siue iam substet vasi honoris siue vituperij sp̄ manet eadem materia fm̄ substātiā licet sit alia z alia fm̄ of- ficium. **¶** Et sic patet. q; materia in esse exiit a deo agēte infinita p̄tute q; nulli rei create puenire dō. **¶** Vnoz q; ad primam eius prem̄ multis rōnib; pbaf. Quarta prima est p̄ma causa est simplicissima. regens omnia. et nulli pmixta. materia aut̄ non est hm̄oi. euz in rem natu- ralib; p ppositiōem inuenitur. **¶** Maior est autoris lib̄i causarum. vnde etiam dicunt theologi. q; p̄ma causa est sup̄ omnia non exclusa. z infra omnia nō depressa z in oī- bus est non inclusa. ac regens oīa sine sui pmixtione. **¶** Circa hoc est norandum q; duplex est simplicitas. que- dam est per remotionem om̄is perfectionis. z sic mate- ria prima est simplex. q; si fm̄ se accipiat. nullum habz in se actualem pfectionem. **¶** Alia est simplicitas p remo- tionem oīs ppositiōis. z sic prima causa s; deus ē sim- plex. q; quous in prima causa sint oīm rerum pfectiones. non tamen habet in ea ppositiōem. sicut in creaturis. qm̄ in ea non est materie z forme p̄pō nec accidens z subiec-

ti. **¶** Secūda materia et causa efficiens nō coincidūt sc̄o- phy sicorum. igitur ipsa causa prima nō est materia. **¶** Ter- tia mouens z motum non identificant cum idem nō sit in actu z in potētia. prima aut̄ causa est agens immobile. ma- teria aut̄ mota. igitur. **¶** Quarta perfectissimū z imperfe- crissimū non sunt vnum z idem. **¶** Prima aut̄ causa est. ens perfectissimū. imo ipsa pfectio z ens p essentiali. ma- teria vero ens ip̄fectissimū z ppe nihil fm̄ Augustinū igitur. **¶** Quinta prima causa est qcqd̄ habet. materia aut̄ non est qcqd̄ hz. cum non sit ipsa forma. **¶** Istis autē ratio- nibus nō ob stātib; quidā phi dixerūt primā causam et materiam primam non habere distinctiōem. et huius er- ro- ris occasio fuit materie ignorantia. putantes materiā esse ens in actu z formam supuenientem ei esse accidens. z istius opinionis iuuentor fuit Alexander epicu- rus. z post David de dignato. **¶** Et ex ista opinione sur- rexit error aliquozū dicentū primā causaz esse substātiā oīm rerū. et res ipas solum differri pepulis formarum dicebant em̄ formas esse quedā velamina ipsius dei. In signū cuius hereticū sic dūm venerantes depinxerūt an̄ imaginē pepulū. **¶** Nouebantur isti tamen ad ponendūz hāc maximā falsitatem sc̄z p̄mā causam z materiam nō differre. aliquot motiuis siue rōnib;. **¶** Quarū prima est. il- la sunt eadem que non differunt aliqua differentia. p̄ma aut̄ causa et prima materia non differūt aliqua differen- tia. qm̄ illa que differentia differunt pueniunt in aliquo genere. sic aut̄ non est de prima causa et materia. igit^r **¶** Se- cunda causa est simplicissima. materia prima est simpli- cissima. igitur materia est prima causa. **¶** Tertia p̄ma eā est ingnabilis z incorruptibil. etiaz ipsa materia vt testat̄ in fine huius igitur **¶** Quarta omnia fiunt ex materia pri- ma. z omnia fiunt ex prima causa. ergo nō differunt.

¶ Ad primam rōem dōm est. q; maior non est sufficiens et ergo debet sic formari. illa que nō differūt aliqua d̄rā vel que non sunt mer̄ diuersa. illa non differūt nūc autes prima materia z prima causa nō differunt aliqua differ- entia. quare etiam non sunt differentes. sed diuersē. **¶** Cir- ca hoc est norandum. q; isti quatuor termini si proprie accipiantur distinctio. diuersitas. d̄rā. z p̄trietas. ha- bent se sicut magis cōe. et minus cōmune. q; distinctio dicit quācumq; non identificat aliquozū siue sit realis si- ue rōnis. z sic dicimus q; superius et inferius sunt disti- cta. vt animal et homo. **¶** Diuersitas vero dicit realē di- stinctiōem. et sic homo et animal. licet sint distincta. nullo modo tñ diuersa. **¶** S; d̄rā dicit diuersitatem duaz sp̄c̄z sub vno genere. et sic nō differūt prima causa z materia. sed sunt diuersē. **¶** Contrarietas vero sc̄at d̄rām duarū specierum repugnantiū. z sic p̄trietas addit supra dif- ferentiam repugnantiam. et sic non omnes species s; cō- trarie. sed solum specie repugnantes. vñ patet. q; vbicum q; est p̄trietas. ibi est d̄rā. diuersitas. et distinctio. sed nō eōtra. qm̄ alicubi est distinctio. vbi nō est diuersitas. vt patet in superiori z inferiori. alicubi est diuersitas. ab- q; differentia vt patet de prima causa z materia prima. idem etiaz patet de gnerib; generalissimis. alicubi est di- uersitas absq; contrarietate. vt patet de diuersis sp̄c̄z p̄dicamenti substātie. alicubi sunt omnia. vt patet in formis tertie specie qualitatis. vt calidum et frigidū al- bum et nigrum. **¶** Ad sc̄dam dōm est vt prius. q; du- pliciter aliquid dicitur simplicissimū. vno mō per secun- ditatem perfectionū. et sic prima causa est simplicissima. **¶** Alio modo p sterilitatem. et sic materia dicitur simplis-

essima. Etiam prima causa est simplex in fine simplicitatis
 subsistens nulli opponibilis. sic autem non est de materia.
 quia ipsa sit alteri opponibilis scilicet forme substantiali ad totius
 oppositi constitutionem. Ad tertia rationem dicitur est quibus
 utraque sit ingenerabilis. tunc differenter. quia materia licet non
 sit generabilis. creatione tamen ipsa est producibilis. non
 autem prima causa. Et licet materia est sua potentia sub
 iectiva quam habet. ex eo tamen non sequitur. quod sit omne
 illud quod habet. habet enim materia potentiam formales
 formabilem. etiam habet diversas formas substantiales
 et ex consequenti diversas formas accidentales. et tamen
 non est materia illa. et sic materia non est omne illud quod ha
 bet uti prima causa. Etiam prima causa extrinsece substans
 licet maxime inime et substans superest maxime. materia
 autem intrinsece substans et substans non superest. Ad
 quartam rationem dicendum est. quod ipsa peccat in materia et
 forma. in materia. quia spirituales substantie non fiunt ex mate
 ria. in forma. quia differenter omnia fiunt a prima causa et ex
 materia. fiunt enim omnia a prima causa tanquam a principio ef
 fectivo finali. ex materia vero tanquam ex principio materiali.
 Secunda pars patet. quoniam res naturalis ponitur ex
 materia et forma. ex materia quidem tanquam ex principio
 esse suscipiente. et a forma tanquam ex principio esse dante. sed
 principium esse suscipiens est principium subiectivum. sicut
 dans esse est predicativum. Et dicitur causare per naturam.
 quia materia de qua in presenti loquimur non est pars sub
 iectiva substantiarum immaterialium. Et si diceret
 totum predicari potest de parte subiectiva. res vero natura
 lis non potest predicari de materia. ergo non est eius pars
 subiectiva. Ad hoc dicendum est. dupliciter dicitur pars sub
 iectiva. Uno modo in quantum est inferior respectu sui
 superioris. et sic materia non est pars subiectiva. cum res
 naturalis de ea predicari non potest. ut dicendo materia est
 res naturalis. Alio modo dicitur pars subiectiva respectu
 ipsius forme cui substans aut substans. et sic materia est
 pars subiectiva. Conclusio quoque ad eius primam partem
 patet. scilicet quod materia existit in esse a prima causa. quia ipsa
 non est prima causa ut patet ex minore. igitur accepit esse
 post non esse. non autem accepit illud per motum aut natura
 lem mutationes neque ab agente naturali. igitur existit in esse
 a prima causa per creationem. non per alterationem augmen
 tationem aut loci mutationem. cum in illis motibus totum
 compositum presupponitur. Nec per generationem. quia ma
 teria generationi subicitur. etiam generatio terminatur est
 forma substantialis. Secunda pars patet. scilicet quod ipsa non est
 producta sicut ens completum seu perfectum. quia ipsa est cre
 ata de nulla re penes nullam rem et ipse nihil. Preterea eo
 modo materia in esse existit quomodo cognoscibilis est.
 ipsa autem non est secundum se cognoscibilis. sed secundum analogiam
 ad formam. igitur in esse existit non tanquam ens
 completum. sed totius compositi pars. et ideo non habet
 ideam in mente primi per se propriam. sed coideam. ita scilicet
 quod sicut totum compositum per se productum est principaliter. sic etiam
 idea est totius compositi. et tunc forme. et ultimo mate
 rie. Et ideo advertendum est. quod differentia est inter creatio
 nem. incrementum. et subcreationem. Creatio enim est totius
 compositi subsistentis. et proprie illius quod per transmutationes
 naturalem produci non potest. Incrementum vero est formarum
 substantialium aut accidentalium. que non habent esse ex ma
 teria. et sic aie rationales et dona supernaturalia dicuntur incre
 mta. Sed subcreare est ipsius materie que producitur ut
 forme stramentum. Et ideo quando dicitur quod materia est creata

non accipitur ibi creatio proprie. sed communiter ut idem est quod
 subcreatio. Et quod sit ens productum in toto composito patet
 quia materia non est sine forma. igitur est sub forma producta
 materia autem et forma totum compositum constituit. ergo ipsa
 est producta in toto composito. Sed diceret. illud potest per se
 creari quod habet distinctum esse. materia autem habet esse dis
 tinctum a forma. ergo potest creari. Ad hoc dicitur est quod ve
 rum est quod habet esse potentiale quod est ad alterum. non
 tamen absolutum. quare non potest per se creari. sed sub forma. Nec
 est simile de accidentibus in sacramento altaris et materia
 quia accidens habet essentiam completam saltem in suo genere
 dependens a substantia tanquam a causa secunda quam prima
 causa supplere potest. materia vero non habet essentiam completam
 nec esse. sed est pars altius essentiam habentis. igitur non
 potest seorsum produci aut creari. sicut accidens seorsum
 servatur. Quidam tamen dixerunt eo modo materiam esse
 in esse a forma sicut accidens procedit a substantia. Unde
 accens procedit a substantia sicut substantie vestigium. ita ma
 teria de forma procederet. et sic non procederet forma via ge
 nerationis. quod est falsum. Etiam tunc materia non esse
 substantia. cum vestigium rationem accens habet. quoniam vesti
 gium est imperfecta rei similitudo. non quidem totius. sed par
 tis. et accens dicitur substantie vestigium. non autem imago. et
 hoc loquendo precipue de accendere communi. Sed imago
 est perfecta rei similitudo. non solum partialis sed totalis.
 Secundi discursus. Maior

Analogia potentie reperitur in diversis di
 versimode. Minor. Illorum proprie est una
 potentia que sunt ad invicem transmutabilia.

Conclusio. Igitur corruptibilium et gene
 rabilium materia secundum se accepta seclusis formis
 et dispositionibus est numero una. tamen corrup
 tibilium et incorruptibilium varia

Maior patet. quia tot modis dicitur unum oppositorum quod
 modis dicitur reliquum. primo thopico. actus autem et potentia ex
 opposito dividitur. cum igitur actus in diversis diversimode
 de reperit. ergo et potentia. Maior autem actus in diversis diuer
 simode reperitur patet. quia quidam actus est perfectissimus
 quidam imperfectissimus. quidam est medio modo se ha
 tens. Actus quidam perfectissimus est. qui est primo actus
 vicinior. ut est actus substantiarum separatarum. Imperfectis
 simus est qui maxime distat a primo actu. ut actus forme
 naturalis materie inerte siue naturalis. Medius pro qui
 medio modo se habet. Unde in spiritualibus substantiis
 actus potentiam superat et vincit. in generabilibus et corru
 ptibilibus potentia actum vincit. In celestibus vero actus et
 potentia parificantur. Contra autem sumitur analogia
 potentie per ascensum ad primum. Unde potentia que ma
 xime distat a primo actu est perfectissima. et minime distat
 minima. que autem media medio modo se habet. Et sic dicitur
 perfectissima potentia que maxime dominat actui. ut
 dicitur soler perfectissimus nequam qui dicitur esse pessimus
 talis autem non est perfectio simpliciter. sed dumtaxat secundum
 quid. Minor patet. quia quecumque sunt ad invicem
 transmutabilia illa conveniunt genere physico. quod non est ali
 ud quam potentia formalis formabilis existens in materia. pro
 quam mobilis est de propria forma in propriam formam.
 igitur illozum est una potentia que sunt ad invicem trans
 mutabilia. Circa istam materiam est notandum.

quonia[m] genus logicum et physicum quoniam genus logicum est communis notio predicabilis de his que specie distinguuntur. et istud secundum Porphyrium dicitur in genus generalissimum et genus subalternum. **S**ecundus vero physicus est communis potentia formalis formabilis secundum quam materia mobilis est de forma contraria in contrariam formam. ab illo tamen sumitur genus logicum per intellectum abstractentem. et etiam est subdivisibile in genus generalissimum et subalternum. quoniam genus generalissimum est prima formarum contrariorum inchoatio. Sed genus subalternum est inchoatio formarum mixtionaliu[m] et animalium. ut patebit latius inferius. **C**onclusio quo ad eius primam partem patet. quia illud est unum quod est ens indivisum. materia autem sic accepta est ens indivisum. cum divisio materie proveniat a forma. cum ergo secludantur forme non habet a forma divisionem. et per consequens remanet una. et non una genere. quia talis unitas est forma generis. nec una specie. quia talis unitas est a forma specifica. ergo remanet una numero. sed per carentiam distinguuntur. Non autem est una positue. quia non habet in se aliquam formam unam ut sic accepta. Et quo accipi potest. quod aliquid dicitur unum numero dupliciter scilicet positue. et talis unitas causatur a terminatione potestatis per actum siue formam. Alio modo dicitur aliquid unum privative per distinguuntis carentiam. quia cum respectu alicuius non est aliquid distinguens. tunc remanet ens indivisum et per consequens unum numero. cum sit ens indivisum. **E**t est notandum quod duplex est materia. quedam est materia prima que est materia secundum se accepta per diversarum formarum et omnium dispositionum accidentalium exclusionem in ordine ad diversas formas. non tamen ab ea secluditur privatio universalis neque forma corporeitatis. quia tunc esset materia primo prima. que amplius non est in genere physico sed extra genus physicum. Alia est materia secunda que dicitur materia determinata dispositionibus accidentalibus determinantibus ipsam ad aliquam formam particularem. sicut semen equi dicitur materia secunda. quia est determinata dispositionibus accidentalibus eam disponentibus ad talem formam sic quod non ad aliam. Unde loquendo de tali materia non est dubium quin illa differat numero in generabilibus et corruptibilibus. quia inquantum accepta est sub pluribus formis substantialibus aut sub pluribus talibus dispositionibus distincta est et multiplicata numero. et per consequens ea sic accepta non est numero una. **A**duertendum tamen est quod materia prima et secunda non sunt materialiter diverse realiter. sed eadem est secundum essentiam sub diversis tamen esse. materia prima sub esse communi non contracto et materia secunda sub esse speciali et contracto. **E**t est sciendum quod in substantiis materiam habentibus in quantum est transmutationis subiectum duplex reperitur potentia. scilicet ad ubi et ad formam simul. ut in substantiis generabilibus et corruptibilibus. ut in elementis et mixtis. In alijs autem reperitur transmutationis potentia dumtaxat ad ubi sicut in corporibus celestibus. et tales substantie in quibus non reperitur privatio ad formam sunt incorruptibiles. **E**x quibus patet secunda pars conclusionis scilicet quod corruptibilium et incorruptibilium est varia materia. hoc est substantiarum corruptibilium et incorruptibilium non est eadem numero materia. quia materia generabilium et corruptibilium privationi est mixta. materia autem incorruptibilium et ingenerabilium non est privationi mixta. igitur. Et quod in celo reperitur materia patet per Aristotelem primo celi. qui propter quas

tud corpora simplicia ponit quintas essentiam. et nono metaphysice ibi dicit quod in omni motu oportet imaginari materiam. Quidam tamen dicunt quod in celo non sit materia. hoc autem sic probabant. quia si sic tunc esset generabile et corruptibile. hoc autem inconueniens est. Sequela patet. quia habet materiam. Ad hoc est facilis solutio licet habeat materiam illi tamen materie non est privatio mixta. ut patuit supra. **E**t si diceres. mouens et motum debent proportionari. in mouente autem non est aliqua materia simpliciter. igitur nec in mobili quod est celus. Ad hoc est dicendum quod duplex est proportio. quedam est proportio in esse nature sic quod nature identitatem habeant et talis non est inter mouens et motum vel mobile. quia non oportet quod mouens sit eiusdem nature cum mobili. Alia est proportio in esse mobilitatis. et consistit in hoc quod mouens excedat mobile in virtute. et sic mouens et motum debent proportionari. sic ergo est proportio inter animamobilem et celum. quoniam anima mobilis suo intellectu practico mouet corpus celeste et excedit omnem materiam corporalem in virtute. et hoc ea de causa. quia materia corporalis obediunt substantiis spiritualibus ad nutum siue voluntatem. sicut enim substantie separate excedunt corpora in nature mobilitate. ita excedunt etiam quo ad operationem. et ideo possunt quacumque materiam corporalem mouere localiter. **C**irca istam materiam posset aliquis querere an in omnibus substantiis tam corporeis quam incorporeis materia reperitur. Et videtur quod sic. quia quecumque reducitur ad unum genus reducitur ad illius generis principia et illa in se includunt. omnes autem substantie tam corporee quam incorporee reducuntur ad genus substantie. ergo includunt in se principia generis substantie. talia principia autem sunt materia et forma. igitur ea includunt. **S**ecundo quicquid reperitur in pluribus et non pure equiuoce. reperitur in ipsis ratione alicuius communis quod conuenit illis pluribus alique vero passionibus ut substantie subiecti et siles illis tamen in substantiis corporeis quam incorporeis reperuntur. ergo hoc est gratia alicuius communis quod in ipsis est. et illud commune est materia. **T**ercio ubique reperitur forma et distinctum oportet ubi preuisse informem et indistinctum. in substantiis autem incorporeis aliquid reperitur formatum et distinctum. ergo illud prius fuit informem et indistinctum. et illud non est nisi materia. nam non posset conuenire forme. igitur in ipsis est materia. **Q**uarto. sicut se habet genus respectu differentiarum ipsum diuidentium. sic se materia habet ad formas actuales in potentia. genus autem reperitur in omnibus suis differentijs. igitur etiam materia sub omnibus suis formis substantialibus. quoniam ad omnes illas est in potentia. **I**n oppositum tamen arguitur sic. ubique reperitur materia ubi reperitur corporeitas. quia quantitas a materia nunquam separatur. in substantiis autem incorporeis non est corporeitas. ergo neque materia. **P**ro responsione tamen dubij moti est sciendum. quod licet forme incorporee sint substantie simplices simpliciter que opponitur compositioni ex materia et forma. non tamen sunt omnino simplices. cuius talis simplicitas soli primo conuenit. et ideo quia non sunt omnino simplices aliqui non potentes cognoscere earum compositionem dixerunt ipsas ex materia et forma compositas sicut Avicenna et sui sequaces. quorum rationes sunt tamen et dixerunt etiam quod in omnibus substantiis tam corporeis quam incorporeis esset una materia. **P**ro cuius responsione est sciendum. quod dupliciter accipitur materia.

Uno modo communiter pro omni potentia que quocumque modo actui substat. et sic ea capta non est materia simpliciter. sed solum per analogiam. Secundo modo accipit materia pro potentia subiectiva motui et mutationi. Quibus suppositis inferitur ista conclusio. licet in substantiis incorporeis reperiat materia primo modo dicta. non tamen materia simpliciter dicta. Prima pars istius conclusionis patet. quia ibi reperitur actus. et non est actus purus. quod sic non differret a primo. ergo est actus potentia permixtus. et per consequens reperitur ibi aliqua potentia que substat actui. Unde est advertendum. quod ille substantie sunt realiter compositae ex actu et potentia siue ex quo est et quod est. adeo in se quamdam potentialitatem includunt. Et licet ea parte qua respicitur primam causam non habeant talem potentiam. tamen ea parte qua respiciunt corpora celestia quorum ille substantie sunt motrices accedunt ad obscuritatem et permutationem in potentia. Et simile est de lumine candele. quod in ea parte qua respicit licentiam candele habet opacitatem siue obscuritatem. ea tamen parte qua recedit lumen a licentia habet puritatem et luminositatem. Et ad primum argumentum est dicendum quod materia et forma non sunt principia substantie in communi. sed solum substantie corporee. actus autem et potentia sunt principia substantie in communi. quare in substantiis incorporeis procedimus compositionem actus et potentie. Ad secundum dicendum est quod substat in communi non insequitur materiam in quantum materia est. sed in quantum est quedam potentia. et ideo reperitur in ipsis non gratia materie. sed ratione potentie quam includit. quibus tamen illud substat eis aliter convenit quibus substantiis materialibus. Ad tertium dicendum est quod omne formatum presupponit informem secundum rem. et sic secundum rationem informem procedit formatum. sed non secundum rem. hoc tamen verum est quod in substantiis incorporeis reperitur materia secundum analogiam ut dicimus est. non tamen simpliciter. Ad quartum est dicendum negando consequentiam. quoniam materia non est in potentia ad omnes formas tam corporales quam spirituales siue incorporeales. sed dumtaxat in potentia respectu formarum corporaliu et naturalium. quare etiam materia non habet talem ambitum sicut genus generalissimum substantie. Dominus tamen Albertus primo physicorum in quadam digressionem dicit quod dupliciter contingit loqui de materia. Uno modo in quantum est substantia quedam in composito essentiali compositione per quam substat compositum licet non sit per eam. Secundo modo secundum quod est substantia que est in potentia per quam subicitur motui et mutationi. Primo modo oportet procedere necessario quod ipsa est in omnibus substantiis ordinatis in genere substantie siue sint corporee siue incorporee ut dicit Avicenna. et hoc modo omni um ordinatorum in genere substantie est materia. si substantie incorporee non sunt ordinatae in genere. si sunt forme simplices tunc non oportet quod omnium sit eadem materia sed solum corporaliu. Si vero secundo modo dicatur tunc materia non consideratur nisi in moto corpore. ut dicit Aristoteles secundo metaphysice. et hoc est materia vna prima. que tamen dividitur secundum primam potentie divisionem que est potentia ad ubi tunc. vel ad ubi et ad formam simul ut patet ex dictis. Et quibus opinionum diuersitas. quod quidam ut Avicenna et sui sequaces in substantiis incorporeis materiam ponebant. quidam autem non. Dominus tamen Albertus primo physicorum nec vnam nec aliam approbat. et sic illud quod determinatum est disputa

tine dictum est. nec est veritati contrarium.

Ad obiecta in oppositu

Ad primum est dicendum. quod nobilitas cause non semper attenditur ex pre effectus producti. sed aliquando ex parte modi producendi et ideo quoniam materia sit effectus multum imperfectus. habet tamen nobilem modum producendi cum ex nihilo producit. Tunc dicendum est quod effectus productus ad sue cause similitudinem similis est sue cause. et sius perfectionibus pollet. tam materia non est producta ad prime cause similitudinem. sed subcreata est tanquam pars totius compositi. Pro quo notandum est quod differentia est inter causam primam et inter causas naturaliter agentes. quoniam effectus a causis naturaliter agentibus procedunt vniuersaliter et necessitate nature. et ideo perfectionis cause naturaliter agentis perfectior est effectus prima vero causa non agit necessitate nature. sed libere secundum suam sapientiam. quare effectus producit secundum sue sapientie ordinem. ut quosdam maxime sibi similes sicut spirituales substantias. quosdam sibi dissimiles. ut materia forme substatam non habentem modum essendi nisi sub forma. et plura alia inferiora. Etiam dici potest quod duplex est productio. scilicet vniuersa. et in tali causa efficiens et effectus sunt eiusdem nature. et sic effectus et causa se habent quod si causa fuerit perfecta. etiam effectus eius est perfectus. Alia est equivoeca que est diuersarum specierum. et in illa hoc non oportet. Ad secundum est dicendum. quod omnia opera dei sunt perfecta. tamen omnium operum perfectio non est vniuersa rationis. imo vniuersum dicitur perfectum cum fuerit in debito statu. et ideo materia perfecta est ipsa habente rationes subiecti ad formas generabilium et corruptibilium. Ad tertium est dicendum secundum dominum Albertum in libro de quatuor coequis. quod cum dicitur prima rerum creaturarum esse esse ibi esse ponitur pro ente. Sed dices. philosophus non debet determinare de exitu materie in esse. sed potius relinquere materiam esse. eo quod ipsa sit principium physicum Ad hoc respondet dominus Albertus. quod verum est. tamen bonitate doctrine dicimus materiam a prima causa in esse existisse. et sicut ipsa est scibilis per analogiam ad formam hoc modo secundum rationem proportionis habet ideam. Primum enim causarum imperium. et ideo subiectus cadit in intellectu esse. eo modo quo lignum in mente artificis. non enim cadit in mente artificis in eo quod est lignum. sed in eo quod suscipibile est artis. et hoc est primum subiectum forme naturalis quod cadit in mente diuina. Ad quartum dicendum est. quod non oportet effectum prime cause esse perfectioris effectus secundarum causarum. dummodo ipse effectus productus non sit ad sue cause similitudinem. sicut ipsa materia quoniam ipsa non est producta nisi ut stramentum nature et informe principium. et tale necessario secundarum causarum causalitati presupponitur. sicut dicit Plato summum deum ad secundos deos loquentem. O dii deorum quorum pater opifex ego sum. semetum vobis tradam vestrum autem est par exequi. id est ipsam materiam mouere ad diuersas formas. Et est notandum secundum dominum Albertum in libro de quatuor coequis. quod prima causa et secundum duobus modis ad inuicem comparari possunt. Uno modo quantum ad eorum effectus. et sic non oportet prime cause effectum esse nobilioris effectus secundarum causarum. Alio modo in modo causandi. et sic nobiliori modo causat prima causa quam secunda. quia prima causa ex nihilo

lo effectum producit. Ex quo patz q̄ ipsa non presupponit aliquam potentiam subiectiuam sicut cause secunde effectum aliquem producentes. ¶ Ad argumenta seculi quæ sit est dicendū ad primum ad maiorem. q̄ illa q̄ ueniunt in materia propriissime dicta. illa sunt ad inuicem transmutabilia. vt ista inferiora. non autem illa que conueniunt in materia communiter dicta. Inter autem inferiora quedam sunt ad inuicem transmutabilia facillime. illa scilicet que non conueniunt in proxima formarum inchoatione. ¶ Ad secundum est dicendum q̄ illa sunt eadem quorum materia actuata est eadem. non autem quorum non est eadem materia actuata. vt patet in corporibus celestibus et subcelestibus. imo etiam in subcelestibus est alia et alia materia. quoniam materia non dicitur facere unitatem numerum postiuam nisi sicut q̄ actu stat sub forma. vt patet ex dictis. ¶ Ad tertium est dicendum. q̄ sicut potentiam siue materiam propinquam non quodlibet est ad quodlibet in potentia. ut patet tamen sicut materiam primam vel remotam potest fieri quodlibet ex quolibet de se. per accidens tamen impediri potest. propter improportionatam quantitatem. vt ex grano milij non potest fieri leo. sed tamen materia que est in pluribus granis et que sufficit ad quantitatem leonis potest esse sub forma leonis

Incidunt dubia quorum

primum est. An materia possit esse priuationi non inmixta. ¶ Et videtur primo q̄ sic. quæcumque essentialiter differunt possunt ab inuicem separari. materia autem et priuatio essentialiter differunt. cum priuatio sit quodammodo forma que a materia essentialiter differt. ergo priuatio potest a materia separari. et per consequens ipsa potest esse sine priuatione. ¶ Secundo. in celo est materia. quia id quod sustinet formam est materia. in celo autem aliquid est quod sustinet formam. propter quod dicit Aristoteles primo celi. Cum dico celum dico formam. cum dico hoc celum. dico formam in materia. talem autem materiam non est priuatio inmixta. ergo potest stare sine priuatione. ¶ Tertio sic. vna forma existente in materia absque priuatione que erat ad talem formam igitur omnibus formis naturaliter preexistentibus in materia destruitur totaliter et vniuersaliter priuatio illarum formarum. sed omnes forme naturales sunt in materia. et per consequens in materia non est aliqua priuatio.

¶ Solutio domini Alberti q̄ non. quia opposita non sunt in eodem forma autem et priuatio sunt opposita. cum igitur in celo semper insit et necessario forma. nunquam inicit ei priuatio. Preterea cuiuscumque inest priuatio ad formam aliquam illud non habet illam formam et tamen aptum natum est habere. aut igitur aliquando habebit ipsam. aut aptitudo est frustra. frustra autem nihil est in natura. ergo si in celo sit priuatio. necessario ipsa habet naturalem aptitudinem ad formam habendam quam non habet. et aliquando habebit quod est absurdum. cum sit intransmutabile sicut forma. ¶ Et est notandum. q̄ materia in diuersis corporibus diuersimode reperitur. In aliquibus enim reperitur materia que est facta sicut totum eius appetitum. propter hoc q̄ partialitas eius totaliter est terminata per formam. et ipsa est totaliter actuata. quemadmodum est in celo. et hoc est propter perfectionem forme celi. materia enim eius est totaliter actuata ac terminata. sic q̄ non amplius appetit

perficere per aliam formam. In alijs autem substantijs puta in generabilibus et corruptibilibus reperitur materia que non est facta secundum totum eius appetitum. et hoc est propter imperfectionem forme que non terminat totam potentiam materie. nec totaliter eam actuat. sed in ea potentiam relinquit ad alias formas. Ex quo patet q̄ materia celi non est priuationi permixta. quia est totaliter actuata per formam. materia tamen generabilium et corruptibilium semper est priuationi inmixta. quia nunquam satiatur sicut totum eius appetitum. sed semper existens sub vna forma appetit alijs formis perficere. ¶ Ad uertendum tamen est. q̄ duobus modis accipitur priuatio. Vno modo communiter prout extendit se tam ad priuationem ad vbi quod ad formam. et sic in celo bene reperitur priuatio. cum sit mobile ad vbi. et vniuersumque eo modo includit priuationem quo modo est mobile. Alio modo accipitur priuatio pro priuatione ad formam tantum et maxime pro priuatione forme substantialis. et illo modo hic accipitur. et ideo hic simpliciter conceditur in celo non esse priuationem. cum priuatio ad vbi non est simpliciter priuatio sed sicut quid

Ad obiecta in opposi-

tum. Ad primum dicendum est. q̄ quando aliqua duo differunt essentialiter et vnum est subiectum alterius non possunt ab inuicem separari naturaliter. sicut patet de accidentibus et substantia. modo materia et priuatio licet distinguantur essentialiter. tamen vnum est subiectum alterius. ideo possunt ab inuicem separari realiter in illis in quibus reperitur priuatio. ¶ Ad secundum patet solutio ex dictis. ¶ Ad tertium dicendum est per interemptionem sequentem. q̄ licet omnes forme sint in materia naturali ipsa actuatur omnibus formis. tamen omnes ille forme non sunt in eadem parte materie. sed in diuersis partibus. et ideo vna forma existente in vna parte materie adhuc in ea stat priuatio ad omnes alias formas naturales. Si tamen per impossibile poneretur q̄ in eadem parte materie essent omnes forme simul. in ipsa non relinqueretur priuatio

Secundum dubium est.

An materia seclusa priuatione sit omnino simplex. Et videtur q̄ non. quia quicquid potest recipere aliud in se habet quod potest suscipere et quo potest. materia autem sine priuatione potest suscipere formas naturales. ergo non est simplex sed composita. ¶ Secundo sic. ipsa sic accepta in se habet naturalem potentiam et etiam respectum ad formam. naturalis vero potentia est de genere qualitatis et respectus ille de genere ad aliquid. cum totum esse eius est ad aliud se habere. ergo est composita.

¶ Solutio. simplicitas duobus modis accipitur. Vno modo negatiue prout negat compositionem et composititatem simul. et hoc modo opponitur compositioni contradictione. Alio modo accipitur inquam negat compositionem tamen et relinquit composititates. et illo modo opponitur compositioni priuatiue. Per hoc dicendum est. q̄ materia seclusa priuatione est omnino simplex priuatiue. sed non negatiue. Primum patet. quia illud dicitur simplex priuatiue quod est compositibile non habens aliquam compositionem actualem. materia autem seclusa priuatione

non habet aliquam compositionem actualem. quia vel est
posita compositione prima aut secunda. neutrum illorum est
dicendum. Non compositione prima. quoniam illo modo
ab ipsa secluduntur tam forme substantiales quam privatio
igitur non est composita compositione prima. Nec etiam se-
cunda. quia illa presupponit compositionem primam. Secun-
dum patet. quia quibus materia non sit actualiter posita
ipsa tamen est componibilis. cum sit pluribus habitudinibus
subcreata ad formas ratione quarum habitudinibus
ipsa est pluribus formis componibilis

¶ Et ad obiecta in oppositu. Ad primum dicendum est
quod in materia est illud quod forma suscipere potest. et etiam
potentia. sed illa non differunt realiter. quia in materia est po-
tentia subiectiva que est idem cum ipsa materia. et ideo non
oportet ipsam esse positam. **¶** Ad secundum dicendum
est. quod illa naturalis potentia et etiam ille respectus sunt de
eodem genere cum ipsa materia. et sunt idem secundum rem. et
differunt solum secundum rationem

Tercium dubium est.

An forma et materia aliquo modo conveniant essentialiter.
¶ Et videtur quod sic. cum esse quod est primum creatum
primum convenit materie et forme. ergo materia et forma illo
modo conveniunt. et per consequens conveniunt essentialiter

¶ Solutio quod non. sed sunt intra se diversa. quia si conveni-
rent in aliquo essentialiter tunc esset aliquid in quo conveni-
rent et aliquid in quo differrent. et per consequens verum
quod illorum esset compositum. quod falsum est. Etiam ma-
teria est potentia forma vero actus. modo actus et pote-
tia sunt primum differentie entis non in aliquo essentialiter con-
venientes **¶** Ad obiectum dicendum est. quod primum cre-
atum primum duobus modis accipitur. Uno modo secundum rem
et sic est idem cum intelligentia in qua non conveniunt ma-
teria et forma. Alio modo accipitur secundum rationem. et in illo
esse conveniunt materia et forma. non tamen univoce. sed
analogice.

Quartum dubium est.

An materia sit eadem cum sua potentia. **¶** Solutio lo-
quendo de potentia subiectiva tunc est eadem cum sua
potentia. non autem loquendo de potentia formali. cum ma-
teris si eiusdem essentie cum forma. non autem cum materia

Quintum dubium est.

Propter quid ad declarationem materie naturalis Ar-
istoteles videtur similitudine materie artificialis. cum tamen
ars imitatur naturam. et sit natura posterior. et per conse-
quens ea que sunt nature deberent declarare artificialia

¶ Solutio quod ideo. quoniam quo ad nos artificialia sunt
notiora etiam materia artificialis secundum se notior est. cum sit
ens in actu. et solum in potentia secundum quid. sed ad formam
artis. Materia vero naturalis secundum suam propriam sub-
stantiam est ens in pura potentia. et ita omnes forme natu-
rales materiam primam actuantes sunt substantiales
forme vero actuantes materiam artificialem sunt acciden-
tales. quia adveniunt enti completo Sunt etiam materia
et forme artificiales sensibiles. forma autem naturalis est
intelligibilis intellectu ad sensuum reflexo. materia vero na-

turalis intelligitur ut dictum est in textu secundum ana-
logiam ad formam

¶ Tangentes quidem igitur. et alteri qui-
dem sunt ipsa. sed non sufficienter. Primum quidem
enim confiteretur simpliciter fieri aliquid ex eo quod
non est in quantum Permenidem recte est di-
cere Postea videtur ipsis si vere est numero una
et potentia tantum una esse. Sed hoc differt
plurimum

¶ Istud est secundum capitulum huius tractatus in quo
philosophus solvit defectus antiquorum dicentium materiam
esse non ens per convenientiam ipsius cum privatione.
Et dividitur in tres partes. In quarum prima movet an-
tiquorum rationes. In secunda ponit quinque differentias
inter materiam et privationem. ibi. Nos quidem materi-
am. In tertia se excusat de ampliori determinatione for-
me. ibi. De principio autem. Dicit igitur philosophus natura
motui subiectam plures philosophi tetigerunt. licet non
sufficienter. quia privationem materie permixtam non vi-
derunt nec distinxerunt a materia. Illi enim propter Perme-
nidis argumentationem quas veram esse crediderunt et
de necessitate concludere confessi sunt. quod id quod simpliciter
est fit ex eo quod simpliciter non est. et hoc probabant
ratione Permenidis. et est ista. Omne quod est vere est.
ergo quicquid est preter id quod vere est non est. id autem
quod vere est. est substantia existens in actu. ergo omne illud
quod est preter illud quod vere est actu non est. Secun-
do probabant sic. Omne quod est unum est. ergo quic-
quid est preter unum est non ens. cum igitur materia nec ve-
re sit nec vere una sit. eo quod non habeat formam perfectam
quod id ex quo fit generatio est simpliciter non ens. et sic ens fit
ex simpliciter non ente. et hoc est unum inconueniens in quo
inciderunt. quia nesciverunt distinguere qualiter materia
est ex se. sed ex privatione non est. et ita accidens non est
tamen per se est hoc modo. quia materie gratia sui debetur
esse. et gratia privationis debetur sibi non esse. Unde
istis fuerunt Platonici qui in hoc cum Permenide seorsum
daverunt quod reputabant argumentationem suam concludere
re. sed in hoc discordaverunt. quia conclusionem suam non
dicebant esse ad inconueniens ductivam. Solebat enim
ulterius habere Permenides quod generatio nihil est. cum ens
posset fieri ex non ente. et hoc platonici non receperunt di-
centes non esse inconueniens ens fieri ex non ente simpli-
citer. et illi non ponunt aliquid forme esse in materia. propter
hoc quod negauerunt privationem oportuit eos concedere
quod forma fit ex non ente simpliciter. aut produceretur ex es-
sentia materie. Sed manifestum est quod inconueniens est ip-
sam produci ex substantia. et ideo alterum concesserunt scilicet
quod fit ex nihilo. et hoc modo dixerunt id quod simpliciter
est secundum formam fieri ex eo quod simpliciter non est secundum formam

Unde postquam ignorauerunt distinctionem privationis et
materie inciderunt in aliud inconueniens. viderunt enim
quod materia permixta non ens est una numero. et putabant
ad hoc sequi quod esset potentia et virtute una. et hoc quidem
bene sequitur. Sed cum dicitur materia permixta non en-
ri esse negationem ita quod cum dicitur non ens. negatur ab-
solute ens. et nihil relinquitur. quia tunc illud non ens in
materia non relinquit aliquam potentiam habitualement ad
formam. sicut facit privatio. et tunc non haberet materia nisi
potentiam propriam que est alicuius componentium

cum forma. sed hoc non est verum. quia cum dicitur materia non ens. non ens est priuatiuum. et ideo priuatio relinquit formalem aptitudinem ad formam. et ita licet sit vna numero cum materia. non tamen est vna et eadez potentialiter. sed addit supra potentiam que est materia potentiam habituales propter quod altera est specie a materia. et ideo plurimum refert dicere ipsam esse vna numero. et dicere ipsam esse vna potentia et virtute.

¶ Nos quidem materiam et priuationem alteram dicimus esse. sed horum hanc quidem non esse finem accidens materiam. priuationem autem per se non esse. hanc quidem prope substantiam aliquam materiam. priuationem autem nequaquam. Quidam autem quod non est magnum et paruum sicut. aut simul vtriusque aut seorsum vtriusque que penitus alter modus trinitatis est hic et ille. vsque quidem ad hoc peruenerunt quod oportet quandam supponi naturam: sed hanc tamen vnam faciunt. Etiam si aliquis dualitate facit dicens magnum et paruum ipsam nihilominus idem facit. alteram enim desepit

¶ Ista est secunda pars huius capituli. in qua philosophus ponit quinque differentias inter priuationem et materiam. quarum prima est. Materia de se habet esse. et eius non esse accidit ex priuatione que est et permixta. priuatio vero per se siue de se non est. eo quod de se habet non esse. tamen aptitudinem in subiecto relinquit. non obstante nomine dicente non esse actu. et sic in quantum aptitudinem relinquit priuatio principium rei naturalis esse dicitur. Secunda materia est prope substantiam. non autem ipsa priuatio. Sunt quidem alij aliter dicentes id quod non est esse materiam et non priuationem immixtam. sed in qua est negatio vniuersalis et totalis ipsius forme. et ideo dicitur ipse esse magnum et paruum. Et hoc tripliciter. quia dicunt materiam esse equaliter magnum et paruum. ita scilicet quod materia est vnum et aliud. aut vtriusque simul. aut vtriusque diuisum siue seorsum. et vnum dicitur esse formam. et sic dicitur scilicet Platonici quod duo sunt principia materialia et neutrum est priuatio. sed vtriusque sine mixtura priuationis est. Et ideo licet vtriusque scilicet Platonici et peripatetici dicant tria esse principia rerum. tamen trinitas quam ipsi ponunt habet alius modum penitus a principiorum trinitate Aristotelis et aliorum eum imitantium. Et licet quidam eorum peruenierint concordando cum peripateticis dicentes vnam naturam subiectam. Dicunt tamen quod illa natura vna est non numero tantum. sed potentia et virtute et specie. quod est contra mentem philosophi et aliorum imitantium eum. Et si quis eorum dixerit materiam non esse vnum sed duo. sicut Platonici qui dixerunt magnum et paruum. tamen dixerunt ista duo vnam subiectam naturam potentia et specie. ideo quia non ponunt priuationem quare desepierunt eam. et non posuerunt contraria formalia. et licet formam posuerunt tamen alterum contrariorum quod est priuatio desepierunt ponere. quia non viderunt quomodo priuatio miseretur. In omni autem forma et existens in actu aut finem quod est ea res forma. Si autem dicatur quod appetit eam secundum quod est informata per formam et existens

dicatur qualis reperitur in subcelestibus corporibus. et sic aliquando Aristoteles dicit corpora celestia non habere materiam. et aliquando habere materiam. ut patet primo celi. et hoc ex eo. quoniam materia in eis non dicitur vniuersale. ut patuit clarius superius. quia priuatio materie immixta facit ipsa corpora ad inuicem transmutari. et esse generabilia et corruptibilia. et ipsa non materie immixta non facit ea transmutari. ut patet de corporibus celestibus.

¶ Subiecta quidem enim natura pro causa forme est eorum que fiunt sicut mater. Altera vero pars contrarietatis multotiens ad maleficium ipsius imaginatur protendenti intellectus neque esse penitus et esse extra omne. Existente enim quodam diuino et optimo et appetibili. aliud quidem contrarium esse ipsi dicimus. Aliud autem aptum natum esse appetere et desiderare ipsum finem ipsius naturam. Quibusdam autem accidit contrarium appetere sui ipsius corruptionem. et neque sui ipsius possibile est appetere speciem propter non esse indigens neque contrarium. Corruptiua enim sunt ad inuicem contraria: sed hoc est materia. sicut si femina masculinum et turpe bonum. non quod per se est turpe sed finem accidens

¶ Nec philosophus ponit tertiam differentiam priuationis et materie dicens. quod materia causa est compositum forma et eorum que fiunt sicut mater filiorum est causa. eo quod ministrat eis substantiam. sed priuatio que est altera pars contrarietatis multotiens imaginatur potius esse ad maleficium et destructionem eorum que fiunt si aliquis protendat intellectum in eam in quantum est priuatio distincta a materia. quia tunc videtur ipsa esse causa. quare entia corrumpuntur et non sunt neque permanent. Tum enim priuatio inest finem actum priuat esse generabilem. et si quis inspiciat eam prout ipsa importat in nomine quandam negationem. potius videtur esse destructiua substantie generabilem. quam sit principium naturale eorum que fiunt. Et hec fuit etiam causa quare latuit antiquos quod priuatio sit vnum principiorum. quia scilicet protenderunt intellectum in eam secundum quod est negatio quedam. et non prout relinquit aptitudines in subiecto. Unde dicebant ipsam non esse penitus. et esse extra omne illud quod est in natura. ¶ Quarta differentia est priuationis et materie. quia forma cum sit quoddam diuinum optimum et appetibile dicitur quod priuatio est contraria ei et non materia. sed materia per hoc quod est immixta priuationi nata est appetere ipsam formam. que est diuinum et optimum. si enim non esset priuatio in materia non esset nata appetere formam. Et hoc sic probat. quia materia aut appetit ipsam finem quod est informata forma et existens in actu aut finem quod est ea res forma. Si autem dicatur quod appetit eam secundum quod est informata per formam et existens

in actu, aut ergo fm q est in forma eadē quā appetit, aut in forma diuersa z contraria illi. Si vero appetit eā fm q ē in forma eadem illi quā appetit hoc esse non potest qz nihil appetit hoc qd habet, s; potius appetit illud in quo saluetur. Est autē appetitus materie nō vt saluet sed potius vt transmutet in id quod appetit. Preterea si materia appetit formā p formā eadē quā h; g forma magis appetit, qz p qd ē aliqd tale illd ē magis tale, z per pns forma appeteret seipam qd est inconueniens. Si autē appetit eam fm q est in contraria siue in diuersa qd idem est, eo q d; ueritas causatur a contrarietate, tunc iterum contraria forma magis appetit eam, cū igit contrariū destruat p contrarium, contringeret q aliqd appeteret suā destructionem, z hoc precipue accidit platoniciis qui dicebant materiā eē informatā, z nihil priuationis in se habere, vnde cū ipa eas dem species vel forma appetat se, cū sui non indigeat, necz contraria species appetat contrariā, eo q se inuicē contraria corrumpant, oportet q inter hoc sit appetitus materie, ppter priuationem sibi immixtā. Et ideo nihil appetit aliqd nisi per similitudinem incompletam quā habet ad ipm et ideo appetit cōpleri per transmutationem ad ipm qd appetit, licet enim appetat saluari ens completum, tamē appetitus transmutationis non est nisi incompleti. Et ideo talis appetitus est materie q mixturam priuationis cum materia forme habet inchoationem ad quam desiderat transmutari. Si autē obijceret aliquis, q illud inconueniens quod dictum est, de hoc q contrariū appetit contrarium videtur sequi ex priuatione, quia si materia per priuationem desiderat formā, tūc priuatio magis desiderat, cū igitur contraria sit priuatio forme, contrariuz desiderabit contrariū, z ita videtur considerare sui ipsius corruptionez. Ad hoc responder dñs Albertus, q non sequitur quia superius dictum est, q priuatio vno modo est contrarium, et fm hoc est priuatio actus z forme, sed alio modo est aptitudo in subiecto ad formā relicta, z sic principiat motū in materia z hoc modo est appetitus z desiderij causa, et ideo dicit pñs, q materia desiderat formam sicut femina masculum, z sicut turpe bonū. Non enim est materia ex se turpitudinem habens sed ex priuatione sibi permixta, et sic accidit ei turpitudō, z imperfectio femine per id quod non est aliquid de essentia materie z hec est priuatio.

Corrumpitur autē et fit, est quidē vt sic, est autē vt non, fm quidem em quod est in quo fm se corrumpitur, quod em corrumpitur in hoc est priuatio. Inq̄tum autē fm potentiam non per se, sed incorruptibilem et ingenitā necesse est esse ipsam. Si em fiat, subijci aliqd oportz primū ex quo fiat, hoc autem est hec natura quare erit ante fieri. Dico enim materiā primū subiectuz vnicuiqz ex quo fit aliquid cum insit nō fm accidens et si corrumpitur in hoc abibit vt timū. Quare corrupta erit anteqz corrupatur.

Hic pñs ponit quintam differentiam materie z priuationis dicens, q in motu materia non corrumpitur neqz generatur, sed priuatio per se corrumpitur in ipsa scz materia, z ideo materia priuationi immixta, priuatio dicitur generari z corrumi, materia pō nō generari nec corrumi et sic id qd ē in ea vt in subiecto corrupit, quia id quod ē

in ipsa scz priuatio per se corrumpitur. Sed tamen potentia materie que est potentia subiecti non corrumpitur, qz hoc modo manet z sub priuatione z forma, z ideo necesse est materiam esse incorruptibilem z ingenitam. Si em generari dicitur, tunc oportet fm predicta q generatōni qua generatur materia aliquid subijciatur, sed qd subijciatur generatōni materie prius est generatōe cum sit eius pncipium, sed subiectum primū generatōnis est materia, g materia est ante generatōnem materie, sed illud est inconueniens, z p psequēs p gnarōez nō cepit eē, g ipsa est ingēnita. Est autē incorruptibilis, quia si corrumpitur, oportet q in aliqd z non in nihil fm naturam corrupatur, omne autē quod corrumpitur resoluitur vltimo in materiam. In quod autē vltimū corruptibile resoluitur, illud nō non resoluitur ad aliud, ergo illud manet, z per cōsequēs materia manet postqz corrupta est, z hoc est inconueniens, ergo materia est incorruptibilis per se, g qd corrumpitur in materia est priuatio, z ipa manet incorrupta, z cū materia acquirat formā aliā, tunc acquirat priuationem ad aliāz formā, z hec est causa corruptionis in ipsa, z sic semp materia propter sui mixtionem cum priuatione transmutabilis est fm formas.

De principio autem fm speciem vtrum vnū aut plura aut quot aut que sunt per certitudinem prime phie opus est determinare, ergo in illud tempus deponatur. De physicis autē et corporibus speciebus in posterius demonstrandum dicemus. Quisdam ergo sint principia, et que et quot numero determinentur a nobis sic. Iterum autem aliud principium incipientes dicamus.

Hic pñs se excusat de ampliori determinatōe forme sine speciei dicens, q nō ē ipius physici inq̄rere an spēs siue forma sit vnus generis vel diuersoz, qz hoc h; in metafisica inquiri, vbi diuiditur species in separatas z non separatas, z vtrū species sit vna vel plures, z quot sunt separatas forme. Opus ē determinare in prima phia p certitudinē deponat ergo in illud tempus quo loquimur de prima phia, sed de physicis speciebus que corruptibiles sūt fm esse qd habēt in materia physica vdm est in sequentibus, cum demonstrabimus ea que posterius sunt in scia ista. Concludit igit pñs quot sunt principia z quot specie z rōe, z q̄ numero sūt pncipialmotus z mobilis posterius est determinandū, licet in presenti motū.

Circa textum expositū
mouetur questio. An forma generabilis sit in potentia materie, fm aliquod inchoationis eē, quod sit formale formabile.

Et videt pmo q nō ē forma i materia inchoata, qz p̄uatio ē pncipiū p accūs, hoc ē p aliud scz p materiā, hoc autē nō diceret si aptitudo p̄uatiois eēt aliqd esse forme conditinctū, igit nō sūt fōe inchoate, minor pz, qz tūc p̄uatio in rōne sua esse includeret. Cōfirmat qz sic p̄uatio nō absceret fm se totā s; esset aliqd pmanēs, hoc autē ē p̄ho contrariū cū dicat materiā pmanere, non aut p̄uatioez. Secōdo confirmat p̄uatio tollit habitū z nō ē redit de p̄uatioe i habitū, z per consequens non derelinquit aliquid habitū

tuale esse in materia ad formam gratia priuatis. *Secundo* sic si forma esset ante generatōnem in materia esse inchoatōnis. tunc ipsa generatio non esset ad forme essentiam sed ad modum essendi ipsius forme. hoc autem in conueniens est dicere. *igitur*. Tercio indiuisibile vbi cum qd est ibi totaliter est. et vbi deest totaliter deest. forma autem substantialis ante generatōnem deest materie et per sui generatōnem aduenit materie. ergo primo totaliter deest sub termino a quo priuatis. secundo totaliter aduenit materie in termino ad quem generatōis. Quarto si forma esset finem essentiam in materia. sequeret opinio anaxagore. qd posuit omnes formas naturales esse in materia que tamen reprobatur ab *Aristotele*. Quinto sic nihil in materia preexistens inducitur in ipsa. sed forma in generatōe rei naturalis inducitur in materia. igitur non profuit in ea. *Sexto* omnis forma in materia recepta causat copositū et dat esse. si igitur in materia ponatur forme essentia. et omnes forme sint inchoate in ea. quilibet causabit totum compositum. et per se quēs in materia prima forma equi dabit esse equum. et forma asini esse asinum. et per se quēs idē erit equus et asinus. *Septimo* si forma esset inchoata in materia vel igitur hoc esse est materie coproductū. vel ab extrinseco inductum. neutrum illorum est dicendū. non primū quoniam sic forma esset ingenerabilis et incorruptibilis. sed hoc dū taxat conuenit materie. cui dicit *Aristoteles* hic qd materia est ingenerabilis et incorruptibilis. Non scdm. qd tūc surgeret platonis opinio que non est vera vt postea dicit *Decimo*. anima rationalis venit de foris. igitur non educitur de potentia materie per actōnem agentis naturalis.

Nono forma est indiuisibilis vt attestatur *gibertus* portitanus. sed omne quod partim preiacet et partim aduenit est diuisibile in partē et partem. igitur inchoatio forme repugnat materie. Confirmat esse substantiale caret intentione et remissione. vt patet per *Aristotelem* in predictamentis. preiacens forma autem intenditur per actōnem particularis agentis. cū ipsius est illam formā educere de potentia ad actum. igitur *Decimo* genus nunq̄ est sine sua specie. igitur non est inchoatio formarū. In oppositū est doctrina dñi *Alberti*. Et pro intellectu ultius questionis ponitur duo discursus quorū maior primi est ista.

Conturbati sunt posteriores quemadmodum et antiqui. circa substantiale rerum naturalium fieri. Vno. Quidam horū videntur fuisse epicureis. quidam vero stoicis. Conclusio. Igitur formas naturales educi de potentia materie. intelligunt expositores aristotelis varie.

Iste totus discursus sumitur ex dictis dñi *Alberti* narrantis antiquitas fuisse circa substantiale fieri rerum naturalium duas opiniones preter aristotelis opinionē. et sic de generatōnis rerū naturalium modo sunt opiniones tres principales. quarū prima est iporū stoicorū dicentium. qd ante generatōnem rerū naturalium forma nullomō preexistat in materia. imo dicunt eam esse sterilem agrum incultum ante generatōnem. et ideo asserunt eam esse a datore formarū hoc est a prima causa. sed hec opinio veritatem non habet quia sic omnis forma crearetur et nulla per generatōnem produceretur. Etiam sic totum compositum non esset vnus nisi per accidens. quoniam illud quod producitur a duobus agentibus non subordinatis non facit vnū per se. sed solum p

accidens. eo qd ibi sint duo termini duarum actionum distinctarū. et quilibet terminus est ens in actu. et ex duobus entibus actu existentibus non fit vnus per se. *Secunda* opinio fuit epicureorū dicentium. qd ante generatōnem rei forma actualiter esset in materia. et solummodo in generatōne rei ducitur de occulto ad manifestum. Sed hec opinio non est vera quia sic sequeretur qd nulla esset generatō. quoniam si talis forma de occulto ad manifestum duceretur non esset profectus de non esse substantiale ad esse substantiale. sed dū taxat de non esse accidentale ad esse accidentale. et per hanc factio rei non esset nisi alteratio. *Tercia* est opinio periporeticorū. que quodā modo mediat inter istas duas opiniones. et ponit qd in generatōne rei forma non prouenit totaliter ab extra sed de materie potentia educitur. Hec est totaliter finem esse actuale in materia. sed dū taxat in potentia. Formā autem esse in materie potētia duobus potest intelligi modis. Vno modo qd ipsa sit in potentia materie subiectiua solum. Alio modo qd sit in potentia formali formabilis. ita qd talis ponatur preter subiectiuam potentiam materie quare opinio tertia duas complectitur opiniones. Quarum prima est sancti *Thome* et suorū sequaciorū dicentium in generatōne rei naturalis formam solum esse in potentia subiectiua materie. Alia est opinio domini *Alberti* dicentis. qd preter potentiam materie subiectiuam est ponenda potentia formali formabilis. et hec quandoq̄ vocatur formarum inchoatio quandoq̄ habitus confusus formarū naturalium. et quandoq̄ forma corporeitas. Unde sicut omnes differentie sunt in generis potestate finem esse confusum. sic omnes forme naturales sunt in esse confuso in materie potentia. et deducunt ad esse completum per agentia naturalia. sicut due differentie per intellectus agentes educuntur de generis potestate et inter istas duas opiniones talis est differentia. quoniam illis qui sunt de opinione sancti *Thome* et multorū aliorū imponitur qd stoicis magis faueant cum ponant ante generatōnem formas non preexistere finem aliquid sui sed finem materie potentiam in qua dicunt formas occumbere et hoc per dispositōnes alteratiuas. Sed illis qui sunt de opinione dñi *Alberti* imponitur qd magis epicureis faueant. cum dicant formas finem aliquid sui esse in materia ante generatōnem. et finem esse confusum et genericum. Dicunt enim epicurei quasi curam habentes circa cutem. i. superficiem rerū solum et non nutum hoc est re inspicere sed substantiam rei ignorantes. et fuerunt primi philosophantes. et licet multa falsa dixerunt et scripserunt tamen eos aristoteles. recōmendat. qd de derunt alijs hoc est posterioribus occasione inquirendi principia rerū naturalium. Aut dicitur epicurei curam habentes circa cutem. i. voluptatem et posuerunt totam felicitatem in voluptate et eorū caput fuit anaximandros et tunc anaxagoras. empedocles et sic deinceps. Stoici vero dicuntur a stoas are. quia stando solebant sciam in porticibus et ecclesijs. valuis tradere ne maneret sepulta et caput eorum fuit plato. Periporetici vero dicuntur quasi deambulatis ui. non quia de vico in vicum ambulabant. sed antiquorū philosophorū legerunt libros et quequid bene positum fuerit ex illis recolligerunt. et quequid male positum inueniunt reprobauerunt. et horū caput fuit *Aristoteles* *Da* ior secundi discursus.

Potentia materie non est solum subiectiua. sed in ea est ad formam virtus et quedam causalitas alia. Vno. Materie substantia est

solum subiectiva potentia **Conclusio** Igitur
 omnis forma pure naturalis ante eius genera-
 tionem sive eius essentiam est in materia quibus
 tamen non sit sive eandem inchoationem in ea.

Ratio patet, quia si potentia materie esset solum sub-
 iectiva, tunc res nequaquam generarentur, quoniam non plus esset
 ad unam formam quam ad aliam, et ideo necessarium est in
 materia ponere aliquam causalitatem tam in doctoris ma-
 gni quam sancti Thomae via. Ista tamen causalitas ab illis
 diversimode assignatur, quia dominus Albertus assignat
 eam in materia ex parte cause formalis, doctor vero sanctus
 eius eam in materia assignat ex dispositionibus acciden-
 talibus materiae promouentibus, et sic patet quod in materia
 non solum est potentia subiectiva qua ipsa est nata substa-
 re forme substantiali uti substantia nata est substare acci-
 denti, sed quedam concausalitas alia que est a potentia
 subiectiva distincta, et hec causalitas a domino Alberto vocatur
 forme inchoatio, et a beato Thoma inclinatio siue occubi-
 tum quare etiam false ascribitur beato thome a quibusdam
 quod ipse ponat hanc virtutem convenire materie per suam
 essentiam. Et est notandum quod in materia est duplex po-
 tentia scilicet subiectiva materie et formalis formabilis que sic
 differunt, quia potentia subiectiva materie est materie iden-
 tica per constructionem intransitivam. Potentia autem for-
 malis formabilis materie dicitur per constructionem tran-
 sitivam cum ipsa non identificatur materie sed forme cuius
 talis potentia transit in actum nono metaphysice, sed non
 potentia subiectiva et actus, cum multum differant primo
 de anima. **Ratio** patet, per dictum commentatoris dicentis
 quod materia solum substantiatur per suum posse, sed pos-
 se est potentia subiectiva que identificatur materie, ideo
 substantia materie est solum subiectiva potentia, et ideo ma-
 teria est solum subiectum considerando eam sive ei sub-
 stantiam quare etiam ipsa non concurrat causaliter ad fi-
 eri rerum naturalium quam in ratione subiecti, sed per privationem
 fit in materia quedam causalitas alia quam passiva qua acci-
 pit ordinem ad aliam et aliam formam quam privationem
 ignorantem platonici dicebant formas substantiales sim-
 pliciter fieri ex nihilo, cur Aristoteles dicit eos alterum princi-
 pium scilicet privationem desepisse, cum posuit materiam et
 privationem specie et ratione non distinguit et eadez de cau-
 sa dixerunt privationem solum negationem forme dicere, sed
 hoc est contrarium primo ut patet clare ex eius textu, et sic patet
 quod materia per propriam suam naturam non habet concausa-
 litatem aliam. Et hoc sic ostenditur, quia si sic tunc ma-
 teria seipsam moveret, sed hoc est inconueniens, igitur, mi-
 nor patet cum nihil idem sit mouens et motum, in actu et
 in potentia. Preterea nihil agit ultra suam propriam entita-
 tem et naturam, igitur materia non concurret causaliter ad
 forme productionem, cum ipsa forma inconuenienter est alio-
 ris entitas quam sit materia. Preterea purissima potentia non
 habet concausalitatem actiuam, materia autem est purissima
 potentia, igitur non potest concurrere causaliter ad forme
 productionem. Etiam aristoteles tractando de materia com-
 parat eam ad materiam artificialem dicens eam habere si-
 militudinem suam cum materia artificiali, illa autem non con-
 currit causaliter actiue ad forme productionem, igitur nec
 materia naturalis. Et est notandum quod ista minor loquitur
 de potentia subiectiva, et non de potentia materie superad-
 dita gratia privationis gratia cuius conuenit materie concau-
 salitas alia. Si si diceret nihil citra primum est sua poten-

tia. Ad hoc dicitur est, quod nihil citra primum est sua potentia
 actiua ad operari saltem proxime potest tamen bene esse
 sua potentia passiva **Conclusio** habet duas partes pro
 declaratione quidem prime partis est supponendum quod gene-
 rationis subiectum est materia sive quod est ens in potentia
 et ideo in mutatione naturali terminus a quo, et terminus
 ad quem talis mutationis debet poni in eodem subiecto
 in quo est talis mutatio, et ideo necesse est ponere terminum
 a quo generationis in ipsa materia, et terminum ad quem qui
 acquiritur in ea. Etiam supponendum est quod terminus a quo
 generationis non potest esse materia neque eius potentia sub-
 iectiva, quia terminus a quo in motu abijcitur, sed ma-
 teria et illa potentia non abijcuntur in motu, sed remanent
 sub utroque termino. Nec potest poni forma contraria que
 est actu in materia, cum terminus a quo est ens in poten-
 tia et non in actu, nec possunt poni qualitates que in mate-
 ria sunt, quia terminus a quo mutationis substantialis de-
 bet esse aliquod substantiale. Nec potest poni potentia sub-
 iectiva materie cum negatione forme acquirende, quoniam ter-
 minus a quo et terminus ad quem in aliqua mutatione
 debet conuenire in essentia communi modo illa potentia sub-
 iectiva cum negatione forme non habet conuenientiam in
 essentia, cum ipsa forma, et per primum non potest dari terminus
 a quo generationis rei naturalis nisi potentia forma-
 lis formabilis que ponitur in ipsa materia. Istitis suppo-
 sitis probatur prima pars conclusionis multis rationibus
 quarum prima est ista, quia nisi poneretur forma in mate-
 ria ante rei generationem, non posset dari terminus a quo
 illius mutationis in eodem subiecto cum ipsa generatione
 dictum autem est quod in omni motu et mutatione terminus a
 quo et terminus ad quem sunt in eodem subiecto cum tali
 motu, et non est aliquid terminus a quo generationis rei nisi
 forme essentia sive esse ipsum in materia, igitur antequam ge-
 neretur res naturalis talis essentia forme est in materia. Secunda
 dicitur quod educit de aliquid profuit in illo a quo educit in gene-
 ratione autem rei naturalis forma educit de materie potentia
 que forma profuit in materia, et non sive esse completum, igitur sive
 ipsum. Tercia, si non poneretur forma in materia inchoata
 antequam generaretur, sequeretur quod ipsa simpliciter veniret ab extrinseco
 et sic rediret opinio platonis dicens omnes formas ab ex-
 trinseco venire, et nullo modo duci de materia. Quarta de
 phis in textu materie appetit formam, omnis autem appetitus est
 aliquid similitudinis gratia, igitur est aliquid simile forme
 acquirende in materia, ratione cuius appetit formam materia
 et illud non potest esse materia neque potentia eius subiecti-
 ua neque qualitates forme que sunt in materia, cum illa non ha-
 beat similitudinem cum forma acquirenda, nec forma con-
 traria que actu est in materia, quia sic appeteret suam cor-
 ruptionem. Quinta dicitur quod reperit in multis una ratione illud
 reperitur in illis per aliquam naturam communem illa materiam
 ambientem secundo metaphysice, omne autem transi-
 mutabile ad esse totius generis circulariter conuenit omni-
 nibus contrariis, igitur illis conuenit per aliquam natu-
 ram communem ipsis contrariis vniuocae participatam, sed
 hoc est generis potentia ex qua ille forme contrarie forma-
 liter exeunt et educte formant octauo metaphysice, igitur ta-
 lis habitus confusus contrariarum formarum est materie
 physice essentialiter innatus. Sexta, aristoteles dicit primo
 physicorum, quod privatio est ita inseparabiliter materie an-
 nexa, quod facit cum ea unum numero, illud autem quod inse-
 parabiliter materie coniunctum est non est simplex negatio ut clarum
 est nec est potentia subiectiva vix ex maiore, igitur est forte vel formae

In materia inchoatio. Septima priuatio contrariatur forme habite fm sui naturam quā formam materia appetit non autem ex parte simplicis negationis. cum contraria sint entia positua. Octaua dicit Aristoteles in hoc libro q̄ duo sunt principia ad agendum concurrentia. z vni ad patiendum intelligens per actiua principia p̄traria scz formam z priuationem. igitur priuatio preter negationē simplicem z materie potentiam includit aliquid actus. hoc autē est formarum inchoatio. quia generans naturale formam educit aut igitur nihil. aut ex aliquo sui. aut ex potentia subiectiua materie. nullum horum autem est dicendum. igitur non primū. quia sic generatio esset creatio. et nullum agens naturale daret speciem sed t̄m p̄pararet ipsam materiam. si scdm haberetur p̄positum. si terciū seque retur q̄ aut materia fieret forma. aut potentia materie actus forme. neutri autē horum est dicendū. igitur. non p̄t̄m̄ propter earum essentialē disparationem. non scdm quia potentia materie est ipi materia identica. Etiaz terminus a quo z terminus ad quem debent esse eiusdem essentie. forma autem z materia siue ens potentia subiectiua non potest esse terminus a quo motus. cum igitur terminus a quo motus substantialis sit in ipa materia. cum entia naturalia fiant ex materia tanq̄ ex origine. sequitur q̄ oportet ponere in materia forme essentialē que est terminus a quo motus. Maior patet. q̄ terminus a quo z ad quem non differunt nisi sicut potentia z suus actus. Minor est philosophi in hoc libro. secūda pars questio nis patet. quia vnum quodq̄ non fit ex quolibet cum ex se mine oliue non fit pirus aut pomus sed oliua. igitur zc. Pro cuius intellectu est sciendum. q̄ sicut duplex est materia scz materia prima in qua est potentia remota. z mat̄ria ab actu distans. z materia scda que est potentia p̄p̄nua ad actum. sic pariformiter est duplex inchoatio. quedam est cōmunis. z quedam propria. Inchoatio enim cōmunis est confusus habitus omnium formarum in potentia materie prime. que est potentia remota. z in illa inchoatione omnes forme naturales equaliter inchoantur z in tali esse forme non distinguuntur inter se sicut homo z alius in animal non distinguuntur neq̄ vniuersaliter due species in suo genere cum in eo conueniant. Sed inchoatio propria est alius forme in materia p̄p̄nua z disposita ad aliquam formam propriam z illa dicitur talem habere inchoationem que vnicō motore potest ad actum cōpletum deduci. z sic secūda pars cōclusionis intelligit de inchoatione propria. Sed posset aliquis dubitare. An forma in materia inchoata ducatur de esse incompleto ad esse completū successiue. Et videtur q̄ non. quia sic forma substantialis intentionem z remissionem susciperet z magis z minus. Ad hoc est dicendū q̄ talis forma inchoata ducitur successiue de esse incompleto ad esse completū in ipsa materia. non tamen talis successio fit in forma substantiali. sed in dispositionibus z qualitatibus que sunt in ipsa materia que magis z minus suscipiunt fm q̄ mat̄ria continet fm magis z minus perficitur z disponitur ad forme substantialis susceptiones que in materia introducitur accepta sub vltima dispositione ad talem formam vnde si materia in instanti posset esse disposita tūc sine successione forma introduceretur. sed quia non potest in instanti esse disposita sed successiue p̄pter contrarias dispositiones in materia existentes que per motum abiciuntur. id est ibi quedam successio que non est rōne forme substantialis fm se sed ratiōne indispositionis materie z p̄traria

rum que sunt in ea. Et sic dicendū est ad argumentū q̄ forma substantialis nō suscipit magis z minus in tali situ s̄z duntaxat qualitates.

Ad obiecta in oppositū

Ad primū dōm est q̄ p̄ accidens accipitur multis modis. Vno modo accipit inchoatum opponit ei qd̄ est solitariū et sic potest dici principium per accidens. scdo opponit ei quod est substantiale. z sic priuatio vt dicitur est prius. est ens p̄ accidens. Alio modo dicitur ens per accidens illud quod ē p̄ aliud. z sic priuatio non est ens per accidens vt imaginat argumentū sed est per se principium ipm̄ motū originis. Et est sciendū tamen q̄ ipsa priuatio duobus modis accipitur. Vno modo q̄tum ad eius esse formale quod est de eius intrinseco intellectu z sic est non ens. z p̄ p̄ns principium per accidens. Alio modo q̄tum ab ea esse inseparabile. z sic nominat forme inchoationem. z sic dicitur ens aut potius entis principium. Circa hoc est considerandum q̄ ē duplex esse inchoationis. scz p̄m̄ariū z illud esse inchoationis forme concreatū est materie q̄tum ab ea inseparabile. Aliud est esse secundariū. z illud potest a materia separari et transmutari. Exempli gratia vt esse habituale quo conueniunt forme elementorū in mixto qd̄ est materie cōp̄osuctū z est seminale principium formaz mixti qd̄ acquiritur per generationem in mixto z p̄ oppositā mutationem scz corruptionem aufertur. Sed diceret aliquis ex illo seq̄rur. q̄ priuatio nō haberet entitatem suā a materia. sed potius per illud esse inchoationis. quia illud vicinias ei cōuenit. Ad hoc dōm est. licet magis intrinsecum sit priuationi aptitudo forme q̄ subiectū suscipiens. tamen h̄mōi aptitudo non habet completam rōnem principij. igitur gratia illius non dicitur priuatio principium per accidens. Ad primam confirmationem est dōm q̄tis priuatio quo ad aptitudinem forme quā includit non abijciatur a materia tamen formale esse qd̄ nominat carentiam forme abijcti. z sic priuatio non permanet q̄tus ad id qd̄ per se dicit. materia vero q̄tum ad id quod per se dicit est intrinseca bilis. Etiam priuatio differt a materia q̄tum ad eius materiale. quoniam materia manet in re facta tanq̄ omnino intransmutata. cum transmutatio rei est per hoc q̄ materia subijciatur alteri z alteri forme. materiale vero priuationis transmutatur cum intrinsece motu perficiatur. Ad secundam confirmationem dicendū est. q̄ perfecta priuatio tollit totum habitum nihil derelinquens fm̄ eius esse cōpletum z perfectum. ita q̄ maneat habitus fm̄ speciem. non autem tollit aptitudinem ad habitum. q̄ si illam tolleret non esset priuatio dicenda priuatio. sed potius negatio. neq̄ opponeretur habitus priuatiue sed contradictorie et ita ad p̄positum perfecta priuatio substantialis forme aufert a materia totum esse perfectum ipsius forme quod per generationem acquiritur. sed non aufert a materia aptitudinem ad formam. Ex omnibus his patet. q̄ priuatio q̄tum ad id quod sibi primo per se conuenit essentialiter. videlicet q̄tum ad esse formale non manet. q̄a habitata forma cessat priuatio z etiam non ens. tamen q̄tum ad eius esse materiale. tene manet. quia sic nominat esse inchoationis. Ad secundum est dicendum. q̄ generatio est ad forme essentialē. z non solum ad modū essendi forme. sed equiuoce accipitur essentialiter. q̄m per forme essentialitatem aliqui intelligit qd̄ dicitur que per definitionē explicat. cū essentialiter forme sit specifica z vltimate p̄pleta. z sic loquendo de v̄te

essentia ipsa simpliciter per generatōnem in materia acq̄
 ritur. Secūdo modo accipit essentia p̄ originali essendi p̄n̄s
 cipio. 7 sic forma s̄m suū esse genericū dicit habere essentī
 am. cum sit alterius essentīe p̄ncipiū formale. 7 tale ante
 generatōnem in materia presupponit. 7 sic intelligendum
 est dicitū dñi Alberti quo dicit formā s̄m essentīā p̄existē
 re. per essentiam eī intelligit essentīā originis. quo modo
 dicit punctū esse rora lineę suba. Et n̄ cōsiderandū ē. sicut
 est duplex essentia. ita est duplex esse. q̄ esse est p̄tius act⁹
 ipsius essentīe. Nam essentia originis est p̄ncipiū ipsius
 esse p̄tius act⁹. 7 essentia simpliciter 7 perfecta est actu
 alis esse p̄ncipiū. Ad tertius dōm est. q̄ forma ante
 generatōnem totaliter p̄est in materia. 7 totaliter abest
 quāq̄ d̄uersimode. p̄est quidez totaliter s̄m originis es
 sentiam. totaliter vero abest s̄m essentīā perfectā que defī
 nitōne explicatur 7 ita non est partim ad intra forma an
 te generatōnem in materia. eo q̄ p̄ter sui indiuisibilitatē nō h̄z
 p̄tē 7 p̄tē. 7 iō d̄ dñs Alb. nec intendo dicere q̄ forme p̄s
 sit ab intus 7 p̄s ab extra. s̄z rora ē ab intus 7 rora ē ab ex
 tra. s̄m esse tñ diuersum quā s̄m esse p̄sum rora est int⁹
 et s̄m esse in actu rora est ab extra. Et iō ex q̄ ponit forma
 rora ad intus in materia nō potest dici. q̄ agens agit ad
 p̄ducendū forme essentiam. q̄ illa ita est. sed agens agit ad
 esse forme. q̄ licet esse forme sit. nō tamē esse compositi
 sicut eius q̄ est ita actus agens terminat sup̄ p̄positus
 et nō sup̄ simplicē essentīā forme vel materie. q̄ impossibi
 le videt s̄m intellectū. q̄ actus alicui⁹ agentis s̄m naturā
 terminet in simplici. sicut videri p̄t in corpibz artū q̄ oīa ī
 p̄positis sicut in domo 7 idolo terminant. tali autē retenta
 veritate periphoeticōz. oportet tria p̄supponere p̄ncipia
 q̄ materia s̄m se nullo mō p̄t subijci motui ad formā vnā
 vel altā. si em̄ ipsa s̄m se esset subiectū motus cū sua essentī
 a nō sit fluens in motū nō esset aliq̄d fluens ab vno ter
 mino motus ad aliū. 7 sic nō esset motus. iō oportet q̄ ipsa
 sit p̄uatō in mixta. 7 cū ipsa sit vnū subiectū vt oñsum est
 sup̄ ipsa efficit subiectū motus. Et nā cū oīs motus sit p̄t
 indigentia. indigentia aut nulla sit et⁹ q̄ nō est natū esse
 igit⁹ oīz q̄ in materia sit natū in esse id ad q̄d mouet. nō āt
 natū est in esse nisi p̄ter p̄uatōnem. igit⁹ oportet materiam
 immixtam esse p̄uatōni que subijci motui 7 mutatōni
 Ad autē habet ab aristotele in hoc libro. q̄ malicia est
 ex p̄uatōne solā. Et subiungit. licet omnis forma sit ī po
 tentia habituali materie. tamen nō dicit esse in potentia ī
 aliquo nisi per motozē s̄m formā materie vel artis possz
 educi de ip̄o. cū em̄ dicit homo est in potentia in illo sicut
 in spermate intelligit potius esse inclinata 7 disposita ad
 hoc 7 non ad aliud p̄ter q̄d nō exigitur nisi motor vnus
 forme naturalis vel artis educens ip̄m ad actū. sicut dos
 mus est in potentia in lignis 7 lapidibz 7 homo in potens
 tia in semine. 7 cupzū in potentia in argento viuo p̄mixto
 tamen sulfure adurāte. Ad quartū dōm est. q̄ licz for
 me essentia sit in materia anteq̄ res generet s̄m esse confu
 sum. nō tñ s̄m actū vt posuit anaxagoras. Ad q̄ntum
 dōm est. q̄ nihil p̄existens in alio inducitur in eo. eo modo
 quo p̄fuit in ip̄o. sed tamē illud quod p̄fuit in alio s̄m
 vnū modū essendi. bene potest induci in ip̄m s̄m aliū mo
 dum essendi. vt caliditas in subiecto p̄existens s̄m esse res
 missum potest induci in ip̄m s̄m esse intensuz. licet nō possz
 sed induci s̄m idem esse quo p̄fuit. Sic etiā forma natū
 zalis in rei generatōne inducit in materia s̄m aliud esse q̄

prius habuit. quia prius habuit solummodo esse potentia
 le 7 confusum. 7 educitur ad esse actuale 7 distinctum
 Circa hoc est notandū q̄ substantiales forme 7 acciden
 tales conueniunt 7 differunt. pueniunt em̄ in hoc q̄ sunt
 s̄m essentiam indiuisibiles. Differūt tamen s̄m esse. q̄ for
 me substantiales non suscipiunt intensionem 7 remissionē
 sicut accidentales. q̄ accidentales forme non solum pote
 statiue extenduntur vel remittuntur. verum etiam in suo
 esse specifico intenduntur 7 remittuntur. 7 propterea licet in
 generatōne sit transitus de esse potenciali ad esse actuale.
 tamē hoc esse potenziale non est forma s̄m speciem s̄z for
 me originale p̄ncipiū. accidentalis vero forma que p̄ mo
 dum acquirit vadit de esse potenciali ad esse actuale q̄d ē
 specificū. ita q̄ magis 7 minus in accidentalibus formis
 sunt eiusdem speciei. quia differunt sicut perfectum 7 im
 perfectū que speciem cōsequuntur. in substantialibus formis
 que speciem p̄cedunt specie distinguūt. 7 ideo de are
 sto. q̄ ratō aiālis s̄m vnūquodq̄ aiālis est altera 7 altera.
 Dicunt etiam aliqui. q̄ forma substantialis p̄existens
 confusa in materia non intenditur nec remittit. cum non
 sit ad speciem determinata. modo nihil intenditur nisi q̄d
 determinatum est ad speciem. 7 ideo esse specificū talis for
 me quādo materia est disposita acquiritur totum simul.

Ad sextū dōm est. q̄ omnis essentia recepta in aliquo
 s̄m esse actuale totum causat compositum. non tamen
 hoc oportet quādo recipit s̄m esse potenziale solum sicut ē
 in p̄posito. vnde inchoatio forme in materia non facit cō
 positum simpliciter. sed magis ponit in natura componi
 bilitatem. qm̄ licet ens in actu additum enti compositōem
 facit. non tamē ens in potentia additū enti in potentia cō
 positōnem facit simpliciter. Ad septimū est dōm q̄ est
 duplex esse inchoatōnis formaz in materia reale scz p̄mū
 sue primordiale. 7 p̄mū q̄d scz p̄ actū vnū⁹ motoris de
 ducitur ad esse determinatū. p̄mū esse est materie innatum
 ita q̄ materia nunq̄ est sine illo. iuxta s̄miam b̄ri Augusti
 ni dicentis q̄ deus indidit materie seminales rōnes. Se
 cūndū vero esse inchoatōnis hoc mutatur per agentia par
 ticularia. at tamen p̄mū esse inchoatōnis non est adeo in
 uariabile. sicut materia. quonīa ipsa est potentia formalis
 identice transiens in actum forme. ideo quodāmodo va
 riatur. materia autem que est subiectiua potentia non sic
 identice transit in actum forme sed vnitate indifferentie
 manet sub diuersis formis. 7 sic esse inchoatōnis scdm̄ p̄t
 in materia de nouo acquiri sine hoc q̄ procedatur in infi
 nitum. quia deueniendum est ad p̄mū esse inchoatōis
 quod est materie innatum sue concreatum. Circa hoc
 aduertendū est q̄ triplices inueniuntur in materia genera
 bilū 7 corruptibiliū ratōnes s̄m quas mobilis est mate
 ria diuersimode. p̄mo enim inueniuntur ratōnes obe
 dientiales. s̄m quas mobilis est materia ad quācūq̄z for
 mam virtute p̄mū agentis mobilis inq̄ non naturalis
 ter. sed p̄ter naturam. sicut patet in operibus miracu
 losis. Secūdo inueniuntur ratōnes naturales s̄m quas
 simplicia corpora sunt ad muticem transmutabilia 7 entia
 pure naturalia. Tercio inueniunt rōnes seminales s̄m
 quas mobilis est ad formas supergredientium natū
 ram. sicut sunt anime s̄m triplicem diuersitatem. Et q̄z
 hęc triplices ratōnes in materia inueniuntur. due ras
 men vltime nominant esse inchoatōnis in materia nō āt
 p̄ma cū illa nihil in materia p̄ter eius subam ponat.

Ad octauū dōm est. q̄ si aiā rōnalis s̄m sue increatōis
 subam accipiat quō ipsa est p̄petua nō est eiusdē generis

physica cum alijs aīabz. cū perpetuū z corruptibile gñe differant decimo metaphysice. sed q̄a natura preparat materiam pro eius susceptione ad cōstitutiōnem totius hominis quod esse hoīs a natura intenditur homo vere generat. z ita s̄m suam materiam est eiusdem generis physici cum alijs. Anima autē rōnalis sua cōditōne aīam sensitīuā suspergrediens nō potest ex materia educi sicut aīa sensitīua et ideo agens naturale dumtaxat attingit aīam dispositiue. Sed si diceret agens naturale attingit substantia/ liter aīam rōnalem aristo. dicere q̄ a patre est forma z a matre materia. Ad hoc dōm est q̄ verū est q̄ a patre ē forma dispositiue. z materia que per matrē amministrat per virtutē sementiā patris exaltatur ad aīe rōnalis receptiōnem. In alijs autē viuētibz intrinsicē attingit a generāte. Q̄ autē homo generans intrinsicē nō potest attingere aīam rōnalem ex eo. q̄a forma que increatur ex nihilo ē sicut creatio ad increatiōnem autē requiritur virtus infinita qua caret quodlibet creaturz siue ens naturale. igit̄ intrinsicē nō potest aīam rōnalem attingere. Et est norandū q̄ in viuētibz semen habet virtutē actīuā. In naturalibz vero inchoatio forme agit nō quidem effectiue sed formalit̄. q̄a sicut se habet forma perfecta ad formā imperfectaz vt anima ad formā naturalem. ita inchoatio anime in semine se habet ad inchoatiōnez forme in materia. aīa em̄ ē forma et motrix. igit̄ in semine est aliqd̄ motiū principīū quod est virtus formatiua. Ex q̄ p̄z forme non sunt equaliter in materia inchoate. Ad nonū est dōm q̄ forma totaliter p̄est ante generatiōnem in materia s̄m esse originis. z totaliter abest s̄m essentia perfectam que definitiōne explicatur z ita nō est partim forma ab intra ante generatiōnem in materia. z partim acquisibilis per generatiōnem in ea. eo q̄ p̄ter sui indiuisibilitatem nō habet partem z p̄em. Ad cōfirmatiōem est dōm. q̄ forma substantialis p̄fectus confusē in materia cū educat ad actum perfectū nō int̄ditur sed potestatiue extendit vt patuit latius supra. Ad decimū dōm est q̄ est duplex genus quoddā est logicum z tale nunq̄ est sine sua specie. Aliud est genus physici z tale potest esse sine sua forma specifica z vltima licet non sine quacūq̄ forma. q̄a materia nō potest esse nuda.

Utr̄ in materia sit appetit̄ forme. que ē quoddam diuinum optimū et appetibile.

Ista questio duo querit. Contra primū arguit p̄mo sic appetitus est potentia aīe. materia autē non est aīata. igitur ipsa nō appetit. Cōfirmat̄ oīs appetitus cognitiōez p̄supponit. eo q̄ appetitus non fertur in incognitū. materia autē non cognoscit formā. cū in ea nō sit aliq̄ cognitio. igit̄ non appetit formā. Secūdo sic oīs appetitus aliquā conseq̄tur formam. sicut appetitus naturalis formā naturalem. vt graue naturaliter appetit locum deorsum. z intellectualis formā intellectualem. materia autē s̄m se accepta nō h̄z formam. igit̄ in ea non est ip̄ius appetitus. z p̄ p̄ns nō appetit formā. Tercio si materia appeteret formā vel appeteret illam quā habet vel illā quā non habet. neutrum autē illorum est dōm. igit̄. nō p̄mū. cuz omis appetitus sit rōe indigentie. materia autē nō appetit formā quā habet actualiter. non scdm. q̄ forma quā nō habet p̄traria est forme habite in materia. si igitur materia illā apperet formā. sequit̄ q̄ idem apperet sup̄ius corruptiōnem. neq̄ appetit simul omnes formas. qm̄ illud qd̄ impossibile ē fieri. a nullo appetitur. impossibile est autē materiā simul oībz formis acquiri. igit̄ nō appetit omnes formas s̄l. z p̄ p̄ns dicit nō p̄t materiā appeteret formā. Quarto materia appetit formā

sue p̄fectōis gr̄a igit̄ qm̄ ē sub forma perfectissima videlicet sub forma humana non debet aliam appetere. Contra scdm̄ arguit definitio forme non p̄uenit rebus naturalibz. sed dumtaxat rebus sp̄ialibus intellectuz habitibus. q̄ male dicit q̄ forma sit quoddam diuinū. cū ip̄a naturalis forma non habeat intellectū. Secūdo illa definitio nō valet que datur per superflua sexto thopicor. ista autē ē h̄mō. igit̄ nō valet. Vnoz patet. q̄a dicit quod dā diuinū z optimū que vident esse idem. Tercio forma habet aliam bonam definitiōnem sc̄z q̄ dat esse rei. igit̄ ista non valet. cum vnus definitiō est solum vna definitiō. In oppositū est p̄ns in textu z p̄ intellectus istius questionis mouent̄ duo discursus quoz maior primi est ista.

Opus nature est opus intelligentie non errantis materiam ordinantis ad formam. vt perfectibile ad suam ordinatur perfectionem. Vnoz Materie appetitus ad formam est intelligentie vt mouentis. et materie vt subiecti in formam moti et ordinati. Conclusio. Igit̄ materia appetitu naturali ac intellectuali ē forme appetitiua. p̄uatiōnis et non negatiōis gratia.

Vnoz quo ad eius primam partem patet. q̄ s̄m p̄t̄ ip̄oteticos opus nature est a mouēte corpora celestia. mouens autē corpora celestia est ip̄a intelligentia. ergo totū op̄ nature ē originat̄ ip̄i intelligentie mouentis primū mobile qd̄ mouet etiam omnē materiā sue sphere subiectā. ita q̄ suus motus sit quedaz vna oībz deorsum subsistentibus. P̄terea natura particularis substernit̄ vniuersalis nature virtuti. natura autē vniuersalis stat sub intelligentie virtute. cum ip̄a non operatur nisi ab intelligentie mota. igitur opus nature est opus intelligentie non errantis. Et q̄a intelligentia opatur intellectualiter non speculatiue sed p̄actice per modum artificis. ideo dicebant peripateticis formas rerum naturalū in intelligentia p̄existere sicut forme rerū artificialium p̄sistunt in artificis mente ita q̄ sicut ibi habent esse spirituale. ita in rebus artificialibus acciperent esse materiale. Ex his patet q̄ opus nature qd̄ est ip̄a transmutatio aut res ip̄a que transmutatōe acquiritur tam vniuersalis q̄ particularis est originat̄ ip̄ius intelligentie. Et est norandū q̄ opus nature dep̄det a p̄ma causa tanq̄ a principio transcendēte. z ab intelligentia tanq̄ a principio p̄ximo p̄porcionato. Et etiaz a natura vniuersali que est vis corporū celestia. Sed dicitur opus nature est opus aīe nobilis que est p̄p̄inquoz ad celestia corporū transmutatiōem. Ad hoc dōm est q̄ intelligentia z aīa nobilis in p̄posito non accipiunt̄ vt ab inuicē distincta. Aut potius dicit̄ opus intelligentie q̄ aīe nobilis. q̄a intelligentia vniiformiter mouet. non autē aīa nobilis. Sc̄da pars p̄z. q̄a vniūquodq̄ suā appetit perfectionē. forma autē ē materia perfectior. cū ip̄a dat materie esse. igitur eam appetit. hoc tamē verū est. q̄ materia p̄ formam non perficitur. sicut p̄ p̄fectiōnem suā intrinsicē. sic em̄ p̄ficiat̄ potētia formalis formabilis q̄ p̄ agens naturale ex materia educit̄. sed perficit̄ sicut potentia subiectiua ad totius compositi p̄fectiōnem. Vnoz patet. quia op̄ nature est opus intelligentie non errantis. intelligentia autē intendit mouere materiam ad formā sicut ad suam perfectionem. z non solum materiam in suam p̄fectiōnez. sed

per suū posse substantiatur. ¶ Sed diceret. priuatio est causa maleficij. igitur non est causa desiderij vel appetit⁹ materie. Ad hoc dicendū q̄ illud argumentū fefellit. Platonem vt diceret priuatōem non esse p̄ncipiū z non esse causam desiderij. predebat em̄ plato intellectum in priuationem fm̄ q̄ priuatio est. z nō in hoc quod relinquit in subiecto. Et cum ipsa fm̄ q̄ priuatio p̄uet formam. eaz nō esse credebatur causam rerum. sed magis impediret esse et generationem rerum. Si autē p̄traxisset intellectum subtiliter recolligendo ea omnia que sunt priuationis. inuenit q̄ p̄ aptitudinem formalem quam in subiecto relinquit. eam esse causam desiderij z transmutationis materie. Et licet dicatur. q̄ materia desideret formam. z causa desiderij sit priuatio. tamen absurde dicitur formam appetere materiam. quia quicquid appetit aliud est ens imperfectū z habet perfici per aliud. forma autem non est ens in perfectum sed perfectum. Neq̄ habet perfici per materiam cum per eam imperfectur fm̄ q̄ materie immergitur. cuz forma in se sit essentia quedam simplex diuina z optima p̄ receptionem in materia sit corporalis. et p̄mo erat incorruptibilis z sit corruptibilis. quare magis imperfectur a materia q̄ perficiatur. ¶ Sed contra quicquid habet suum esse completum z suum actuz vltimum in materia appetit eam. forma autē est huiusmodi. igitur. Ad hoc dicendum est q̄ si forma posset per se stare sine materia magis haberet esse completum z actum perfectionem extra materiam q̄ in ea. sed quia nō potest per se stare. ideo per accidens recipitur in materia. non tamen perfectōem ab ea vel in ea accipit. Alij tamen dicunt q̄ dupliciter aliquid dicitur appetere aliud. Uno modo directe. z sic materia appetit formam. cū forma sit materie perfectio. Alio modo indirecte. z sic forma bene appetit materiam. quia nō potest sine materia subsistere. ¶ Sed contra. anima rationalis habet naturalem renisum ad corpus suū. igitur videtur q̄ forma appetat materiam. ¶ Ad hoc dicitur p̄ interemptionem consequentie. quoniam ille renisus non est per modum appetitus importantis carentiam. sed est per modum naturalis perfectionis. quo perfectio naturaliter perficit id cuius est perfectio. Etiam desiderium nō est nisi ad duo. scz vt continuetur esse. z hoc est desiderij rei perfecte. z vt transmutatio fiat ad esse. z hoc desiderium est rei imperfecte. neutrum autem horuz forme conuenire potest. sicut per se patet. quia cōtinuari non desiderat nisi qd̄ indiget continuatione. hoc autē est corruptibile per seipsum. z hoc non est forma que nisi per accidens est corruptibilis. z non per suam essentiam. Quis autem transmutetur ipsa non desiderat. quia nūquam transmutatur. sed transmutatio imperfecta est ad ipsam. ¶ Et quando dicitur. priuatio contrariatur forme. igitur videtur q̄ ipsa nō sit causa quare materia appetat formam. Consequentia probatur. quia vnum contrariū magis habet expellere aliud q̄ suum subiectum inclinare ad aliud contrariū. ¶ Ad hoc dicitur. quāuis priuatio contrarietur forme habite. non tamen habende. Et licet vnum contrariū in quantum cōtrariatur alteri nō inclinat suum subiectum ad alterum. in quantum tamen vnum contrariū relinquit aptitudinem in suo subiecto ad suum oppositū. bene est causa inclinationis sui subiecti ad reliquum. Aut dicendum est. q̄ duplicia sunt opposita. quedam sunt opposita quozum ambo extrema sunt positia entia. z in illis vnum oppositorum non est causa appetendi reliquum. Alia sunt opposita quozum al

terum extremorum non est positium. z in illis vnuz est ratio appetendi reliquum. vt patz de priuatione z forma ¶ Et est notandum q̄ materia etiam appetat animam rationalem. quia ipsa appetit omnem formam possibilem sibi inesse. z per quam ipsa est nata perfici. sic autem est de anima rationali. ergo zc. Maior alterius discursus

¶ Principium transmutationis est forma hic conueniēter ab Aristotele definita. Vnuz Quāuis aliqualem habent conuenientiam priuatio et materia. inter ea tamen principia multiplex reperitur differentia. Conclusio Igitur ipsa dicitur ab Aristotele quodam diuinū optimū et appetibile.

¶ Maior patet quo ad primā eius partes. quoniam sermones sunt intelligendi fm̄ materiam subiectam. in p̄posito autem sermo est de principijs motus seu mutationis aut fieri rerum naturalium. igitur conueniēter forma definitur sicut principium ab alijs suis cōprincipijs distinctum. que sunt materia z priuatio. z ita non definitur in proposito forma vt precise sit principium essendi z actus materie. quia sic forma est que dat esse rei. sed definitur per respectum quem habet ad motum z transmutationem. z sic definitur hic. ¶ Et est notandum q̄ forma in quantum est transmutationis principium triplices habet habitudinem. Primo quidem ad causam agentem in quantum scz est finis ipsius agentis propter quem agēs operatur. omne em̄ agens in quantum huiusmodi agit p̄pter finem. Secūdo modo habet habitudinem ad motū cuius finalis z intrinsecus terminus est. trāsmutatio em̄ rei naturalis est ad formam tanquā ad terminum. Tercio habet habitudinem ad ipsam materiam que est transmutationis subiectum in quantum est materie perfectio ac pulcritudo. Sed primo modo accipiēdo formā non habet triplicem habitudinem. cuz ipsa sic refert siue respicit solum essentialem effectum qui est dare esse. Secūda pars maioris patet. quia datur per quasdam forme conditiones que simul accepte possunt formam definire. hoc est notificare. Dicitur em̄ quoddam diuinum in quantum est finis intentus ab agente per relationem ad primā causam. cui in esse se assimilatur quāntum potest. cum assimilatiōnem intēdat in suo causato. quare dicit philosophus se cundo de anima. q̄ quecūq̄ fm̄ naturam agunt propter participationem diuini esse agunt. Dicitur optimū in quantum est absolute finis motus seu mutationis. ipsa em̄ ad epta tanquam in vltimo z optimo cessat motus. in principio ergo est malum priuationis. prout immutari est in participatione quadam vtriusq̄ in acquisitione habitus. et in abiectione priuationis. z priuatiōe expulsa est res in optimo. Et dicitur appetibile respectu materie appetentis in quantum appetitus eius quietat. Ex quo patet q̄ hec definitio est bona eā intelligēdo adpositū de aliquo p̄ncipio nature. ¶ Vnuz quo ad primam partem patz quia ipsa est eadem numero cum materia. quia principijum motus est duplex. scz ex quo fit motus. z in quod Ex quo autē sicut materia. z sicut priuatio non potest esse materia ex qua fit motus nisi sit mixta priuationi per quam efficitur subiectuz motus. quia nisi hoc esset destrueretur motus propter hoc q̄ non esset ibi aliquod ens fluens de potentia ad actum. z ideo materia est vnum numero p̄

AKK

epium motus cum priuatione, nec sine ipsa nunquam pncipiū esse potest. Quod autē quidam dicit, q̄ ideo dicitur vna numero cum priuatione, quia nihil addit ei, abusio est & falsum, quia sicut q̄ priuatio etiam specie non differt a materia. Aliud autem est de forma, quia illa per se habet rationem pncipiū, cum ipsa sit in quam dirigitur intentio mouentis & appetitus materie que immixta est priuati/oni, & non p̄fert materie rationem pncipiū ad motum, & hoc modo materia est vni pncipiū cum priuatione, et non vna numero essentia. ¶ Secūda pars minoris partz quia materia est per se ens & per accidens non ens, per se ens, quia est per se altera pars compositi, per accidens nō ens inquam priuatiō immiscetur, sed priuatio est per se non ens, & ens per accidens & p̄ se non ens, quia de for/ mali suo negationem forme imponit & nihil ponit ipsius forme licet relinquat aptitudines ad eam & ens p̄ accidēs ratione sui materialis, quod est aptitudo ad formā. Sēcūda differentia est, nam materia est per se causa illorū que sunt, vt mater causa filiorum, priuatio autem: machi natur in maleficium forme siue illius in quo est, cum ipsa sit causa corruptionis in re aliqua, & multe alie differentie possunt colligi ex dictis precedentibz. Conclusio sequitur ex premis.

Ad obiecta in opposi

tum. Ad primum dicendū est q̄ appetitus sensitius et intellectiuis sunt bene potentie anime, non autem appetitus naturalis qui est quedam naturalis impressio pncipiū pncipiū omnia mouentis ad suas naturales perfectiones sed p̄ter illum est in quibusdam aliis appetitus, vt in animalibz, & ille etiam est in appetitu intellectiuo & sensitiuo, ita scz q̄ non inueniuntur sine appetitu naturali, licet vtiq̄ econtra. Et ad p̄firmationem p̄z solutio ex dictis, quos niam licet in materia non sit cognitio, appetitus tamē p̄ supponit cognitionem non quidem materie, sed ipsam dirigentis & hoc sufficit, quia non oportz semper appetitus sequi cognitionem illius in quo est appetitus, sed sufficit q̄ sequatur cognitionem, aut illius in quo est, vel alicuius alterius. ¶ Ad secūdam dicendum est, q̄ sicut duplex est perfectio, ita etiā est duplex appetitus naturalis. Nam quedam est perfectio p̄ma que est esse vel forma, Alia est p̄fectio secūda, que est operatio, ita similiter est quidā ap/ petitus in ordine ad primam perfectionem, & illa non con/ sequitur formam sed precedit, & talis appetitus est mate/ rie. Alius est appetitus in ordine ad p̄fectionem secūda et talis p̄sequitur aliquam formam. ¶ Ad tertium est dis/ cendum, q̄ materia appetit formam quam habet & illam quam non habet, hoc autē diuersimode, appetit em̄ eā quā habet appetitu complacentie, qui est respectu rei que habe/ tur illam vero quam non habet appetitu desiderij qui fit per respectum rei absentis. ¶ Et si diceret, q̄ omnis ap/ petitus est ratione indigentis. Ad hoc dicitur, q̄ verum est de appetitu desiderij, non de appetitu complacentie, et sic materia simul habet appetitum ad omnes formas, licz solūmodo potest eas acquirere successiue. ¶ Et est notā dum q̄ materia in corporibz celestibz sicut suaz substantiā appetit formā appetitu p̄placētē, nō autē materia subcele/ stium, q̄ materia in celestibz non est p̄s producta q̄ sua forma, & sic in illis potentia & actus nō distant. In subce/ lestibz autē materia ē ante formā quodāmodo producta et ideo necessariū est in ea ponere seminariū pncipiū suū

per quo fundetur actio particularium agentū eductiū formas de materia, cum ex nihilo nihil educitur, & sic ma/ teria celestium non appetit formam p̄pter transmutatōez aut priuationem sicut materia subcelestiū formam appetit femina em̄ habet in se aptitudinem ad partem quam ad actum ducit & actuat virtus actiua masculi & turpe est p̄ uarum pulcro, quod idem est cū bono, habet tñ aptitudi/ nem ad bonum & ordinem ad ipsum, vnde appetit bonū fieri & a sua turpitudine remoueri. Ponit em̄ plus hoc duo exempla, quia materia habet appetitum ad duo, scilz ad transmutatōem, vt scz transmutetur & ad formā mo/ ueatur, & talis appetit formam ipsam que est transmuta/ tionis terminus, & est eius bonū in cuius adeptōne cessat motus & materia quiescit, sicut femina quiescit in prole producta, appetitus em̄ femine appetit transmutatōem assimilatur, & appetitū forme appetitus turpis, & quoniā transmutatio est ad formam & vbi vni p̄pter alterū ibi non est nisi vni, igitur non est nisi vnus appetitus mate/ rie quo appetit formam & transmutari ad eam. ¶ Ad quartum dicendū est, non est appetitus materie ad vnā formam p̄fectissimam, sed ad formā in p̄muni, ita scilz q̄ non plus appetitus extenditur ad formam p̄fectiorez vt huiusmodi q̄ ad imperfectiorez. Et q̄ ad istam vel illam formam naturaliter extendatur materia nō ex materie na/ tura prouenit, sed ex impressione agentis sua virtute ma/ teriam mouentis, sicut em̄ q̄ materia subsistit potesta ti p̄fectionis agentis, sicut hoc etiam accipit p̄fectionem for/ mam. Unde in materia est omnū formarū naturalū in/ choatio p̄muni per quam materia non plus appetit illā formā q̄ illam, sed q̄ ad illam vel illā specialiter trahatur est virtute particularis agentis. Et ex illo partz q̄ in celest/ sibz corporibz ex perfectione forme materia manet intrāsi/ murabiliter sub vna forma, hoc tamen est ex institutione p̄maria ipsius vniuersi, quia ita p̄muniata fuit forma ipi ma/ terie q̄ separari non posset.

¶ Et ad argumenta que fuerūt p̄tra secūdam partem questionis dicendū est ad p̄mū, q̄ forma non dicitur sim/ pliciter diuinū & optimū & appetibile, sed quoddā diuinū. Aut dicendū est q̄ tripliciter accipit diuinū. Uno modo essentialiter sicut q̄ illud dicit diuinū quod est deus, & sic nul/ la res creata posset dici diuina, & sic sunt tres res diuine, scz pater filius & spūs sanctus, que sunt ipse deus. Alio mō accipitur diuinū sicut participatōem, q̄ scz participat deū sicut aliquam similitudinem. Et hoc contingit duplr, vel qz participat aliquid de diuina natura p̄ similitudines, & sic forma dicitur quoddā diuinū, qz natura diuina est pur/ actus, cum igitur forma sit actus potest dici quoddā diu/ num. Alio modo dicit aliquid diuinū, quia participat ali/ quod diuinū sicut cognitiōem & amorem, & sic dicitur cre/ atura intellectualis potest dici diuina, qz illa potest parti/ cipare deum sicut cognitiōem suam & voluntatem. ¶ Ad se/ cundum partz solutio ex maioris declaratione. Aut dicen/ dum est sicut alios, q̄ ille particule duplr captuntur. Uno modo sicut q̄ referuntur ad idem, & sic nō ponitur in defini/ tione forme. Alio modo inquam referuntur ad diuersa, et sic forma dicit esse quoddam diuinū p̄ comparatiōem ad causam efficientem, cuius est quedam similitudo. Sicut dicitur optimū & appetibile p̄ comparatiōem ad materiam, appetit em̄ materia suam p̄fectionem scz formam, & sic for/ ma nō dicitur simpliciter optimum, sed in ordine ad alia duo principia rerum naturalium. ¶ Ad tertium est dicē/ dum, q̄ hic non definitur forma sicut q̄ est causa, sed sicut q̄ est

principium transmutationis rerum naturalium.

Utrum bene Aristoteles describat materiam primam quam dicit esse ingenerabilem et incorruptibilem.

Contra suppositum arguitur primo sic. illa descriptio non est bona que puenit alteri a descripto. ista autem est huiusmodi. ergo non est bona. **S**ecundo probatur quod puenit prime substantie que est primum subiectum omnium accidentium. ut patet in predicamento substantie. **S**ecundo materia non est subiectum substantiarum separatarum. ergo non est subiectus unicuique primum. **C**ontra questum arguitur primo. ipsa est generabilis. ut patet auctoritate Averrois dicentis quod materia est que in rei veritate generatur. **S**ecundo. omne generatum est corruptibile. materia est generata. quoniam processit de non esse ad esse. cum non semper fuit. igitur est generata et per se quens corruptibilis. **T**ercio sic. sicut se habet subiectum motus ad motum. ita se habet subiectum generationis ad generationem. subiectum autem motus denotatur mobile a motu. igitur materia cum sit subiectum generationis erit generabilis et corruptibilis. **Q**uarto. quicunque forma substantialis acquiritur in materia ipsa ducit de non esse ad esse substantiale. et quoniam remouetur ab ea ducit de esse ad non esse. ergo generatur et corrumpitur. **Q**uinto. propter unumquodque tale et illud magis. entia autem naturalia sunt propter materiam corruptibilia. ergo ipsa est magis corruptibilis. **I**n oppositum tamen illorum est doctrina philosophi in textu pro intellectu ponitur duo discursus. Quorum maior primi est ista

Pura materie potentia est nostri intellectus ab eius cognitione impeditiva. **S**ecundo. Sicut intelligibilis est materia ex forme analogia. ita per eam est describenda. **C**onclusio. Igitur descriptio materie prime est puenienter ab Aristotele assignata. cum sit expositione moderata

Dicitur patet. quod quanto aliquid magis distat ab actu tanto magis intellectus noster impeditur ab eius cognitione. potentia autem materie ab actu maxime distat. igitur est nostri intellectus ab eius cognitione impeditiva. cum unum quodque cognoscitur secundum quod est in actu. **S**ecundo patet. quod descriptio datur causa notificandi et cognoscendi ipsum descriptum. ipsa autem materia non est cognoscibilis nisi secundum analogiam ad formam. igitur per eam est describenda. cum in ea dicitur materia est subiectum unicuique scilicet forme. **C**onclusio patet. quod illa descriptio est bona que sufficienter et puerribiliter ipsum descriptum manifestat. ista autem est huiusmodi. **A**ristoteles describit eam in textu. **M**ateria est subiectum unicuique primum ex quo sit aliquid cum insit. non secundum accens. et sic corrumpatur in hoc abibit ultimum. **P**ro cuius declaratione est sciendum. quod in omni factione naturali necesse est aliquid subijci. illud autem quod subijciunt in tali factione est materia. et ideo dicitur subiectum. **E**t dicitur unicuique scilicet forme. non intelligendo secundum distributionem simpliciter dictam. cum multa sint immateria alia. sed capitur potius indefinite. aut secundum distributionem accommodatam. ut sit sensus unicuique forme habenti subiectum. ipsa materia est illi subiectum. **E**t dicitur primum. ad excludendum materiam secundam. vel ad designandum principalitatem

quod principaliter subijciunt formis materialibus quam aliis. **E**t ad dicitur ex quo aliquid sit cum insit. ad excludendum puationem quod licet ex ea aliquid sit sicut plus dicitur est. ipsa tamen non inest rei facte. cum in rei factione abijciunt propter aliam formam de nouo aduenientem. **E**t dicitur non secundum accidens. ad excludendum qualitates in materia existentes. quod licet remaneant in toto proposito. ipsum tamen non fit ex ipsis per se. sed solum secundum accidens. in quantum accidit principio per se quod est materia. et quod materia est primum in propositione et ultimum in resolutione. ideo apponitur illa pars. et sic corrumpitur in hoc abibit ultimum. per quam etiam particula excludit formam que est prima in resolutione et non ultima. **N**otandum tamen est quod materia secundum diuersos eius respectus vario modo est descriptibilis. quod vel ipsa accipitur ut est forme puaa. et sic describitur. xij. metaphysice. quod materia est hoc aliquid ens sensibile et apparens. si autem accipitur ut est ad formam ordinata. hoc contingit dupliciter. aut ad mutationem que est ordinata ut via ad formam. et sic describitur primo de generatione. scilicet quod materia siue yle est maxime primum subiectum generationis et corruptionis et modo quodammodo alio aliarum mutationum. **U**el est ordinata ad formam ipsam principaliter. et hoc duobus modis contingit. **U**no modo secundum ordinem contingit ad formam. et sic describitur hic. quod est subiectum unicuique primum et secundo modo secundum ordinem non contingit et mobile in quantum fiat sub puatione que a forma distare facit. et sic describitur vij. metaphysice. quod nec est quid nec quale vel quod non est in actu. sed in potentia. **D**icitur alterius discursus

Omne quod generatur ex materia generatur. et quod corrumpitur in eam resoluitur. **S**ecundo. **A**n ante subiectum unicuique primum non est dare prius. nec post ultimum corruptionis terminum aliquid posterius. **C**onclusio. **I**gitur ipsa materia est ingenerabilis et incorruptibilis secundum se accepta

Dicitur patet. quod ad primum eius partem ex differentia generationis et aliorum motuum. quoniam sicut alij motus habent subiectum existens ens in actu. ita generatio pro eius subiecto habet ens in potentia. **S**ecunda pars patet. quod eadem sunt principia constitutionis et resolutionis. unumquodque autem proponitur ex materia. igitur in eam resoluitur. **S**ecundo patet. quod ante primum nihil est plus. et post ultimum nihil est. ut patet ratione non minus. **C**onclusio patet. nam si esset generabilis tunc in eius generatione subijceretur aliqua materia. igitur ante materiam oporteret ponere aliam materiam quod est inconueniens. cuius sic esset processus in infinitum. **N**ec etiam est corruptibilis. quoniam quicquid corrumpitur in materiam corrumpitur. si igitur ipsa corrumpere in aliam materiam corrumpere. et sic post ultimum materiam esset alia materia. **E**t dicitur notanter secundum se accepta. quod materia puationi immixta est generabilis et corruptibilis. quoniam tale esse continue acquiritur a materia. et etiam abijciunt. **E**tiam materia est puationi immixta. puatione autem corrumpitur et generatur adueniente forma. igitur materia faciens unum numero cum puatione corrumpitur et generatur quibus per accidens

Ad obiecta in oppositum

Ad primum quod est contra suppositum dicitur est. quod prima substantia bene est primum subiectum ppletum respectu accidentium. quare dicitur ab Aristotele primo principaliter et maxime substantia

modo p se 2 a suo p rario. vt calor corrumpitur p frigus. Secundo modo p accidens p corruptioem sui subiecti. vt albedo in pariete corrumpit ad corruptioes parietis. Tercio modo p accis ppter defectum cōseruantis. vt lumen in aere corrumpitur ppter solis absentiaz. 2 sic puatio est pncipium corruptibilitatis ppte. quoniam corruptibilitas significat aptitudinem ad corruptionem. 2 talis aduenit alicui ppter suam puatioem. Sed si actualis corruptio alicui inesse ppter puatioem ibi actu existentē. tūc vbiūq; puatio esset ibi esset actualis corruptio. quod est falsum. s; verum est q; vbiūq; est puatio ibi potest esse aptitudinalis corruptio

Ad obiecta in opposi

tum. Dicitur est ad p m. q; duob; modis aliquid est naturale. Vno mō ex parte forme que est pncipaliter natura. vt dicitur scido huius. 2 sic omnis corruptio est innaturalis cū sit ad nō esse. sed forma dat esse. Alio mō aliquid dicitur naturale ex parte materie que etiam est natura. et sic corruptio dicitur potest naturalis. et hoc duob; modis cōtingit. Vno mō. q; pvenit ex natura materie sub puatione accepte. 2 sic ista inferiora sunt corruptibilia. q; hñt materiā puationi pncipaliter. Alio mō est corruptio naturalis ex parte materie. q; sc; puenit fm dispositioem que est in materia. illa vero que nō puenit ex materie dispoem dicitur esse violenta. vt qñ aliquis gladio interficit. ¶ Sed dicitur idem non est causa p rario. puatio autē est causa generationis. vt dicitur est. igitur nō est cā corruptiois. Ad h dicitur est. q; de rōne puationis sunt duo. sc; materiale puationis 2 formale. gratia pmi est p se causa generatiois q; puatio facit materiam suscipere nouā formā. tñ p accidens p se esse causa corruptiois. inq;trum sc; p acquisitionē vnus forme alia corrumpit. sed gratia formalis est cā p se corruptiois. 2 p accis cā generatiois. ¶ Ad secundū dicitur est q; duob; modis accipit materia. Vno mō absolute. 2 sic nō est cā ptingentia. qm in corporib; celestib; est materia. 2 tñ nulla est ibi ptingentia. Alio mō accipit inq;trum est puationi pncipaliter. 2 sic materia est cā ptingentia. 2 talis reperit in istis inferiorib; in quib; aliqua ptingentia cūent. venit cū ptingentia in rebo ex dispoem materie que originatur ex puatione

Quartum dubium est.

An materia pma sit de p rarioe physica. ¶ Solo. q; duob; modis dicitur materia pma. Vno mō dicitur pma simpliciter accipiendo ipsam in p m. p quacūq; potentia q; quocūq; mō substat actu. aut accipiendo eam p materia facta puatione 2 forma corporeitatis. 2 hoc mō materia nō est de p rarioe naturalis p h p se. sed solū p accis inq;trum h; ordinē ad materiā q; motui subijct 2 mutationi. Alio mō dicitur pma in genere physico. inq;trum accipit sub puatioe. 2 hoc mō cadit sub p rarioe physica

Quintum dubium est.

Quoruplicita sunt noia quib; materia est noiabilis. Solutio duplicia. sc; p raria 2 metaphorica. p raria p o nomina sunt sex. sc; p r. subiectū. massa. materia. origo. 2 elementū. Et rō illoz fm Antennā est ista. qm ipa dicitur p r q; ipa est. susceptibilis formaz. vel forme in potentia. Subiectū

aut dicitur fm q; est in actu sustinens formā aut motū ad formam. Nō aut dicitur subiectū eo intellectu quo dicitur substantia pma vel secūda subiectū in logicis. q; videlicet substat secūdis substantijs 2 actib;. vel q; substat accidentib; tñ. s; sicut subiectū in p dicationis accipit. sed potest hoc mō. q; substat forme 2 gratia ipsius substat h; omne qd substat. ppter qd etiam ipsa vocat subiectū p m 2 suba pposita pma. vel secūda dicitur subiectū secūda. materia autē est fm q; oia resoluitur in illā sicut in alterū pponentiū. Massa vero fm q; ipsa vna pma existit per diuisionem formarū est in omnib; ppositis substantijs diuersificata. sicut vasa figuli ex vna massa figuli finguntur diuersificata formis artificialib;. Origo autē dicitur inq;trum ab ipsa est motus. sic autē est puationi inmixta. qm p puatioem que inmixta est ei. s; sicut pncipiū 2 rei origo. in qua si intelligeret abstracta posset qdem esse in pposito alterū pponentiū cum forma nō tñ subijcti posset motui. cum ipsa sit vnū numero pncipiū motus cū puatione. licet specie differat ab ipsa eo modo quo spēs est materie spēs. Elementū autē dicitur fm q; est in resolūōe vltimū. 2 in ppositioe p m. 2 in ipsa stat resolūō. q; ipsa nō resoluit in aliquid aliud aliquo mō resolūōis. q; elementū simpliciter est pars ppositi. 2 vno mō simplicior est q; forma. q; forma spēs que est in indiuiduo determinato ptingit resolūōe in deficientia. vt docet in septimo metaphysice. Materia autē in nihil omnino resolubilis est. Noia vero metaphorica sunt quatuor. sc; silua. mater. femina. 2 turpe. Silua autē fm expositioes planton; dicitur fm q; ipsa est prima 2 indeterminata. 2 dispones quasi dolabilis in omne edificium. 2 hoc vocauit Empe docles inq;trum in quo germana capita sunt sine ceruice eo q; illa que germana sunt pncipia ppositorum non habent ibi dispositiones facientes ea germana. 2 hoc modo dicebant Platonici omnū esse materiā vnā. sicut silua est vna ex qua fit omne edificium. Mater autē dicitur. eo q; ipsa in se recipit formam et quasi pariendo ex ipsa educitur ad actum quando de potētia educitur. 2 hoc est nomen quod inter transumptiua nomina magis compehitur ei. quia materia continet in se omnes formas tanquā in potentia habituali. Femina autē dicitur inq;trum est imperfecta ad formam habens tamen potentiam habitualē ad ipsam. quoniam sicut femina ad partum indiget masculo mouente materiam 2 aliter nō parit. ita materia indiget efficiente mouente materiam. aliter enim non educitur de potentia ad actū. Femina enī est que parit in se mouente alio. 2 in se habet pncipia partus confusa 2 imperfecta que per semen masculinum adunantur et ducuntur ad perfectionem. Unde q; dicitur in quibusdam sicut in animalium generatione aliquid de materia descendit a masculo. in hoc tamen natura non intendit dare materiam. sed facit dispositionem propter virtutem quā subiectum ex quo in feminam transijctū habere oportet. et hoc modo etiam adaptatur ei nomen quod est turpe. turpe enī in se habet habitum moris potentia habituali. sicut in secundo ethicoz; probatur. quia si sibi virtus esset omnino contra naturam 2 violenta. non plus assueteceret morem q; lapis in proiectione sursum. si autem esset contra perfectum ad virtutem. non indigeret assuetudine operum que formaliter generant habitū. 2 ideo sicut turpi innatum est suscipere morem non habens ipsum nisi si assuetudine operū. ita materia inmixta puatioi nata est habitualiter habere formas. non habens tamen ipsas nisi ex genere 2 mouente.

Sextum dubium est

An forma sit de consideratione physici. Et videt q sic. qz est pncipiū rei naturalis. agif de ea hz pñsiderare phisicus Solo q duobz modis pñsiderat forma. Uno° fm se z ab solute in pñtū dat eē z eo mō metaphysic° hz considerare de ea. cui° est pñsiderare esse z ens vt hñmōi. Alio° pñsideratur inqñtū hz esse in materia. z dat esse naturale. z ē terminus mutatoris naturalis. z eo mō pñsiderat phisicus de ea. z iō Aristo. in pñtū libro mentionem nō facit de forma in cōmuni. cum non omnis forma sit naturalis.

Septimum dubium est

Quoruplura sūt noia forme. So° noia forme sūt varia fm diuersam acceptōez ipsius forme ipa em triplē pñsiderat. Uno° inqñtū coincidit cū fine. Secdo mō pñsiderat inqñtū dat esse rei cui° ē forma. Tercio mō inqñtū hz esse in mēte pñtū. vñ pñmo mō dicit eē qd diuinū optimū z appetibile z illa diuersificant fm intentōnem ei° qd mouet ad ipam. pñtū em forma accipi dupl'r scz fm q ē finis intentōis et fm q ē finis appetitus p intentōnem directi. Si vero accipiat ipa fm q ē finis intentōis hoc duobz modis fit aut fm relatoris ad pñmā cām cui inesse quodā mō alij milar se qñtū pñt. z sic ē diuinū. aut fm q ē finis manet abs solute. z sic dicit esse optimū. qz bonū ē p se finis ei° qd mouet ad ipam. hz fm q quietat appetituz impecti sic ē appetibile. Sz hz pñsiderat vt ē in re naturali dans esse. sic sibi at tribuuntur hęc noia. imago forme actus rō spēs. z q quid erat eē. Dicit em imago. qz ē qdā silitudo forme accepte i mente pñtū. Et dicit forma p respectū ad materiā. eo qz formā z terminat ipam. Dicit autē act° respectu potētie. qz actuat potētiā terminādō ipaz. Et dicit rō. qz ab ipa sumit fora definitio rei. z ē tanqz mediū ipsius rōnis ad cognoscendū ipam rem. Et dicit spēs. qm ipa pulchrificat z specificat ipam materiā remouēdo ei° potētiā. Et dicit qd erat eē. qm ipa ē quiditas z essentia rei cui° ē si loqmur de forma totius. sed si locutio fiat de forma pñtū. ē pncipiū quiditatis. Si autē considerat inqñtū hz esse in mente pñtū tunc ei hęc noia attribuit exemplar idea z padigma. Dicitur quidē exemplar. qz forma fm esse reale. pducit ad silitudine forme in intentōne exñtis. qm ois forma que per esse ē in materia pñtū fuit in motore pñmo. ppter quod etiā dicit a platone mūdus archetipus. ppter qd dicitū boetij est verū cū dicit. Sundū mente gerens pulchritū pulcherrim° ipē silitqz imagine formās. Et dicit idea. eo qz habet esse ideale cū ipō pñmo. Et dicit padigma. qz ipa vna exñtis ē tanqz silitudo pluriū ad cui° silitudine plura in dunt dua formant i rei natura. sic plēs calcei respectu vni° forē.

Octauum dubium est

An phisicus debeat considerare totū cōpositū. Solutō q duobz modis accipit totū cōpositū. Uno° in cōitōne cōpositi nō cōsiderādō modū cōpositōis aut pncipia ex qbz cōponit. z hoc mō metaphysicus hz determinare de toto cōposito. Alio mō cōsiderat inqñtū est cōpositū ex pncipijs naturalibz z quo ad speciale modū cōpositōis fm qz p motū ad cōstitutōem cōpositi pncipia concurrūt. z sic phisicus habet determinare de eo.

Et sic est finis pñtū libri phisicor. Sequit scds phisicor.

Primum que sūt

alia quidem sunt natura. alia vero propter alias causas. natura quidem sunt aialia queqz et partes ipsarum et plante et simplicia corpora vt terra z ignis z aer z aqua hec enim esse z hñmōi a natura esse dicimus. Omnia enim que predicta sunt videntur esse differentia ad non natura existentia. Que quidem enim natura sunt. omnia videntur habētia in seipsis principium motus et status hec quidem fm locum. illa vero fm augmentum et decrementum. quedam autem fm alterationem. Lectulus autem et indumentum z si aliquid huiusmodi genus est fm quod quidem sortitum est in predicatōne vna quaqz. z inqñtū tum est ab arte neqz vnum habet impetū mutatoris innatum. fm autem qz contingit ipis lapideis esse aut terreis aut mixtis ex his habent tantum.

Iste est secundus liber in quo phs determinat de natura de causis per se z per accidens. Postqz determinatū est in pcedenti libro de pncipijs mobilis fm qz mobile exit de potentia ad actū. Et diuidit pñs liber in sex tractat°. In quoz pmo phs determinat de natura z eius diuisione. In scdo tractatu determinat de dīa phisici z mathematici. ce quō habet vtrāqz naturā pñsiderare phisicus. ibi qm autē determinatū est. In tercio vero tractatu determinat de causis p se subiungēdo earū dē pñtates z de modis causandū. ibi determinatū at his. In qñto tractatu de causis per accidens. scz de casu z fortuna. ibi dicit autē fortuna. In qñto tractatu ostēdit. qz phisicus hz p quatuor causas demonstrare. ibi que autē sūt cause In sexto tractatu phs ostēdit naturā agere ppter finē. vñ sumit in rebz naturalibus necessitas. ibi dicit quidē igit pñm. ibi qm tra ctatus in duo diuidit capitula in quoz pmo determinat de natura z dīa naturalū z artificialū qñtū ad ei° motū In scdo vero capitulo phs determinat de diuisione nature ibi videt autē natura. Et p intellectu nature ipē Aristo. pñtū tit vna diuisione dī. Eoz qz sūt vt sūt. qdā sūt a nasa. qdā ppter alias cās A natura vt aialia z pres aialū z plante cū pñtū suis. z corpa simplicia qz vocant elemēta ignis aer aqz z terra. Hęc em z hñmōi qz sūt silita istis dicim° eē z sic ri a natura. Dia at talia videt statū hñe dīaz ad ea qz nō sūt natura. in hoc qz oia qz hñt quādā pñtū i seipsis siue vni qz pncipiū mot° z stat° hoc ē dētis. aut fm locū. aut fm augmentū z decrementū. aut fm alteratōnez. aut fm plēs mor° simul. Sunt autem non naturalia a quibus ista differunt multiplicia. quedam enim nullum habent principium motus aut quietis alicuius in seipsis qd in suo nomine imponitur. Sunt autēz talia artis aporelesinata hoc est opera artis vt lectus et indumentum. et quecutqz talia sunt alterius generis a naturalibus exñtia que nomine suo in quodā alio genere predicamenti ponuntur qz sine ex nomine materie vel forme naturalis que est in ipis sicut

